ELİF ŞAFAK
SİYAH SÜT

Otobiyografik Roman

DK DOĞAN KİTAP

SİYAH SÜT

Yeni Başlayanlar İçin Postpartum Depresyon

Yazan: Elif Şafak

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Dijital yayın yarihi: Eylül 2012/ ISBN 978-605-09-1071-1

Kapak tasarımı: Uğurcan Ataoğlu

Grafik tasarım: Zeynep Oray

İllüstrasyonlar: Latif Demirci

Kapak fotoğrafı: Serdar Tanyeli

Kapak içi fotoğrafı: Gökhan Çelem

Kapak fotoğrafı rötuşu: Mehtap Çiçek

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / **Faks** (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Siyah Süt
Yeni Başlayanlar İçin Postpartum

Elif Şafak

M. K. Perker'in çizimleriyle

DK
DOĞAN KİTAP

Üç kadına

Beyza, Şafak ve Zelda'ya...

Çizgileriyle bu kitaba renk ve ruh katan, içimdeki seslere ayna tutan sevgili Latif Demirci'ye yürekten teşekkür ediyorum.

Elif Şafak

İçinde resimler ya da konuşmalar olmayan bir kitabın kime ne faydası var ki?

Lewis Carroll, *Alice Harikalar Diyarında*

Okuma yöntemi

Her kitap akılda kalmak, yeryüzünde bir iz bırakmak arzusuyla yazılır. Bu hariç.

Bu kitap okunur okunmaz unutulmak için yazıldı. Suya yazı yazar gibi...

Siyah Süt'ü yazarken benim için esas olan hafızamda bahar temizliği yapmaktı. Ben bu kitabı hatırlamak için değil, unutmak için yazdım.

İnanıyorum ki okurken de öyle olmalı. Kitabı okurken her satır bir öncekinin yerini almalı. Kat üstüne kat inşa eder gibi biriktirerek okumak yerine, daracık bir depoya yeni bir şey koyabilmek için daha evvel orada olan eşyaları boşaltır gibi okunmalı her sayfa. Yani bir önceki sayfayı yok ede ede. Bu kitap ilerledikçe erimeli, kendini sile sile. Öyle ki ortasına gelmeden başı, son satıra varınca da tamamı kaybolmuş olmalı.

Çünkü bu kitap kadınlığın, kadınların hayatının kasvetli ve karanlık ama son tahlilde geçici bir dönemiyle ilgili. Birdenbire gelen ve geldiği gibi hızla dalgalar halinde çekile çekile giden bir haletiruhiye burada incelenen. Bu haliyle elinizde tuttuğunuz kitap bir nevi tanıklık. Ama geçici bir mevsimin, doğumdan sonra gelen bir ara dönemin tanıklığı burada Söz konusu olan.

O mevsimin tıp dilindeki adı: postpartum(ya da postnatal).

Dokuz ay hamile kaldıktan, kokulardan tatlara kadar her şeyi farklı algılamaya, önün sıra giden bir yuvarlacık şişkinlikle paytak paytak yürümeye, ağır hareket etmeye ve daha evvel hiç bilmediğin türden rüyalar görmeye alıştıktan sonra bir sabah uyanıp da bedenini düzlenmiş, incelmiş, yeniden yoğrulmuş bulmak müthiş bir dönüm noktası. Bir günde, bir operasyonda. Bebeğin doğumuyla, anne sevincinden uçuyor elbette. Ama bu arada bedeni keskin bir altüst oluş yaşıyor. Ve henüz toparlanmaya fırsat bulamayan bedene hızla yeni görevler yükleniyor. Postnatal aşama "artık" ile "henüz" arasında bir noktanın adı. Artık hamile olmayan ama henüz anne olduğunu da tam anlamıyla idrak edemeyen kadının arada kalmışlığı, sıkışmışlığı, kafa karışıklığı. Bir eşik. Araftan bir kesit belki de.

Her eşik gibi, bunun da cinleri var. Loğusaya dadanan cinler...

Annelik dünyanın en yaşanılası, en muhteşem lütuflarından biri; güzel ki hem de nasıl. Aldığı tüm övgüleri fazlasıyla hak ediyor. Öylesine benzersiz, öylesine kıymetli... İnsanın yüreğini hamur gibi alıp dönüştüren, kâinatın ritmiyle buluşturan eşsiz bir tecrübe.

Ama anneliğin sadece ve sadece pozitif yanlarından bahsedilmesinde yanlış ve yanıltıcı bir şeyler var. Zira annelik aynı zamanda çetrefil, karmaşık ve kimi zaman hayli ağır. Bu sürece hazırlıksız yakalananlar da, kendini pek bir "hazır" zannedenler de derinden sarsılabiliyor. Üstelik daha evvel anne olmuş olmak da pek işe yaramıyor sanki. Her hamilelik farklı bir hamilelik. Her bebek farklı bir bebek. Tıpkı birbirine zerre kadar benzememesi gibi uzaktan aynı sanılan kar tanelerinin.

Ay ışık saçar. Gecenin koyuluğunda büyük bir sabır ve kararlılıkla ışıldar. Ama ayın bir de karanlıkta kalan yüzü var. İlk bakışta kendini ele vermeyen.

Annelik de öyle... Öyleymiş...

Uzunca bir dönem zannettim ki bir ben elime yüzüme bulaştırıyorum bunları. Sandım ki herkes, oh ne güzel, kayarcasına yumuşacık yaşıyor hamilelik-loğusalık-annelik safhalarını. Demek ki bende bir "eksiklik", bir fabrika hatası var diye kıvrandım. Kendimden, kendi beceriksizliğimden utandım. Sakladım. Saklandım.

Sonra sonra, bu alanda okuyup araştırma yaptıkça ve en önemlisi, başka kadınlara kulak verdikçe, anladım ki yalnız değilim. Bir tek ben değilim. Sanıldığından daha yaygın bir durum postpartum depresyon. Anladım ki doğum yapmak ve hemen akabinde gelen süreç binlerce, belki milyonlarca kadının gayet iyi bildiği üzere gölgeleri, çukurları, evhamları, iniş çıkışları, bunalımları olan bir ara aşama. Anneyi çoğaltıp zenginleştirirken bir yanıyla da yalnızlaştıran.

Eskiler bilirmiş tüm bunları. Ninelerimiz ve onların nineleri bilirmiş bu yalnızlığı. Loğusayı koruma altına almaktaki ısrarları bu yüzden. Ne odada tek başına bırakırlarmış yeni doğum yapan kadını, ne de duasız, desteksiz. Sadece yeni doğan bebeğe değil, anneye de bakarlarmış eskiden. Loğusanın en büyük düşmanının gene kendisi, yani kendi zihni olduğunu bildiklerinden, habire bir şeylerle oyalarlarmış kadıncağızı. Zihni konuşmaya fırsat bulmasın, bulmasın da bulanmasın diye.

Eski zamanların pirinç başlıklı karyolalarına yatırırlarmış loğusayı. Başına da nazar boncuklu, çörekotu torbaları asılı, çıngıraklı bir ip bağlanırmış boydan boya. Yanında annesi, ablası, teyzesi, dadısı, kayınvalidesi... en az yaşça büyük iki kadın olurmuş muhakkak.

Loğusaya dadanan kötü cinler odaya geldiklerinde etrafta bir tur atar, ardından gidip ipe asılırlarmış. O zaman başlarmış çıngırak çalmaya. Saçılırmış çörekotları ortalığa. Bir nevi kırmızı alarm! Bu şekilde cinlerin dadandığını anlayan yaşlı kadınlar da anında ayaklanır, ipin boşta kalan ucuna asılırlarmış.

Cinler çekermiş bir yana, yaşlı kadınlar çekermiş beri yana. Cinlerin çektiği tarafta karabasanlar, evhamlar, zanlar... Yaşlı kadınların çektikleri tarafta ise gönül ferahlığı, saadet ve bereket... Loğusa iki arada kalırmış. İradesiz bir kukla gibi savrulurmuş bir müddet iki uç arasında. Tastamam 40 gün sürermiş bu mücadele. Kan ter içinde. Ama ne denli şiddetli olursa olsun bu gidiş geliş, ipin ucuna inançla asılmak ve asla vazgeçmemek şartmış. Böyle böyle nihayet pes edermiş cinler. Bırakır giderlermiş ipi, başka başka avların peşine düşmek üzere. İşte o vakit loğusa çıkarmış araftan.

"İyiyim" dermiş fısıltıyla. "Merak etmeyin, iyileştim artık..."

İşte bu sebeptendir ki "kırkını çıkarmak" sadece bebekler için değil anneler için de esasmış. Kırk sembolik bir sayı. Kimi kadının kırkını çıkarması bir hafta, kiminin üç ay, kiminin ise neredeyse iki sene sürermiş. Ama er ya da geç kırkını çıkarırmış kadın. Ve o vakit cinlerin değil insanların yakasında kalmaya hak kazanırmış.

Yeniden katılırmış aramıza. "Hoş geldin bebek" diyoruz ya, annesine de hoş geldin demeli aslında. "Hoş geldin loğusa!"

Bu şekilde cinlerle mücadelesini kazanan loğusayı kaptıkları gibi hamama götürüp dövülmüş yumurta kabukları, zeytinyağı ve nane esansıyla ova ova bir güzel terletirlermiş. Tepeden tırnağa. Gözeneklerinden kir ya da ter değil sadece, sıkıntıları ve korkuları da akıp gidermiş damla damla. Hamamdan çıktığında tazelenmiş, arınmış olurmuş.

Peki ya loğusanın yatağına bağlı ipi çeken cinler kazanırsa mücadeleyi?

Ya kadın bir türlü çıkaramazsa kırkını? O zaman ne olurmuş?

Sütü çürürmüş.

Evvela koyulaşırmış süt, katılaşırmış topak topak. Sonra başlarmış siyaha çalmaya. Solarmış beyaz. Kararmış süt akarmış loğusanın memelerinden. Sütüyle beraber yüreği de çürürmüş kendiliğinden. İşte bu ihtimalin korkunçluğunu bildikleri için öyle var güçleriyle asılırmış eskiler loğusanın ipine. Bir kadını daha cinler kapmasın diye...

Anneannelerimiz, babaannelerimiz, ebelerimiz bu kadim bilgilere haizdiler ve birikimlerini bir kuşaktan bir kuşağa aktarmak istediler. Bilginin sahibi yoktur. Tapusu, efendisi yoktur. Emanettir bilgi, kendinden öncekilerden alır; çoğaltır, sağaltır ve kendinden sonrakilere verirsin. Onlar da bunu bildikleri için gebelik ve loğusalık ve dahi annelik hakkındaki bütün birikimlerini kızlarına, torunlarına, torunlarının torunlarına devrettiler, devredebildiklerince.

Lakin olmadı. Süreç aksadı. Geleneksel Osmanlı'dan modern Cumhuriyet'e gelirken yolda bir yerlerde bilgi kervanımız durdu, tökezledi, yere kapaklandı. Ne çok bilgi parçası, kristal taneleri gibi yuvarlana yuvarlana dağıldı gitti. Kayboldu.

Sonuç olarak bugün bizler, yani bizim kuşağımız, eskilerin birikimlerinden büyük ölçüde yoksunuz. Modern toplum kendini cinlerden arındırdığını sandığı için onlarla nasıl baş edeceğini de bilemiyor.

Bugün anneliğin karanlıkta kalan yüzü hakkında yeterince konuşulmuyor, yazılmıyor. Onun yerine iki başat söylem tüm sahneyi kaplıyor.

1. Analığın bir kadının temel vazifesi olduğunu ve her işten yüce olduğunu vurgulayan, bu uğurda kadınların her türlü fedakârlığı yapmaları gerektiğini ve mümkün mertebe evlerinde kalmalarını salık veren geleneksel söylem.

2. "Çocuk da yaparım, kariyer de" sloganıyla her işi eksiksiz pürüzsüz kotaran, süpermarketlerde jet hızıyla alışverişini tamamlayıp, evde ve işyerinde herkesin ihtiyacına koşan, en güzel mamaları iki saniyede mikserden geçiren "süperdişi" imajı ve bu imajı pompalayan renkli-kadın-dergisi-söylemi.

Bu iki söylem ilk bakışta çok farklı görünmekle beraber, benzer bir özelliğe sahip: İkisi de ayın karanlık yüzünü görmezden geliyor. Geleneksel söyleme bakarsanız, annelik zaten o kadar mutlak ve kutsal bir şey ki, hâşâ hakkında en ufak bir olumsuz laf söylemek kimin haddine. Modern söyleme bakarsanız, çağdaş kadın zaten o kadar maharetli ve mükemmel ki, şanına kimse leke düşüremez.

Bu iki dayatmacı katman arasında sandviç gibi sıkışmışken nasıl konuşabiliriz hakikatleri? Nasıl dürüstçe anlayabilir ve anlatabiliriz anneliğin çelişkilerini?

Türkiye'deki hâkim söylem asla "yakıştırmıyor" annelere bunalımı. Değil bunalım, tereddütün katresini dahi kondurmuyor. Parlatıla parlatıla, cilalana cilalana doğallığını yitirmiş bir kırmızı elma olmuş annelik. Uzaktan methiyeler düzüyoruz varlığına. Isıramıyoruz korkudan. İçinden kurt çıkar mı acaba?

Kutsallaştırılan ve mutlaklaştırılan bir rozet kimliğe dönüşüveriyor "annelik". Yakasına takıp geziyor kadınlar. "Ben bir anneyim..." demek başlı başına bir kimlik tanıtımı. Rengi şeker, şekli şeker bu rozetin ama alabildiğine tek boyutlu ve yüzeysel.

Nice kadın o parıltılı yüzeyin altında ne çok çelişkili duygu ve fikir barındığının bilincinde aslında. Biliyorlar bilmesine de onlar da yaşadıklarından ya da hissettiklerinden ötürü suçluluk duyuyor, susuyorlar. Hayatlarında en mutlu olmaları gereken dönemde, anlayamadıkları bir biçimde mutsuz olmayı ne kendilerine yedirebiliyor ne de başkalarına açıklayabiliyorlar. Utanıyorlar depresyonlarından. Zaten bir müddet sonra bahar geliyor kendiliğinden ve tüm yaşananlar unutuluyor.

Unutulmalı da. Geriye dönüp bakınca bir şey kalmamalı bu çetin evreden.

Ama işte böyle yapa yapa, fazlasıyla cicileştirilmiş yahut yüceltilmiş, adeta siniri alınmış bir annelik mefhumu kalıyor ortada. Pek çok hamile kadın bu mefhumu idealleştiriyor zihninde. Böyle olmaya çalışıyor. Olamayınca bocalıyor. Doğum sonrası ciddi bir yalpalama süreci bekleyebiliyor onları. Bir türlü yazıya dökülmüyor loğusanın bunalımı. Yeterince incelenmiyor, irdelenmiyor, paylaşılamıyor. Yazı yazan, analiz yapan, fikirlerini esere çevirenlerin ezici çoğunluğunun erkeklerden ya da erkekleşmiş kadınlardan oluştuğu bu ülkede, loğusanın içini çürüten siyah süt kolay kolay mürekkebe dönüşemiyor.

Bu kitap böyle bir mürekkeple yazıldı. Şu anda veya bir zamanlar benzer bir fasl-ı hazandan geçenler ya da gelecekte bununla tanışacaklar olanlar için kaleme alındı. Tabii bir de bu konuları uzaktan yakından merak edenler için... Okuyup da unutulmak üzere...

Sonuna vardığında başını unutmanız dileğiyle...

Siyah Süt

Eğer bir kadın erkeksi özelliklere sahipse, ondan kaçmalı. Ama eğer bu tür özelliklere sahip değilse, bu sefer de o kendinden kaçmalı.

Friedrich Nietzsche

Önsöz

Yatak odasındaki komodinin üzerinde yuvarlak bir ayna var. Kenarları gümüşten. Aynanın ortasında bir kadın duruyor. Bedeni patiskadan bez bebek; bir tek bakışları etten ve kemikten. Bakıyor kendine dinmeyen bir merakla. Ayırmıyor gözlerini suretinden.

Oysa bilmez mi ki "bakmak" masum bir şey değildir ya da aynalar basit birer obje? Bilmez mi ki aynaların yüzeyleri ya bir kumaş parçasıyla örtülmeli ya da duvara doğru çevrilmeli? Bu kadar mı kayıtsız geleneklere? Yoksa bile bile mi çiğniyor kaideleri? Asırlık öğretilerle inatlaşmak istercesine?

"Her ayna anahtarını kaybetmiş bir kapıdır. Açılır Diyar-ı Esrar'a. Olur da fazla bakarsan aynaya, aralanıverir kapı, kaybolursun sonsuzlukta."

Kadının saçları gelişigüzel bir şekilde toplanmış, sağdan soldan çalı gibi saç tutamları fırlamış. O tutamlardaki her bir saç teli dile gelmiş, isyana gelmiş. Bas bas bağırıyor:

"Ne olur artık bizi yıka, bizi tara, bizi topla!"

Saç dipleri daha da beter haykırıyor, feryat figan.

"Ne olur artık bizi boya. İnsan içine çıkamaz olduk utancımızdan. İstersen civciv sarısına boya. Hatta seneler evvel bir keresinde kızıl yapmaya kalkmıştın da korkunç olmuştuk hani. Ona bile razıyız. Yeter ki boya bizi, unutma!"

Ama bunları duymuyor kadın. Sağır olmuş beyninin dırdırından gayrı tüm seslere. Gözleri incecik bir tabakayla perdelenmiş. Sanıyor ki isten, kömürden, çekirge sürüsünden bir koyu bulut yağmış kaplamış her yeri. Hoşnutsuz, huzursuz, ruhsuz bir pelerine sarılmış tüm dünya. Solmuş tekmil canlı tonlar. Renklerden kül rengi başa padişah olmuş. Ve ilk icraatı, tahtına rakip olabilecek tüm canlı renkleri kodese tıkmak olmuş.

Sanıyor ki kadın, hüznün filtresinden geçemeyen her şey ona yabancı. "Mutluluk"a "münafık" muamelesi yapıyor da farkında değil. Nereye baksa üzülecek bir şey görüyor anında. Güzellikleri seçemiyor etrafında. Gözlerinin kenarları uykusuzluktan ve ağlamaktan torbalanmış, kızıla çalan halkalarla çevrelenmiş. Daha da ürkütücü olan içleri. Feri sönmüş, voltajı düşmüş gözbebeklerinin.

Kadının üzerinde eflatuna çalan, parlak kumaştan uzunca bir gecelik var, göğüs kısmında şekilsiz desenler. Geceliğin incecik askılarından biri kopmuş, tutsun diye alelacele bir düğüm atılmış oraya. Ama düğüm atılan askı diğerinden kısa kaldığı için, geceliğin yakası yokuş olmuş, sağdan sola doğru kayıyor. Bu ayrıntı kadına da belli belirsiz bir eğim katmış sanki, her an bir tarafa yatıp düşecekmiş gibi duruyor. Geceliğin üzerindeki desenler çılgın bir desinatörün elinden çıkmış gibi görünse de dikkatlice bakınca bunların süt ve bebek kusmuğu lekeleri olduğu anlaşılıyor.

Doğum yapalı yedi hafta olmuş.

Mükemmel bir anne olmak istiyor kadın, öylesine kusursuz ki hayali bile imkânsız.

Hayali bile mümkün olmayan mükemmel anne mükemmel süt veriyor mükemmel bez değiştiriyor mükemmel çıkarıyor bebeğin gazını mükemmel koyuyor üç damla limonu su dolu kaşığa mükemmel hıçkırık geçiriyor mükemmel kalkıyor geceleri bebek ne zaman ağlasa mükemmel uyanıyor sabahları mükemmel temizliyor kusmukları mükemmel gülümsüyor kocasına mükemmel duruyor hayatın ortasında mükemmel gidiyor rotasında.

Oysa hakikat bambaşka.

Gerçek hayatta, o dört dörtlük üstün yaratığa erişmeye çabalarken hata üstüne hata yapıyor kadın. Ne sütü tam geliyor, istenilen kıvamda veya miktarda/ ne bebeğin gazını çıkartmasını biliyor, sırta usul usul vura vura ustalıkla/ ne sabahları zamanında uyanabiliyor, sürünmeden zorlanmadan/ ne geceleri uyku tutuyor gözlerini, şafağa kadar/ ne yapabiliyor yapması gerekenleri /ne de yardıma ihtiyacı olduğunu kabul veya idrak ediyor...

"Başarılı" olmaya o kadar koşullanmış ki, ne zaman bir şey aksasa, anında "başarısız" addediyor kendini. Mükemmellik karnesinde bir kırık not almış gibi kızarıyor, utanıyor. Her hatadan sonra yüksek sesle özür diliyor kim bilir kimden. Belki de görünmeyen birilerinden. Neredeyse otomatik. Sabahtan akşama kadar mahçup ve ezik.

Bilmiyor ki özür dilemek de bir bağımlılık olabilir; yerli yersiz durmadan etrafındakilere "kusura bakmayın" dedikçe, bakılacak kusurları artar insanın.

Kıytırık sebepler yüzünden tartıştıkları için kocasından, gece bebek uyumadı ses oldu diye yandaki komşudan, telefonlarına çıkamadığı için arkadaşlarından, bakkala öteberi almaya yolladığı için kapıcıdan ve sütü yetmediği için memeleri adına bebekten özür diliyor. Elinde ya bir bardak ya bir kâse, devamlı bir şeyler içmekte ya da yemekte. Ama kaç tane loğusa şekeri tüketirse tüketsin, ne kadar ısırgan otu içerse içsin, dolduramıyor memelerini. Vicdan azabı kemiriyor içini. Sütü yetmediği için üzülüyor, üzüldüğü için yetmiyor sütü. Girmiş bir kısırdöngüye, tekerlekte dönen fare, kuyruğunu yutan yılan misali durmadan başa dönüyor. Elinde duygusal bir büyüteç, yatırmış ruh halini bir tablanın üzerine, pür dikkat inceliyor. Saptadığı her kusuru cımbızla, neşterle didik didik ediyor. Bunu yaparken yüreğini de lime lime ettiğini anlayamadan.

* * *

İngilizce, Fransızca, İspanyolca... İlk bakışta "depresyon" kelimesi her dilde ortaktır. Ne var ki, başka dillerden farklı olarak Türkçede depresyon bir "fiil"den ziyade, bir "mekân" gibi algılanır. Bu sebeptendir ki, "bunalım-da" ya da "bunalım-dayım" denir. Sanki "bunalım" bir mekânmış gibi. İçine girilen bir karanlık oda...İçinde kaybolunan bir koca kıta...

"Burada" değil, bir "öte-mekânda"dır bunalımda olan kişi. Burada olduğunu sanırsın ama aslında o görünmez duvarlarla ayrılır etrafındakilerden.

Sadece "mekân"la değil, "zaman"la da ilişkisi başkadır bunalımda olanın.

Kırılmıştır varlığının çalar saati. Arızalanmıştır.

Bunalımda olan her insan gibi, aynadaki kadın da şaşırmış zamanın ritmini. Habire geçmişi düşünüyor. Kuruyor zihninde. Olan biten her şeyi yeniden canlandırıyor. Habire.

Hatırlamakla değişse hatıralar... Bile bile değişmeyeceklerini, tek tek çekip çıkarıyor hafızasının raflarından her birini. Sil baştan yaşıyor çoktan yaşanmış bitmiş şeyleri. Geçmiş, çiğneye çiğneye tadı çoktan acılaşmış bir sakız olmuş damağında. Çektikçe uzuyor. Kâh bir gün evveline kâh on sene öncesine erişiyor. Tekrar tekrar aynı şeyleri hatırlamaktan sıkılmamış kadın. Sıkılmış kendisi olmaktan.

"Ah fi tarihinde şu mesele niye öyle oldu da şöyle olmadı, filanca böyle yapmıştı da falanca şöyle demişti... Keşke, keşke, keşke..."

"Keşke" demekten başka bir şey yapamıyor. Öylesine takılmış kalmış ki eskilere, ilgisi teması kalmamış ne şimdi ile ne gelecekle. Zamanı kuyruğundan tutayım derken, An'ı kaybetmiş hepten. Bozuk plak gibi takılmış kalmış bir çentikte, yapışmış aynı nakaratın aynı dizesine, döne döne. Oradan öteye geçemiyor.

Birden aynanın önündeki tahta saplı fırça tarağa uzanıyor. Tarak soğuk. Tarak ağır.

Fırçanın tellerini sol avucuna bastırıyor var gücüyle. Sızlıyor biraz, çok değil. Daha çok bastırıyor bu sefer, kendi sınırlarını görmek istercesine. Fırçayı çektiğinde avucunda onlarca minik minik delik kalıyor. Bu deliklere baktıkça ayaklı bir süzgece benzetiyor kendini kadın. Mutluluk da su gibi işte, bedeninin süzgecinde duramayıp dışarı akıyor.

Eskiden olsa derdi ki:

"Tebeşirle çizilmiş bir seksek oyunu kadar uçucu bir çizgisi var hayatın. Farkında olmadan basıyorsun çizgiye. Kızıyorlar anında. "Yandın!" diye atılıyorsun oyun dışına."

Eskiden olsa derdi ki:

"Çizginin öbür yanı intihardır. Öyleyse yaşamak, intiharın kenarında kıyısında, belki de tam eşiğinde zıplayıp durup, zaman zaman ayaklarını boşluğa sarkıtmak pahasına oynamak, oynamak, hiç yanmayacakmış gibi oynamaktır."

Eskiden olsa böyle derdi. Ama anne olduğundan beri bu tür bedbin laflar etmiyor, edemiyor kadın. Dili varmıyor. İntiharın fikrini de zikrini de yasaklamış hem kendine hem cümle âleme. Meğer bir can doğuranlar kolay kolay başkasına kıyamazmış. Söz konusu kendi canları olsa bile...

Tekrar kavrıyor fırça tarağı. Nihayet saçlarını taramaya niyetlenmiş gibi. Ama bir türlü bulamıyor gerekli takati. Parmaklarının arasındaki tarak değil de, gülle sanki.

İşte o zaman ağlamaya başlıyor.

Hiç bu kadar korktuğu olmamıştı kendinden/

beyninden/yüreğinden ve yapabileceklerinden...

Hiç bu kadar uzaklaştığı olmamıştı alıştığı ılıman ruh iklimlerinden...

* * *

Aylardan ekimdi.

Kasımdı, ocaktı, marttı, nisandı.

Zamanlardan sonsuz an, dipsiz zamandı.

Aynadaki o kadın kim miydi?

"Yazmakta olduğum bir romanın ana karakterlerinden biriydi..." diyebilmek ve böylece geçiştirebilmek isterdim bu sevimsiz soruyu. Ama doğru değil.

Değil çünkü o bendim.

Hem bendim, hem ben değildim.

Hayatı boyunca depresyon nedir bilmeyen, yaşamayı yazmakla, yazmayı harflere sevdalanmak, hikâyeler kurgulamakla eş tutan ben, gün geldi lâl oldum.

Ümmi oldum. Ne okumam kaldı ne yazmam. Harfler ki gözüm, kulağım, yoldaşımdı; alfabeyi unuttum. "A"lar, "B"ler, "C"ler... her biri bir kızıl uçurtma oldu, tellere direklere çatılara ağaçlara takıldı kuyrukları. Kurtaramadım hiçbirini. Elimde kaldı ipleri. Muzicevi varlıklarımdı kelimeler; tek tek dağılıp gittiler. Düşünemez, düşleyemez, yazamaz oldum.

Giderek etrafımdakilerin de dikkatini çekmeye başladı bu hallerim.

Kimisi dedi ki: "O kadar çok yazdın çizdin ki genç yaşta, varoluşsal sürmenaj bu geçirdiğin. Sen misin yazarlık sevdasına kendini kaptırıp pupa yelken giden bunca sene, açık denizlerde altüst oldun. Oh olsun!" Kimisi dedi ki: "Belli ki kendi dışındaki âlemden, bilhassa memleketin ahvalinden etkilendin. Üzücü hadiseler yaşandı Türkiye'de. Etkilendin sen de. Geçmiş olsun!" Anneannem dedi ki: "Nazar bu nazar, elemterefiş, kem gözlere şiş, kemlikler yok olsun!" İstihareye yatınca Kuran dedi ki: "Allah kimseye taşıyabileceğinden ağır yük vermez. And olsun!"

Doktorum dedi ki: "Bırak bu hurafeleri. Çok sık rastladığımız bir durum bu. Postnatal depresyon diyoruz biz buna tıp dilinde... Bir kutu ilaç vereceğim sana. Günde iki adet Cipralex ile başlayalım. İşe yaramazsa artıracağız dozunu adım adım."

Cipralex, Xanax, Prozac... Bunları alırsan, süt veremezsin. Süt vermekte ısrar ediyorsan, bunları alamazsın. İki kere iki dört. Bu da, bu kadar net.

Bu durumda ben de başladım ilaçları saksılara gömmeye. Cipralexleri küpeçiçeğine verdim. Sabah akşam aç karnına bir adet. Gün aşırı Xanaxladım petunyayı. Haftada birkaç kez de Prozac attım afrikamenekşesinin toprağına. Bir aya kalmadan küpeçiçeğinin rengi metalik maviye döndü, petunyanın yaprakları uyuştu. Afrikamenekşesinin huyları değişti. Bir keyifli çiçek oldu çıktı. Ne desen gülüyor. Sabah akşam kahkahalar ata ata.

Bende bir değişiklik olmadı. Aynı bunalım. Aynı depresyon.

Adı nedir yaşadığım rahatsızlığın, bugün bile tam olarak bilmiyorum ve belki de hiçbir zaman bilemeyeceğim. Teşhisi de tedavisi de hâlâ bir yanıyla muamma.

Tek bildiğim, an geldi, takıldı motor, tıkandı sistem.

Önce su almaya, sonra batmaya başladı varlığımın gemisi. Ve ben sadece ve öylece güvertede durup bekledim. İçimden başladım saymaya. Bir, iki, üç...yüz, yüz on, yüz yirmi... Bin, bin bir, bin iki... Sandım ki, yeterince beklersem bu halde, ben de gemimle beraber batarım. Denizler altında yirmi bin fersah, bir postnatal depresyon boyu kulaç atarım. Beş hafta, iki ay, on altı hafta, dört ay...

Nice sonra gözlerimi açtığımda büyük bir sürpriz bekliyordu beni. Günlük güneşlik sakin bir limanda buldum kendimi. Oynak, küçümen dalgalar; rıhtımda güler yüzlü insanlar; semada topak topak akça bulutlar... Annelik, yazarlık, sevgi ve dostluklar yan yana el ele, ne güzel, ne bereket. Çok şükür. Olabiliyormuş meğer. Mümkünmüş.

Tufandan sonra gelen aydınlık gözlerimi kamaştırdı. Hayatın aynı anda nasıl hem bu kadar acımasız ve ürkütücü, hem böylesine barışçıl ve baş döndürücü olabileceğine tanıklık etmek düştü benim payıma.

"İşittim ve itaat ettim..."

Bu kitap belki "niye" değil ama "nasıl" o hale geldiğimin hikâyesidir. Bir de kuyulardan, tünellerden çıkış yollarının...

"Çünkü ne kadar girift olursa olsun her dehlizin bir çıkışı var... ummadığın kadar yakında bir yerde seni bekleyen...

Oraya doğru yürümek tek yapman gereken..."

Bir

Bir roman yazmak,
Zaman zaman içinde tek bir an'ı seçip kopartarak,
Giriş-gelişme-sonuca bağlanıncaya kadar ince ince işlemek demektir;

An'dan Zaman doğurma sanatıdır roman,
Hakikati bozmaktır bir anlamda,
Samimi sahtekârlık...

Çünkü işin aslı,
Herkesin gayet iyi bildiği üzere,
Başı sonu olmaz hikâyelerin...

Bu kitap bir roman değil.
Ama olsaydı, seneler evvel Ada vapurunda başlardı
muhtemelen...

Alametler

Sene 2003. Bir öğle vaktiydi...

Bir öğle vaktiydi. Ada vapurunda. Etrafta genç âşıklar, çoluk çocuk aileler, münzevi tipler, meraklı turistler, bavullarında taşıdıkları malları satmaya çabalarken sesleri kısılmış ama gene de bağırmaktan geri durmayan satıcılar... her telden her demden insan nasıl olduysa buluşmuş dünya üzerinde bu mini minnacık ceviz kabuğunun içinde, sallana sallana gidiyoruz. Sıkışmışım bir köşeye. Sağımdaki şişmanca kadının süpermarket torbaları, solumdaki kerliferli adamın deri çantaları arasında oturuyorum, kucağımda kitaplarla. Bir edebiyat programının çekimini Heybeliada'da yapmışız. Oradan dönüyorum şehr-i şehire. Tek başıma.

Vapur denize açıldıktan beş altı dakika sonra not defterimi çekimi yaptığımız yerde unuttuğumu fark ediyorum. Canım sıkılıyor birden. Bıktım dalgınlığımdan. Sürekli bir şeylerimi bir yerlerde unuta unuta dolaşıyorum. Sayısız defter, şemsiye, cep telefonu, rimel, ruj, saç tokası, hırka, eşarp, sandviç, kepekli bisküvi, hediye paketi... hatta bir keresinde, yuvarlak akvaryum içinde iki adet su kaplumbağası unutmuşluğum var orda burda, bir zaman bir yerlerde.

Uzak Asya'da, mesela Burma'nın balta girmemiş ormanlarında yaşasaydım, örnek vatandaş sayılabilirdim belki de. Attıkları her adımda, "Nat" diye anılan orman ve şelale ve göl ve vadi perilerine/cinlerine bir şeyler adamayı âdet haline getiren yerli kabileleri gibi ben de her ağaç altında, her köşe başında bir eşyamı bıraka bıraka dolaşabilirdim. Bu şekilde sunulan her eşyanın altında bir pazarlık yatar. *"Hediyemi kabul et ey Nat. Karşılığında sen de kocamın bana yeniden âşık olmasını sağla..."* ya da *"Bak bu saç tokasını yeni almıştım, sana sunuyorum yabani mantar cini. Karşılığında güzelleştir gençleştir beni..."*

Bunun gibi ben de saçtığım her eşya için pazarlığa oturmalıyım belki de.

"Orda burda unuttuğum hediyelerimi kabul edin ey orman cinleri, bataklık perileri! Karşılığında ne olur daha az unutkan yapın beni..."

Vapur sallanıyor aniden. Uykusundan silkinen somurtkan bir dev gibi gerinerek. Tüm yolcular geçici bir panik yaşıyoruz. Dudaklar kıpır kıpır. Açık denizden geçen Rus bandıralı bir tankerin bıraktığı koca dalgalar diner dinmez, bırakıyoruz dua etmeyi. Hızla gömülüyoruz eski rehavetimize.

Benimse derdim başka. Defterimi kaybettiğimi anladığım andan itibaren güçlü bir yazma, not alma isteği beliriyor içimde. Hayatı kendime zorlaştırmayı huy edinmişim herhalde. Elimin altında kâğıt olsa şu anda, yazmayacağım belki de. Ama yok ya, kıymete biniyor yazmak. Harıl harıl kâğıt aramaya başlıyorum çantamda. Tüm gözleri boşaltıyorum ama arkası boş bir fatura parçası dahi yok yanımda.

Telaşım niye bilmiyorum. Bir şey var aklımda, onu kâğıda dökmek istiyorum. Bir fikir var zihnimde... Ama ne? O fikrin ne olduğunu oturup yazana kadar bilemeyeceğim.

Hani insan evvela düşünür taşınır, sonra oturur yazar. Bense tam tersine. Yazmadan bilemem bir konuda ne düşündüğümü. Zihnimden geçenleri anlayabilmek için onları kâğıt üzerinde görmem şart evvela. Şimdi de bir fikir var aklımda ama ne olduğunu anlayabilmek için yazmaya ihtiyacım var. Yazabilmek için de bir adet kâğıda.

Sağıma soluma bakıyorum. Şişman kadından hayır yok galiba. Yanında not defteri taşıyacak birine benzemiyor pek. Böyle dikkatlice bakınca kadının aslında ne kadar genç olduğunu fark ediyorum. En fazla yirmi beş olmalı. Oysa kiloları yüzünden on-on beş yaş fazla gösteriyor ilk bakışta. Üzerinde en son 1930'ların siyah-beyaz filmlerinde gördüğüm türden karpuz kollu, mavimsi kabarık etekli bir elbise var. Saçlarını omuz hizasında kestirmiş, kulaklarına altından dört yapraklı yonca küpeler takmış, ucu açık ayakkabılarından görünen ayak tırnaklarını çiğ kırmızıya boyamış. Elbisesinin düğmeleri patlayacak gibi gerilmiş. Memelerinin büyüklüğünü bir nimet gibi kabullenmiş, bir lütuf gibi sergilemekte. Garip, korkusuz, çığırtkan bir kadınsılık yayıyor buram buram.

Garip,

korkusuz,

çığırtkan

bir kadınsılık yayan her kadının yanında olduğu gibi onun yanında da iğreti duruyor, elimi ayağımı nereye koyacağımı bilemiyorum. Kendimi noksan hissediyorum.

Kadının beri yanında sekiz-dokuz yaşlarında bir oğlan çocuğu var. Onun yanında da altı-yedi yaşlarında, abisinin tıpatıp kopyası bir başka oğlan çocuğu. Her iki çocuğun üzerinde aynı kırmızı-lacivert çizgili tişört. Ve her ikisinin elinde de aynı saldırgan oyuncak. Kaslı, yeşil, tam teçhizatlı komandolar. Bir ellerinde pimi çekilmeye hazır bomba, bir ellerinde plastik Kalaşnikoflar. Oğlanların ağzında birer sakız, şişirip şişirip patlatıyorlar. Her sakız patlayışında sanıyorum ki birilerine ateş ediyor plastik komandolar. Bir düşman daha temizleniyor vapurdan.

Oyuncakları etrafa ateş ededursun, tamamen içlerine kapanmış çocuklar. Başlarını kaldırıp da annelerine bakmıyorlar bile. Özellikle dikkat ediyorlar onunla göz göze gelmemeye. Böyle gözalıcı bir anneye sahip olmak onların yaşlarındaki oğlan çocukları için kolay olmasa gerek.

Anlıyorum ki bir adet kâğıt bulmak söz konusu olunca ne bu çocuklardan ne annelerinden hayır var bana. Alışveriş torbalarında her türlü ıvır zıvır var da, sanmam ki defter kâğıt olsun.

Solumdaki adama dönüyorum o zaman. Çerçeveli gözlüklü, ciddi görünümlü, en fazla kırklarında ama saçlarının tepesi şimdiden kelleşmiş bir adamcağız bu. Adamın vücut dili, kıyafeti, bakışları... alnında koca harflerle BEN PAZARLAMACIYIM yazıyor. Kucağında bir Bond çanta tutuyor. Onun kâğıdı da kalemi de vardır eminim.

Nitekim az sonra ricada bulunduğumda adam çantasını açıp bir adet kâğıt uzatıyor bana. İki değil, üç değil, sadece bir adet. Kâğıt antetli. Üzerinde şöyle yazıyor:

KUYRUKLUYILDIZ PAZARLAMA

Altında İstanbul'da bir adres, faks ve telefonlar.

Teşekkür edip, ne yazacağıma konsantre olmaya çalışıyorum. Sağ elim rehberim. Ben sadece kâtibim. Sağ elimin ne yazacağını seyretmeye başlıyorum. Çok değil birkaç dakika sonra kendiliğinden hareketleniyor parmaklarım.

Dökülüyor harfler. Antetin tam altına şunları yazıyor kalemim:

EVDE KALMIŞ KIZ MANİFESTOSU

Hayretle bakıyorum kâğıda. Demek buymuş aklımdaki.

Bu arada sağımdaki şişman kadın da aynı hayreti paylaşıyor olmalı ki kaşlarını kaldırarak göz ucuyla süzüyor beni. Omuz üzerinden gazete okuyan çok olur vapurlarda ama bu kadın düpedüz kafasını kucağıma uzatarak yazdıklarımı okumaya kalkıyor. Önce kapatmaya çalışıyorum kâğıdı. Sağ elimin ifşa ettiğini sol elimle saklamayı deniyorum. Ama çok geçmeden o daracık yerde mahremiyet aramanın anlamsızlığını kabullenmek zorunda kalıyorum. Bırakıyorum baksın.

Başlığın kenarına sarmaşıklar, çiçekler yapıyorum, defter süsleyen ortaokul talebesi kızlar gibi.

***EVDE KALMIŞ KIZ MANİFESTOSU ***

1. Yalnızlık Allah'a mahsustur diyerek her insanı evliliğe mecbur bırakmak, insanoğlunun geliştirdiği en büyük aldatmacalardan biridir. Nuh'un Gemisi'ne çiftler halinde bindik diye, tüm yolculuğu çiftler halinde yapmak zorunda değiliz.

Ben bunları yazıyorum, şişman kadın merakla okuyor. Bir ara iyice yaslanıyor sağ omzuma, saçları suratıma değiyor. Şampuan kokusu çekiyorum içime. Galiba yazımı okumakta zorlanıyor. Daha okunaklı yazmaya gayret ediyorum takip eden maddeleri.

2. Nasıl oluyor da tüm geleneksel toplumlarda, evlenmeyip de kendini ibadetine ya da mesleğine adayan insanlar herkesten saygı gördüğü halde, günümüz toplumunda "evde kalmak" acınası bir durum sayılmakta?

3. Ve nasıl oluyor da evlilik bir kadın ile bir erkek gerektirdiği halde, "evde kalmak" tabiri sadece kadınlar için kullanılıyor?

Şişman kadın arkasına yaslanıp kıkırdamayla iç geçirme arası bir ses çıkarıyor. Ayakkabılarını çıkarıp tombul bileklerini ovuşturuyor bir yandan. Sonra da başını çevirip mırıl mırıl bir şeyler söylüyor oğullarına. Ne gördü de yazdıklarımda böyle uzaklara bakma ya da oğullarını ikaz etme gereği duydu acaba? Sorsam? Soramam.

4. Bir kadın eğer hiç evlenmemişse ve sürekli iş/aşk/şehir değiştirmişse, bir yerde sabit kalmamışsa onun için de "evde kalmış" mı demeli? Yoksa "otelde kalmış", "seyahatte kalmış", "gurbette kalmış" gibi yeni tanımlamalara ihtiyaç mı var?

Çantasından bir paket kuruyemiş çıkarıp her iki oğluna ısrarla ikram ettikten sonra, yeniden önümdeki kâğıda sokuluyor yan komşum. Belli ki ilgisini kaybetmemiş. Belki de eğlenceli buldu yazdıklarımı. Çekirdek çitleyerek okumak istemesi bu yüzden. Tuzlu fıstık, baharatlı sarı leblebi, kabak çekirdeği tozları eşliğinde ben yazıyorum, o okuyor.

5. "Evde/otelde/seyahatte/gurbette kalan" kadınlara itibarları iade edilmeli. Onlar, tıpkı premodern zamanın münzevileri gibi pirüpak sayılmalı, saygı görmeli.

6. "Yuvayı dişi kuş kurar" lafı yanılsamadır. Çünkü her dişi kuş her mevsim yeni bir yuva yapa yapa yaşayıp gider. Kurduğu kadar terk etmesini de bilerek. Ömür boyu aynı yuvada kalan kuş yoktur.

7. Göç ve göçebelik, değişim ve değişkenlik bu hayatın elifbasıdır. Öyleyse biz kadınlar ne bir yastıkta kocamak zorundayız ne gökten düşecek elmaları beklemek.

8. İlla da evlilik/yuva metaforuyla konuşmak gerekiyorsa, diyebilirim ki "edebiyat benim kocam, kitaplarım da çocuklarım. Bu durumda evlenip çocuk yapmaya kalkmam ancak edebiyatı boşayarak ya da onun üstüne kuma getirerek olur."

9. Edebiyatı boşamak söz konusu olamayacağına ve hiçbir koca adayı bir başkasının üstüne "kuma" gelmeyi kabullenmeyeceğine göre demek ki ebediyyen evde kalmış kızım.

10. İşbu kâğıt parçası da benim manifestom.

Bunları yazdıktan sonra arkama yaslanıp şişman kadının okumasını bitirmesini bekliyorum. Okuma yazmayı yeni sökmüş gibi heceleyerek geriden takip ediyor nedense. Güverteyi yalayan rüzgâr kadının terle karışık parfüm kokusunu taşıyor bu sefer de burnuma. Ağzına bir avuç leblebi atıp, yüksek sesle "hıh" diyor birkaç saniye sonra. Öyle bir "hıh" ki bu, alıyor beni bir merak. Ne demek istedi şimdi? Hak mı verdi acaba bana? Yoksa *"sen bunları yaz canım ama dünyanın düzeni başka türlü"* demeye mi getirdi? Giderek ikinci ihtimal ağır basıyor.

Birden hoyrat bir fikir beliriyor zihnimde. Mademki "hıh" dedi bana, ben de onu öteleme ihtiyacı hissediyorum. Dişe diş, göze göz. İlk refleksim. Bu kadın benim "ötekim". Kendini oğullarına ve yuvasına ve plastik komandolara adamış, bu uğurda şişmanlamış, vaktinden evvel yaşlanmış, genç kızlığıyla vedalaşmadan anne olmuş, içinde ukte kalan arzular, hırslar yüzünden muhtemelen sirkeleşmiş, şimdi de en büyük korkusu kocasını elinden kaptırmak ya da fasulyenin altını yakmak olan, konservelenmiş hayaller ve evcimen krizler dışında bir şey üretmez olmuş "öteki kadın" bu. Benim antitezim.

Peyami Safa olsaydı şuracıkta, otursaydı aramızda, ayak ayak üstüne atar ve derdi ki: "O kadın rahmiyle üretiyor, sen ise beyninle. Doğrusu onun yoludur, yanlış olan sensin..."

O kadar eminim ki şişman kadınla aramda hiçbir ortak nokta olmadığından, soğuk bir edayla tepeden bakıyorum ona. Gerçi onun umurunda bile değil. Çoktan ayaklanmış bile.

"Torbaları topla, oğlanları hazırla, Kalaşnikofları kutularına yerleştir, şişmiş ayaklarını ayakkabılarına sok..."

Bir dakikada toparlanıyor. Kalabalığı ite kaka uzaklaşıyor benden. Başka bir telaş içinde şu anda.

Ve ancak o zaman, kadın ayağa kalktığında fark ediyorum daha evvel fark etmem gereken bir ayrıntıyı. Şişman kadın, şişman değilmiş aslında. Yani hem şişmanmış, hem değil. Kadıncağız hamileymiş. Üçüncü çocuğuna gebe. O kadar büyük ki karnı, belki de ikiz bekliyordur.

Neden bilmem, allak bullak ediyor beni bu ayrıntı. Ama düşünmeye vakit yok. Vapur çoktan Bostancı'ya yanaşmış. Ani bir komut almışçasına ayaklanıveriyor herkes. Kapıya üşüşüyoruz hurra. O hengâmede yanımdaki adamla göz göze geliyorum.

"Kâğıt için teşekkürler..."

"Rica ederim" diyor. "İşe yaradıysa ne mutlu."

"Yaradı, sağ olun. Yalnız merak ettim. Bu Kuyrukluyıldız Pazarlama nedir?"

"Ah o mu? Anne ve bebek ürünleri satıyoruz" diyor. "Elektrikli süt pompası, biberon ısıtıcısı filan, genelde bu tür şeyler..."

Sırıtıyor adam. Ya da bana öyle geliyor. Yukarıda, masmavi semada, tekmil melekler, cinler periler benimle dalga geçiyor gibime geliyor. Ne diyeceğimi bilemeden kalakalıyorum.

"Çok alametler belirdi... Görmesini bilene..."

* * *

O öğleden sonra "çıt" etti içimde bir şey. Ömrümün seyrüseferinde dipten gelen bir dalga yüzeye çıktı. Henüz çözemediğim bir esrar geldi yüreğime oturdu.

Durup dururken Ada vapurunda bir "Evde Kalmış Kız Manifestosu" yazıyorum. Neden böyle bir şey kaleme alma gereği duyduğumu bilmiyorum. Bu arada yanımdaki ev hanımı-anne-eş prototipi kadını aklımca öteliyor, kendimden hakir görüyorum. Zannediyorum ki ben "yazar hanım" pek bir müstesna, pek bir çılgın, pek bir kabiliyetliyim ve hep öyle kalacağım. Zannediyorum ki, "öteki kadın" cahil, basit, ortalama. Bense aydınlanmışım, farklıyım.

Bu arada farkında değilim ki bekârlık manifestomu yazdığım kâğıt anne-bebek ürünleri pazarlayan bir firmanın antetini taşıyormuş. Kibrimle dalga geçiyor kâinat. İnceden inceye. Görmesini bilene.

"Tesadüfler ki tesadüfi değildir..."

Az sonra, vapur Bostancı İskelesi'ne demir atınca, manifestomu katlayıp cebime koyuyorum. Ve düşünmeden edemiyorum: Bu hadisede bir alamet mi var acaba benim henüz göremediğim?

* * *

Olmalı. Bir yerlerde bir değil birden fazla alamet olmalı ki, bu manifestoyu kaleme aldıktan dokuz ay sonra evlendim. Nuh'un Gemisi'nden tek başıma ineceğimi sanırken, çift olmanın güzelliğine vardım, aydım.

Olmalı. Bir yerlerde bir değil birden fazla alamet olmalı ki, bu manifestoyu kaleme aldıktan iki sene sonra çocuk doğurdum.

Olmalı. Bir yerlerde bir değil birden fazla alamet olmalı ki, Ada vapurundaki şişman anneyi ve bütün Ada vapurlarındaki bütün şişman anneleri ötelediğim, itelediğim, alttan alta küçümsediğim için takip eden günler haftalar aylar boyunca sık sık utanç duydum.

Ve...

Olmalı. Bir yerlerde bir değil birden fazla alamet olmalı ki, doğumdan birkaç hafta sonra sütümün yetmediği anlaşılınca tavsiye üzerine bulunan bir telefon numarasını aramak suretiyle elektrikli süt pompası kiraladık. Makine eve getirildiğinde, bir de baktım ki tanıdık bir pazarlama şirketinin damgasını taşıyor üzerinde:

KUYRUKLUYILDIZ PAZARLAMA

Kim bilir belki de Ada vapurundaki kel kafalı pazarlamacı adam getirip bırakmıştır süt pompasını evimize...

Kim bilir kabarık mavi elbiseli şişman kadın da oğulları, plastik komandoları, baharatlı leblebileri ve yeni doğurduğu ikiz bebekleriyle beraber bir çalının arkasına saklanarak kıs kıs gülmüştür halime... kaderin cilvesine...

İki

Vapur hadisesinden bir sene sonraydı,
elektrikli süt pompasına ihtiyaç duymadan
evvel.
Bir ev ziyareti yaptım. Oraya uzanması şart bu hikâyenin.

Başlangıçta çay vardı...

Mevsimlerden kış. Bir akşamüstüydü...

Sevgili Adalet Ağaoğlu'nun İstanbul'daki huzur, düzen ve senelerin birikimi kokan evinde karşılıklı oturuyoruz, iki başımıza. Hep yüz yüze oturmak, sohbet etmek istemiştik hani. Kısmet bu güne imiş. "Çaya bekliyorum" demişti Adalet Hanım birkaç gün evvel telefonda konuştuğumuzda. Gülerek eklemişti ardından:

"Çay bahane tabii. Maksat sohbet. Gelin, sohbet ederiz."

Randevu akşamı kolaycacık buluyorum evi. Vaktinden evvel gitmeyeyim diye binanın etrafında daireler çiziyorum. Poyraz esiyor usuldan. İleride, köşede, şalvarlı, gencecik iki çingene kadın bağdaş kurmuş, sigara tellendiriyor. Bu şehrin sokaklarında çekinmeden sigara içebilen, etraflarına dumandan bir dokunulmazlık kalkanı kurabilen tüm kadınlara olduğu gibi onlara da hayranlıkla gülümsüyorum, elde değil.

Nihayet vakit geliyor. Bir elimde adres kâğıdı, bir elimde sarı-beyaz nergis buketi dairenin zilini çalarken aklımın ucundan dahi geçmiyor bu masum ziyaretin bende nasıl derin izler bırakacağı ve nice zaman sonra bir kitaba ilham olacağı.

Kapıyı Adalet Hanım açıyor.

Buyur edildiğim salon, sükûneti, korunaklılığı ve düzenliliğiyle görür görmez çarpıyor beni. Tek tek her bir eşyanın yerinin düşünüldüğü ve seneler boyu değiştirilmeden korunduğu izlenimine kapılıyorum ansızın. Belki doğru, belki yanlış. Her bir karesi geometrik açıdan uyumlu bir tabloya nasıl olduysa düşüvermiş yabancı bir unsur gibi hissediyorum kendimi. Ressamın eli kayınca yanlışlıkla ekleyiverdiği bir fırça darbesiyim. Elimi ayağımı, varlığımı nereye koyacağımı bilemiyorum. O huzursuzlukla en yakın kanepeye ilişiveriyorum. Ama baş köşeye oturmuş gibi oluyorum bu halde. İçime sinmiyor. Kalkıp karşıdaki koltuğu deniyorum. Beş-altı saniye sonra orada da rahat edemeyeceğimi anlıyor, bir yandaki koltuğa kayıyorum. Bu esnada karşımda sakin ve sabit duran Adalet Hanım'ın gözlerinde gördüğüm kaygılı bakış bir daha yer değiştirmeme mani oluyor. Oturuyorum oturduğum yerde.

"Ne kadar sessiz burası" diyorum.

"Neyse ki öyle. En ufak sesten dahi rahatsız oluyorum. Yazarken tamamen sessizlik olması, etrafta kimsenin bulunmaması çok önemli benim için" diyor Adalet Hanım. Sonra durup merakla süzüyor beni. "Ama siz öyle değilsiniz anladığım kadarıyla. Yollarda yazıyorsunuz. Bana tuhaf geliyor..."

Diyemiyorum ki ben de tam tersine sessizlikten rahatsız oluyorum. Ne zaman sessizliğe gömülse ortalık, çıkıveriyor içimdeki çatlak sesler birer birer. Susmak nedir bilmeyen bir koro taşıyorum içimde. "İçimden Sesler Korosu" diyorum onlara.

Tuhaf bir koro bu. Uyumsuz birbirleriyle. Zaten çoğu detone. Sessizliği komut gibi algılayıp, başlıyorlar hep bir ağızdan car car konuşmaya. Konuşmak ne kelime, bas bas bağırmaya. Kendi çeşitliliğimden, bölünmüşlüğümden ürküyorum o zaman. Bu yüzden sessizlik iyi gelmiyor bana. Yazamıyorum etrafta gürültü patırtı olmazsa.

Bu sebepten işte roman yazarken radyoyu, teybi ardına kadar açmam. Belki de gene bu sebepten pek öyle kızamıyorum arabalarının camlarını indirip, cıs-tak cıs-tak müzik yayını yapan görgüsüz heriflere. Magandalar da sessizlikten, kendileriyle baş başa kalmaktan ölesiye korkuyorlar gibi geliyor bana.

Ben de tıpkı onlar gibi roman yazarken açıyorum camlarımı. Gerçi benim niyetim içerideki sesleri dışarıya taşırmak değil. Ben istiyorum ki dışarının sesleri içeri dolsun. Martı çığlıkları, araba kornaları, yukarıdaki komşunun eşiyle tartışmaları, sokaklarda oynayan çocukların patırtısı, karşıdaki kahvehanede dönen okey taşları, seyyar satıcıların çığırtkanlığı... bir de hepsinin üstüne cila niyetine kendi dinlediğim müzikler... radyo, pikap, CD çalar, internetten indirilen albümler... ancak bu hengâmenin arasında susuyor kendi içimdeki cümbüş. Ancak o zaman huzur içinde yazabiliyorum.

Diyemiyorum ki ben aslında seneler seneler boyu aynı evde yaşamak, bir yere kök salmak nasıl bir duygudur hiç bilemiyorum. Çocukluğumdan beri alışmışım durmadan yer değiştirmeye, kıtalar-ülkeler-şehirler arasında gidip gelmeye, süreklilik duygusundan yoksunum. Ne özel eşyalarımı, ne sevdiğim kitapları yanımda taşıyabiliyorum. Bir şehirde satın aldığım bir objeyi bir başka şehirde bırakmak durumunda kalıyorum. Arkadaşlarımın depolarında duruyor eşyalarımın bir kısmı. Bir türlü bir düzen kurup da hepsini bir araya getiremiyorum. Her adımda kendimden bir şeyler yitire yitire yaşıyorum. Nereye gidersem gideyim beraberimde götürebildiğim tek bir bavulum var: Edebiyat.

"Çayın yanına birşeyler alırsınız değil mi?" diye soruyor Adalet Hanım.

"Alırım, sağ olun."

Biraz sonra porselen fincanlar ve iki tabakla çıkageliyor.

Tabağımda simetrik dizilmiş kurabiyeler. Sağ tarafta tatlılar, sol tarafta tuzlular. Eşit sayıda. Hayatta böyle orantılı bir kurabiye tabağı hazırlayamayacağımı düşünüyorum bir an. Nedense önce komik, sonra hüzünlü geliyor bu fikir. Belki de böylesine düzenli bir yazı ve yaşam mekânına baktıkça, hep bildiğim ama idrakını ertelediğim bir olgu dikiliveriyor karşıma: Savrukluğum.

Adalet Hanım ne kadar yerleşikse, ben de o kadar göçebeyim. O ne kadar disiplinli ise ben de o kadar savruk. Ve her göçebe gibi benim de nesnelerle ilişkim kırık dökük. Etraftaki eşyalara dikkatle bakmam biraz da bu yüzden. Elimde görünmez bir zamk, ne kadar uğraşsam da kendimi nesnelere, sürekliliğe, bir adrese, tek bir aidiyete yapıştırmaya, bir türlü olmuyor, zamk tutmuyor, kendi kendimden kaçıveriyorum işte.

Bu ziyaretten uzun süre benimle kalacak tatlar ve detaylar var. Raflardaki zarif cisimler, dışarıdan belli belirsiz sızan şehrin gölgeleri, bir de aramızda mekik dokuyan kelimeler... Yazdığımız kitaplar kadar, belki de henüz yazamadığımız hikâyelerden ödünç alınmış ifadeler... Sevdiğim ve saygı duyduğum bir yazarın yanında ben, yarı iğreti yarı havai ilişmişim koltuğun kenarına. Yanlış bir şey söylerim de uçuverir Adalet Hanım diye çekinerek tane tane konuşuyorum. Adalet Hanım ise yaslanmış arkasına; yaslanmış yılların tecrübesine, emeğine, disiplinine, öylesine dingin ve bütünlüklü... Ara sıra kaşlarını kaldırarak merakla süzüyor beni.

Acelemiz yok. Ne bir yerlere yetişmek, ne başka işler kotarmak var aklımızda şu anda. Zaman durmuş sanki. Bir çentik atıvermiş duvara. Şimdiki zaman fiilinde takılı kalmış dünya. Konuşuyoruz edebiyattan, sanattan, gelmiş geçmiş edebiyatçılardan, bu toplumda yazar olmanın sorumluluklarından, kadın olmaktan, kadın yazar olmaktan...

Derken, pat diye, hazırlıksız yakalayarak beni, kadın yazarların annelik sınavından söz açıyor Adalet Hanım.

"Ben" diyor. "Zor bir tercih yaptım bundan uzun zaman önce, biliyor musun? Çocuk sahibi olmamayı seçtim, yazarlığım için. Öyle gerekti. Öyle gelişti."

"Yazabilmek için, bir kadın yazar olarak tutunabilmek için, seçtiğim yolda bir başıma, 'kadın başıma' ilerleyebilmek için, bu toplumda var olabilmek için... Bazı şeylere sahip olabilmek için bazı şeylere sahip olmamayı idrak ve kabul etmek..."

Ve ekliyor ardından. "Şanslıydım, zira eşim de anladı, anlayış gösterdi, destekledi beni bu kararımda. Yoksa tek kişinin seçimiyle olamazdı sanırım."

Sonra, şüphe dolu gözlerini kaldırarak bakıyor bana. Huzursuz oluyor, ısırıyorum dudaklarımı. Soracağını anladığım soruyu sormasın diye umut ederek bekliyorum. Ama soruyor işte.

"Peki ya siz ne düşünüyorsunuz bu konuda? Annelik var mı aklınızda?"

Düğmeye basılmış gibi anında başlıyor vızıldanmaya "İçimden Sesler Korosu":

"Yok, katiyen olmaz" diyor biri. *"Aslında olabilir, neden olmasın ki"* diyor beriki.

"Benden habersiz nasıl karara varırsınız?" diyor bir üçüncüsü.

"Hani bana, hani bana?" diye atılıyor dördüncüsü.

"Şışşt, susun Allah aşkına" diyorum.

"Bana mı söylediniz?" diye soruyor Adalet Hanım.

"Yok yok, öyle kendi kendime... konuştum...boş bulundum..." diye geveliyorum lafı ağzımda.

Diyemiyorum ki:

"İç Seslerimdi azarladığım. Gene başladılar hep bir ağızdan konuşmaya, tartışmaya. Her önemli mevzuda olduğu gibi bu meselede de derin görüş ayrılıkları var."

Diyemiyorum ki:

"İçimde bir minyatür harem var. Birbirine laf anlatamayan, çelme takan, pusu kuran, fal bakan, nâme yazan, darılan birtakım dişi yaratıklar. Parmak kadarlar, minicik minicik. Boyları 10-12 cm, kiloları 300-400 g civarında. Akşamları içimden çıktıklarında gölgeleri vurur odamın duvarına. Olurlar kocaman... Kimi zaman ışınlanarak, kimi zaman bana yapışarak bir yerden bir yere gidebilirler. Ekseriya içimde ikamet ederler. Her birinin köşesi ayrı. Kimselere açamıyorum bu sırrı. Deli diye tıkarlar yoksa en yakın tımarhaneye."

Diyemiyorum ki:

"İçimden Sesler Korosu'nun her bir ferdi 'ben' olduğunu iddia eder. Kardeştirler aslında ama huyları başka başka. Fırsat bulsalar birbirlerinin gözünü oyarlar. Hemen hepsi de tahta çıkmak ister. Okumuş gibi Fatih kanunnamesini, korkarım her tahta çıkan kardeşlerini öldürmeye teşebbüs eder. Kronolojik olarak önce kim geldi, sonra hangileri takip etti bilemiyorum... Sorsanız bu parmak kadınlardan hangisi diğerlerinin ablası, cevap veremem. Tek bildiğim çocukluğumdan beri bu böyle. Yaşıyorum ayaklı koro halinde. Şimdi tanıştırmaya kalksam sizi tek tek her biriyle, akşama kadar sürer bu görüşme..."

Diyemiyorum bunları. Onun yerine ortaya bir soru atıp, işin kolayına kaçıyorum:

"Sizce Shakespeare'in yazarlığa yetenekli bir kız kardeşi olsaydı" diyorum. "Ya da Fuzuli'nin böyle bir bacısı... Yazar olamaz mıydı evlenip çocuk büyütmenin yanı sıra?"

Fuzuli'nin bacısı

Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda*'da, Shakespeare'in kız kardeşi olarak tanıttığı hayali bir kadın kurgular. Bir de isim takar ona: Judith.

Diyelim ki bu Judith, en az abisi Shakespeare kadar yazmaya meraklı ve gene en az onun kadar yeteneklidir. Peki acaba onun gibi yazarlık yapmaya, hayatını yazıya adamaya muvaffak olabilir mi? Çok büyük ihtimalle hayır, der Woolf sebeplerini uzun uzun açarak.

Hayır çünkü içinde yaşadığımız toplumun kadınlara sunduğu şartlar ve kurallar ile erkeklere sundukları aynı değildir. Judith şöyle yetenekli, böyle yaratıcı olsun fark etmez, asla Shakespeare olamaz. Zaten kadınlardan beklenilen "munis eş-titiz ev hanımı-vefakâr anne" üçlü rol kalıbı içinde böyle bir hareket alanı bulamayacaktır. Her şeyden evvel yazmaya vakit ayıramayacaktır. Gün boyu yemek, temizlik, alışveriş, ütü, çocuk ve bebek bakımı, kocasının beklentileri, kaynanasının istekleri, ailevi ve sosyal yükümlülükler...derken zaman akıp gidecektir avuçlarından. Kendi kendisiyle baş başa kalabildiği nadir anlarda da yorgunluktan sızıp kalacaktır bir kenarda. Nasıl yazsın? Ne zaman yazsın?

Daha baştan itibaren bir erkek olarak Shakespeare'e tanınan olanaklar kardeşi Judith'ten esirgenecektir. Kız çocukların erkek çocuklar gibi ya da onlar kadar okumaya teşvik edilmediği, erkenden evlendirildiği ve en büyük işlevlerinin evvela "kocalarına karılık etmek" sonra da "çocuklarına annelik etmek" olduğunun öğretildiği bu dünyada, kadın yazarlar maça zaten beş-sıfır yenik başlarlar.

* * *

Virginia Woolf'un uğraştığı soruyu bir de Doğu'ya uyarlayalım.

Fuzuli, Şark'ın gelmiş geçmiş en büyük edebi seslerinden. Fuzuli'nin bir küçük kız kardeşi olsa, –ki vardı muhtemelen, ismi de diyelim ki, Firuze.

Bu Firuze cin gibi bir çocukmuş küçüklüğünde; öğrenmeye meraklı. Doğuştan kâşif tabiatlı, tuttuğunu koparan. Hayal gücü de öyle geniş ki, gün boyu evdeki hizmetkârlara, annesine, anneannesine ve eve gelip giden misafirlere hikâyeler anlatıp duruyor.

"Kız sen bunları nasıl uyduruyorsun? Yoksa geceleri Kaf Dağının ardına gidip masal perileriyle aşık mı atıyorsun uykularında?" diye takılıyor evdeki büyükler.

Firuze merak ediyor nasıl bir yer acaba bu Kaf Dağı dedikleri? Ya da neresi şu Masal Diyarı? Kuran'da anlatılan Cennet-ü Âlâ gibi bir yerdir belki de. Irmakları kevser, ağaçların dallarındaki meyveler mücevher. "Cennete girenler altın bileziklerle süslenecek, ince ve kalın ipekten yeşil giysiler giydirilecekler" diyor ya Kuran-ı Kerim. Firuze en çok bunun için cennetlik olmayı istiyor. Kendini cennetin yeşillikleri arasında bileziklerini şıngırdata şıngırdata salınırken hayal ediyor. Bilmiyor ki, böyle hoş hayaller kura kura hepten yitirecek gerçeklik duygusunu. Bilmiyor ki hayal gücünün hudutsuz ikliminde dolaşmayı sevenler kolay kolay hakiki dünyaya dönmez, dönemez.

Hayal, şeftali yanaklı bir genç kız. Bir su perisi kadar cazibeli, bir su perisi gibi aldatıcı. Kucaklamaya kalksan, kayar gider ellerinden. Tutamazsın. Hakikat ise beli bükülmüş, dişleri dökülmüş, kamburu çıkmış bir acuze. Kolay kolay suratına bakamazsın.

Hayal, Firuze'nin oyun arkadaşı, can yoldaşı. Onlar güle oynaya vakit geçirirken, ihtiyar Hakikat ses etmeden izliyor uzaktan. Gözlerini kısıyor hasetten.

"Yakında" diyor Hakikat kendi kendine. *"Çok yakında, şu şımarık Hayal kapı dışarı edilecek. Ben kurulacağım onun tahtına... Firuzecik oynasın dursun şimdilik Hayal'le. Az bi zaman kaldı. Nasıl olsa genç kızlığa geçer geçmez veda edecek o pek sevdiği oyun arkadaşına."*

Nerden duysun bunları Firuze? Duysa da anlayamaz ki zaten ardındaki mânâyı.

Günler böyle geçiyor. Derken bir sabah uyandığında geceliğinde kıpkırmızı bir leke buluyor Firuze. Korkudan yüreği ağzına geliyor. Sanıyor ki bir yeri kesildi de o yüzden kanıyor bedeni. Sanıyor ki görünmez bir yarası var derinde. Ağlayarak koşuyor annesine. Ama daha ağzını açıp iki çift laf etmesiyle okkalı bir tokat yemesi bir oluyor.

"Kimseye bahsetme bundan. Al bakalım şu bezi, temizle kendini" diyor annesi. "Bundan böyle tavırlarına dikkat etmelisin. Artık çocuk değilsin. Sen artık kadın sayılırsın."

Ne zaman, nasıl geçiverdi çocukluktan kadınlığa? Ne yaptı da atlayıverdi o eşiği?

Kabahatli hissediyor kendini. Kabahatli ve kirli. Yaptığı bir şeyden dolayı değil, "olduğu" bir şeyden ötürü. Bizzat varlığı kusurlu, var oluşu noksan gibi. Kanaması durana kadar Kuran-ı Kerim'i eline almamasını tembihliyorlar sıkı sıkı. Kitabı kirletmesin diye.

İnciniyor Firuze. Yüzü gülmez oluyor. O neşeli, cevval çocuk gidiyor, bedeni kendine ağır gelen bir genç kız geliyor yerine. Başı önünde, gözleri firar etmiş ötelere. Firuze kendi evinde bile yabancı, baba ocağında dahi gurbette. Hayal'le oynayamıyor artık. Hakikat gölge gibi takip ediyor ne yöne gitse.

Evdeki kadınlarca göz hapsinde tutuluyor bundan böyle. Aile büyükleri arkasından fısır fısır konuşuyor, ona koca bakmaya başlıyorlar. Ama ne denli sıkı denetlerlerse denetlesinler, tıpkı çocukluğunda yaptığı gibi ikinci kattaki pencerelere koşup, burnunu kafeslere yapıştırmasına mâni olamıyorlar. Ah bir çıkabilse dışarı Firuze. Saatler boyu, günler boyu yürüyebilse sokaklarda. Keşfedebilse dünyayı. Doğup büyüdüğü Kerbela'dan ötelere varabilmek istiyor. Ağabeyi Fuzuli gibi o da mektebe gidebilse. Hadis, kelam, fıkıh, tefsir, gökbilim, simya okusa. O da Türkçeyi, Arapçayı, Farsçayı ustalıkla kullansa. O da elinde kitap, satır satır okuduğunda kocaman bir "aferin" alsa büyüklerinden...

"Aferin Firuze, oku da büyük kadın ol" deseler. "Abin gibi şair olursun inşallah" diye ekleseler ardından.

Zira Firuze'nin kimselere açmadığı bir sırrı var. Nicedir gizliden gizliye şiir yazar. Önceleri öylesine karalayıverirdi yüreğine dolanları; beklentisiz, kendiliğinden. Sonra sonra anladı ki bu bir tutku. Sirayet etmiş bedenine, ince hastalık gibi. İllet-i güzidedir yazmak. Güzide bir illet. Çoktan zapt etmiş benliğinin kalesini. Sabaha karşı gelir ilham ekseriya. Şafakla beraber kalkar yazar. Namaza kalktı zannederler tıkırtılarını duyanlar. Bilmezler ki Firuze şiir yoluyla ibadet eder, şiirle yakarır Rabb'ına.

İran şairlerinden Hafız'ı, Türk şairlerinden Nesimi'yi örnek alır kendine. Tıpkı ağabeyi gibi. Ne var ki Firuze gün ışığına çıkaramaz yazdıklarını. Utanır. Tamamladığı divanları bahçedeki kümeste saklar. Sabahları yumurtaları toplamak onun görevi ne de olsa. Kümes onun kendine ait odası. Sırdaşı. Nefes alanı.

Bebekliğinden beri Firuze'ye bakan siyahi bir dadı var. Enine boyuna devanası gibi kocaman, teni abanozdan koyu bir kadıncağız bu. Saçları kıvır kıvır, tebessümü gamzeli. Güllü lokum, ter ve safran kokar daima. Bir sabah kadıncağızın eteklerine yapışıverir Firuze.

"Dadıcım, ben de tahsil yapmak istiyorum. Şair olmak istiyorum."

"Deli kız" der dadısı, koca memelerini hoplata hoplata gülerek. "Nerde görülmüş kadın kısmının âlimliğe soyunduğu? Şairlik merakın varsa hele sabret, ilerde çocuklarına okursun şiirlerini, ninni niyetine. Herkesin yeri başka bu âlemde. Herkes vazifesini yapacak."

Firuze vazifesinin ne olduğunu bilmiyor henüz. Tek bildiği ağbisi gibi bilgili, görgülü ve onun kadar iyi bir şair olmak istediği. Oysa tam dört sene devam edebildi mektebe. Sonra "kız çocuğuna bu kadar eğitim yeter" diyerek aldılar okuldan. Evde devam etsin öğrenimine diye. Nakış, dikiş, ev işi, bir de güzel şarkı söylemeyi, ut çalmayı öğrense yeter de artar ona. Fazlasına ihtiyacı yok. Zaten yakında kendi bebelerini eğleyecek kollarında.

Bu planlardan habersiz yazmaya devam ediyor Firuze. Kümesteki çukura sığmaz oluyor eserleri. Nihayet bir gün dayanamayıp ağabeyine gösteriyor bir şiirini.

"Hımm, kimindir bu? Nereden buldun bakayım sen bunu" diyor Fuzuli, yüzünde belli belirsiz bir ışıltıyla.

"Benim" diyemiyor Firuze. Cesaret edemiyor. Hem emin olmak istiyor evvela. Acaba hakikaten iyi mi yazdıkları? Sahiden kabiliyeti var mı?

"Bir komşumuz uğradı da. Onun oğlu yazarmış bunları. Dedi ki ağabeyine söyle de sevabına bir bakıversin, varsa evladımızın kabiliyeti söylesin" diyor. Kıpkırmızı kesiliyor bunları derken.

"O vakit söyle o komşuya, oğlu kimse gelsin beni görsün muhakkak. Bir cevher var bu delikanlıda, işlemek lazım" diye cevaplıyor Fuzuli sakalını kaşıyarak.

Seviniyor Firuze. Uygun bir zamanda abisine gerçeği itiraf etmeyi düşünüyor.

Ama hayat böyle bir fırsat tanımıyor. Bu konuşmanın üzerinden daha bir ay geçmeden talibi çıkıyor. Ona danışılmadan, iki aile arasında söz kesiliyor. Göz açıp kapayıncaya kadar geliyor kararlaştırılan tarih. Firuze düğün dernekle evlendiriliyor. Tefler darbukalar eşliğinde çalıp söylüyorlar kına gecesinde. Kâh neşeyle göbek atıp, kâh gözyaşı döküyor kadınlar. Kendi düğünlerini hatırlıyorlar belki de. Cız ediyor içleri, genç yaşta gelin edilenlere.

> Daha dün çocuktu/ kanadı geceliğine/ bir günde/ genç kız oldu Firuze/ yaşlandı/yasaklandı/
> Gene öyle aniden/ korkular içinde ve cebren/ yürüyerek kendinden evvel bu yollardan geçmiş kadınların ayak izlerinden/ vedalaştı genç kızlığıyla/ helalleşemeden/ bir gecede/ kadın oldu.

Kocası aslen İstanbullu olduğu için, yeni evlilerin yuvalarını orada kurmalarına karar veriliyor. Kerbela nere, İstanbul nere? Kendinden daha kuvvetli, daha taşkın bir akıntıyla sürüklenivériyor evinden, ailesinden, çocukluğundan uzağa. Dadısını da katıyorlar yanına. Bir de cariye veriyorlar yoldaşlık etsin diye. Öylece uzaklaşırken alıştığı topraklardan ve şimdiye değin hemen hemen hiç ayrılmadığı konaktan, kümeste sakladığı şiirleri yanına almak gelmiyor içinden. Bırakıyor onları geride.

Bahçedeki kümeste, tavuk yemi kaplarının altındaki çukurda sır oluyor, esrar oluyor, toz oluyor, hiç oluyor şiirleri.

Çok geçmeden Firuze kendini kalabalık bir şehirde yalnız ve yabancı, içine kapanık ve ürkek buluveriyor. Üstelik altı aylık hamile. Bir zamanlar yazdığı şiirler, sahip olduğu tüm hevesler, uyanınca tek bir anını dahi hatırlayamadığı tatlı bir rüyanın parçaları gibi sabah rüzgârında dağılıp gidiyor.

* * *

Osmanlı tarihi boyunca Firuze gibi kaç kadın vardı acaba? Şair ya da yazar olabilecekken olamayan, ömür boyu yazabilecekken hiç yazamayan... Eserlerini bir sır gibi kendine saklayan. Kabiliyetleri kümeslerde, çekmecelerde, sandıklarda, kilerlerde saklanan ve gene oralarda çürüyen, heba olan... Seneler, onseneler sonra torunlarına masal anlatırken, "biliyor musun ben de bir zamanlar şiir yazardım, roman yazardım, hikâye yazardım" diye sırrını açan... Bu da bir masalmış gibi...

Çok olmalı.

Çok olmalı ki, Namık Kemal'in 1872de *İbret*'te yazdığı ve Osmanlı aile yapısını incelediği makalesinde dediği gibi, daha kendileri çocukken çocuk sahibi olur kızlar. Ellerindeki oyuncak bebeklerin yerini sahici bebekler alıverir.

Fuzuli'nin eline hokka-kâğıt-kitap yakıştıran toplum, Firuze'ye bebek yakıştırır.

Kadınlar ancak "doğal vazifeleri"ni aksatmadıkları ölçüde başka işlere soyunabilirler. Osmanlı'nın son dönem şeyhülislamlarından Musa Kâzım'ın "Hürriyet-Mutasavvat" (Özgürlük-

Eşitlik) başlıklı yazısında nasihat buyurduğu gibi, kadınların belli bir noktadan sonra eğitime ihtiyaçları yoktur. Okula gönderilmeleri gerekmez. Zira gereğinden *fazla* eğitim alırlarsa doğal vazifelerini ihmal edeceklerdir.

Fazla okumamalı, fazla yazmamalıdır kadınlar... Ne olur ne olmaz...

Fuzuli'nin bacısı Firuze hayali bir karakter. Ama Fatma Aliye değil.

Aynı boğucu zihniyet yüzünden Fatma Aliye nam müthiş yazar dahi yazı dünyasında birbiri adına engellere takıldı. Onun gibi son derece kabiliyetli bir yazarın evlendikten sonra geleneksel kadınlık kalıpları içine hapsedildiğini, hatta roman okumasına dahi izin verilmediğini görmek etrafındakileri, bilhassa Ahmed Midhat'ı yakından sarstı.

Öyle ki Ahmed Midhat, Fatma Aliye'nin yaşadıklarından esinlenerek, erkek kılığında dolaşan ve Acemi Ali diye anılan ama asıl ismi Ulviye olan bir kadın karakter yarattı. Ancak erkek kılığına girince hareket imkânı bulan bir kadın yazar fikri aslında ne ilk ne son olacaktı.

O günden bugüne değişmeyen bir kural var: Erkek yazarlar evvela "yazar" olarak algılanırlar, sonra "erkek".

Kadın yazarlar ise evvela "kadın", sonra "yazar".

Birer çay daha...

"Ne o, daldınız bakıyorum" diyor Adalet Hanım. "Birer çay daha alır mıyız?"

Toparlanıyor, fincanımı uzatıyorum. Ama zihnimde rap rap geçit törenine devam ediyor fikirler.

Annelik ile yazarlık iki zıt kutup değil. Biz de bunlar arasında kati bir seçim yapmak zorunda değiliz elbette. İkisini de beraber kotaran nice kadın var. Tıpkı anneliğin yanı sıra mesleklerini de yürüten yüz binlerce kadın olduğu gibi yeryüzünde... Hem anne hem bankacı/ politikacı/ fırıncı/ öğretmen/ yönetmen/ mühendis/ karikatürist/ dedektif/ akademisyen/ hostes/ işçi/ gazeteci/ manken/ oyuncu... olan, olabilenler gibi. Tüm zorluklara rağmen.

Keza edebiyat dünyasında bolca örnek mevcut. Nadine Gordimer, Margaret Atwood, Anita Desai, Jhumpa Lahiri, Ann-Marie MacDonald, Maureen Frelly, Halide Edip Adıvar, Sevgi Soysal, Latife Tekin, Şebnem İşigüzel ya da Feride Çiçekoğlu. Çoğu kadın yazarın bir, en fazla iki çocuğu var. Fantastik edebiyatın kraliçesi ve üç çocuk annesi Ursula K. Le Guin gibi istisnalar bir kenara.

Öte yandan çocuk yapmayanlar da var. Emily Dickinson, Charlotte Brontë, Dorothy Parker, Lillian Helmann, Patricia Highsmith, Iris Murdoch, Jeanette Winterson, Zadie Smith, Amy Tan, Kiran Desai...

Demek ki ne tek bir reçete var ortada, herkese uyan. Ne de herhangi bir genelleme yapmak mümkün.

Peki çocuklar annelerinin "diğer" tutkusu olan edebiyata nasıl bakıyorlar? Bir rakip gibi mi algılıyorlar onu yoksa doğal bir süreç olarak mı? Annelerini kitaplarından kıskananlar var mı acaba içlerinde? Ya edebiyat...? O da kıskanıyor mu çocukları benzer şekilde?

* * *

J. K. Rowling, *Harry Potter* serisini yazmaya oğlu dünyaya geldikten sonra başladı. Verdiği söyleşilerde anneliğin kendisine ilham verdiğini söylüyor. Sonra bir de kızı oldu ve dizinin ilerleyen sayılarını ona ithaf etti. Uzaktan bakınca "büyü romanları" yazan bir annenin kendi çocuklarına da bol bol masal anlattığını düşünüyor insan. Ama yazı başka, yazan başka. J. K. Rowling büyüye inanmadığını, sadece dine inandığını söylüyor. Ev hali nasıldır bilmem ama yazarlığı annelikle yan yana başarıyla götüren en zengin kadın olsa gerek ...

Oysa maddi koşulları hiç de elverişli değil pek çok kadının. Sylvia Plath yazı yazabilmek ve kendine vakit ayırabilmek için dadı tutacak parayı bulmakta zorlananlardandı. Bu sebepten kazandığı edebiyat burslarından bazıları kayıtlara "dadı bursu" olarak geçti. Keza Toni Morrison iki oğluna tek başına baktı. Senelerce gündüzleri yazmaya fırsat bulamayıp, sadece geceleri, iki oğlunu uyuttuktan sonra yazabildi. Zor da olsa onlardan ilham ve güç aldığını söyler halen.

Koşullar ne olursa olsun edebiyat ve annelik öylesine uyumlu olabiliyor ki, çocuklar da annelerinin peşinden edebiyat dünyasına girmeyi isteyebiliyorlar. Susan Sontag'ın oğlu David Rieff annesinin izinden giderek hem yazar oldu, hem editör. Hatta bir dönem kendi annesinin editörlüğünü yaptı. Keza Amerikan şiirinin en önemli seslerinden Maya Angelou'nun 16 yaşındayken hamile kaldığı oğlu Guy Raphael Johnson da annesi gibi şair olmayı seçti.

"Eğer bu çocuklar annelerinin uğraşlarından zerre kadar hazzetmiyor ya da anneleriyle geçinemiyor olsalardı muhtemelen onların ayak izlerinden gitmeye kalkmazlardı. Demek ki o kadar kötü değilmiş kadın yazarların annelikleri" diyorum kendi kendime.

Bir de hem çocuk dünyaya getirip hem de evlatlık edinenler var. Bunların içinde en unutulmazı hem yüzden fazla edebi esere imza atan hem onlarca çocuğun hayatını değiştiren Amerikalı yazar, aktivist, Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Pearl S. Buck. 1950 başlarında mevcut evlatlık edinme sisteminin sadece beyaz çocuklara yönelik olduğunu, Asyalı ya da melez çocukların dışlandığını görerek, bu durumu değiştirecek bir adım atmaya karar verdi. Tek başına. Uzun uğraşlar sonucu en nihayetinde "Welcome House" (Hoş Geldin Evi) diye anılan ve farklı ırklardan çocukların isteyen aileler tarafından evlatlık edinilmesini mümkün kılan ilk uluslararası merkezi kurdu. Ardından, gene ayrımcılığa uğrayan Asyalı çocukların durumlarını düzeltmeyi hedefleyen bir burs sistemi ve vakıf oluşturdu. Ve tüm bunları yaparken ne edebiyattan vazgeçti ne yazma hızını düşürdü. Tam tersine. Anneliği ve aktivizmi, yazarlığını daha da kamçılamışa benziyor. *Mübarek Toprak, Mağrur Kalp, Büyük Dalga...* Dünya edebiyatının klasiklerinden addedilen unutulmaz romanların yanı sıra muhteşem çocuk kitapları yazdı.

Ama bir de karşıt örnekler var. Konuşulması daha zor olan onlar. İyi yazar ama son derece kötü anne olanlar... Bunların pek azı hakkında malumatımız var aslında. Dışarıdan iyi görünen nice ilişki içerden bakınca tamamen farklı. Hoş fotoğrafların, parlak ve renkli hayatların altında kırık dökük, yaralı bereli anne-çocuk ilişkileri var.

En bilinen örnek Muriel Spark.

İskoç asıllı Muriel Spark bu yüzyılın en önemli kadın yazarlarından. Yirminin üzerinde roman yazdı. Yanı sıra çocuk kitapları, tiyatro oyunları ve hikâye kitaplarından olmak üzere onlarca eseri var. Üretken, eleştirel ve hayli zekiydi. 68 yaşında hayata gözlerini yumduğu zaman okurları, sevenleri, yayıncıları, eleştirmenleri, tanıyan tanımayan herkes geldi de cenazesine, bir tek öz oğlu, tek evladı olan Robin gelmedi.

İnsanın cenazesine gidemeyecek kadar öz annesinden nefret etmesi ne demek, nasıl bir öfke? Bir romancı merakıyla sormak isterdim Robin'e... Bana öyle geliyor ki oturup çocukluğunu anlatırdı cevap niyetine.

Edebiyatçı annelerin özel hayatlarındaki başarısızlıklar, başarılı birer roman malzemesi olur belki de.

Muriel Spark Afrika'da (Zimbabve'de) yaşadı ve yazdı gençliğinde. Bir süre sonra İngiltere'ye dönmeye karar verdi. Ne var ki o esnada 6 yaşında olan oğlu Robin'i yanına almadı (kısa bir zaman sonra dönüp oğlunu yanına almayı planlamıştı ama yapamadı. Giderek uzadı söz verdiği tarih, giderek açıldı araları). Çocuk, babası ve babaannesi tarafından büyütüldü. Daha sonra babasıyla o da İngiltere'ye döndü.

Takip eden seneler boyunca Muriel Spark çok az gördüğü oğluna belli aralıklarla para yardımı yaptı. Bundan öteye geçmedi onunla yakınlık seviyeleri. Robin annesinden ayrı büyüdü, ayrı durdu. Ama bağlarının kopma noktasına gelmesi genç Robin'in aniden Yahudi olmak istediğini açıklamasıyla yaşandı. Yahudilik kadından/anneden geçtiği için insana, böyle bir şeyin olabilmesi ancak Robin'in annesinin yahut anneannesinin Yahudi olduğunu ispatlaması halinde mümkündü. O da aynen böyle yapmaya kalktı. Tüm bunlar koyu Katolik olan Muriel Spark'ı çileden çıkardı. Oğlunun din değiştirmeye –ve anne soyağacında Yahudilik olduğunu söylemeye– kalkmasını hiçbir zaman affetmedi. Zaten baştan beri limoni olan ilişkileri iyiden iyiye bozuldu.

Muriel Spark oğlunun sansasyon ve skandal peşinde olduğuna inanıyordu. Robin'in skandallar yaratıp gazetecileri başına toplamaktaki esas amacının kendisine zarar vermek olduğunu söylerdi herkese. Oğluyla arası o kadar kötüydü ki görüşüp görüşmediklerini soran bir gazeteciye, "Benden uzak olsun da, ne hali varsa görsün" cevabını verdi.

Ve hep öyle oldular... Uzak...

* * *

Beynimin içinde kaynıyor kazan. Ya ben de edebiyat ile annelik dengesini şaşırıp son tahlilde çocuklarının nefretini kazanan bir yazar olur çıkarsam?

Bir kadının (ya da erkeğin) çocukları tarafından hayat boyu nefret edilmektense hiç çocuk sahibi olmaması, hatta mümkünse bekâr kalması daha iyi değil mi?

Bir de kendisi çocuk is-te-ye-bi-le-ce-ği halde kocası buna yanaşmadığı için çocuk yapmamayı seçen kadın yazarlar var. En bilinenleri Iris Murdoch. Kocası Bayley çocuklardan hazzetmezdi. Hiçbir zaman çocuk sahibi olmak istemedi. Iris Murdoch da kocasına ayak uydurmayı seçti. Çiftin ilişkisini bu yönüyle anlatan ve Bayley'i epeyce sorgulayan birkaç biyografi Iris Murdoch'un ölümünden sonra peş peşe yayımlandı ve ortalığı bir hayli karıştırdı.

Ha bire yeni örnekler geliyor aklıma. Ve her örnekle biraz daha bulanıyor resim. Ne bir formülü ne kuralı var bu meselenin. Nihayet baktım ki bocalıyorum, konunun kendiliğinden dağılmasını bekliyorum boş yere. Ama vazgeçmiyor, bekliyor Adalet Ağaoğlu sorgulayan gözleriyle. Bakıyor bana senelerin, seslerin, suskunlukların ötesinden.

"Söylemediniz henüz. Siz neye karar verdiniz?"

Bu soruyu neden vurgulayarak sorma gereği duyduğunu biliyorum. Seziyorum.

Mesele sadece Shakespeare'e tanınan şartların Judith'e tanınmaması, Fuzuli'ye sunulan hayatın Firuze'ye sunulmaması değil. Bir başka konu daha var: annelik ile yazarlık arasındaki olası kan uyuşmazlığı!

Romancılık dünyanın en benmerkezci işlerinden biridir. Tanrı zannedersin kendini kendi küçük evreninde. Yaratmak muazzam bir iptiladır. Ve her yazar yaratıcılığına müptela. Her gün bu iksirden bir doz içmezsen olmaz, titreme nöbetlerine yakalanırsın. Elin ayağın tutmaz, gözün görmez, yüreğin çarpmaz olur eğer yazamazsan. Yazıya engel olabilecek her şeyi ve herkesi adeta düşman gibi algılamaya başlarsın.

Romancılık dünyanın en heyecanlı oyunlarından biridir. Büyümeyi baştan reddeden ve bir yanıyla daima çocuk ruhlu kalanların oynayabileceği. Kendi yalanlarına evvela kendin inanmalısın ki, başkalarını inandırabilesin kurgularına.

Yaratıcılığa soyunmak, hikâyeler kurmak, karakterler yaratıp karakterler öldürmek, olayların gidişatına yön vermek ve tüm bunları kâğıt üzerinde de olsa istediğin an gene yapabileceğini bilmek faniliğini unutturur insana. Bir teselli verir hayatın uçuculuğu karşısında. Romancı ölümsüz olabileceğine inanır içten içe. Bir sır gibi kendine saklar bu arzusunu, ölüm korkusunu.

Ve her romancı az biraz narsisttir; kendine hayran. Ya yaptıklarına ya da yapabileceklerine takmıştır aklının kancasını. Çok özel biri zannedeceksin kendini ve pek matah bulacaksın yazdığın her eseri ki ilerleyebilesin günbegün, aybeay, senebesene sabırla, inançla, azimle. Ama işte fazla kaptırırsan kendini bu sakıncalı fikre, sadece kendi romanının değil, bizatihi hayatın merkezi zannedebilirsin pekâlâ kendini. Yazar taifesinin şişkin bir egoya sahip olması tesadüf değil, mesleki deformasyondur aslında.

Öyle inanacaksın ki kurduğun hayallere, anlattığın hikâyelere, onun dışındaki her şey ham ya da ehemmiyetsiz gelecek yazma süreci boyunca. Öyle kapılacaksın ki kelimelere ve karakterlere, "gerçek" dünyaya dönmek bile istemeyeceksin o zaman zarfında.

Dostların aradığında, mühim işler çıktığında, eşin ya da sevgilin yemeğe çıkmak istediğinde, omuzlarına başka sorumluluklar yüklendiğinde, sen yazının yüzü suyu hürmetine hepsini bir bahaneyle atlatacak, savuşturacaksın. Yazmak dışında her şey "tali" gelecek. Sadece ve sadece yazıya zaman ayıracaksın.

Romancı bencildir. Annelik ise bencilliğin doğal yollardan bertaraf edilmesi. Romancı içe dönüktür, annelik ise alabildiğine dışa dönük. Romancı beyninde bir ufacık özel oda kurar kendine, kapıya da kilit üstüne kilit vurur kimse girmesin diye. Sırlarını, arzularını orada istifler. Gözden uzak.

Annelikte ise tüm kapılar açıktır ardına kadar. Gece gündüz, yaz kış. Kapı pencere açık püfür püfür. Dilediği kapıdan girer çocukların içeri, dilediklerince gezinmek üzere. Ne sığınağın vardır onlara karşı, ne gizli bölmen. Ne mahremiyetin kalır ne bahanen. "Kendine ait oda" diye bir saha yoktur artık içine çekilip yazabileceğin.

Yazmak, başkalarından hikâyeler çalmayı, hayattan kelimeler aşırmayı gerektirir. Almak üzerine kuruludur yazarlık. Almak ve çalmak. Parlak nesneleri aşırmadan duramayan saksağanlar misali hudutsuz semada kanatlarını açа açа "malzeme" arar yazar taifesi. Buldu mu kapar. Buldu mu toplar. Buldu mu çalar.

Oysa annelik, tam tersine, "vermek" üzerine kuruludur. Karşılıksız, kendiliğinden vermek. Geceler, seneler boyu vermek...Çocuğun düşüp dizlerini kanattığında ya da bademcikleri şişirip yorgan döşek yattığında veyahut okul piyesinde Varyemez Amca'yı canlandırdığında, oralı olmayıp, "Tamam canım ama ben şimdi roman yazıyorum. İlgilenemem seninle. Pazara kadar kapalıyım!" diyemezsin. Kendinden evvel bir başkasını düşünmeyi gerektirir annelik. Bir gün değil, iki gece değil. Daima.

Romancılık ise (en azından roman yazdığın zaman zarfında) romanı her şeyin önüne ve ötesine yerleştirmeni talep eder. İki gün ara versen yazmaya, üçüncü gün kitaba dönmekte zorlanırsın. Biraz ihmal etsen roman karakterlerini tekrar gönüllerini kazanamazsın. Küserler hemen. Disiplinle, inançla yazmayı gerektirir roman. Her gün, her hafta, her ay. Yazar isteyince değil, kitap isteyince ara verilir yazmaya ancak.

"Nasıl bağdaştırırsın annelik ile yazarlık arasındaki zıtlıkları bir bünyede-bir bedende-bir zihinde?"

Cevap vermek yerine, gözlerimi kaçırıyorum çarnaçar. Dışarıya bakıyorum. Perdelerin tüllerin ardındaki dünyaya. Yağmur çiseliyor camlara.

Birden hızlanıyor zaman.

O kadar hızlanıyor ki geç kalmışım hissine kapılıyorum. Bir yerlere ya da bir şeylere. Yetişmeliyim, ama nereye? Kaç yaşındayım? Otuz üç. Gözlerimi kapıyorum telaşla. Kapamamla sayının oynaması bir oluyor. Benzin pompasında dönen rakamlar gibi hızla atıveriyor, artıveriyor yaşım. Otuz dört, otuz beş, otuz altı, otuz yedi... Daha ne kadar erteleyebilirim düşünmeyi. Duvardaki saat, sokaktaki saat, beynimdeki saat, bedenimdeki saat hepsi birden deli gibi akmaya başlıyor. Ama hepsi de farklı yönde...

İşte o zaman midemin duvarlarını yumruklamaya başlıyor parmak kadınlar. Kaynıyor "İçimden Sesler Korosu".

"Yeter artık, ne zaman çıkaracaksın bizi burdan? Sıkıldık. Sen çıkarmazsan biz çıkarız ha, geliriz oraya" diyor bir tanesi. Acaba hangisi?

"Şışşşt" diyorum iki büklüm mideme eğilerek. "Yavaş olun biraz. Misafirlikteyim."

Ama susmuyor "İç Sesler". Tam tersine daha da yükseliyor patırtıları. Midemde bir gurultu. İçimde bir gürültü. Çarnaçar ayağa fırlıyorum.

"Tuvalet ne taraftaydı acaba?"

"İleride solda" diyor Adalet Hanım.

Bir koşu varıyorum banyoya. Kapıyorum kapıyı ardımdan. Bulabildiğim en acemi gerekçeye saklanarak, tuvaleti kendime sığınak yaparak, birkaç dakika düşünme payı kazanıyorum. Adalet Hanım kendi kendime konuştuğumu sanmasın, beni duymasın diye, suyu da açıyorum sonuna kadar.

"Tamam artık çıkabilirsiniz" diyorum fısıldayarak.

Çıt çıkmıyor.

"Hu hu, kime diyorum? Çıkın artık!" diye bağırıyorum bu sefer.

İşte o zaman isteksiz, enerjisiz bir ses yükseliyor içimden.

"Tam çıkıyorduk dışarı, bi de baktık yemek vakti gelmiş. Herkes yemeğini yiyor burda. Çıkamayız şimdi bir yere. İyisi mi sen buraya gel" diyor 'İç Sesler'den biri. Acaba hangisi?

Ve böylece...

İş başa düştü madem. Gidip bizzat şu parmak kadınlarla konuşmaya karar veriyorum.

DNG
PRATİK
GÖZLÜM

İç sesler

İçimin tünellerine girer girmez bir fener alıyorum elime. Buralar çok karışık. Kaç defa geldim. Gene de hep kayboluyorum.

İleride çatal çatal bölünüveriyor yollar. Bire değil, ikiye değil. Bölünür dörde. İçimde dört ana rüzgâr, dört ana unsur var. Anâsırı erbaa. Ateş, hava, toprak ve bilhassa su. Bir de dört ayrı yön var. Kuzey, Güney, Doğu, Batı...

Ne tarafa meyletsem acaba?

Evvela Batı Kapısı'nı deniyorum. Bab-ı Garp.

Kapının ardında ayaklarını uzatmış, ellerini kavuşturmuş, bir mendili şezlong yapmış oturuyor "Pratik Akıl Hanım". Önündeki mini minnacık tabakta üçgen şeklinde kesilmiş iki adet kepek ekmeğinden hindi füme sandviç. Yanında da bir yüksük. Bardak niyetine. İçinde her zamanki gibi diyet kola. Kilosuna dikkat eder oldum olası.

12 cm boyunda, 380 g ağırlığında. Rahat, düz ve uyumlu kıyafetler taşıyor gene. Toprak rengi keten kumaştan bol kesim, bol cepli bir pantalon giymiş, üstünde tiril tiril bir gömlek, bir de kolye takmış aynı tonlarda. Ayaklarında deri sandaletler, koyu sarı saçları uğraşmayı gerektirmeyecek kadar kısa kesilmiş. Fön çektirmekten hoşlanmaz. Yıkayıp çıkar, kurutmaya gerek kalmadan. Önüne gelen meseleleri en kolay, en pratik yoldan halletmekte ustadır kendisi.

"Pratik Akıl Hanım! Pratik Akıl Hanım! Adalet Ağaoğlu'nun sorduğu soru aklımı karıştırdı. Sence ne demeli, nasıl yapmalıyım?"

"Merak etme" diyor ince bir tebessümle. Kırmızı kemik çerçeveli gözlüklerini düzeltip, ağzını peçeteyle siliyor zarif bir hareketle. "Bence çocuk doğurmak o kadar da büyütülecek bir şey değil. Pekâlâ yapabilirsin. Yazarlık ile annelik arasında hafta, gün, saat bölümü yaparsın evvela. Verimlilik açısından."

"Na...sıl yani?" diyorum kekeleyerek.

"Anlatayım. Günde belli saatler çocukla ilgilenip belli saatler roman yazmak suretiyle bir düzene ve disipline kavuşabilirsin. Mesela sabahtan öğlene kadar çocukla ilgilenir, öğleden akşama kadar yazarsın. Bir kaşık mama yedirir, bir satır yazarsın. Bir adet bez değiştirir, karşılığında bir paragraf bitirirsin."

"İyi de ben o paragrafı bitirirken kim bakacak çocuğa?"

"Globalleşen dünyada her şeyin pratik bir çözümü var artık. Filipinli, Özbek, Moldovyalı bakıcılar istila etmiş güzide şehrimizi... Filipinliler İngilizce öğretirler çocuğa fazladan, Moldovyalılar çalışkan olur, Özbekler de Özbek pilavı pişirirler bonus olarak."

Çekmeceyi açıp uzunca bir liste çıkarıyor. Merakla bekliyorum.

"Bak canım, ben senin için gerekli bakıcı, dadı, anaokulu, çocuk doktoru telefonlarını topladım. Bir de kitaplarını daha kolay yazabilmen için sekreter veya asistan gerekli olacaktır. Yetenekli bir asistan bulursan, o romanlarının arka planını oluşturan araştırma kısmını yapıp veri toplar. Hatta ikinci bir asistan tutarız, o da tashih kısmıyla ilgilenir. Sen de oturur rahatça yazarsın. Gerekirse sen teybe okursun, birileri de daktilo eder. Parmakların yorulmaz. On parmak daktilo bilen bir sekreterin olur. Bu takviye kuvvetler sayesinde sandığın kadar zor olmayacaktır mesele. Gayet pratik bir şekilde halledebiliriz."

"Delirdin mi? Ben böyle bir şey yapamam. Hem bu kadar asistanın, sekreterin, dadının parasını nasıl karşılayacağım?" diye soruyorum.

"Yeme içme, yardımcı tut kendine" diye kestirip atıyor.

"Anlamıyorsun, böyle roman yazılmaz. Üstelik benim eşitlik anlayışıma tamamen ters düşüyor öyle emrimde insan çalıştırmak, teybe okuyup yazdırmak filan..."

"Mantıksız, olumsuz, anlamsız" diye tersliyor Pratik Akıl Hanım aniden kesik kesik robot dilinde konuşmaya başlayarak. Çatıyor kaşlarını. "Senin şu çok sevdiğin Virginia Woolf var ya, onun sadece kendine ait bir odası mı vardı sanıyorsun? Hayır canım. Kadının aynı zamanda kendine ait hizmetçileri, aşçısı, bahçıvanı falan vardı. Bilmez misin Virginia Woolf'un günlükleri, hizmetçileri hakkında yazdığı kızgın ve kaprisli eleştirilerle doluydu? Evin hanımı rolünü bir türlü içine tam olarak sindiremez ama hizmetçisiz de yapamazdı garibim..."

"Sen ne zamandan beri kitap okur oldun? Bakıyorum yazarların hayatlarını araştırıyorsun" diyorum.

Pratik Akıl Hanım'ın son okuduğu edebiyat ürününün ilkokulda herkese şart koşulan Ömer Seyfettin'in *Kaşağı*'sı olduğundan şüphelenmişimdir hep. Edebiyata olan ilgisi bu kadarcıktır. Ama her türlü kişisel gelişim kitabını yalar yutar. *Okulda ve Hayatta Başarının Anahtarı, On Derste Kendinizi Yenileyin, İnsanları Tanıma Sanatı, Güzel Konuşmanın Sırları...* başucu kitapları. Tabii bir de gazetelerin verdikleri yemek, sağlık ve güzellik eklerini takip eder.

"Ne varmış bunda? İşime gelen her kitabı okurum" diyor. "Yeter ki bir faydasını göreyim. İşlevi varsa, hayatımı pratikleştiriyorsa, niye okumayayım?"

"Peki peki. Ee, ne yaptı sonra?"

"Kim ne yaptı?"

"Virginia Woolf..."

"Ha o mu? Doğrusunu istersen bol bol rol yaptı. Hizmetçileri varken yokmuş gibi davrandı. Orda burda kadınların özgürlüğünden bahseden demeçler verirken, kendi evinde hizmetçilerinin emeklerine bağımlıydı. Bu ne yaman çelişki! Ama akıllı, entellektüel bir kadın olduğu için bu durumu kolaylıkla içine sindiremiyordu tabii. Tek dertleri konken partileri ve daha fazla mücevher edinmek olan burjuva hatunlardan değildi ne de olsa. Yani hep suçluluk duydu sınıfsal konumundan ötürü. Hizmetçilerine yüz yüze emirler vermeyi kendine yediremediği için ne yapardı biliyor musun? İsteklerini kâğıtlara yazardı. Ne iş yapılacak, ne yemek pişirilecek, hangi kıyafet ütülenecek... bunları tek tek kâğıtlara yazıp okumalarını sağlardı. Düşünebiliyor musun aynı evin içinde kâğıtlar aracılığıyla iletişim kuruyorlardı..."

"Ya?" diyorum derin bir nefes alarak.

"Ya!" diyor Pratik Akıl Hanım bilgiç bilgiç. "Ah, çelişkiler... Hiç sevmem! Halbuki ne gerek var çelişkilere değil mi ya?"

"Sen anlayamazsın" diyorum. "Senin için her şey tutarlı, anlaşılır ve pratik olmalı. Oysa benim daha bu haldeyken bile aklım hep karışık. Bir de anne olsam Allah bilir elim ayağıma dolaşır..."

"Düz mantığın yolundan şaşmazsan bir şeycik olmaz" diyor Pratik Akıl Hanım kendinden son derece emin. "Bunun için beyninin farklı bölmelerini programlaman gerek. Şöyle düşün. İnsan beyni mutfak çekmeceleri gibidir. Kaşık çatal takımı bir yerde, toz bezleri bir yerde, peçeteler bir yerde, değil mi ya? Aynı modeli al. Uyarla. Annelik yaparken beyninin annelik çekmecesini açarsın. Yazarlık yaparken de beynindeki yazarlık bölmesi girer devreye. Bir çekmeceyi beyaza boyarız, birini siyaha. Karıştırmazsın. Bir vazifeden diğerine geçerken öteki çekmeceyi kapatırsın. Tıkır tıkır yürür gider.."

الله

İtiraz etmek gelmiyor içimden. Belli ki hayatın pek de öyle *tıkır tıkır* giden bir şey olmadığını anlayamıyor Pratik Akıl Hanım. Elinde cetveli, cebinde hesap makinesi, kafasında planlar, programlarla alışmış her şeyi ölçüp biçmeye. Benim için hazırladığı "Annelik de yaparım, yazarlık da!" listesi o kadar uzun ki, rulo yapmam gerekiyor. Ben de ruloyu kolumun altına alıp hoşnutsuz, huzursuz uzaklaşıyorum oradan.

Bir koşu varıyorum Doğu Kapısı'na. Beni bekliyor Bab-ı Şark.

Doğu Kapısı'nın ardında bağdaş kurmuş, boyun kırmış, bir ceviz kabuğunun içinde oturuyor "Can Derviş Hanım". Sermiş postunu yüreğime. Dilinde kelam, elinde kehribar tesbihi, çekiyor tane tane. Önündeki tepside bir ufak kâse mercimek çorbası, bir yüksük dolusu su, yanında bir dilim beyaz ekmek. Azla yetinmeyi sever. Öyledir. Başında saçlarının bir tutamını gösteren taşlı bir türban, üzerinde yerlere kadar uzanan yeşilimsi bir elbise, koyu yeşil bir hırka, ayağında haki renkli mestler. Tüm bu yeşil tonları, Can Derviş Hanım'ın kızıla çalan saçları ve yanaklarındaki turuncu çillerle kontrast halinde. Uyumlu bir kontrast.

Yemeğe başlamadan önce şükür duası ediyor. Ben de dinliyorum.

"Ya Rabbim, verdiğin nimetlere, kelimelere, sağlık ve afiyete şükürler olsun. Sen bütün sinelerin ne gizlediğini bilirsin. İnşallah seni çok zikredip de felah bulanlardan oluruz. Gözleri perdelilerden, yüreği mühürlülerden, geniş dünya dar gelenlerden kılma bizi. Doğru yoldan, hayırlı kullarından, ilahi aşkından ayırma yolumuzu ne olur. Elif'in yüreğini genişlet, idrakını artır. Muhabbet ki özüdür kainatın, yaradılışın, ne olur muhabbetinden mahrum bırakma."

"Amin Dervişçim, ağzına sağlık" diyorum.

O kadar dalmış ki sıçrıyor aniden. Sonra gayet mütebessim, elini sol göğsüne götürüp selam veriyor.

"Sevgili Can Derviş Hanım, canım Batıni yanım" diyorum. "Ne olur söyle bana. Adalet Hanım'ın sorduğu soruyu nasıl cevaplamalıyım?"

"Evvela sükûnet" diyor Can Derviş Hanım. "Ardından metanet... Bir dirhem de dirayet salık veririm. Enfal Suresi'nde Allah müminleri güzel bir imtihana tabi tutmak için yaptı der. Hiç düşündün mü ne demek 'güzel imtihan?'. Telaşa mahal yok. Unutma ki şu âlemde tüm cevaplar görece. Mutlak olan tek varlık âlemlerin Rabbi. Demek ki bir kul için doğru olan bir çözüm bir başkası için pekâlâ noksan, hatta büsbütün yanlış olabilir. Her şeyin hayırlısını dilemeli Allah'tan."

Yutkunuyorum. Benim için neyin hayırlı olacağını nereden anlayacağım peki? Daha ben ne dileyeceğimi dahi bilmiyorum ki, dileğimin hayırlı olup olmadığını sorgulama aşamasına varalım. Tereddütlerimi fark etmemiş gibi devam ediyor Can Derviş Hanım.

"Bir düşün istersen. Bizler miyiz acaba ömrü hayatımızın mimarları yoksa öyle olduğumuzu mu sanıyoruz boş yere? Sen ne karar verirsen ver, her şey olacağına varır son tahlilde. Önemli olan sual şu: Çocuk da doğursan kitap da yazsan, gidip simit de satsan milyon dolarlık ihalelere de girsen, sen ey Âdemoğlu Havvakızı, sen misin hakikaten yaptıklarının sahibi? Sana mı ait bu ten, bu mal mülk? Senin mi bu vücudun şehri?"

Ne diyeceğimi bilemeden dikiliyorum.

Sessizliğimi tasdik sanmış olmalı ki aynen devam ediyor Can Derviş Hanım:

"Senin mi şimdi bu yazdığın romanlar? Sen misin onları kaleme alan?"

Bu mevzu benim bamtelim. Dayanamıyor, atılıyorum: "Aman Derviş, ne yaptın? Tabii ki benim romanlarımın öznesi de nesnesi de. Değil mi ki kalemi tutan el bana ait? Demek ki özne benim. Birinci tekil şahıs" diyorum gururla. Sesim kulağımı tırmalıyor.

"Enam Suresi'ni hatırlar mısın?" diyor o zaman. *"Gaybın anahtarları O'nun katındadır, onları O'ndan başkası bilmez, karada ve denizde olanları O bilir ve bir yaprak düşmez ki, onu O bilmesin; ne toprağın karanlıklarında bir tane, ne de kuru ve yaş hiçbir şey yoktur ki, o her şeyi açıklayan Kitap'ta bulunmasın."*

Dudağımı kemirmeye başlıyorum.

"Demem o ki, Allah istemezse yaprak bile kıpırdamaz bu âlemde. Hal böyleyken nasıl hâlâ 'özne benim' diye iddia edebiliyorsun? O istemeseydi yazma kabiliyetin olabilir miydi hiç? O istemese nasıl vücuda gelir o romanlar, hikâyeler, yazılar?"

Sıkıntılı bir sessizlik çöküyor.

"İsterse yazdırır, isterse durdurur yazını."

Söyleyecek laf bulamıyorum. İkna olmadım ama edecek itiraz da bulamıyorum.

"Duha Suresini oku" diyor Can Derviş Hanım. "Peygamber Efendimize bir müddet hiç vahiy gelmez. Korkar, sararır, sıkışır yüreği. Sanır ki Allah onu unuttu. Sonra Duha suresi iner. Rabbin seni unutmadı, der. Sana darılmadı. Yazdıran da O, durduran da O."

"İyi ama takdir edersin ki roman yazmak ile vahiy inmesi arasında epeyce fark var" diye atılıyorum nihayet söyleyecek bir söz bulmanın heyecanıyla. "Vahiy gökten gelir. Oysa roman..."

Birden duraklıyorum. Sahi roman nerden gelir? Yerden mi biter romanlar? Ağaçtan mı toplanırlar?

Bozuntuya vermeden devam ediyorum: "Roman başka yerden gelir insana... Romanlardaki hikâyeler hayali. Onları yaratan benim. Benim hayal gücüm."

"Ah nefsimiz" diyor Can Derviş Hanım. "Hep BEN BEN BEN der durur."

"Ama Dervişçim hakkımı yiyorsun. O yazıları ben yazıyorum" diyorum inatla.

"Hı hı" diyor Can Derviş ve başlıyor mercimek çorbasını kaşıklamaya.

Öyle bir "hı hı" ki bu, meali olsa olsa şöyle olabilir:

"Peki canım. Duydum dediklerini. Sen daha olmamışsın, pişmemişsin, ham bir meyva gibi takur tukursun. Sen şimdi en iyisi git biraz dünyayı gez, kitaplar oku, insanlarla tanış, tefekkür ve tevekkül derle, deste deste alametler topla, mânâ denizinde yüz, üstüne bir de kırk fırın ekmek ye. Hamsın daha. Git piş biraz, ondan sonra gel tekrar konuşalım..."

Omuzlarım çökmüş, süngüm düşmüş vaziyette ayrılıyorum Can Derviş Hanımın yanından.

Merak bu ya, bir de Güney Kapısı'nı denemek istiyorum. Bab-ı Cenup.

Güney Kapısı'nın ardında iflah olmaz işkolik "Hırs Nefs Hanım" var. 11 cm boyunda, 300 g ağırlığında. En zayıfıdır parmak kadınların. Daima içi içini yer zaten, kilo almaması belki de bu sebepten.

"Vakit nakittir" der hep. Sofra kurmak, yemek yapmakla vakit kaybetmemek için vitamin hapları, atıştırmalık krakerler, cipsler ve bir içimlik meyve sularıyla beslenir. Şu anda da keza önünde bir paket tuzlu grissini, küp küp kesilmiş peynir ile bir kutu portakal-havuç suyu duruyor. Yanında bir adet C vitamini, bir adet çinko hapı, bir adet gingko biloba. Bunlardan ibaret akşam yemeği.

Hırs Nefs Hanım'ın üzerinde dizlerine kadar dümdüz inen vişneçürüğü bir etek, aynı tonda ceket var. İçinde kemik rengi ipek bir gömlek. Kar beyaz tenine hafif bir fondöten, dudaklarına kırmızı bir ruj sürmüş. Koyu kestane saçları ise sımsıkı topuz. Öyle ki tek bir tel bile topuzdan dışarı çıkmamış. Boynunda iki sıra inci kolye, parmaklarında taşlı yüzükler. Her zamanki gibi kusursuz, her daim bakımlı. Porselen dişleri inci gibi muntazam, yapılı. Azimli, kararlı, çalışkandır kendisi. Fazlasıyla. Aynı soruyu ona yöneltiyorum.

"Hırs Nefs Hanım, Hırs Nefs Hanım, medet. Adalet Hanım'ın salonunda konuşulanları duydun. Cevabın nedir bu çetrefil meseleye?"

"Ah, bir de soruyor musun?" diyor incecik alınmış kaşlarını çatarak. "Tabii ki karşıyım çocuk doğurmana. Yapacak işlerimiz varken sırası mı şimdi çocuk mocuk?"

Acıklı acıklı bakıyorum.

"İyi ama az evvel Can Derviş Hanım'ın yanındaydım, o da diyor ki bu dünyada bu kadar çok koşturup durmanın anlamı yok. Ölmeden önce ölmeli diyor."

"Boş ver sen şimdi Derviş'i. Ne bilir o? Ne anlar dünya halinden" diye kestirip atıyor. "Kadın kafayı bozmuş tespihle, takunyayla. Burnunun ucunu bile görmüyor devamlı göğe bakmaktan."

Bir grissini atıyor ağzına. Peşinden de bir adet çinko hapı.

"Bak canım, ben sana kendi felsefemi özetleyivereyim bir çırpıda: Söylesene, biz mi istedik bu dünyaya gelmeyi? Yo, hayır. Kimse fikrimizi sormadı valla. Düştük anamızın rahmine, geldik işte. E peki mademki ezkaza geldik bu dünyaya, çekip gitmeden evvel kalıcı eserler bırakmayı istemek kadar doğal ne olabilir?"

İtiraz edemiyorum.

"İnsanların ezici çoğunluğu ne yazık ki sıradanlık ve monotonluk içinde yaşayıp gidiyor. Öylesine. Ha var ha yok. Her gün aynı. Oysa özel olmak lazım. Daha hayattayken ölümsüzleşmek lazım. Yeni kitaplar yazmalı, birbirinden yaratıcı kurgular yapmalı, kaleminin kalitesini artırmalısın. Hayat bir yarış. Geride kalmaya gelmez. Ben hesap ettim her sene bir kitap çıkartır, her ay bir yerlere konuşma vermeye uçar, Avrupa'daki tüm edebiyat festivallerine katılır ve Türkiye'yi altı kez turlarsan, beş sene sekiz ay sonra kariyerinde hayli yükselmiş olabilirsin."

"Yuh, insafın kurusun. Sen edebiyatı bir yarış mı sanıyorsun? Sanatın içini boşalttın tamamen" diyorum. "Hem makine miyim ben? Böyle ..."

"Ne sakıncası var ki?" diye kesiyor sözümü. "İnsan hayvana benzeyeceğine makineye benzesin daha iyi değil mi? Ot gibi ıspanak gibi rafta duran hormonlu karnabahar gibi cansız ve hırssız yaşayacağına, makine gibi gürül gürül yaşasın. Metafordan yana sıkıntım yok."

"Peki ya annelik?"

"Annelik... annelik..." diyor kelimeyi ağzında akide şekeri gibi evirip çevirerek. Sonra tadını beğenmemiş olmalı ki suratını buruşturuyor. "Anneliğin 'A'sını dahi duymak istemiyorum. Annelik tamamen bozar planlarımı. Hamilelik, loğusalık, bebek bakımı filan derken yazıyı unutuverirsin. Sakın ha böyle bir şey yapayım deme! Söz ver bakayım bana. Yapmıycam de!"

Ne diyeceğimi bilemiyorum Hırs Nefs Hanım'a. Sustuğumu görünce sinirli sinirli yerinden kalkıyor, çantasını kurcalayıp, en nihayetinde bir kâğıt parçası uzatıyor burnuma.

"Ne bu?"

"Doktor adresi, iyi ki almışım" diyor Hırs Nefs Hanım gayet sakin. "Çok iyi bir jinekolog. Tesadüfe bak. İçime doğmuş gibi bu konuları konuşacağımız, ben de senin için randevu almıştım. Salı günü akşam altı buçukta bekliyor."

"İyi de niye?"

Gözleri parlıyor Hırs Nefs Hanım'ın. Sesine tuhaf bir yumuşaklık veriyor:

"Canım bak kökünden hallediyorum meseleyi. Seni kısırlaştırmaya karar verdim. Bu operasyon kafanı kurcalayan saçma sapan soruların hepsini ortadan kaldırır. Kati çözüm."

"Apartman kedisi miyim ulan ben?" diyorum sinirden zangır zangır titreyerek.

MARLON BRANDO

"Keyfin bilir" diyor Hırs Nefs Hanım. Omuzlarını silkiyor umarsızca.

Söylene söylene uzaklaşıyorum. Bir de Kuzey Kapısı var denemediğim. Bab-ı Şimal. Oldum olası tırsarım o kapıdan. Ama onsuz da yapamam. Hem madem ilk üç kapıyı ziyaret ettim bir de ona uğramamak olmaz.

Kuzey Kapısı'nın ardında "Sinik Entel Hanım" yaşar. Pencereleri örümcek ağlarıyla, duvarları Che Guevara ve Marlon Brando posterleriyle kaplı, perdeleri kızıl kadifeden, kasvetengiz bir şatonun karanlık kütüphanesinde barınır ekseriya. Yerlere kadar inen uzun hippi elbiseleri, saçaklı aynalı Hint etekleri giyer. Boynuna rengârenk fularlar dolar. Kollarına Doğu motifli bilezikler takar. Aklına esti mi gider dövme yaptırır ya da hızma taktırır. Saçlarını gününe göre ya omuzlarına salar, ya gelişigüzel toplar. Raja yoga, reiki ve meditasyon yapar. Ne yazık ki bunca meditasyona rağmen sigarayı bırakamamıştır halen. Ağzında ya bir sigara ya ince puro, içmese bile tütününü çiğnemeyi sever. İçine kitap-defter-fotokopi koyabilmek için en büyük boy alır el çantalarını. Bir yere gideceği zaman bavul gibi yanında taşır bu heyulaları.

Sinik Entel Hanım bu aralar alternatif beslenme yöntemlerine taktı kafayı. Şimdi de önünde bir tabak organik ıspanak, organik kabak, hintsafranı ve soyadan yapılmış bulanık renkli türlü duruyor. Vejetaryendir. Seneler var ki et yemez. Tavuk yemez. Balık yemez. Hayvanları yemekle onların içlerindeki ölüm korkusunu da mideye indirdiğimizi iddia eder. Bu yüzden hastalanıyormuşuz. Onun yerine barışçıl, sakin ve yeşil otlar yemeliymişiz. Madımak, maydanoz, nane ya da fesleğen...

"Sinik Entel Hanım, Sinik Entel Hanım" diyorum. "Bir de sana danışsam şu annelik meselesini, ne dersin?"

"Danışmak neye yarar ki?" diyor olanca kuşkuculuğu ve karamsarlığıyla. "İnsan duymak istediğini duyar. Öyle bir nokta var ki söze dökülemez artık hiçbir şey. Wittengstein boşuna dilin bittiği yerden bahsetmemişti. Tractatus'u okumanı salık veririm."

"Boş ver şimdi Tractatus'u. Dil bitse de sen söyle. Ta buraya senin cevabını dinlemeye geldim" diye üsteliyorum.

"Öyleyse, *gıpta* kavramı üzerine düşünmeye davet ediyorum seni. Günlük hayatta zannediliyor ki gıpta basit bir duygu. Oysa son derece felsefi bir problematiktir gıpta denilen mefhum. O kadar önemlidir ki insanlara ve olaylara yön verir. Hatta Jean Paul Sartre ırkçılık ya da yabancı düşmanlığı gibi aşırı siyasi uçların temelinde gıpta olduğunu söylerdi. Kişinin kendinde olmayıp da başkalarında olduğunu zannettiği ayrıcalıklı unsurlara duyduğu çekim..."

"Sinik Entel Hanımcım, rica etsem biraz daha anlaşılır bir dille anlatamaz mısın?"

"O zaman şöyle söyleyeyim. Eski bir atasözümüz vardır, bilirsin herhalde. Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür!"

"Yani?"

"Yani, şayet çocuk doğurursan, doğurmayıp da kariyerinde ilerleyen hemcinslerini kıskanacaksın. Kariyerinde ilerlediğin takdirde de çocuk doğuran kadınları kıskanacaksın. Hangi yolu seçersen seç, seçmediğin yolda kalacaktır aklın."

"Emin misin?" diyorum cılız bir sesle.

Başını sallıyor. "İnsanlık tarihine bir bak. Bunca savaş, yıkım, çatışma, enkaz... Birinci Dünya Savaşı çıktığında ne diyorlardı biliyor musun? Bütün Savaşları Sona Erdirecek Savaş! Huh! Öyle olmadı tabii. Bitmedi savaşlar. Bitmez de! Zira ne eşitlik var yeryüzünde ne adalet. Güçler dengesizliği, gelir adaletsizliği, sınıflararası uçurum... Körükler de körükler çelişkileri. Hayatın diyalektiği bu. Tez olacak ki antitez olsun, ikisi çatışıp harmanlacak ki sentez doğsun..."

Bir of çekiyorum usulca.

"Boş yere o kadar çaresiz ve kimsesiz resmetmedi Paul Klee tarih meleğini. Şaşkın bakışlı Angelus Novus. Sahi okumuş muydun Walter Benjamin'in tarih meleği üzerine yazdıklarını? Okumadıysan..."

"Sinik Entel Hanım yavaşla, konuyu dağıtıyorsun" diyorum sabırsızlıkla.

"Affedersin. Konumuza dönelim. Dediğim gibi hangi yolu seçersen seç 'öteki'nde kalacaktır aklın. Bak bu *öteki* önemli mesele. Senin durumunda buna 'öteki kadın sendromu' da diyebiliriz. Levinas, etiğin temelini 'öteki'yle girilen yüz yüze ilişkide bulur. Ben yerine 'öteki'yi koymalısın. Aynılık yerine 'başkalık'ı. Tabii görüngübilimsel bir bakış açısıyla 'Ben'in içindeki 'öteki'nden söz etmek de mümkün..."

"Off, uzattın gene. Basit bir cevap veremez misin sen hiç?"

"Peki şöyle toparlayayım. Cevabım şu: Fark etmez."

"Nasıl yani?"

"Cevabımın ne olduğunun önemi yok. Senin vereceğin kararın da önemi yok aslına bakarsan. İstersen hiç çocuk yapma. İstersen sekiz tane doğur. Fark etmez. Eninde sonunda varoluş demek tatminsiz ve tamahkâr olmak demektir. İnsan yetinmeyi bilmez. Cioran'ın dediği gibi hepimiz kendi içimize düşüp bedbaht olmaya mahkûmuz."

Buz gibi bir hava esiyor. Titriyorum.

Entel Sinik Hanım devam ediyor konuşmaya. Bir yandan da suratından düşen bin parça. Konuştukça içi kararıyor. Hep böyle bu kadın. Bilgi birikiminin altında ezilir. Kendi kendinin moralini bozmakta mahir. Yetinmeyip etrafındakilerin de tadını kaçırır. Pişman oluyorum bu şatoya geldiğime.

"Öyle de fark etmez böyle de fark etmez. Yazarlığı da seçsen, anneliği de seçsen, her ikisini de seçsen, hatta hiçbirini dahi seçmesen, hayat daima noksan kalacaktır bir yanıyla, bir biçimde. *Existential angst*. İnsanoğlunun varoluşsal çelişkisi bu... Hey nereye gidiyorsun? Gel daha bitirmedim."

"Senin lafın bitmez. Sonra gene uğrarım. Adalet Hanım'ı salonda tek başına bıraktım, ayıp olur" diyorum.

"Heidegger'in Dasein –Dünyada-olmak- kavramını incele. İnsanın varoluşunun –ya da bir türlü

varolamayışının– temelidir anksiyete. Yapımızın çimentosu. Senin bu endişelerin ve evhamların son derece felsefi aslında..."

Teşekkür edip, *"Kabahat sende değil, senin fikrini alanda zaten"* diye söylene söylene ayrılıyorum Kuzey Kapısı'ndan.

Bu vaziyette "Benistan" memleketini terk ediyor, çıkıyorum vücudumun dışına. Tuvaletin aynasında kendime bakıyorum. Soğuk su çarpıyorum yüzüme. Kafam daha da karışmış bir halde dönüyorum Adalet Ağaoğlu'nun yanına.

Bıraktığım gibi buluyorum her şeyi. Duvarlardaki tablolar, etraftaki kitaplar, sehpada çay bardakları, tabaklarda kurabiyeler, saatin tik-takları... Adalet Hanım gene öyle dingin, beklemede koltukta. Yarım kalan sorusu asılı duruyor havada, ortamızda. Ama benim verecek cevabım yok.

"Şey... İzninizle gideyim artık ben" diyorum. "Geç oldu..."

* * *

Sokağa çıktığımda genç Çingene kadınlarla burun buruna geliyorum. Yaklaştığımı görünce konuşmayı kesip, tepeden tırnağa süzüyorlar beni. Sonra da varlığım büyük bir şakaymış gibi gülüşüyorlar aralarında.

"Ne o güzelim, canın sıkılmış senin. Uzat elceğizini de okuyayım, anlatayım derdini" diyor biri kulaklarındaki sarı sarı küpeleri oynatarak.

Bir yanım basıp gitmek istiyor, bir yanım teklifi kabul etmek.

"Boş ver falı" diyorum. "Onun yerine beraber bir sigara içelim şurda."

Sanki beraber banka soymayı teklif etmişim. O kadar ciddileşiyorlar birdenbire. Şüpheyle bakıyorlar yüzüme. Aldırış etmeden yanlarına gidiyor ve kaldırıma oturuyorum. Çantamdan sigara paketini çıkarıyorum.

İşte o zaman belli belirsiz bir tebessüm yayılıyor az evvel falıma bakmak isteyen kadının dudaklarına. Gelip sağ tarafıma oturuyor usulca. Birkaç saniye sonra diğeri de gelip katılıyor aramıza.

Akşam çökerken, Adalet Ağaoğlu'nun evinden beş-on adım uzakta, iki Çingene kadınla ben oturuyoruz bir kaldırım kenarında. Tepemizde sigara dumanından minnacık bir bulut nazlı nazlı süzülüyor. Ve bir an için de olsa yanıtını bilmediğim tüm soruları uzağa üfürebileceğim hissine kapılıyorum.

Dumanı üfler gibi.

Ay Kadın

1862 senesinde Leo Tolstoy kendisinden yaşça hayli küçük Sofya Andreyevna Bers ile evlendi. Bu birleşmeden on üç çocukları oldu (bazı kaynaklara göre on dokuz). Bunlardan dördü yaşamadı. Geriye kalan dokuzunu (ya da on beşini) Sofya büyüttü. Bu hesaba gore Sofya evliliklerinin önemli bir kısmı boyunca ya hamileydi ya bebek emziriyordu. Tolstoy içeride odada, mum ışığında romanlarını yazarken, Sofya da ses çıkarmasınlar patırtı yapmasınlar diye çocukları oyalamakla meşguldü. Her akşam, her hafta, her sene...

Dolunay kadındı Sofya. Vücudu gökteki hilal gibi günden güne değişen, durmadan yuvarlaklaşıp şişen, sonra incelip ardından yine dolmaya başlayan bir Ay Kadın.

Çocuklardan ve ev işlerinden artakalan kısıtlı saatlerde Sofya kocasının gönüllü sekreterliğini ve asistanlığını da yaptı. *Savaş ve Barış*'ın notlarını tutmakla kalmadı, bu yapıtı baştan sona tam yedi kez temize çekti. Her ne kadar evliliklerinin son demleri "edebiyat tarihindeki en bedbaht ilişki" olarak nitelendirilmiş olsa da, şurası gerçek ki, uzun seneler boyu Sofya kendini kocasına ve onun kariyerine adamıştı.

Bugün edebiyat tarihçilerinin merak ettikleri sorulardan biri Tolstoy'un *Anna Karenina*'yı yazarken Sofya'dan ne kadar etkilendiği. Acaba bu büyük romancı kendi karısını –ve karısının kendisini aldatabileceğine dair korkularını- ne kadar yansıttı yapıtına? Ne de olsa, Tolstoy *Anna Karenina*'yı yazmaya başladığında 44 yaşındaydı, karısı ise sadece 27. Tolstoy eserini karanlık sulara yönlendirirken belki de dolaylı yollardan karısını uyarmak istedi. Kocasını aldatan bir kadının başına gelecek felaketleri yazarak.

Anna Karenina'da ima edilen bir ayırım, ince bir ayar var. Eğer evli kadın, aldatmayı flörtle sınırlı tutuyorsa, ilişkisini kaçamak ve saklı bırakıyorsa, bu durum "nahoş ama anlaşılabilir" bir vaka olarak kalır. Sadece kocasını ilgilendiren bir krizcik yaratabilir. O kadar. Esas mesele aldatmanın kamusal ve "aleni" hale gelmesiyle başlar, yani toplumsal rollerin ve dengelerin sarsıldığı noktadan itibaren. "Kol kırılır yen içinde. Kadın kocasını zihninde aldatır, rüyalarında geceden geceye" ilkesi.

İşte Anna bu anlamda "haddini" aşar, hududu çiğner. Sadece bir başka erkeğe, bir yasağa ilgi duymakla kalmaz, onu tutkuyla sevdiğini ve arzuladığını hemen herkes bilsin ister. Onun için yuvasını terk eder. Aldatma "kamusal" olunca, toplum da Anna'yı dışlamaya ve onu "düşmüş bir kadın" olarak görmeye başlar.

Anna Karenina aracılığıyla Tolstoy sadece karısına değil, çeşitli yaşlardaki kızlarına da bir ahlak mesajı vermek istedi muhtemelen. *Siz siz olun, aynı hatayı yapmayın,* dercesine. Ama ne ilginçtir ki eseri ailesindeki kadınlardan çok son tahlilde kendisini etkiledi, kendine döndü. Kitabı tamamladıktan kısa bir zaman sonra Tolstoy ciddi ve ruhani bir bunalımın eşiğinde aldı soluğu. Aristokrat bir kökenden gelen ve tüm hayatı boyunca korunaklı yaşayan yazar artık mülklerinden, sınıfsal ayrıcalıklarından arınmak istiyordu. Sınıfsal konumundan dolayı huzursuzdu. Nihayetinde bütün mallarını yoksullara dağıtmaya karar verdi. İşte o noktada, "çocuklarının geleceğini düşünen anne" Sofya ile "nedamet getirme gayretinde" Tolstoy tamamen zıt düştüler birbirlerine. Sofya kocasının bu ani bonkörlüğüne sonuna kadar itiraz etti. Direndi.

1883 senesinde materyalist dünyadan elini eteğini çektiğini açıklayarak topraklarını, servetini ve kitaplarının haklarını elden çıkardı Tolstoy. Tek tek. Yoksul köylüler gibi yaşamaya başladı. Ayaklarında çamurlu çizmeler, üzerinde ucuz kıyafetlerle beyinsel faaliyetleri bir kenara itip el emeğine yöneldi. Köylü-zanaatkâr gibi çalışmaya koyuldu. Ziyafet sofralarını terk etti. Ete, içkiye ve avlanmaya tövbe dedi.

Bu değişimi dehşet içinde seyretti Sofya. Evlendiği ve sevdiği adam gitmiş, yerine üstü başı dökülen, bitli, paspal bir köylü gelmişti. Tolstoy'un yeni huylarına "Karanlık Şeyler" adını koydu Sofya. Tam olarak açıklayamadığı, tuhaflıklar, rahatsızlıklar ...

Takip eden aylar seneler içinde giderek palazlandı ve arttı bu karanlık şeyler. Tolstoy daha da sıkı sarıldı dindarlığına. Çekildi inzivaya. Sofya ise üstüste sinir buhranları geçirmeye başladı. 1910 yazında Tolstoy karısına çaktırmadan onu vasiyetinden çıkardı ve kitaplarının yayın haklarını gizlice editörüne devretti. Karıkoca onarılmaz bir hız ve az bulunur bir nefretle uzaklaştılar, ayrı düştüler birbirlerinden.

Şurası bir gerçek ki Sofya, kocasının yarattığı edebi kahraman Anna'yı hiçbir zaman örnek almadı kendine. Ne kocasını terk etti, ne başkasına kaptırdı gönlünü. Tam tersine, alabildiğine bağlıydı yuvasına. Bir anlamda *Anna Karenina*'nın tezatı olarak kaldı. Ne var ki sürekli bebek doğuran, çocuk bakan, halinden şikâyet eden bir kadına dönüşmeye başladı zamanla. Gün geçmiyordu ki evde bir kavga patlak vermesin. Kıskançlıklar, saçma sapan atışmalar, sözlü ve muhtemelen fiziksel şiddet... Ağlayıp sızlayan bir anne, homurdanıp susan bir baba. Tüm bunlara tanıklık eden çocuklar. Tolstoy evlerinde cereyan eden bu trajediye tahammül edemiyordu. Ama gel gör ki ne doğum kontrol yöntemine inanıyor, ne seksten vazgeçebiliyordu.

Her sene yeni bir çocuk eklendi ailelerine. Her çocukla beraber biraz daha asabileşti Sofya, biraz daha tükendi evlilikleri.

Ruhaniyet önemli mefhumdu Tolstoy için. Öteden beri. Ama zaman içinde kıdemli romancının dindarlığı katı bir hal aldı. Kaskatı. Bir yandan kadınlara düşkün, bir yandan da seksi kirli addeden birinin taşıyabileceği tüm iç çelişkilere sahipti. Edebiyat tarihindeki gelmiş geçmiş en ünlü kadın kahramanı yaratan Tolstoy, içten içe cinsi latiften pek de hazzetmiyor ama gel gör ki onlarsız da yapamıyordu.

Seks eşittir kadın,
Kadın eşittir baştan çıkarma.
Baştan çıkarma eşittir günah,

Günah eşittir Tanrı'ya isyan.
Tanrı'ya isyan eşittir babaya isyan,
Babaya isyan eşittir kendini inkâr etmesi
Tolstoy'un,
Hem bir mürit hem de baba olarak...

Peş peşe gelen annelik tecrübelerinin Ay Kadın Sofya üzerinde iki farklı, hatta zıt etkisi oldu. Annelik onu hem güzelleştirdi. Daha merhametli, daha sevecen ve anlayışlı kıldı.. Hem de onda değersiz bir insan olduğu, bir "hiç" olduğu zannını uyandırdı. Kocasının yanında böcek gibi hissetmeye başladı kendini. Özgüveni zedelendikçe, asabileşti. Asabileştikçe saldırganlaştı.

Kendi yarattığı yaratıktan yakasını kurtarayamayan Dr. Frankenstein gibi Tolstoy da mutsuz, parıltısız, dırdır ve vesvese küpü bir kadın yarattı bir zamanlar severek evlendiği, deli gibi kıskandığı genç kadından. Bir müddet ona tahammül etmeye çalıştı.

Sonra da pılısını pırtısını toplayıp kaçtı ondan ve

yuvasından, kaçabildiğince uzağa...

Üç

Balıkçıların bildiği

Bundan bir ay sonra

bir pazar sabahıydı...

Bir pazar sabahıydı. Vakit oldukça erken. Boğaz kenarındaki bildik kahvaltı yerlerine henüz akın etmemiş civardakiler. Yürüyüşe çıkmışım sahil kenarında. Havada bir berraklık, bir canlılık. İstanbul'un güzelliği üzerinde. Tazelenmiş, yıkanmış, ballanmış. Tatlı tatlı gülümsüyor. Sanırsın ki insanın burnundan fitil fitil getiren şehir bu değil. Sanırsın ki şeker şerbetle yoğrulmuş. O kadar uysal ve sevimli bu sabah İstanbul. Bizler de ona gülümsüyoruz. Elde değil.

Daha şimdiden dizilmiş balıkçılar sıra sıra. Tespih taneleri gibi yan yana, sabır sabır. Bekliyorlar oltalarına takılacak irili ufaklı balıkları. Tuhaf şey; hem güneş var gökyüzünde hem de dolunaya öykünen bir ay.

Aya takılıyor gözüm. Yanlış zamanda yanlış yerde olan aya...

Kendi kendime düşünüyorum: *"Eğer Sofya romancı olsaydı, Leo Tolstoy aynı şekilde kendini ona adar mıydı acaba? Karısının asistanlığını yapar mıydı mesela? Romanlarını temize çeker miydi inci gibi el yazısıyla? Ya da karısı içerde rahat rahat yazsın diye çocukları alıp parka götürür müydü aralarda?"*

Ben bunları düşünerek yürüyedurayım Bebek Parkı'na doğru bir gürültüdür kopuyor. Sarhoşlar mı toplanmış parkta bu saatte? Tinerciler belki de. Yarı tedirgin yoluma devam ediyorum.

Yemek, temizlik, alışveriş, ütü, yok çocuklardan biri düştü ağladı, yok öteki bitlendi kaşındı kafasına ilaç sürmeli... koşturur muydu Leo Tolstoy oradan oraya? Sırf karısının omuzlarındaki yük hafiflesin de romanlarına daha iyi konsantre olabilsin diye iki kat fazla çalışır mıydı gece gündüz?

"İmdaaat!"

Bir çığlıkla silkiniyorum düşüncelerimden. Parkta birisi avazı çıktığı kadar bağırıyor.

"Yetişiiiiin! Kimse yok mu bu şirretten beni kurtaracak?"

Az ileride birileri kavgaya tutuşmuş. Seslerinden ikisinin de kadın olduğu anlaşılıyor. Saç saça girmişler. Temkinli adımlarla yaklaşıyorum.

"Bana bak bıktım ayağıma dolanmandan. Tatile filan çıksana sen, şöyle uzak bir adaya gitsen ne iyi olur" diye bas bas tepiniyor biri.

"Esas sen çekil ayak altından. Bıktım ikide bir bana engel olmandan. Ne demeye karıştırıyorsun ha bire Elif'in kafasını?"

Adımı işitince sıçrıyorum olduğum yerde. Aynı anda karaltılar da beni fark ediyor.

"Hay Allah affedersin, korkutmak istememiştik seni" diyor az evvelki sesin sahibi kendine çekidüzen vererek.

Pratik Akıl Hanım bu konuşan. Boğazına sarıldığı, saçlarını tutam tutam yolduğu kişi de Sinik Entel Hanım. Çıkmışlar parktaki bir kaydırağın üzerine. Orada tepiniyorlar. Uzaktan bakınca boyutlarını anlayamamam bu yüzden. İyi de ne işleri var sabahın bu saatinde burada?

Pratik Akıl Hanım ile Sinik Entel Hanım seneler var ki birbirine gıcıktır. İkisi de "akıl yoluyla" meselelere yaklaşmayı sever aslında. Ama ortak paydaları bundan ibarettir yalnızca. Zira Pratik Akıl Hanım her meseleyi en pratik yoldan hemencecik çözmek üzere atar adımını. Sinik Entel Hanım ise pek ilgilenmez bu tür kolay çözümlerle. Hatta çoğu zaman çözümsüzlüğü yeğler. Pratik Akıl Hanım en kısa yoldan halletmek ister her şeyi, Sinik Entel Hanım ise derinlemesine incelemek. Biri anlaşılmak ister öteki anlaşılmamak. Biri cevapları sever, diğeri sualleri.

Bu ikili kanlı bıçaklıdır oldum olası.

Birini bir omzuma çıkartıyorum, ötekini öbür omzuma. Yürümeye başlıyorum bu vaziyette Bebek güzergâhında. Çok geçmeden gene bir dizi balıkçı çıkıyor karşımıza.

"Şu balıkçılara bakıyorum da..." diyor Pratik Akıl Hanım hemen. "Yaptıkları ne kadar anlamsız değil mi? Yan yana kırk, bazen elli kişi diziliyorlar buralara. Sorsan zaten kaç adet balık yanaşır ki bu kıyıya? Ama onlar böyle saatlerce, belki bütün gün burada dikiliyorlar. Ne kadar boş!"

"Sen her şeye faydacılık açısından baktığın için sana boş geliyor olabilir. Ama insan hayatta bazı şeyleri de faydasız olduğunu bile bile yapmaktan keyif alır" diyorum.

Diyorum ama ben de bilmiyorum nasıl bir ruh halidir hayatta bir yerlere varmaya, illa da bir "şey" olmaya, hızlandıkça hızlanmaya tenezzül etmemek? Nasıl bir ruh halidir yetinmek eldekilerle, denizin ve talihin verdikleriyle, günün sonunda kazanacağın epi topu iki cılız balık ile bir avuç yosun olsa bile?

Ve nasıl bir şeydir dönmek akşamları eve, bir elinde senelerdir yenileyemediğin bir olta, diğer elinde ölü sıska balıklar ve yüreğinde yetinmenin huzuruyla? Bu sabrı, bu kıpırtısızlığı, bu sükûneti bilmiyorum. Kaosa ve harekete ve göçebeliğe ve değişime ne kadar şerbetliysem, o kadar uzağım yerleşikliğe, barışıklığa, balıkçıların yaşam felsefesine... Ben ki dinler tarihi silsilesinde en çok Eyub Peygamber'le kavgalı oldum, çocukluğumdan beri kızdım onun her türlü cefaya ve belaya öfkelenmeden şükretmesine; ben ki en az Eyub Peygamber'i anladım ve istedim ki o da ayaklansın, kızsın, isyan etsin başına gelen musibetlere, haksızlıklara; ben ki en nihayetinde sabrın ve tevekkülün ölçüsüz hallerinin sanata da yaratıcılığa da aykırı olduğuna kanaat getirdim, şimdi merakla ve hayretle izliyorum amatör balıkçıların bu doygun, sakin, telaşsız hallerini.

"İyi de bari randımanı artırsalar" diyor Pratik Akıl Hanım. "Bak mesela burada kırk-kırk beş balıkçı var bu sabah. Şu ileride de kiralanmayı bekleyen koca koca tekneler duruyor. Şimdi ben diyorum ki bu adamlar hep beraber bir tekne kiralasalar, kişi başı beş on lira anca düşer, fazla değil. Sonra açılsalar denizin ortasına. Yeterince açıldıklarında da salsalar ağlarını. Bak nasıl balık tutulurmuş o zaman. Verimliliği artırır."

"Ah gene konuşuyor seninki dangıl dungul" diye lafa dalıyor Sinik Entel Hanım öbür omzumdan sarkarak. "Belli ki hiç Hemingway okumamış ömrü hayatında. *İhtiyar Balıkçı*'yı okumasını öneririm. Görsün bakalım nasıl bir tutkuymuş bir balığın peşine düşmek!"

Cevap niyetine tıslıyor Pratik Akıl Hanım. Boynumun etrafından eğilerek sağlı sollu, gözlerini kısarak bakışıyorlar karşılıklı.

"Balık tutmanın bir felsefesi vardır" diye laf atıyor ortaya gene Sinik Entel Hanım. "Godot'yu beklemek gibi bir şey. Gelmeyecek belki ama olsun, sen gene de bekliyorsun. Bu bir tutku. İlla da yararı ne, kârı ne, işlevi nasıl, sonucu bana ne getirir diye düşünürsen kavrayamazsın buradaki derinliği. "

"Aman senin bu derinlik merakından gına geldi" diye söyleniyor Pratik Akıl Hanım. "Derinleşe derinleşe bir hal oldun ayol, çık çık biraz yüzeye. Hayat akıyor burada. Dalgıç mısın be mübarek öyle durmadan derinlerde, elinde zıpkın!"

"Yapmayın hanımlar ne olur" diye araya giriyorum. Omuzlarımda oturdukları için zaten aralarında sayılırım. "Bu güzel İstanbul sabahında kavga etmeyin."

"Bırak, tartışalım. Tartışmakla gelişir kültür" diyor Sinik Entel Hanım. Suratını asarak süzüyor rakibini. "Sen sığ sularda yüzmeye devam et. Senin durduğun yerden ne felsefe çıkar ne sanat. Felsefe de sanat da soruları cevaplardan fazla önemser."

Aniden durup bana doğrultuyor delici bakışlarını Sinik Entel Hanım.

"Ah Almanca bilmemen ne fena. *Noch nicht* diye bir kavram vardır Almancada. "Henüz olmamışlık" diye çevirebiliriz. "Daha değil" durumu. Ersnt Bloch okumuş muydunuz diye soracağım ama okumadığınızdan adım gibi eminim" diyor içini çekerek. "Basitleştirerek anlatmaya çalışayım ben de. Olmaya çalışmak yerine, oluşu ve varoluşu bitimsiz, sürekli yenilenen bir süreç gibi algılamalıyız. Bu yüzden senin annelik-yazarlık ikilemi üzerine geçenlerde sorduğun soru asla cevaplanmamalı. Bilakis, daima yeni sorularla derinleştirilmelidir."

Aniden tanıdık bir ses cırlıyor kulağımın dibinde:

"Hop dedik, hop! Katiyen olmaz! Müsaade etmem!"

Pratik Akıl Hanım, Sinik Entel Hanım ve ben, üçümüz de dönüp bakıyoruz sesin geldiği yöne. Karşımızda Hırs Nefs Hanım'ı buluyoruz. Parmak kadar boyuyla elinde kibrit kutusundan yapma bir olta, kafasında kasket, dikilmiş balıkçıların ayaklarının dibine. Birisi üzerine basacak da ezecek diye ödüm patlıyor. Ama o çen çen laf yetiştiriyor oradan:

"Yeni sorularla derinleştirilmeliymiş. Daha neler. Boşa vakit harcamaktan başka bir şey değil bu konuları sorgulamak. Sırf şu aptal pazar sabahı yürüyüşü bile bize ne kadar zaman kaybettirdi kariyerimizden. Şu anda yazıyor olmalıydın. Çalışıyor olmalıydın. Yürüyüşte işin ne?"

Usulca yanaşıyorum yanına. Etrafa bakıyorum göz ucuyla. Herkes kendi halinde. Balıkçılar suya bakıyorlar sabit gözlerle. Benden başka kimse var mı acaba Hırs Nefs Hanım'ı gören? Eğer yoksa kendi kendime konuştuğumu zannedecekler. Sağı solu kolaçan edip sesimi alçaltıyorum.

"Nerden çıktın sen?"

"Geçen hafta konuştuğumuz konuyu belki bir daha düşünme fırsatı bulmuşsundur diye ummuştum. Bir yoklayayım dedim..." diyor kasketini düzelterek. Sonra bir aynayla ruj çıkarıyor kumaş pantalonunun cebinden, rujunu tazeliyor çarçabuk. "Şu balıkçıları taklit edersem belki daha çok ilgi gösterirsin bana diye ben de elime olta aldım."

"Hangi konuyu?"

"Canım şu kısırlaştırma operasyonu."

"Fesuphanallah..."

"Ne demek şimdi *fesuphanallah*?"

"Şu demek: Bir daha böyle bir laf duymak istemiyorum."

"Tamam tamam, sen bilirsin. Ay Kadın olmaya niyetin varsa, seni tutacak değilim, buyur yap. İnsin çıksın bedenin. Şişmanla, kilo al, sonra da dur bebeğimi emzireyim, çocuğumu büyüteyim, anaokuluna göndereyim, üniversiteye yazdırayım derken, edebiyat dünyasını unut git, silinsin adın..."

İtiraz edecek oluyorum ama ağzımı açmama fırsat vermiyor.

"Sakın bana edebiyat yarış değildir, silinirse silinsin adım, ben zaten kimseyle rekabet etmiyorum gibi romantik laflar etme. Bal gibi de yarıştır edebiyat. Kimseyle olmasa bile kendinle yarışmaktır. Hayatta kalma mücadelesidir sanat. Mücadele etmeden olmaz. Bu kadar. Nokta. Ve sakın aklından çıkarma yazar olan Leo Tolstoy'du, Ay Kadın Sofya değil."

Şimdi sorma sırası bende: "Ne demek şimdi bu?"

"Şu demek: Çoluk çocuk yuva muva derdine düşeceksen mesleğini değiştir. Git yaka kartına PASTACI-BÖREKÇİ filan yaz. Olsun bitsin. Yanlış anlaşılmasın. Pasta börek uzmanlarını aşağıladığım yok. Tabii eğer işlerini en iyi biçimde ve hırsla yapıyorlarsa. Aksi takdirde gayet sıradan bir iş."

"Hırs Nefs Hanım Allah aşkına ne demeye çalışıyorsun?" diye soruyorum sabrımın sonuna gelmiş halde.

Baktılar ki tansiyon artıyor, Pratik Akıl Hanım ile Sinik Entel Hanım usulca atlıyorlar omuzlarımdan aşağı. Sıvışıyorlar.

"Şunu söylüyorum: Vapurdaki kadını unutma. 25 yaşında olup da 40 yaşında gösteren kadın. Kilolarını ve mutsuzluklarını biriktiren kadın. Ona mı benzemek istiyorsun?"

"Ne biliyorsun o kadının mutsuz olduğunu?" diyorum. "Hem bunca kadın var anne olup da ev dışında çalışan ve gayet mutlu olan..."

Burun kıvırıyor Hırs Nefs Hanım.

"Yahu elbette böyle iki tarafı da idare eden kadınlar var. Trapezci kadınlar diyorum ben bunlara. Bin takla atıyorlar iki işi birden götürmek için. Canbaz bunlar, canbaz! Sabah çocuğu okula yolla, kocanın omletini pişir, iki yumurta bir kaşık margarin, telaşla giyin, işe yetiş, öğle arasında izin al öbür çocuğu doktora götür, akşam koştura koştura gel buzluktaki köfteleri kızart, sofrayı kur, çocukları doyur, yorgunluktan düş bayıl... Ben sana yok mu dedim böyle kadınlar? Var ama ucu ucuna yetişiyorlar her şeye. Sen bu şartlar altında mı roman yazacaksın?"

"Abartmakta üstüne yok" diyorum sadece.

"Mesele şu: Trapezci kadınlar hırs sahibi olamazlar. Sen bakma hırs kelimesinin bu toplumda negatif bir anlam taşımasına. Hırs olmadan varoluş olur mu? Nefs olmadan hayat yaşanır mı? Bu kadınlar hırslarından ve nefslerinden kaybediyorlar. Mesleklerini yapabilirler, o başka, ama kariyer yapamazlar. Anladın mı?"

"Edebiyatçılık kariyer yapmayı gerektirmiyor zaten" diyorum.

"Ah canım romantiğim, sen öyle san" diyor. "Bak şimdi, kılçığından arınan balık misali hırsından arınmış anaokul öğretmeni, banka memuresi, eczacı hanım, hemşire hanım olur. Hırsından arınmış kimya öğretmeni, hatta okul müdiresi bile olur. Olur hepsi, lafım yok. Ama hırsından arınmış sanatçı olmaz, yazar olmaz. Niye olmaz? Çünkü yazarlık Tanrılığa soyunmaktır. Hırsından kaybettiğin anda yazamazsın. Acı ama gerçek bu. "

Pratik Akıl Hanım ile Sinik Entel Hanımı arıyor gözlerim. Bir de bakıyorum ki gidip tırmanmışlar Arnavutköy İskelesi'nin önündeki tahta banka. Ben de gidiyorum yanlarına. Hırs Nefs Hanım da dayanamıyor. Oltasını kasketini bırakıp koştura koştura peşimden geliyor.

Az sonra dördümüz oturuyoruz oracıkta.

Ufka bakıyoruz bir müddet konuşmadan. Sessizlik hoşuma gidiyor.

Tam o anda gençten bir kadın geçiyor önümüzden, pembe bir bebek arabasını ite ite. Eğilip arabada yatan bebeğe bakıyorum. Beyaz, yumuş yumuş ellerini görünce gülümsemeden edemiyorum.

Ve içim cız ediyor.

* * *

Beş dakika geçiyor geçmiyor, kıpırdanmaya başlıyor İçimden Sesler Korosu.

"Hadi gidelim, ne bekliyoruz" diye çekiştiriyor Hırs Nefs Hanım. "Vakit nakittir."

"Gidelim de kitap okuyalım" diyor Sinik Entel Hanım.

"En pratik yoldan gidelim" diyor Pratik Akıl Hanım.

"Siz gidin" diyorum. "Ben kalıyorum..."

"Kalıp da ne yapacaksın?" diye itiraza yelteniyorlar hep bir ağızdan.

"Hadi, kış kış" diyorum elimin tersiyle. "Gidin. Biraz düşünmeye ihtiyacım var."

Neyse ki, bir iki mırın kırından sonra beni rahat bırakıyor parmak kadınlar. Birbirleriyle tartışmayı ihmal etmeden pıtır pıtır yürüyerek uzaklaşıyorlar yanımdan. Bu arada iskelenin kenarında miskin miskin yatan tombul, tekir kedi gözlerini açıp dikkatle süzüyor onları. Ne fareye benzetebiliyor ne serçeye. Yese midesine oturacaklarını anlamış olmalı ki yeniden yumuyor gözlerini.

Arkalarından bakıyorum dalgın dalgın. Ben bu parmak kadınlarla ne yapacağım. Atsam atamam, satsam satamam. Birini dinlesem ötekine yaranamam. İç çekiyorum. Bir an için balıkçılara özeniyorum.

"Şu balıkçıların sükûneti kıskanılacak şeymiş aslında" diye mırıldanıyorum.

"Bak işte bu çok doğru!" diyor birisi.

Dönüp bakıyorum sesin geldiği yöne. Can Derviş Hanım bu. Yere atılmış boş bir bisküvi kutusunun üzerinde bağdaş kurmuş, ufuk çizgisine bakıyor. Uzun elbisesinin etekleri rüzgârda hafif hafif uçuşuyor. Gene taşlı bir türban var kafasında, bu sefer hardal tonlarında. Osmanlıca harflerle "Hu" yazıyor gömleğinin kollarında. Boynunda altın bir kolye. Onda da "Allah" yazıyor.

Derken bana doğru çevirip çilli yüzünü, gülümsüyor candan.

"Hoş geldin Derviş" diyorum.

"Eyvallah" diyor. "Hoş geldim ama hoş da bulmak isterim seni. Huzursuz bir ruhsun. İlla bir yerlere yetişmeye, illa bir şeyler üretmeye çalışıyorsun. Bazen aynı anda beş iş birden yapmaya kalktığın için resmen yere düşüp kapaklanıyorsun. Tek bir iş yap tek bir zaman diliminde. Ne bu acelen? Ne geçmiş ne gelecek var. Sadece ve sadece şu ana ver kendini. Dem bu demdir, dem bu dem... Yedi Uyuyanlar o mağarada 300 sene uyudular da sandılar ki birkaç saat geçti sadece. Nedir ki zaman?"

Bir müddet öyle yan yana duruyoruz. Can Derviş Hanım ve ben. Kendimi an'a vermeye çalışıyorum. Söylemesi yapmasından kolay. Yapamıyorum.

"Can Derviş Hanım..."

"Hıııı?"

"Demin geçen bebeği gördün mü?"

"Görmedim" diyor.

Gene sessizlik.

"Can Derviş Hanım..."

"Hıııı?"

"Benden anne manne olmaz değil mi?" diyorum, sesim kısık çıkıyor.

Dikkatlice bakıyor yüzüme. "Üç şart yerine gelirse olur elbet" diyor.

"Neymiş o üç şart?"

"Evvela Allahüteâlâ isteyecek bunu, yani kitabında yazılı olacak, bu biiiir" diyor. "Sonra sen isteyeceksin tabii, bu da ikiii."

İleriden beyaz bir taka geçiyor patır patır sesler çıkararak. İncecik köpükler bırakıyor sularda, görünmesiyle kaybolması bir olan.

"Üçüncü şart ne peki?"

"Üçüncü şart balıkçılarla ilgili" diyor ve eliyle etraftaki adamları işaret ediyor. "Onların sırlarına vakıf olman lazım."

Hayretle çevreme bakınıyorum. İyi de ne biliyor ki şu balıkçılar? Benim bilmediğim ne biliyor olabilirler ki?

Gülüyor Can Derviş Hanım. "Sen hiç elinde oltayla denize koşan balıkçı gördün mü? Göremezsin. Çünkü balık kovalamaz balıkçı dediğin. Bekler ki balık kendine gelsin."

"Yani?.."

"Yani canım" diyor Can Derviş Hanım. "Bekle, deniz sana gelsin."

Şairler ve bebekler

Sylvia Plath edebiyat tarihinin en çok merak edilen, hakkında en çok tez makale kitap yazılan ama gene de bir yanıyla hep gizemli kalan nadir kadın yazar/şairlerinden.

"Tanrı olmak isteyen kız" diye tanımlardı Plath kendini. Hiçbir zaman yetinemedi verilenlerle. Sığamadı bedenine, kimliğine, kaderine. Gençliğinde bir müddet öğretmenlik de yaptı. Ancak hoşnut kalmadı bu tecrübeden. Profesyonel iş yaşamının kendisine göre olmadığına karar verdi. Yazacak, yazacak ve sadece yazacaktı. Kalemiyle geçinmek istiyordu. Kararlıydı.

Plath sallantılı, sancılı ve en nihayetinde bolca dedikoduya malzeme olan bir evlilik yaptı şair Ted Hughes ile. "Aynı çatı altında iki şair, iki yazar olmaz" diyenleri yalancı çıkarmak istedi belki de. Günümüz feminist araştırmacıları arasında Plath'ın yanlış bir evlilik yaptığına ve ilerideki yıllarda yaşadığı sorunlarda kocasının payının derin olduğuna inananların sayısı hiç de az değil. Ama her evlilik gibi bunun da baş kısmı iyiydi. Âşıktılar birbirlerine. Genç ve çalışkandılar. Sürekli dışardaydılar. Çok geçmeden Plath iki çocuk dünyaya getirdi. Hayata dair planlarında temel bir değişiklik yapması gerekti. Artık "evinin kadını" olacak, çocuklarını büyütecek ve şiirlerini yazacaktı.

Bir kadın edebiyatçı tarafından çocuklar ve bebeklerle ilgili yazılmış en önemli metindir belki de Plath'ın 1956 senesinde kaleme aldığı "I want, I want"(İstiyorum, İstiyorum) adlı şiiri. Orada bebeği yüceltir, adeta "uhrevi/semavi" bir varlık olarak niteler. Ancak henüz doğmamış bir bebektir bu. Doğurulmayı isteyen, yaratılmayı talep eden, talebinde ısrar eden. Bir volkan imgesi kullanır şair burada. Volkan kadınsılığın, doğurganlığın, sıcaklığın, açılmanın, genişlemenin, içinden bir can çıkarmanın simgesi olarak dikilir karşımıza. Ama volkan aynı zamanda tehlikeli, yıkıcı bir güçtür. Ehlileştirilemez.

Doğmamış-Bebek-Tanrı karşısında kendini güçsüz hisseder Sylvia Plath. Efendi, bebektir bir anlamda. O buyurur. O emreder. O yönlendirir.

Bu şiiri kaleme aldığında henüz çocuk doğurmamıştı Sylvia Plath, hatta hiç doğum yapamayacağından şüpheleniyordu o dönem. Doğum tecrübesinden korkuyordu. Ancak bir yandan da böyle bir tecrübenin kendisine büyük şeyler katacağına inanıyordu. Doğum yaptıktan sonra daha farklı bir kadın olacaktı, "daha" bir kadın.

İkinci çocuğunu dünyaya getirdikten sonra ise bir başka şiir geldi. "Nick and the Candlestick". İlginçtir, buradaki çocuk imgesi, daha evvelki şiirine nazaran daha yumuşak, daha sevecendir. Şiddetin dozu azalmıştır artık. Şair daha merhametlidir. Gerek bu şiirde gerekse daha sonra kaleme aldıklarında dini imgeler de kullanmaya başlar Plath. Bebek masumiyetin, dış dünya ise karmaşanın ve çatışmaların merkezi olarak belirir.

Bu aşamada şairin çelişkisi nerede yer alacağına karar vermektir. Evin, masumiyetin, sevgi ve şefkat çemberinin içinde mi kalmalı? Yoksa dış dünyaya açılıp mücadele mi etmeli, onun kurallarıyla?

Sylvia Plath için kolay bir ikilem değildi bu. Ama sonunda tercihini yaptı: evde kalacak, ev kadını olacaktı. Hatta bir dönem öylesine canla başla sarıldı ki ev hanımlığı rolüne, günlüklerinde uzun uzun bebeklerin altını değiştirmekten ya da kurabiye yapmaktan nasıl keyif aldığını anlattı. Notlarında anneliğin onda bıraktığı kıvancı görmek zor değil.

"Gecenin saat ikisinde karnını doyurduktan sonra bebek mışıl mışıl uyuyor. Minnacık elleri zarifçe kıvrılmış... Artık bezlerini kendim değiştiriyorum ve müthiş hoşuma gidiyor."

Kendini annelik sürecine tamamen kaptırdığı bu dönem boyunca edebiyat dünyasında olan biten her şeyi uzaktan, kenardan takip etmekle yetindi. Beliren her yeni ismi, başarılı olan her yeni yazarı –bilhassa kadın yazarı–, basılan her kitabı kıskançlıkla izledi uzaktan uzaktan. O evde bebeklerin karnını doyururken sürekli yeni şairler ve yazarlar çıkıyor, kendi ritmiyle dönüyordu Amerikan edebiyat âlemi. Giderek hasetle, buruklukla izler oldu oradaki gelişmeleri.

Bugün feministlerin Sylvia Plath'ın kocası Ted Hughes'a bu kadar kızgın olmalarının bir sebebi de burada saklı. Plath evde bebeklere bakarken, Hughes dışarıda dolaşmaya, şiir yazmaya, ününü pekiştirmeye devam etti. Ev sorumluluklarını karısının üzerine yıktı.

İki taraflı bir süreçti bu. Ted Hughes evin hâkimiyetini Sylvia Plath'a verdikçe, Plath da daha katı bir mülkiyetperverlikle kendi alanı ilan etti evi, yuvayı. Bu da kocasının dışarı, daha da dışarı yönelmesini hızlandırdı. Çok geçmeden karısını aldatmaya başladı Ted Hughes. Bir duygusal yıkım bir başka duygusal yıkımı tetikledi.

Sylvia Plath çocuk sahibi olmaktan çok korkuyordu. Ama aynı zamanda anneliğin bir yazar ve şair olarak kendisine çok şey katacağına inanıyordu. "Önce yazımı, yazarlığımı fethetmeliyim, sonra da doğum olayını" diye yazmıştı günlüklerine. Bir başka yerde daha açık bir şekilde şunları söyleyecekti. "Kendimi ta derindeki beni çıkarana kadar yazacağım, sonra çocuk sahibi olacağım ve sonra da daha da derinleşecek yazılarım..."

Belki de haklıydı. Öyle oldu. O muhteşem *Ariel* adlı eserini çocuk sahibi olduktan sonra yazdı.

Edebiyat tarihçilerinin dikkatini çeken bir başka özellik de Sylvia Plath'ın sadece çocuklarından ya da genel olarak çocuklardan bahsederken değil, bizzat kendi eserlerinden söz ederken de "bebek ve çocuk metaforları"nı sık sık kullanması. Mesela, henüz üzerinde çalıştığı, tam olarak olgunlaşmamış şiirlerinden söz ederken "doğmamış bebeğim" ya da "cenin" gibi tanımlamalar kullanırdı. Öyle ki notlarında, kimi şiirlerinin kendisine nasıl gülümsediğini, nasıl günbegün geliştiğini, hatta ayak parmaklarını, minicik ellerini oynattıklarını anlatırdı.

Annelikle yazarlığı buluşturmaya çalıştı belki de bu metaforlarla. *"Bebeklerim benim çocuklarım ama şiirlerim de benim çocuklarım"* dercesine.

Kocasıyla yollarının ayrılması başlı başına bir dönüm noktası oldu hayatında. Bu duygusal yıkımdan sonra kendini yeniden tanımlamaya, silbaştan yaratmaya girişti. Yepyeni ve bambaşka bir kadın olacaktı. Hırslıydı. Kabiliyetliydi. Yalnızdı. Bir yandan iki çocuğunu tek başına büyütürken bir yandan da yazdı, yazdı, yazdı. Çoğu zaman güne sabah dörtte başlıyordu –bebekler uyanmadan önce kendine ayırabildiği o bir-iki saat öylesine kıymetliydi. Sylvia Plath'ın bu dönem yazdığı şiirler kariyerinin zirvesi olarak görülüyor bugün araştırmacılar tarafından. İnanılmaz bir yoğunluk ve süratle üretti bu dönemde. Kendi kendiyle yarışırcasına.

Ama hüzün hiç yakasını bırakmadı.

Daima geride bir yerlerde durdu.

Gölgesi oldu.

"Babasız Oğlan Çocuğu" şiirinde ortaya döktü tüm incinmişliğini. Kocasına ne kadar kırgın olsa da ondan nefretle ya da hakaretle bahsetmedi bu şiirde. Ama evini, karısını ve çocuklarını bırakıp giden bir baba figüründen söz etti ve onu hüzünle yâd etti. Çocuklarına seslenirken babalarından kalan "boşluk" hissiyle yaşamaya mecbur olduklarını söyledi.

Bir boşluğun ayırdına varacaksın
Yanı başında büyüyen bir boşluk,
ağaç gibi.

Ayrılığın hemen ardından gelen bu "tek başına çocuk büyüten anne ve hızla üreten şair/yazar" dönemi Sylvia Plath'ın "süperkadın" olmaya çalıştığı dönemdi belki de. Mükemmelliğin ulaşılabilir bir şey olduğuna inandığı dönem. Yetenekli şair, örnek anne. Kimi araştırmacılar Sylvia Plath'ın kendi yarattıklarına meftun olduğunu söyler. Şiirlerine de çocuklarına da kendi "eseri" gözüyle baktı belki de. Falso vermeye başladığında dahi, mükemmel anne mükemmel şair olabileceğine dair inancını korudu.

Bu dönem aslında bir direniş dönemi. Toplum ondan "annelik" ile "şairlik" rollerini ayırmasını ve bunlardan birini seçip ona sadık kalmasını beklerken, 1950'lerin ortamında Plath iki ucu buluşturabileceğine inandı. Ve bunu yaptı.

Ne var ki "süperkadın" olma arzusu kendi kendini yıpratmasına yol açacaktı. Çok geçmeden kendini fazla zorladığını fark etmeye başladı. Bir yere yetiştiğinde bir başka yeri eksik bırakıyor; bir tarafı tamir edeyim derken bir başka noktayı bozuyordu. Yavaş yavaş anladı ki mükemmel olamayacak. "Münih Mankenleri" adlı şiiri şöyle başlar bu yüzden:

Mükemmellik korkunç bir varlık,
çocuk sahibi olamaz zaten.

Virginia Woolf edebiyat tarihinin en önemli metinlerinden biri kabul edilen *Kendine Ait Oda*'da kadınların yazar olabilmek için muhakkak biraz paraya ve kendilerine ait bir odaya ihtiyaç duyacaklarını söylüyordu.

Para... oda...

Oda... para...

Sylvia Plath'ın hayatına bakınca galiba bir madde daha eklemek lazım bu listeye: Para... oda... ve iyi bir bebek bakıcısı.

Aldığı edebiyat bursları ya da ödüllerle yazıya daha fazla vakit ayırabilmek için dadı tutan bir şairdi Sylvia Plath. Yaratıcı, yakıcı ve manik depresif bir güneş.

Fitilini tükettiği yerde bu şekilde yaşamak yerine kendini öldürmeyi tercih edecek kadar mağrur... Ya hep ya hiççi.

11 şubat 1963'te, Londra'daki evlerinde iki çocuğunu yataklarına yatırıp, yanlarına süt ve kurabiye bıraktıktan sonra odalarının kapısının altını dikkatlice yalıttı. Sonra mutfağa geçip fırını açtı. Fırın harlanırken tek tek yudum yudum bir kutu uyku ilacı içti. Ardından kafasını fırının içinde soktu ve gaz dalgası yüzünü yalarken sonsuz uykuya daldı.

Henüz 30 yaşındaydı...

Dört

Geceyarısı darbesi

Aylardan haziran. Bir geceyarısıydı.

Rüyamda sesler duyuyorum. Kapanıp açılan kapılar, hızlı hızlı ayak sesleri ve anlaşılmayan mır mır fısıltılar. Birileri ateşli ateşli bir şeyler konuşuyor tepemde.

Derken ismimi seçiyorum gürültü patırtının arasında. Her kimse beni çağıran, cevap vermeyip oralı olmazsam kendiliğinden susar diye ümit ediyor, uyumaya devam ediyorum. Ama giderek yükseliyor sesler.

"Hu, hu! Uyan artık! Kalkman lazım!" diye gürlüyor bir ses.

Kim bu münasebetsiz?

Devekuşu gibi başımı yastığa gömmek suretiyle kurtulurum sanıyorum. Ama bu sefer de saçımı çekip kolumu çimdiklemeye başlıyor birisi. Rüyadan uyanıklığa uzanan o daracık, dumanlı yolu itile kakıla kat ediyorum mecburen. Gözlerimi açıyorum homurdana homurdana. Karşımda Hırs Nefs Hanım'ı buluyorum. Sağ kolumun üzerinden omuzuma tırmanmış, burnumun ucuna kadar yaklaşmış, dik dik bana bakıyor oradan. Üzerinde kırmızı kadife pijamalar. Bu saatte, bu vaziyette bile başında mükemmel bir topuz.

"Son derece önemli bir mesele var. Kalksan iyi olacak!" diyor kaşlarını çatarak.

"Bekleyemez miydi?" diyorum. "Uyuyordum şurda."

"Bekleyemezdi" diyor ve buz gibi bir sesle ekliyor. "Darbeler sabahı beklemez!"

Hoppala!

Ne darbesi, ne demek istedi şimdi bu? Hayra yormak istiyorum ama ne mümkün. Tüylerim diken diken oluyor.

"Seni salonda bekliyoruz" diyor Hırs Nefs Hanım gene aynı tonla.

Üzerime bir şeyler alıp merakla arkasından gidiyorum. Gecenin bu kör vaktinde bu kadar önemli ne olabilir ki?

Salona vardığımda daha büyük bir süpriz bekliyor beni. Bütün İçimden Sesler Korosu orada. Hazır ve nazır. Bu kadar geç saatte niye ayaktalar?

Önce Sinik Entel Hanım'ı görüyorum. Üzerinde turuncu-sarı dalgalı, batik tarzı bir pijamayla masanın üstündeki meyve sepetinin içinden bana bakıyor. Sallandırmış ayaklarını iki portakal arasından. Elinde sigara, asabi asabi üfürüyor dumanı. Bir farklılık var görünüşünde, ama ne olduğunu çıkaramıyorum.

Az ileride sehpanın üzerindeki selpak kutusuna yaslanmış vaziyette Pratik Akıl Hanım duruyor. Ellerini göğsünde kavuşturmuş. Hem gece yatarken, hem sabah kalkınca giyilebilir olsun diye genellikle eşofman tercih eder kendisi. Şimdi de üzerinde koyu gri bir eşofman takım var. Nedense benimle göz göze gelmemeye gayret ederek duvara bakıyor.

Pencerenin kenarındaki saksıda ise Can Derviş Hanım oturuyor. Fesleğenler arasında. Oturmaktan ziyade havada asılı kalmış gibi, öylesine kıpırdamadan duruyor. Türbanından bir tutam saç salınmış dışarı, yüzünü gölgeliyor. Mavi ipekten geceliğinin kenarları topuklarına değiyor. Dikkatle bakınca fark ediyorum, bir elinden kelepçeyle kalorifer borusuna bağlanmış.

"Neler oluyor burda?" diyorum tedirginliğimi belli etmemeye çalışarak.

"Bu gece sen uyurken aramızda toplanıp ani ve acil bir rejim değişikliğine gitmeye karar verdik. Şu andan itibaren İçimden Sesler Korosu'nun yönetimini devralmış bulunuyorum" diyor Hırs Nefs Hanım.

Demesiyle, Sinik Entel Hanım'ın boğmacaya yakalanmış gibi öksürmeye başlaması bir oluyor.

"Öhö, öhö..."

"Pardon, eksik ifade etmiş olabilirim... İçimden Sesler Korosu'nun yönetimini devralmış bulunuyoruz" diye düzeltiyor Hırs Nefs Hanım. "Sinik Entel Hanım ve ben! İkimiz darbe yaptık bu gece."

Şaka olmalı. Ama ölesiye ciddiler ikisi de.

"İçimden Sesler Korosu Merkezi Yürütme Kurulu olarak ilk iş yeni bir anayasa hazırlayacağız. Ancak ondan önce ilk icraatımızı belirledik bile. Senin derhal bu şehirden gitmen gerektiğine karar verdik" diyor Sinik Entel Hanım.

"Nereye gidiyormuşum?" diyorum hayretle.

"Amerika'ya, rap rap!" diye gürlüyor Hırs Nefs Hanım, belli ki emir vermeye çabuk alışmış, iktidara gelmekten pek hoşlanmış. "Yenidünya'ya gidiyoruz hep beraber."

"Niye Amerika?"

Bir an için susuyorlar. Belki de bu soruyu beklemiyorlardı.

"Mesele Amerika değil. Pekâlâ Avusturalya ya da Japonya da olabilirdi" cevabını veriyor Hırs Nefs Hanım. "Önemli olan bir müddet İstanbul'dan uzaklaşman."

Sinik Entel Hanım alıyor eline sazı bu sefer. "Amerika oldu çünkü tesadüfen orada verilen bir bursa başvurduk senin adına. Tebrikler! Kazandın. Toparlan! Gidiyoruz!"

Bu sefer susma sırası bende.

"Senin bir yazar olarak kendini geliştirebilmen için bu yolculuğu yapman gerektiğine kanaat getirdik" diye devam ediyor Sinik Entel Hanım. "Hem unutma, İstanbul kendi çocuklarını hırpalayan bir şehir. Sen de farkında olsan da olmasan da hayli yıprandın son zamanlarda. Buralardan biraz uzaklaşmanda fayda var. Kendi iyiliğin için."

"Peki senin çıkarın ne bu işten?" diyorum ters ters.

"Yalan söyleyecek değilim. Benim açımdan Amerika'ya gitmende avantajlar var elbette. Orada entellektüel açıdan daha doyurucu, daha dinamik bir hayat var. Kitaplar, kütüphaneler, kültürel, sanatsal ve akademik faaliyetler... Tabii ki ben de istiyorum gitmeyi."

"Ya sen?" diyorum Hırs Nefs Hanıma dönerek.

"Ya ben? Ya ben!" diye tekrar ediyor. "Mesele ben değilim. Sensin! Seninle ilgili ciddi bir sorunumuz olmasaydı bu yolculuğa çıkmaya kalkmazdık."

Mideme bir ağrı giriyor. "Neymiş sorunum?" diyorum.

"Şöyle özetleyivereyim: Kafa ve kimlik karışıklığı! İşte bu senin temel sorunun. Hatırlatayım istersen, bunca sene nasıl didindik durduk. Başkaları dışarlarda gezip tozarken biz odalara kapandık, gece gündüz yazdık. Kaytarmadık, oyalanmadık, aksatmadık. Her bir roman için eşek gibi çalıştık. Belki kimse farkında değil, zannediyorlar ki ocakta leblebi kavurmak gibi bir şey kitap yazmak. Ne

olacak canım? Koyarsın tencereye beş-on leblebi, kavuruverirsin olur biter. Pardon ama hiç de öyle değil bu işler! Bazen tek bir kelime için bir saat düşünürsün. Bir cümle yazabilmek için beş kitap devirirsin. Yazdığımız her bir romanın arkasında senelerin emeği ve zahmeti var. Alın teri var. Yalan mı?"

"Doğru, var" diyorum uysalca.

Tasdik edilmenin hazzıyla atılıyor Hırs Nefs Hanım: "Peki şimdi sorarım sana. Biz onca emeği boşuna mı verdik? Bunca senenin birikimini nasıl bir kalemde harcamaya kalkarsın? Nasıl olur da birdenbire kitaplarını elinin tersiyle kenara itersin?"

"Hırs Nefs Hanım, bir yanlış anlama var herhalde" diyorum. "Nereden çıkarıyorsun bunları? Hiçbir şeyi bir kenara ittiğim filan yok."

"Var canım. Bal gibi de var!" diye cırlıyor. "Daha doğrusu, eğer biz zamanında müdahale etmeseydik hızla o yöne gidiyordun."

"Hiç anlamıyorum. Nerden bu kanaate vardın?"

"Hareketlerinden tabii ki" diyor. Sonra da işaretparmağını suratıma sallayıp, tüyler ürpertici bir tonla ekliyor: "Kaç zamandır seni gözlemliyorum. Sakın fark etmedim sanma! Ben her şeyin farkındayım. Bebek yapsam nasıl olur diye düşünmeye başladığını görmüyor muyum sanıyorsun? *Acaba anne olabilir miyim? Olsam nasıl bir anne olurum? Yaşım geldi otuz beşe. Biyolojik saatim tik tak tik tak!* Aklında sadece bu tür fikirler var bu aralar. Gidişatını hiç iyi görmüyorum. Geçenlerde Boğaz kenarında yürürken o bebek arabasına nasıl baktığın gözümüzden kaçtı mı sanıyorsun?"

"Nasıl bakmışım?" diyorum suçlu suçlu.

"Gözlerin parlayarak..." diyor.

"Ne var bunda?" diye kendimi savunmaya çalışıyorum. Ama Hırs Nefs Hanım sözümü kesiyor anında.

"Bir kadın tanımadığı bir bebek arabasına gözleri parlayarak bakıyorsa bunun sadece iki sebebi olabilir. Ya bebeğin yerinde olmak, yani yeniden çocukluğuna dönmek istiyordur ya da..."

"Ya da?"

"Ya da o bebeğin annesinin yerinde olmak istiyordur. Ya o ya bu. Senin durumunda ikinci ihtimal ağır basıyor."

"Belli ki eğer buralarda kalırsan yolundan sapacaksın!" diye lafa karışıyor Sinik Entel Hanım.

"Neymiş yolum?" diyorum kızgınlıkla. Benim de sabrım taşıyor artık.

"Edebiyat tabii ki!" diye haykırıyor Sinik Entel Hanım ile Hırs Nefs Hanım aynı anda. "Yazar

olmak, okur olmak, entelektüel olmak. Snin yolun okumak ve yazmak, yazmak ve okumak... Kitaplar, kitaplar, kitaplar! Bunun dışında bir yolun olamaz! Olmamalı!"

Öylece kalakalıyorum. Bu ikili ne zaman böyle uyumlu olmaya başladı? Hani araları iyi değildi, sevmezlerdi birbirlerini? Ne zaman böyle sağlam bir koalisyon yaptılar?

Peki ya Pratik Akıl Hanım? Ya o ne diyor tüm bunlara?

Deminden beri hiç konuşmayan Pratik Akıl Hanım aklımdan geçenleri anlamışçasına selpak kutusuna yaslanmayı bırakıp, bana dönüyor. Konuşmaya başlamadan evvel eşofmanının fermuarıyla oynuyor dalgın dalgın:

"Elbette ben Pratik Akıl Hanım olarak her zaman liberal demokrasiden ve pazar ekonomisinden yana olmuşumdur. Totaliter rejimler bana uymaz. Ancak bu olağanüstü şartlar altında darbeyi destekliyorum" diyor. "Senin iyiliğin için."

"Peki ya *senin* iyiliğin?" diyorum.

"Eh, o da var tabii. Amerika'da hayat çok daha pratik ve çok daha akılcı. Standartlar var. Belli kurallar, kaideler var. Burası gibi kim kime dum duma değil. Orada ben de daha rahat ederim. Doğrusunu istersen önce hoşlanmamıştım darbe fikrinden ama baktım benim de işime yarıyor bu yeni düzen. Desteklemeye karar verdim."

Duyduklarıma inanamıyorum. Ben İçimden Sesler Korosu'nun tüm görüş ayrılıklarına rağmen demokrasiye inanan varlıklar olduklarını sanırdım. Ne de olsa bir arada yaşayabilmek için çoğulculuğun ne denli elzem olduğunu biliyorlar. Ya da ben öyle sanırdım. Bunca senedir onları tanıyamamışım demek.

Dönüp, hâlâ pencere kenarında kıpırtısız duran Can Derviş Hanım'a bakıyorum. Bir tek o diğerlerinden ayrı duruyor. Bir tek o başka. Geceliğinin kenarlarını düzeltip, derin derin iç çekiyor. Uzun, kızıl saç tutamı kıvrıla kıvrıla sol yanağına düşüyor. Telaşsız hareketlerle türbanını açıp yeniden bağlıyor.

"Peki ya o?" diyorum fısıldayarak.

Hırs Nefs Hanım cevaplıyor bu kez:

"Ne yazık ki Can Derviş Hanım geceyarısı darbemizi onaylamadı. Kendisine uzun uzun tebliğde bulunduğumuz halde rejim değişikliğine gitmeye ikna edemedik. Bize direnmeyeceğini, isyan etmeyeceğini ama hiçbir koşulda destek vermeyeceğini belirtti. Pasifist Gandi yöntemi direniş uygulayacakmış. Yere yatıp kıpırdamadan oturmalar, kendini yol ortasına zincirlemeler filan. Bu durumda biz de mecburen kendisini tutukladık. Siyasi mahkûm kategorisine koyduk."

"Eline de kelepçe mi vurdunuz?" diyorum dehşet içinde.

"Ha o mu? Üzülme, kelepçesi geçici. İyi halden ötürü kapalı cezaevinde tutukluluk halini prangalı serbest dolaşıma çevirdik" diyor Sinik Entel Hanım.

Ancak o zaman fark ediyorum Can Derviş Hanım'ın ayağındaki minik prangayı. Tuhaf bir pranga bu. Yarısı kopmuş bir kolye zincirinin ucuna bir mürdümeriği bağlayarak yapılmış. Mürdümeriği olsa olsa 8-10 gramdır. Can Derviş Hanım ise 400 gramlık bir parmak kadın. İstese yürüyebilir.

Can Derviş Hanım'ın bile bile bu tutukluluk haline katlandığı hissine kapılıyorum.

Açık duran pencerelerden müezzinin sesi doluyor içeri. Sabah ezanı kadife bir battaniye gibi örtüyor sözlerimizin ve sessizliklerimizin üzerini. Artık ne soru sormak geliyor içimden, ne itiraz etmek.

Ezan sona erdiğinde Pratik Akıl Hanım bir zarf uzatıyor burnuma.

"Bu ne?"

"Biletin. Yarın akşam yola çıkıyorsun. Hazırlansan iyi olur."

"O kadar çabuk mu? İyi de bu burs nerde onu bile bilmiyorum! Nereye gidiyorum? Hiçbir şeyden haberim yok."

"Boston!" diyor Pratik Akıl Hanım. "Değil mi ki sonbahar en sevdiğin mevsim, Boston tam senin şehrin. Seveceksin oraları.

Sinik Entel Hanım da katılıyor gururla:

"Dünya üzerinde az sayıda kadın sanatçı ve akademisyene verilen bir burs kazandın. Boston'a gidiyoruz. Hep beraber."

Öylece sabahı ediyoruz. Günün ilk ışıklarıyla beraber teker teker uyumaya gidiyorlar. Mürdümerikli prangayı Can Derviş Hanım'ın ayak bileğinde bırakarak.

Az sonra bir ben kalıyorum salonda.

Bir de hâlâ dalgın dalgın pencereden dışarı bakan Can Derviş Hanım.

"Can Derviş Hanım" diye fısıldıyorum.

"Şişt" diyor. "Bekle uyusunlar. O zaman konuşuruz."

Ne kadar bekliyoruz o halde bilmiyorum. Ama bana bir asır gibi geliyor.

Haydarpaşa Garı

Nihayet diğerlerinin iyice uykuya daldığından emin olduktan sonra Can Derviş Hanım'ın yanına gidiyorum. Bir cımbızın yardımıyla kelepçesini açıyorum. Kırmızımsı halkalarla çevrelenmiş, yorgun bileklerini ovuşturuyor usulca. Sıra minik prangaya gelince, mürdümeriğini kopardığım gibi ağzıma atıyor, zinciri de söküyorum. Takdirle seyrediyor Can Derviş Hanım. Ben de kendimi masallarda esir gemicileri kurtarmaya gelen iyi kalpli dev gibi hissediyorum.

O vaziyette ikimiz gizlice süzülüyoruz dışarı. Ben yürüyorum, o da çantamın önündeki bozuk para cebine girmiş, ara sıra kafasını çıkararak etrafa bakıyor. Sokağa çıkar çıkmaz başlıyorum söylenmeye.

"Nedir bunlardan çektiğim? Kafayı mı yemişler ne? Birbirlerini gaza getirmişler. İyi valla. Hoşlarına gitmeyen bir şey oldu mu meseleleri açıkça konuşmak yerine geceyarısı darbesi yapmak nerden çıktı?"

Susuyor Can Derviş Hanım.

"Bir de Amerika çıkardılar başıma. Durup dururken. Ne dersin? Şunlara uyup buralardan gitmeli miyim? Yoksa direnmeli miyim bu plana sonuna kadar?"

"Etrafına bir bak, ne görüyorsun?" diyor Can Derviş Hanım.

Koşuşturan insanlar, tıklım tıklım dolu otobüsler, kasvetengiz binalar, daracık sokaklar, taklit mallarla dolu seyyar satıcı tezgâhları, ucuz Gucciler, Versaceler, ellerinde kirli bezlerle arabaların camını silip üç beş kuruş koparmaya çalışan sokak çocukları, seyyar satıcı avına çıkmış bıkkın zabıta memurları, ışıltılı hayatların ışıltılı ürünlerini tanıtan reklam panoları, ne modern ne geleneksel, çelişkilerinden sentezler çıkaran bir şehir, kilitlenen trafik, patlayan borular... Kendini hırpalayan İstanbullular ve onlara rağmen ayakta kalan İstanbul ve bunca kaos, kaos, kaos... Bunları görüyorum etrafıma bakınca. Ne dememi bekliyor ki?

"Peki kendine bir bak. Kendinde ne görüyorsun?"

Senebesene yanlış hayaller, yanlış erkekler, yanlış ilişkilerle yıpranmış; babasız büyümesinin kırgınlığını hâlâ atlatamamış; sevgilileriyle kanlı bıçaklı olmuş, kalp kırmış ve kalbi kırılmış; el âlemin ne dediğini gereğinden fazla ciddiye alan, hâlâ tam olarak kendini tanımayan; Allah ya kendisini sevmezse, görmezse, esirgemezse diye endişe eden, gene de O'na sitem etmekten geri duramayan; sadece roman yazdığı zaman mutlu ya da tam olabilen; edebiyat dışında geçen her anı soru işaretleri, çelişkiler ve yalpalamalarla örülü; tam olarak neden yazı yazdığını bilmeyen ama yazı yazmazsa yaşayamayacağına inanan; henüz yeterince olmamış-pişmemiş-büyümemiş, layıkıyla "elhamdülillah" dememiş; ha bire düşüp dizlerini kanatan yarı kız çocuğu yarı kadın bir mahluk görüyorum kendime bakınca. Ama bunu itiraf etmeye dilim varmıyor.

Baktı ki benden ses seda yok, usul usul konuşmaya başlıyor Can Derviş Hanım.

"Görmüyor musun alametlerle dolu etrafımız" diyor. "Alametler ve tesadüfi olmayan tesadüfler. Tevafuk kelimesi başka tesadüf başka. Mühim bir fark var arada. Tevafukta gelişigüzel gibi duran parçalar aslında bir bütünün tamamlayıcısıdır. Açık bir kitap kabul edeceksin şu koskoca kâinatı. Okurunu bekleyen bir kitap gibi. Her gününü ayrı ayrı okumak lazım. Ne geçmişe ne geleceğe odaklanacaksın. Aslolan şu andır. Sayfa sayfa gideceksin."

Hoşuma gidiyor bu sözler. Yatışıyorum.

"Bakara Suresi'ni hatırla" diye devam ediyor Can Derviş Hanım.

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün sürelerinin değişmesinde,

İnsanlara fayda sağlamak üzere denizlerde gemilerin süzülüşünde,

Allah'ın gökten indirip kendisiyle ölmüş yeri canlandırdığı yağmurda ve yeryüzünde hayat verip yaydığı canlılarda,

Rüzgarların yönlerini değiştirip durmasında,

Gök ile yer arasında emre hazır bulutların duruşunda elbette aklını çalıştıran kimseler için Allah'ın varlığına ve birliğine nice deliller vardır."

"Deliller..." diye mırıldanıyorum.

"Öyle ya. Alametleri okuman lazım."

"Peki bugünü nasıl okumalıyım?" diye soruyorum.

"Ayağına kadar gelen bir seyahat planı var. Ömrü hayatının şu aşamasında yaşaman gereken bir gurbet mevcut demek ki"diyor Can Derviş Hanım uzun uzun düşündükten sonra. "Sen şimdi İstanbul'dan uzaklaşmazsan bu üç parmak kadın seni rahat bırakmazlar. Sabahtan akşama kadar didiklerler bundan böyle."

"Peki ne yapmalıyım?"

"Bence bir gün bu 'ne yapmalıyım' sorusunu sormayı hepten bırakmalısın ya, neyse" diyor içini çekerek. "Son tahlilde kendi içinde hepimizle tek tek barış imzalaman lazım. İçimden Sesler Korosu'nun her bir ferdini kucaklayıp sevebilsen keşke. Ne yazık ki sen henüz bunu yapacak konumda değilsin. Şimdilik sadece ayıklıyorsun kendi içindeki sesleri. Bunlardan bir kısmına 'İyi Ben', bir kısmına 'Kötü Ben' diyorsun. Bazılarımızı bazılarımıza üstün tutuyorsun. Halbuki 'İyi' de 'Kötü' de sana ait, senden bir parça. Biz hepimiz senden yansımalarız. Yani bir bütünüz aslında."

"Yani şimdi senle Hırs Nefs Hanım'ı aynı kefeye mi koymalıyım?" diyorum.

"O da ben de aynı bütüne aitiz unutma. Ah bunu bir anlayabilsen. 'İyi'nin de 'Kötü'nün de aynı çemberin parçası olduğuna kanaat getirinceye kadar bu bölünmeyi yaşamaya devam edeceksin. Sonra inşallah bir gün birleyeceksin hepimizi."

Ne diyeceğimi bilmeden dinliyorum. "İyi ama darbe yaptılar, baksana."

Gülümsüyor Can Derviş Hanım. "O da geçer merak etme. Neyi ötelersen, görmezden gelip bastırırsan, daha da palazlanmasını sağlarsın" diyor. "Bu kuralı bilmiyor musun?"

Bilmiyordum valla.

"Demem o ki en nihayetinde kendi içinle ve dışınla helalleşmen, kâinattaki her bir katreyle vuslata ermen, Hak ile ve gene Hak yolunda bütünleşmen gerek. Bunun için de birtakım aşamalardan geçmelisin. Bu aşamaları uzun bir yolculuğun durakları gibi düşün. Bence sen ayağına kadar gelen bu burs işine biraz da bu gözle bak. Bırak parmak kadınlar Amerika'ya gittiklerini sansınlar. Bırak onlar seni İstanbul'dan kaçırdıklarını sansınlar. İstanbul ya da Boston önemli değil. Önemli olan içsel yolculuk. Amerika'ya filan değil, kendi içine seyahat edeceksin. Öyle düşün."

Aklıma yatıyor söyledikleri. Belki de haklı. Geçmem gereken bir safha bu. Kendi içimde didişen seslerle barış imzalamayı öğrenmeliyim. Sürekli seferberlik halinde olmaktan bıktım usandım. Daha huzurlu bir insan olmanın yolunu bulmalıyım.

Amerika'ya değil, kendi içime seyahat edeceğim. Bu öyle bir yolculuk.

Yoldan geçen bir taksiye el ediyorum. "Gel o zaman Dervişçim" diyorum taksinin kapısını açarken.

"Nereye?"

"Haydarpaşa Garı'na"

"Nerden icap etti? Yoksa trenle mi gitmeye karar verdin Boston'a?" diyor gülerek.

"Yok yok! Sadece tren garına gidip bakmak istedim..."

* * *

Tren garını görmek istedim sadece. Çünkü ne vakit yüreğine düşse buralardan çekip gitme arzusu, ne vakit kararsız kalsan "gitmek" ile "kalmak" arasında, tren garında en az bir saat geçirmelisin kendinle baş başa. Ancak orada varabilirsin doğru bir karara.

Cinler gözetler geleni gideni Haydarpaşa Garı'nda. Merakla seyrederler kavga eden çiftleri, kavuşan sevgilileri, tayini çıkan öğretmenleri, parçalanan aileleri, büyük idealler, kısıtlı imkânlarla Anadolu'dan gelen gençleri, kaderine meydan okuyanları ve kaderine boyun eğen nicelerini... Dinmeyen bir merakla seyrederler Âdemoğullarının, Havvakızlarının bin bir türlü hallerini.

Olur da bir sabah erkenden tepen atar, gözün kararır, gidesin tutar, yüreğin sıkışıverirse; hani olur da uykusuz bir gecenin şafağında "gideyim ben artık buralardan" diyerek atarsan kendini sokaklara plansız, hesapsız ve akılsızca; yani olur da bir sabah yolun düşerse güvercinlerin gölgelerinin vurduğu, sayısız yolcunun aşındırdığı peronlara, bir an için dur öylece. Nefes dahi almadan bekle ve sadece dinle.

Fısıltılarını duyabilirsin. Yaprak hışırdaması gibidir sesleri, öylesine belli belirsiz. Zaman zaman yükselir nağmeleri, iner çıkar. Başka şeyler de çalınır kulağına, yeterince oyalanırsan oralarda. Kim bilir belki de kıkır kıkır güldüklerini ya da ince ince ağladıklarını da duyarsın gardaki cinlerin, perilerin...

İnsan denilen eşref-i mahlukatı tanımak için yolculuklardan, yollardan öte fırsat mı olur? İstanbul'dan gidenlerin de, şehr-i şehire daha yeni gelenlerin de huyunu suyunu keşfetmek için Haydarpaşa Garı'ndan öte mekân mı var?

Pür dikkat dinler cinler perilerin bu çatının altında konuşulanları. Kaydederler gözlemledikleri ayrıntıları. Peronlardan, vagonlardan cüzdan ve bavul kaçırırlar. Onların içinde biriktirirler tüm bu yolculardan geriye kalan heves ve hüsran dolu hikâyeleri...

Biz on milyon İstanbullu bunun farkında olmasak da pek, hayatımızın hudut boylarını tutar Haydarpaşa Garı'nın silueti. Görev başında unutulmuş ama kendisi görevini hiç unutmamış bir sınır muhafızı gibi bekler sakin ve sessiz ama hep tetikte. Gölgesinin düştüğü yer bir uç boyu, keskin bir kenardır aslında.

İstanbul'a sonradan gelenler daima iliklerinde hissederler o sınırı. Anlatamazlar kimseye.

Bu şehrin küstürdüklerinin sırdaşıdır Haydarpaşa Garı. Ve en iyi o bilir şu hakikati:

İstanbul'da bir sevdiğin varsa, üstüne üstlük bir de İstanbul'u seviyorsan eğer, ne kadar uzağa gidersen git ve nasıl bir hızla, gene de kurtulamazsın bu şehirle cebelleşmekten rüyalarında.

İsmini sevmeyen kadınlar

İsimler büyücüdür. Hem de büyülü. İsim var, vezir eder. İsim var, kahreder.

Erkekler isimlerini değiştirme gereği duymadan yaşayıp giderler. Doğuştan verilmiş kimlik bilgileri, onlar da peşinen kabullenmişler. Yerleşik ve sabit. Karılarına, çocuklarına, hatta torunlarının torunlarına soyadlarını verirler. Erkekler isim değiştirmek ne menem bir şeydir kolay kolay hissedemezler.

Kadınlar ise, tam tersine, isim göçebesidir. Bugün burada, yarın başka bir ismin havzasında. Ömrü hayatlarının farklı aşamalarında farklı şekillerde form doldurmaya, hitap edilmeye, pasaport çıkarmaya, imza atmaya alışkın. Genç kızlıklarında başka türlüdür soyadları, evlendiklerinde başka. Boşanırlarsa başka, yeniden evlenirlerse gene başka...

Erkeklerin tek bir imzaları olur. Bir kez o imzayı tutturduktan sonra değiştirme gereği duymadan bir ömür boyu onunla idare edebilirler. Kadınlarınsa en az bir "eski imza"ları vardır, bir de sonradan edindikleri bir "yeni imza"... En az... Genç kızlık imzaları, evli kadın imzaları, dul kadın imzaları... Bir kategoriden bir kategoriye atlarken paldır küldür, durup da soramazlar kendilerine: İmza eskir mi hiç? "Bu imzayı atan insan eskidi!" demek kadar tuhaf bir şey bu da.

Kadın yazarlar ise hemen hemen bütün kadınların tecrübe ettiği bu tür soyadı değişimlerine ek olarak isim-estetiği-operasyonları geçirmek durumunda kalırlar nice zaman. Ancak kocasından gizli roman okuyabilen ve sürekli toplumsal önyargılarla boğuşmak zorunda kalan Fatma Aliye'nin çevirilerini kendi ismiyle değil, "Bir Kadın" imzasıyla yayımlatması tesadüf değildir.

Bundan elli-elli beş yıl kadar önce çok okunan bir roman çıktı Türkiye'de. Adı *Genç Kızlar*. Roman Vincent Ewing adında bir yazarın ismini taşıyordu. Kimse bilmiyordu bu yazarı. Ne gören var ne tanıyan. Amerikalı ve erkek olduğu dışında bir bilgi yoktu. Seneler boyunca *Genç Kızlar* bu şekilde satıldı, okundu, sevildi. Nice sonra ortaya çıktı ki bu romanın yazarı Amerikalı bir erkek değil, bir Türk kızıydı: Nihal Yeğinobalı.

Nihal Yeğinobalı bu ilginç isim değişikliğinin hikâyesini şöyle anlatır: "*Genç Kızlar*'ı yazdığımda ben de bir genç kızdım. Romanın gerçekçi olabilmesi için katmam gereken erotizm dozunun, o günün ölçülerine göre fazla ağır kaçacağını bildiğimden, takma bir erkek adı kullandım: Vincent Ewing. O yıllarda çeviri romanlar telif romanlardan daha gözdeydi, bu erkeğin Amerikalı olmasına karar verdim ve romanı İngilizceden çeviriyormuş gibi kaleme aldım."

Genç bir kadın yazar için kitaplarında aşkı, hele hele erotizmi anlatmak kolay değildir. Bir erkek ismiyle yayımlamak her şeyi kolaylaştırır. Yazarı zırhlandırır.

* * *

Boş yere değil Mary Ann Evans'ın gerçek ismini saklayıp, erkek ismi kullanması. İnatçı, savaşçı Mary Ann Evans. Namı diğer George Eliot.

1800'lerin İngilteresi'nde kimliklerini saklamadan yazan, kitaplarını yayınlayan kadın yazarlar yok muydu peki? Vardı elbet. Az sayıda da olsa. Vardı ama bunların çoğu kadınlara yakıştırılan –ve George Eliot'un hiç mi hiç hoşlanmadığı- "romantik aşk kitapları" kaleme alıyordu. Buydu daha ziyade kadın yazarlara tanınan hareket alanı. George Eliot ise erkek yazarların dünyasında eşit şartlarda yazmak istiyordu. "Kadınca" değil, "erkek gibi" yazmak. Eliot'ın "kadın kitapları" türüne antipatisi o kadar büyüktü ki 1856'da "Bayan Yazarların Yazdığı Aptalca Romanlar" başlıklı sivri mi sivri bir makale kaleme aldı. Bu metin sadece bir yazarın edebi tercihlerini anlamak açısından değil, aynı zamanda bir kadının hemcinslerini nasıl acımasızca yerden yere vurabileceğini görmek için okunmalı.

İsmini değiştirerek erkek egemen edebiyat dünyasında var olan bir başka dişi kalem, George Sand. Gerçek ismi: Amantine-Aurore-Lucile Dupin, Barones Dudevant.

George Sand 1822 senesinde Baron M. Casimir Dudevant'la evlendi. Bu evlilikten iki çocuğu oldu. Ancak bir süre sonra kocasıyla yolları ayrıldı. Eşinden hukuken boşanmış olmasını, yalnızlığını hep "özgürlük" olarak algıladı ve öyle yaşadı. Başka kadınların kolay kolay atamayacakları adımlar atabilmiş olmasının altında, kısmen de olsa, "başının bağlı olmaması" yatıyordu.

Bir süre sonra erkek kıyafetleri giyerek dolaşmaya başladığı için dedikoduların hedefi haline geldi. Üst sınıftan gelen bir kadın olarak süslü püslü kıyafetler giymesi, giyimine kuşamına azami dikkat sarf etmesi gerekirken o tam tersine, rahat ve basit erkek giysileri içinde dolaşıyordu. Daha da beter bir suçu vardı kamuoyunun gözünde: George Sand pipo içerdi. Kadınların cici ev hanımları veya munis ev kızları olmaları gereken bir dönemde, erkek giysileri içinde ağzında pipo dolaşması hayli tepki çekti. Sonunda Barones unvanı yıprandı ve aristokratik ayrıcalıkları elinden alındı.

Aldırmadı. Erkek adıyla yaşamaya ve yazmaya devam etti. Son ana kadar.

Ivan Turgenyev, George Sand için söyle demişti bir zamanlar: "Ne kadar iyi kalpli bir kadın ve ne cesur bir erkek!"

* * *

Günümüzden bir örnek. *Harry Potter* kitaplarının yazarı olan ve dünyanın en zengin yazarı sayılan J. K. Rowling'in esas ismi Joanne Jo Rowling. Bu fazlasıyla dişi ismi aldı, yoğurdu, kadınsılığından arındırdı, meşhur kitaplarını yayımlamadan evvel.

Kadın yazarların isimlerini ya erkek ismine çevirmek ya da "cinsiyetsiz" kılmak istemeleri tesadüf değil. Doğrusu kadın yazarların kalemleri hem erkek hem kadın kalmalı. İyi bir kadın yazarın yazısı ya tamamen aseksüel ya biseksüel olmalı...

Peki hani şu bizim Shakespeare'in kız kardeşi Judith'in ya da Fuzuli'nin bacısı Firuze'nin "kadınlık yükümlülükleri" olmasa, mesela bekâr olsalar, kapanmış olsalar evlerine, evlenmeyi de reddetseler, bütün taliplerini de geri çevirseler, acaba şair ya da yazar olarak yaşama şansları artar mıydı?

Muhtemelen evet.

Boş yere değil İngiliz edebiyatının tartışılmaz divası Jane Austen'in evlenmeyi reddetmiş olması, müzmin bekârlığı.

Bir kere âşık oldu Jane Austen. Sevdi ve sevildi. Ama sınıfsal ayırımların belirleyici olduğu bir dönemde ve kültürde, sevdiği erkekle evlenemedi. Köşesine ve yazısına çekildi. Nice sonra, hayli zengin ve muteber bir adamdan evlenme teklifi aldı. Kabul etti.

Evlenecek, yuva kuracak, peş peşe çocuklar doğuracak, evinin hanımı olacaktı. Bunları kafasında kurarak yattı o gece. Kendini evli bir kadın olarak düşledi. Sabah uyandığında ilk iş haber yolladı o zengin adama. Evlenmekten vazgeçmişti.

Ne gördü o gece rüyasında Jane Austen? Ne gördü de sabaha evlenmekten vazgeçmiş olarak kalktı? Annelik ile yazarlık arasında bir seçim yaptı.

Dünya edebiyat tarihi yazarlık yapabilmek için benzer seçimler yapıp evlenmeyi büsbütün reddeden ya da erkek kılığına giren veya erkek takma ismiyle yazan kadınlarla doludur. Tabii bir de yeteneği ve azmi olduğu halde, sırf kadın olarak dünyaya geldiği için mumu çabucak sönen ya da hiç alev alamayanlarla...

Sorulması gereken soru "Niçin çok sayıda kadın şair ya da yazar çıkmadı geçmişte?" sorusu değil. Esas soru, "Nasıl oldu da o bir avuç kadın şair ve kadın yazar bu şartlara rağmen gene de çıkabildi?" olmalı.

SOFTSOAP
Shea Butter
MOISTURIZIN
7.5FL OZ

Kaçak yolcu

İstanbul-New York seferini yapan THY uçağı, bir eylül sabahı beni de alarak kalkıyor Atatürk Havaalanı'ndan. Uçak tam kapasite dolu. Öğrenciler, işadamları, akademisyenler, çifte vatandaşlığı olanlar, göçmenlik başvurusunda bulunacaklar, balayına çıkanlar ve sırf New York'u görebilmek için yollara koyulanlar hep bir arada. Türklerin ve Amerikalıların yanı sıra İstanbul üzerinden aktarma yapan Pakistanlılar, Hintliler, Kırgızlar, Ruslar, Araplar da var uçakta.

Yemek servisinden sonra bir ara kalkıp tuvalete gitmek için arkalara yürüyorum daracık koridor boyunca. Tuvaletlerden biri dolu, biri boş görünüyor. Boş olanın kapısını itip içeri girmemle irkilmem bir oluyor. İçeride, lavabonun üzerinde sıvı sabun şişesinin kenarında bir parmak kadın var. Tam "pardon" deyip çıkacakken, atılıyor.

"Yok yok, lütfen kal... Tanımadın mı?"

Dikkatlice bakıyorum karşımdaki yabancıya. İçimden Sesler Korosu'nun diğer fertlerine benziyor. O da diğer parmak kadınlar gibi 10-12 cm boyunda olmalı ama kilosu diğerlerinden fazla. En az 500 g vardır herhalde. Saçları da daha koyu. Bu ışıkta kızıl-kestaneye çalıyor. Yüzü neredeyse makyajsız, sadece gözlerine belli belirsiz bir kalem çekilmiş. Belki de biraz rimel var uzun kirpiklerinde. O kadar. Otuzlarında gösteriyor.

"Sen de kimsin?"

"Tanımadın mı?" diyor gene. "Yabancı değilim."

Tepeden tırnağa süzüyorum parmak kadını. Koyu mavi bir elbise var üzerinde, diz altına uzanan. Ayaklarında düz siyah ayakkabılar. Dalgalı saçlarını mütevazı bir saç bandıyla geriye toplamış. Yanaklarının dolgunluğu fazla kilolarını ele veriyor. Ama tombulluğuyla barışık sanki. Sürekli kalori hesabı yapan Pratik Akıl Hanım'a benzemiyor.

Sakin, utangaç gülümsüyor. Hiç böyle gülümserken kulaklarına kadar kızaran birini görmemiştim. Mutlu olmaktan utanıyor sanki. Sevecen bir yüzü var. İyi birine benziyor.

"Ben senim. İç Sesler'den biriyim" diyor uzun bir duraksamanın ardından.

"Seni daha evvel hiç görmedim. Yeni mi geldin?" diyorum merakla.

Acı acı gülüyor.

"Çok eskiden beri senin içindeyim. Ama sen beni hiç görmek istemedin" diyor sitemle. "Bunca zaman benim bulunduğum tarafa bakmadın bile."

Haklı olabilir mi? Kafam karışıyor. Nihayet adını sormayı akıl ediyorum.

"Adım Anaç Sütlaç Hanım " diyor gene kızararak.

Bir kahkaha atıyorum. Duyduğum en komik isim bu. Yüzü asılıyor hemen. Bozuluyor.

"Kusura bakma" diyorum. "Bir an boş bulundum. Ama tuhaf bir ismin varmış".

"Niye? Hırs Nefs Hanım'ın ya da Sinik Entel Hanım'ın isimleri daha mı az tuhaf sanki?" diyor. "Onların isimlerine gülmüyorsun ama, haksız mıyım?"

Haklı. Bir şey diyemiyorum.

"İsmim böyle çünkü ben son derece anaç bir insanım. Evcimen biriyim, evine yuvasına bağlı. Etrafı temizleyip süslemeyi, balkona bambu rüzgâr çanları asmayı, mutfağa firfirlı perdeler seçmeyi, saksıda renk renk begonya yetiştirmeyi, yazdan kışa turşu dizmeyi, pasta börek pişirmeyi, evime çekidüzen vermeyi seviyorum. Hoşuma gidiyor tüm bunlar. Halıdan mürekkep lekesi nasıl çıkarılır, eteğine zeytinyağı damlarsa ne yapmalı, kireç tutmuş demlik nasıl temizlenir, tüm bu püf noktaları bilirim. Tatlılar pişirim sık sık, bilhassa fırında sütlaç. Tarçın, nar, gülsuyu karışımı serperim üstüne. Parmaklarını yersin, o kadar leziz olur... İşte buralardan geliyor ismim."

Şaşkın kalakalıyorum. Kim bu kadın? Bir yanlışlık olmalı. Böyle birinin benimle uzaktan yakından ilgisi olamaz. Yumurta kırmak bile gelmez benim elimden, ne ki börek yapmak ya da çiçek yetiştirmek. Sıkılırım mutfakta, bunalırım ev işlerinden, kaçarım. Acaba bu kadıncağız beni başkasıyla mı karıştırıyor? Böyle bir İç Sesim yok benim... Olamaz da...

Ne düşündüğümü anlamış gibi atılıyor Anaç Sütlaç Hanım:

"Beni tanımıyorsun çünkü bunca zaman ağzımı açıp da bir çift laf etmeme dahi izin vermedin. Ta seneler evvel kişiliğinin deposuna kaldırdın beni. Sonra da unuttun gitti orada. Tozlandım. Yaşlandım. Sen beni unuttun ama diğer İç Sesler pekâlâ biliyorlar varlığımı. Onlar da ağız birliği edip sana benim hakkımda bir şey söylemediler. Atıldığım yerde senelerdir beni hatırlamanı bekledim boş yere."

Suçluluk hissediyorum birden. Peki ama İçimden Sesler Korosu'nun üyeleri bana niye haber vermediler? Hadi malum cadalozlar bir şey demedi, peki Can Derviş Hanım niye bana hiç bahsetmedi acaba anaç yanımdan?

"Ben de her genç kadın gibi evlenmek, kat kat gelinlik giymek, tek taşlı alyans takmak, evlatlarımı büyütmek, süpermarketlerin indirim reyonlarında dolaşmak istiyorum. Ama sen bu tür arzuları o kadar aşağılayıp öteledin ki, bir kez olsun dile getiremedim. Sır gibi sakladım içimde. Utandım. Hep utandım. Çünkü sen benden utanıyordun."

Söyleyecek bir söz bulamıyorum.

Aynı anda uçak hafifçe sallanıyor. Dışarıda servise çıkmaya hazırlanan hosteslerin sesleri duyuluyor.

"Sıradan bir hayat beni cezbetmez" diyen Anais Nin geliyor nedense aklıma. Erotik yazılarını yayınlayacak yayıncı bulamayınca bir matbaa makinesi alarak kendi hikâyelerini basan, sırf bu yüzden yazı stilini değiştiren ve cümlelerini kısaltan; ele avuca sığmayan, kendisi gibi eleştirel bir kadın yazarın "ev hanımlığı" filan yapamayacağına sonuna kadar inanan Anais Nin. Düzensiz bir hayatı ve aynı anda birden fazla erkekle ilişkisi oldu hep. Eşi bütün ilişkilerini bildi ve bu duruma göz yumdu. "Yaşadığımız hayatın ne denli geniş ya da dar olduğu bizim taşıdığımız cesarete bağlı" derdi.

Peki ama "hayatın genişliğini" neden hep evin dışında arıyoruz? *Arıyorum?* Neden munis ve evcimen olunca hayatın dar; dışa dönük ve kaotik olunca da hayatın geniş olduğunu sanıyorum hep? Gerçekten öyle mi?

"Anais Nin geldi birden aklıma" diye mırıldanıyorum.

Haliyle Anais Nin'i tanımıyor Anaç Sütlaç Hanım. Hiç duymamış bile ismini. Anlatıyorum biraz.

"Ah" diyor ellerini açarak. "Böyle uçuk kaçık kadın yazarların hayatları hakkında kafa yordukça, hem kadın hem yazar hem de normal olunamayacağına dair bir kanı geliştirdin. Ama bu doğru değil. Normal, hatta gayet sıradan bir insan olabilirsin. O da bir erdemdir. Normal olmaktan korkmamalısın."

"Ama Sinik Entel Hanım der ki 'ne çekiyorsak normallerden çekiyoruz'. Der ki 'faşizm kötülerin değil, normallerin eseridir'. Sürüye ayak uyduran, verilen her emri sorgusuz sualsiz yerine getiren sıradan insanların her türlü totaliterliğe açık olduklarını söyler."

"Boş ver sen Sinik Entel Hanım'ı. Dinleme artık o vıdı vıdıcıları. Senelerdir kafanın etini yediler. Normal bir kadın olmanın, herkese benzemenin, sıradan basit şeyler yapmanın hazzını küçümseme. Ben sana bunları vaat ediyorum. Seninle her hafta semt pazarına gideriz, satıcılarla çatır çatır pazarlık eder, domates biber seçeriz. İndirimdeki mağazaları dolaşır, kokulu mumlar alırız. Öyle güzelleri var ki valla, vanilya-tarçın-bergamot esanslı mumlar... Aynı renkten çiçeklerle süsleriz mumlukların etrafını. Pek şık olur. Böyle sofralar donatırız. Sonra çocuk doğururuz beraber. Alışveriş yaparız bebek mağazalarında. Seversin. İnan bana. O kadar çok seversin ki bir daha o hoyrat entelektüel dünyaya dönmek bile istemezsin."

Ne diyeceğimi bilemiyorum.

Kapıda bir tıkırtı duyuyoruz aynı anda. Usulca aralayıp bakıyorum.

Tuvaletin önünde bir kuyruk oluşmuş meğer. Kuyruğun hemen başında da Hırs Nefs Hanım duruyor. İçeridekinin ben olduğumu bilmeden bekliyor sırasını. Bir ayağını rap rap yere vurduğuna bakılırsa, sıkışmış olmalı.

Anında gölgeleniyor Anaç Sütlaç Hanım'ın yüzü. Paniğe kapılıyor.

"Aman sakın beni verme onlara. Parçalarlar valla. Bu uçakta olduğumu bilmiyorlar."

Parçalarlar, haklı. Hırs Nefs Hanım hırslarıyla, Sinik Entel Hanım karamsarlığıyla, Pratik Akıl Hanım kuralcılığıyla, hep beraber parçalarlar Anaç Sütlaç Hanım'ı. Baş edemez onlarla. Korumalıyım onu.

"Merak etme, seni onlara vermem" diyorum elini tutarak.

Parmakları ne Pratik Akıl Hanımınkiler gibi manikürlü, bakımlı; ne Hırs Nefs Hanımınkiler gibi bol yüzüklü; ne de Sinik Entel Hanımınkiler gibi tırnakları yenmiş, etleri koparılmış vaziyette. Yumuşacık, pembe-beyaz, tombul elleri. Bilmediğim türden bir şefkat hissediyorum ona karşı.

İnsanın anaç yanına annelik etme ihtiyacı hissetmesi ne tuhaf!

"Peki ama Amerika'ya nasıl gireceksin? 11 Eylül'den sonra çok sıkılaştı kontroller, biliyorsun. Vizen filan var mı?"

"Vizem de var, pasaportum da" diyor. "Bunlar dert değil. Amerikalılar benim gibi anaç kadınlara karşı önyargılı değiller ki. Terörist tanımları içine benim gibiler girmiyor."

Gülümsüyorum. Doğrusu, ben de pek El Kaide mensubuna benzetemiyorum bu elma yanaklı kadını.

"Beni kaygılandıran dış dünya değil. Esas mesele bizzat senin içindeki diğer tipler. Sen beni onlardan sakın yeter" diyor gözlerini gözlerime dikerek. "Söz ver bana. İçindeki diğer seslerin beni ezmesine izin vermeyeceğine dair söz bekliyorum senden. "

Yutkunuyorum. Öyle kalakalıyorum.

Ben hâlâ ne diyeceğimi düşünürken uçak türbülansa giriyor. Üst üste beş-altı kez şiddetli bir bir biçimde sallanıyoruz. Pilotun anonsu geliyor hemen ardından. Yerlerimize dönmemizi, kemerlerimizi bağlamamızı söylüyor tok sesiyle.

On saniye sonra kapıyı azıcık aralayıp bakıyorum dışarı. Kuyruk dağılmış. Hırs Nefs Hanım da koltuğuna dönmüş.

"Tamam" diyorum Anaç Sütlaç Hanım'a. "Çıkabilirsin."

"Teşekkür ederim beni kolladığın için" diyor yarı sevecen, yarı tedirgin. "Ama henüz söz vermedin bana."

O an öyle güçlü bir istek duyuyorum ki Anaç Sütlaç Hanım'ın yüzünü güldürmek, yüreğini rahatlatmak için. Bile bile bu sözü veremeyeceğimi, versem de tutamayacağımı, dayanamıyorum.

"Söz veriyorum" diyorum. "İçimdeki diğer seslerin seni ezmesine ya da susturmasına izin vermeyeceğim."

Kocaman bir tebessüm yayılıyor yüzüne.

Tam kapıdan çıkacakken, yeniden tutuyorum elini. Aklıma bir şey takılıyor.

"Söylesene, senin gibi başka İç Sesler var mı henüz tanışmadığım?"

Gözleri ışıldıyor.

"Var ya. Olmaz mı? Benim gibi henüz ortaya çıkma fırsatı bulmamış başkaları da mevcut sende. Bir tek ben miyim sanıyorsun?"

"İyi de niye saklanıyorlar?"

"Saklanmıyorlar. Ortalıktalar aslında. Ama sen bir türlü görmüyorsun onları. Görmüyorsun çünkü bakmıyorsun onlardan yana. Senelerdir Pratik Akıl Hanım, Sinik Entel Hanım, Hırs Nefs Hanım ve Can Derviş Hanım'a verdin tüm dikkatini. Bu malum dörtlüden başkasını görmüyor gözün."

Böyle dedikten sonra süzülüyor dışarı. Tek başıma kalıyorum o daracık tuvalette.

Merak ediyorum. Kimler bu henüz tanışmadığım İç Sesler? Nasıl tipler acaba.

Buruk bir kabulleniş geliyor ardından. Anlıyorum ki kendimi pek az tanıyorum aslında. Senelerdir hep aynı yöne aynı biçimde baka baka görmeyi ertelediğim, öteledigim kendim... İçimde henüz tanımadığım, varlıklarını dahi bilmediğim daha kaç kişi, kaç İç Ses var acaba?

Yerime dönüyorum.

Ve uçak New York Havaalanı'na ininceye kadar hep bunları düşünüyorum.

Bir ziyafet sofrası

Simone de Beauvoir doğumundan yüz sene sonra bugün bile dünya kadın hareketinin tarihinde en derin ve en uzun soluklu iz bırakan isimlerin başında geliyor. Yazar, akademisyen, düşünür. Aktivist, filozof, kadın.

"Kadın doğulmaz, olunur" diye yazmıştı bir zamanlar. Basit ama bir o kadar katmanlı bir iddiayı tartışmaya açarak. Ona göre kadınlar, daha çocukluklarından itibaren bebek doğurmak üzere yetiştiriliyorlardı. Bir anlamda kız çocuklarına bu dünyaya gelme sebeplerinin "anne olmak" olduğu öğretiliyordu. Soyun yeniden üretimi için yaratılmıştı kadınlar. Anne olmaktı her kız çocuğunun yazgısı. Peki yürümesi gereken yolun bu olduğunu öğrenen bir kız çocuğu bu çizginin dışına çıkabilir miydi kolay kolay?

Kendisi baskıcı, koyu Katolik bir anne tarafından yetiştirilen Simone de Beauvoir herkesin bir "muhteşem annelik" söylemidir tutturmasını eleştiren yazılarıyla dikkatleri üzerine çekti. Hem de 1940'larda, yani henüz kimsenin bunları kolay kolay sorgulayamadığı bir dönemde. Yüzyıl ortasında Fransa'da entelektüel çevreler de popüler kültür de annelik ve/veya kadınlığın "tatsız" dönemlerinden bahsetmeye yanaşmıyordu. Menopoz üzerine yazılamıyordu mesela. Ya da "munis eş-titiz ev hanımı-fedakâr anne" olmanın zamanla getirdiği sıkıntı, yılgınlık ve bunalımlardan bahsedilmiyordu. Simone de Beauvoir alışıldık önkabulleri bir kenara itti. Kadınların "çocuk doğurmayı tercih etmek zorunda bırakıldıklarını" işledi konuşmalarında ve yazılarında. "Tercihe zorlanıyordu kadınlar..." Cinsiyet eşitsizliğini içselleştirenleri, hele hele maçoluğu meziyet zannedenleri kıyasıya eleştirmekten geri durmadı. "Ne hikmetse, erkeklerin en vasatı, en sıradanı bile kendini bir kadın karşısında yarı-Tanrı zannediyor" derdi.

Dili sivri, kalemi sivri ve yüreği de sivriydi. "Orta sınıfın büyük çoğunluğunun benden nefret ediyor olmasını son derece normal karşılıyorum. Başka türlü olsaydı zaten, kendimden şüphe ederdim" diyecek kadar.

Hayat arkadaşı, ruh ikizi Jean Paul Sartre'ın etkisi büyüktü üzerinde. Ama kadın ve cinsellikle ilgili konulara gelince kendi bağımsız, "karşıt" sesini hep korudu. Gene de aynı Simone de Beauvoir, Jean Paul Sartre ile Raymond Aron'un entelektüel sohbetlerinden dışlanacaktı günlerden bir gün. Onlara göre "beyni daha yavaş çalıştığı için..."

* * *

Anneliğin mutlak ve kutsal algılanmasını sorgulayanlar sadece Simone de Beauvoir'ın izinden giden Batılı feministler değil. Doğu'da da benzer sorgulamalar ve arayışlar eksik olmadı. Örneğin Japonya'daki kadın hareketi, şimdiye değin yapılmayan bir şey yaparak, *"bosei"* denilen "doğal annelik içgüdüsü" kavramını tartışmaya açtı. Bunun biyolojik değil toplumsal bir "kurgu" olduğunu iddia ederek.

Japon feministler, Japonya gibi geleneksel bir toplumda geçerli olan annelik ve kadınlık anlayışlarının içinde yaşanılan toplumun ürünleri olduğunu gösterdiler. Bu tartışmalara zamanla kadın edebiyatçılar da katıldı. 1983'de Yuko Tsuşima'nın *Kaderin Çocuğu* (Child of Fortune) adlı eseri, anneliğin hakikatleriyle toplumun dayattığı "ideal" annelik anlayışı arasındaki çelişkileri yaşayan ve bunlar arasında sıkışıp kalan bir kadını anlatır. Japon kadın edebiyatçılar, Japonya'da kadınlara öğretilen geleneksel cinsiyet rollerini sorgulayan önemli sesler oldular.

Türk edebiyatında benzer bir sorgulamayı nadir bir üslup ve dil hâkimiyetiyle yapan kıymetli bir kadın yazar var: Sevgi Soysal.

Kadınlara dayatılan düşünce kalıplarını kitaplarında zeki, akıcı ve yer yer alaycı bir üslupla sorguladı Sevgi Soysal. "Fedakâr ev kadını" kimliğini derinlemesine kurcaladığı gibi, bu kalıbı gönüllü olarak benimseyen kadınları eleştirmekten de kaçınmadı. Eserlerindeki kadın karakterler toplumun kendilerine verdiği roller ile kişiliklerindeki dinamikleri dengeleme mücadelesi içindeydiler eksenya. Eşikte duran kadınları anlattı Sevgi Soysal. Ve bir de çekip gidebilenleri. Hem anne hem birey, hem verici hem bağımsız olmaya çalışan, bir noktada kırılan, sevdiklerini kıran, sonra da parçalarını toplayıp uzaklara kaçan, kaçabileceğine inanan kadın karakterler yarattı.

Tante Rosa'da olduğu gibi:

> Bir mektup bıraktı Tante Rosa arkada, üç çocuk bıraktı, biri emzikte, kaz kızartması ve elma pastası yapmasını, yemek masası örtülerini kolalamasını, dolapları yerleştirmesini öğrettiği hizmetçi kızı bıraktı. Margarita ekili bir küçük bahçe, tahta merdivenli, yüksek tavanlı, çalar saatli bir ev bıraktı, her pazar sabahı kiliseye giden, her pazar öğleden sonra koynuna giren kocayı bıraktı, şapka giyen komşu kadınları, sümüklü çocuklarını bıraktı, onların kocalarını, onların da kaz kızartmalı hayatlarını bıraktı, kiliseyi bıraktı, çan seslerini, org seslerini, Noel şarkılarını bıraktı, kiliseden dönen çocukların attığı kar topuyla delinen camı tıkadığı sol memesini, yüreğini yağ tabakasıyla örten sol memesini bıraktı. Gitti.

Şafak adlı eserinde ise Oya karakteri aracılığıyla bir kadının sıkışmışlığını kurcaladı belki de yer yer otobiyografik saptamalarla. Bir tarafa özgürlüğünü koyar Oya, bir tarafa sorumluluklarını. Genişlik, hareketlilik, bağımsızlık ve kafasına estiği gibi gidebilme olasılığını bir yana koyar, anne olmanın gerekliliklerini beri yana.

> Sürgünüm haftaya bitiyor. Sonra? Denize giderim. Herhangi bir deniz kıyısına. Alanya'dan Ege'nin en güzel kıvrımlarına kadar nice manzara bir film şeridi gibi gözleri önünden akıyor. Mavi. Genişlik. Deniz. Kayalar. Orman. Peki kocası? Peki ev? Peki çocuğu? Peki daha bir yığın sorumluluk? Aslında şimdi ne mavi, ne özgürlük, ne orman var. Yaklaşan sorumluluklar var.

Simone de Beauvoir'ın sözünü ettiği "ev hanımlarının can sıkıntısı"nı en iyi anlayan ve anlatan yazarlardan biriydi Sevgi Soysal. Olağanüstü kadın karakterler aracılığıyla hayatın sıradanlıklarını yakaladı ve deşti, ta ki irinlerini akıtıncaya dek...

* * *

Zihnimde bir sofra kuruyorum. Zengin bir ziyafet sofrası. Uzunca bir masa. Kar beyaz bir örtü örtülmüş üstüne, gümüş şamdanlarla bezenmiş. Tam orta yerinden ışıltılı bir avize sallanıyor, nasıl görkemli. Kocaman tabaklarda kızarmış tavuklar, safranlı pilavlar, egzotik tatlılar var. Masanın başına Simone de Beauvoir geçiyor. Somurtuyor gibi görünse de halinden memnun. Sağ yanında Yuko Tsuşima oturuyor, elinde çubuklar, tane tane pilav yiyor Japon usulü. Sol yanında Sevgi Soysal

oturuyor. Pek iştahlı sayılmaz ama keyfi yerinde. İçkisinden bir yudum alıyor.

Birbirlerini şahsen tanıma imkânı bulamayan ama aynı dili konuşan bir Fransız, bir Japon, bir Türk kadın yazar ortak ve evrensel problemlere verdikleri ortak ve evrensel cevapların şerefine kadeh kaldırıyorlar.

Beş

En feminist kampüs

Şehirlerden Boston, aylardan sonbahar.

Bir eylül sabahı üzerinde kocaman harflerle PETER PAN yazılı bir otobüsten iniyorum haşat olmuş vaziyette. Istanbul ne kadar kalabalık, kaotik ve dinamik ise, Amerika'daki ilk durağım olan Mount Holyoke kampüsü da o kadar sakin, sessiz ve sütliman.

Boston'a bir saat uzaklıkta gözalabildiğine yeşil, görkemli ağaçlardan ve sincaplardan geçilmeyen bir kampüs Mount Holyoke. 70'e yakın ülkeden 2000'in üzerinde kız öğrencinin okuduğu, her üç öğrenciden birinin "yabancı" olduğu bu kozmopolit üniversite aslında tek bir kadının hayalinden yola çıkarak kurulmuş.

1837 senesinde Mary Lyon adında idealist bir kadın eğitmen, kız öğrencilerin erkeklerle eşit seviyede öğrenim görebilmesi hayaliyle yola çıkmış. Kadınların henüz oy kullanamadığı bir dönemde böyle bir vizyon hayli radikal sayılmış ve pek çok engele takılmış. Ama Mary Lyon inatla ve zaman zaman tek başına kalmak pahasına okul için gerekli parayı ve manevi desteği toplamayı başarmış. Kız öğrencilere en iyi hocalar ve en iyi imkânları sunmak için eğitime başlamış Mount Holyoke. O tarihten bu yana binlerce öğrenci mezun etmiş. Bugün bunların çoğu Amerika'nın üst düzey kurumlarında çalışmakta.

Burası ve komşu kampüs Smith College, Amerika'daki kadın hareketinin önemli merkezlerinden sayılıyor. Sağım solum önüm arkam feminist kaynıyor. Bir kısmı hayli radikal. Aynı zamanda lezbiyenler de son derece etkin burada. Etkin ve "görünür". Sık sık el ele gezen lezbiyen çiftlere rastlıyorum yollarda.

Mavi işçi tulumu giymiş, saçlarını kırmızı puanlı bir eşarpla bağlamış, tek kolunu açmış Temel Reis gibi kaslarını gösteren güleç ve güçlü bir kadın posteri her yeri süslüyor. Kız öğrencilere ilham versin diye. *"Başarabilirsiniz bu erkek egemen sistemde ayakta durmayı, güçlü olmayı..."* sloganı her yerde.

Mount Holyoke'un devasa, görkemli ve gotik bir kütüphanesi var. Elyazması kitaplardan edebiyata, siyaset felsefesinden botaniğe kadar her konuda kitaba ulaşmak, ezkaza burada olmayan bir kitap varsa onu da başka üniversitelerin kütüphanelerinden bir günde getirtmek mümkün. İçindekiler kadar dışı da etkileyici kütüphanenin. Uzaktan bakınca gizemli bir şatoyu andırıyor. Öğrencilerin sınav döneminde gece gündüz açık tutuluyor bina. İsteyen günde yirmi dört saat buraya kapanıp çalışabiliyor.

Sinik Entel Hanım kütüphaneyi gördüğünde sevincinden havalara zıpladı. Sonra da yanına bir torba mentollü sakız ve peynirli-baharatlı cips alarak kapandı kütüphaneye. Akşamdan akşama yemek yemek için çıkıyor sadece, bir de sigara molası verdiğinde.

Eylül, ekim, kasım, aralık böyle geçiyor.

Ömrümde gördüğüm en güzel sonbahar tonları boyuyor Boston'u. Sarı, turuncu, kızıl, kahve yapraklarla kaplanıyor dört bir yan.

Aralık ayında bir sabah Pratik Akıl Hanım'la beraber erkenden ziyaret ediyoruz kütüphaneyi. Orada uzunca bir masanın üzerinde kule kule dizilmiş kitap yığınları arasında kaybolmuş vaziyette buluyoruz Sinik Entel Hanım'ı. Bir kurşunkalemi sırık yapmış kendine. Onun yardımıyla bir kitaptan diğerine zıplayarak geçiyor. Bir de ip merdiven bulmuş nereden bulduysa. Kitaplık raflarına böyle tırmanıyor.

Kulaklarında evrensel barış işareti gümüş küpeler, bileklerinde Kızılderili kavimlerinin sembollerini taşıyan bileklikler şıngırdıyor. Bir de siyah tişört giymiş kotun üstüne. Arkasında ve önünde "I AM ANTI-BUSH/ANTI-WAR/ANTI-RACISM/ANTI-CORPORATE-GLOBALIZATION"[1] yazıyor.

"Ne okuyorsun gene?" diyorum.

"Şışt" diye parmağını dudaklarına götürüyor. Sonra da devlet sırrı verir gibi fısıldıyor: "Julia Kristeva okuyorum."

"Anlaşılır bir şey mi bari?" diyor Pratik Akıl Hanım.

Cevap vermek yerine ona ters ters bakmakla yetiniyor Sinik Entel Hanım. Sonra bana dönüp açıklıyor:

"Julia Kristeva yüzyılımızın en önemli kadın teorisyenlerinden. Oidipus Kompleksi'ni inceliyor burada. Oidipus Kompleksi, kadınları ve kadınlığı anlamak için son derece mühim bir mevzu. Kız çocuğun geçirdiği evreleri yakından incelemek lazım. Küçükken kendisini anneye bağlı hisseder. Yaklaşık beş yaşına kadar devam eder bu bağlılık. Ama sonra penisi olmadığını fark eder. Büyük bir şok yaşar. Şok ve eksiklik duygusu! Kendini hadım hisseder. Bu eksikliği telafi etmek için babasıyla özdeşleşir, ona bağlanır. O ana kadar sevilen anne bir kenara itilir, hatta rakip olarak algılanır. Buradan hareketle anneye karşı düşmanlık hisleri geliştiren kız çocuklar bile var."

"Bana uymaz" diyorum. "Ben babamı görmeden büyüdüğüme göre böyle bir özdeşleşme yapmam imkânsız."

"Senin şahsi durumunu sonra ele alalım. Şimdi genel bir teori geliştiriyoruz, örneklerle sınamayı sonraya bırak" diyor Sinik Entel Hanım. "Hem biliyor musun senin o çok sevdiğin Sevgi Soysal yazmaya nasıl başladı? Sekiz yaşında babasını annesinden kıskandığı için. Annesini rakip olarak algılayıp, babasının sevgisini kazanmak için başladı yazmaya."

"Ya?" diyorum.

"Ya!" diyor bilmiş bilmiş. "Mesele şu: Her çocuk, annesinin bedeniyle tekrar bütünleşmek ister. İmkânsız bir hayal tabii. Artık çoktan kaybolmuş, sona ermiştir o bütünlük ama gene de hayal etmekten kendini alamaz çocuk. Annenin bedenine geri dönemeyen bireyi babanın 'sembolik düzen'i bekler. Sosyalleşme, kurallar, öğretiler, ataerkil bir toplum içinde var olmanın şartları ve işte tüm bunlar... Bu sembolik düzende tutunabilmek için hayal gücümüzü bastırmak, arzularımızı törpülemek, sosyalleşmek ve 'normalleşmek' zorundayız. Ama ne kadar uğraşırsak uğraşalım, hayal gücü hiçbir zaman yüzde yüz bastırılamaz. Hop diye kendini belli eder en olmadık yerlerde ve anlarda. 'Semiyotik dil'in içine sızar. Babanın 'sembolik düzeni'ne karşı annenin 'semiyotik dil'i işler!"

"Yahu amma karışık işler bunlar. Halbuki ne gerek var hayatı bu kadar karmaşıklaştırmaya. Hiç pratik değilmiş senin bu Fransız feministler" diye söyleniyor Pratik Akıl Hanım kenardan. "Tevekkeli Fransız filmleri de hep böyle sıkıcı bunalım olur."

Kös kös bakıyor Sinik Entel Hanım öteki parmak kadına. Ama onunla dalaşmak yerine devam ediyor kendi havasında:

"Bu noktada Julia Kristeva üç ayrı özdeşleşme biçiminden söz ediyor. Bir, baba ile özdeşleşme.

Baba ve sembolik. İkincisi anne ile özdeşleşme. Anne ve semiyotik. Üçüncüsü her iki özdeşleşme biçimini de reddederek ikisi arasında sallantılı bir denge yakalamak..."

Anlamış gibi yapmaya çalışıyorum. Ama yutmuyor Sinik Entel Hanım:

"Niçin anlamıyorsun?" diye üsteliyor. "Eğer üçüncü özdeşleşme türünü yakalayabilirsen işte o zaman bir kadın yazar olarak hem babanın sembolik düzenine erişir hem de bu düzen içine annenin semiyotiğini sızdırmayı başarırsın."

"Peki yeryüzünde bunu başaran kadın yazar var mıymış?" diye oyalama sorusu soruyorum neden bahsettiğimizi anlamadığım açığa çıkmasın diye.

"Var elbette" oluyor cevap.

Sırığına abandığı gibi masanın üzerindeki yığından uçuşa geçip, hooop bir derginin üzerine atlıyor Sinik Entel Hanım.

"Bak mesela, bu makale sana anlattığım teoriyi Virginia Woolf'un eserlerine uyarlıyor. Bilhassa Woolf'un *Dalgalar* adlı eserinin tam da böyle sallantılı bir dengede yazıldığını gösteriyor."

İtiraz etmiyorum. Olabilir. Olmayabilir.

Bana öyle geliyor ki tüm bu teoriler ancak yazı yazıldıktan kitap basıldıktan sonra, "retrospektif" olarak geliştirilebilir. Bir roman yazarken insan, "ben şimdi öyle bir hikâye yazayım ki içinde bir tatlı kaşığı 'babanın sembolik düzeni', bir ölçü 'annenin semiyotik dili' olsun. Bunları da öyle bir karıştırıp metne yedireyim ki üçüncü özdeşleşme türünü yakalayayım" diye düşünemez. Böyle hesaplara girişirsen, yazı tıkanır, iki cümle bile kuramazsın.

Sinik Entel Hanım'ın anlayamadığı nokta bu. Romancılar düşünmeden yazar. Kuramcılar da onların yazdığı her şey üzerine ince ince düşünür, teori geliştirir. Sonra da zannederler ki romancılar da bu kadar ince düşünmüşler kitaplarını yazarken.

Ben bunlara kafa yorarken, hiç beklemediğim bir soru soruyor Pratik Akıl Hanım dönüp Sinik Entel Hanım'a.

"Entel Hanımcım, pek anlayamadığım bir şey var" diyor. "Anneliğin teorisiyle bu kadar ilgilisin. Yok sembolikti, yok semiyotikti, yok Lacan'dı yok psikanalizdi... Seni dinliyoruz deminden beri. Bir sürü laf ebeliği. Kavram salatası. Ama anneliğin pratiğine gelince, konuyla zerre kadar ilgin yok. Bu nasıl oluyor şekerim?"

Takdirle bakıyorum Pratik Akıl Hanım'a. Haklı valla.

Ama hoşlanmıyor bu sorudan Sinik Entel Hanım:

"Anneliğin teorisiyle pratiği arasında bağlantı kurmak şart mı?" diyor omuzlarını silkerek. Hippi bileziklerini, Hopi bilekliklerini şıngırdatıyor asabi asabi. "Mesela Nazizm üzerine yazıp çizenler Nazi miydi sanki? Hannah Arendt'i ele alalım. O kadar yazdı çizdi totaliter yapıların iç dinamikleri üzerine, kendi totaliter miydi yani? Ya da efendi-köle diyalektiğini anlatan Hegel'i düşünelim bir an için, Hegel köleci miydi? Birebir bağlantı yoktur pratik ile teori arasında. Praxis ise..."

O kadar uzatıyor ki cevabı, ne ben dinliyorum ne Pratik Akıl Hanım tamamını.

* * *

Yarım saat sonra Sinik Entel Hanım'ı her biri tuğla kalınlığında üç ciltlik *Batı Felsefesi Tarihi*'yle baş başa, Pratik Akıl Hanım'ı da alt kattaki bilgisayar kursunda bırakıp dışarı çıkıyorum.

Kampüste dolaşmaya başlıyorum. Özlemişim yalnız kalmayı. Parmak kadınlardan birkaç saatliğine de olsa kurtulmanın ferahlığı var yüreğimde. Kuru bir sünger gibi etrafta gördüğüm her ayrıntıyı, işittiğim her sesi alıyorum içime. Her ırktan, her dinden ve milletten kız öğrenci var burada. Farklılıklarını yaka rozeti gibi gururla taşıyorlar.

Kafeteryada yemek alma kuyruğunda tesadüfen lezbiyen bir çiftin önüne düşüyorum. Kadınlardan biri diken diken turuncu saçlı, kısa boylu. Öteki ise hayli uzun boylu ve karnı burnunda hamile. Tepsilerimizi ite ite tren halinde ilerliyoruz. Tam sıra tatlı reyonuna gelince, kısa boylu kadın atılıyor.

"Ah, çok rica etsem, o böğürtlenli keki biz alabilir miyiz? Tek kalmış da..."

Kadının işaret ettiği yerde, cam bir raf üzerinde tek başına duran yuvarlak bir tatlı var. Geri çekiliyorum.

"Elbette, buyrun."

"Ay çok sağ olun. Shirley'nin canı böğürtlen çekti de bu sabah, malum aşeriyor..." diyor kadın bana göz kırparak.

"Ya" diyorum. "Bebek bekliyorsunuz, ne güzel."

"Evet" diyor Shirley karnına pat pat vurarak. "Boy 1,87, satranç şampiyonu, amatör tenis şampiyonu, IQ 160'ın üzerinde, profesyonel ressam, Budizm'e ilgisi var, Uzak Asya felsefelerini incelemiş..."

Anlayamadığımı görünce öteki kadın açıklama yapma gereği duyuyor.

"Bebeğin babasının özelliklerini sayıyor" diyor gururla. "Sperm bankasında binlerce rakip arasından seçtik de babasını... Çok özel bir çocuk olacak."

* * *

Akşama doğru yorgun, yalnız ve tatsız dönüyorum kovuğuma. Kaldığım yer on iki metrekarelik bir odadan ibaret. Kenarda akla hayale sığabilecek en ufak, en pratik mutfak tezgâhı, hemen arkada da ufacık bir duş ve tuvaletten oluşan.

Benden önce Hintli bir kadın ressam ikamet etmiş burada. Kullandığı resim malzemelerinin

kokusu sinmiş duvarlara. Ondan önce de Zimbabveli bir kadın sosyoloğa verilmiş bu burs. Ve muhtemelen daha onlarca kadına ev olmuştur evvelinde, dünyanın başka başka yerlerinden gelen. Hintli kadından geriye safran ve yağlıboya lekeleri, bir de işlemeli bir oklava kalmış. Zimbabveli kadından geriye de abanozdan, ince, uzun bir Afrika maskesi kalmış duvarda, bir de gene abanozdan, ince, uzun gölgesini bırakmış bu çatının altında.

Ben ne bırakacağım peki bu odada?

"Benden önce bir Türk yazar kalıyormuş burada" diyecek seneye bu bursu kazanan kadın. Harflerden başka bir şey bulamıyorum giderken ona bırakacak.

Yatağıma uzanıyorum. Aniden kendimi yapayalnız hissediyorum. Daha bu öğlen hoşuma giden, yüreğimi ferahlatan ıssızlık şimdi içimi karartıyor. Ne işim var benim burada? İstanbul'dan, sevdiklerimden, romanlarımın geçtiği yerlerden, annemden, ana dilimden bu kadar uzakta ne arıyorum? Ne demeye varlığımın sınırlarını test ediyorum devamlı? Pat diye atıyorum kendimi bilmediğim sulara, bakalım yüzebiliyor muyum diye?

Yaşıtım kadınların eşleri, çocukları, yuvaları ve çoktan oturmuş bir düzenleri var. Sabahları ailecek kahvaltı yapıyor, gün boyu sosyal bir hayat sürüyorlar. Sık sık takıldıkları mekânlar, tekrarladıkları sosyal ritüeller var. Bense gelmişim otuzlarımın ortasına. Hâlâ sırt çantalarıyla dolaşa dolaşa yaşıyorum. Hâlâ ipi kopmuş bir uçurtma gibi sürükleniyorum rüzgârla.

Virginia Woolf "kendine ait bir odanız olmalı" demişti kadın yazarlara. Ama tutup da "eviniz olmasın, ömür boyu odalarda kalın" dememişti.

İçimdeki Sesler Korosu'nun her bir ferdi bir yana dağılmış durumda. Sinik Entel Hanım kütüphaneden çıkacağa benzemiyor. Gece gündüz orada. Boş bulduğu anlarda da ya bir konferansa gidiyor ya workshop'a katılıyor. Pratik Akıl Hanım bilgisayar dersi alıyor harıl harıl. Power Point, Excel, Linux. Yetmezmiş gibi bir sürü sosyal kulübe üye oldu, sabahtan akşama kadar onlarla takılıyor. Can Derviş Hanım en son gördüğümde meditasyon yapıyordu doğanın bu kadar güzel ve dingin olduğu bu yerde. Hırs Nefs Hanım ise internetin başında yazışıyor, oraya buraya başvuruyor, yapacak işler çıkarıyor kendine.

Herkes bir tarafta. Herkes kendi havasında.

Peki ama Anaç Sütlaç Hanım nerede? Uçaktan bu yana görmedim onu.

Belki de gelemedi. Geçemedi sınır kapısından, pasaport kontrolünden. Belki de kaldı bir yerlerde, geride...

Birden burkuluyor içim. İnsan hiç tanımadığı birini özler mi? Ben Anaç Sütlaç Hanım'ı özlüyorum ama. En azından tanıyabilmek isterdim onu, anaç yanımı...

Uykuya dalarken hâlâ o var aklımda...

Dıştan normallik

"Gün boyu son derece normal bir insan gibi hareket etmeye bayılırım" demişti Courtney Love. "Her ne kadar o esnada zihnimden şiddet, terör, seks ve ölümle ilgili bir sürü manyak düşünce geçiyor olsa da..." Yeter ki dışardan "normal" görünelim.

Normal nedir peki?

Normal kadın kimdir?

Sıfatsız düşünemiyor, tanımlayamıyoruz. "Normal kadın"ın da birtakım sıfatları var. Kanıksadığımız sıfatlar bunlar: Anaç/ barışçıl/ şefkatli/ duygusal vb...

Alışmışız. Böyle öğrenmişiz büyüklerimizden ve böyle öğretmişiz küçüklerimize. Sorgusuz sualsiz kabullenmişiz. Kadınlara atfedilen sıfatları "normal" ve "doğal" addetmişiz. Oysa bunların ne kadarı doğuştan? Ne kadarı sonradan edinilmiş, yani toplumsal? Acaba sahiden doğuştan duygusal ya da anaç mı doğuyor kız çocukları yoksa toplum, aile ve kültür tarafından böyle mi şekillendiriliyorlar peyderpey?

Kullandığımız her sıfat aynada beliren bir yansıma aslında. Aynada sağ tarafta görünen bir şeyin sol tarafta bulunması gibi, her sıfatın tam zıt yerde duran bir karşılığı var. Belki de sıfatlar, tıpkı yeryüzündeki tüm hayvanlar, bitkiler ve insanlar gibi, Nuh tufanına yakalanmışlar bir zamanlar. Onlar da çiftler halinde binmişler Nuh'un Gemisi'ne.

Her sıfatın bir "eş"i var bugün. Bu sebepten hep ikilemler aracılığıyla düşünüyoruz.

Ne var ki bu ikilemlerden daha olumsuz olan tarafı kadınlıkla, olumlu olan tarafı da erkeklikle özdeşleştiriyoruz. Birinin varlığı ötekini açıklamak ve meşrulaştırmak için kullanılıyor. Örneğin kadınları "zayıf" kabul ettikçe erkeklerin "güçlü" olduğuna daha kolay inanıyoruz. Keza kuvveti ve kudreti erkeklere ya da erkekliğe atfettikçe, kadınların zayıf ve kırılgan olduklarını sanmak kolaylaşıyor. Her bir ikilemin yarısı öteki yarımı haklı kılmaya yarıyor. Cinsiyet rolleri büyük oranda bu tür ikilemler üzerine kuruluyor.

İşte bu malum ve meşum listeden birkaç örnek:

Erkek	Dişi
Etken	Edilgen
Kültür	Doğa
Gündüz	Gece
Akılcı	Duygusal
Rasyonel	İrrasyonel
Beyin	Beden
Dikey	Yatay
Hız	Durgunluk/oturmuşluk
Yapan	Yapılan
Özne	Nesne
Logos	Pathos

Öyleyse kadın olmak şu veya bu şekilde beraberinde edilgenliği, irrasyonelliği, duygusallığı getiriyor. Kadınlar hep bu sıfatlarla anlatılıyor, anlaşılıyor.

İşin tuhaf yanı, bir kadın aynaya baktığında, o da kendisini bu sıfatlarla algılıyor. Kendimizle kurduğumuz ilişki bile dolaylı, kendimizle sohbetlerimiz bile kültürel değerlerin gölgesinde.

Ve kadınlar birbirlerini gene bu sıfatlarla yargılıyor, damgalıyor. Kadınlar birbirlerine karşı ne kadar acımasız olabiliyor...

Cinsiyet temelli ikilemlerin bu kadar kanıksandığı ve "normalleştirildiği" bir ortamda, nasıl ayırt edeceğiz hakikaten neyin "normal" ve "doğal" olduğunu?

"Normal" olmayan bir kadın

Zelda Sayre Fitzgerald 24 temmuz 1900'de Alabama'da doğdu. Korkusuz, girişken bir çocuktu. Annesinden aşırı sevgi gördü, şımartılma pahasına. Katı ve mesafeli bir yargıç olan babasındansa hemen hemen hiç. Çocukluğu bu iki duygusal uç arasında geçti.

Kişiliğine dair belki de ilk ipuçlarından biri henüz çocukken yol açtığı bir krizde gizli. Bir gün yerel polise küçük bir çocuğun damda yürüdüğü ve tehlikede olduğu ihbarı geldi. Polisler verilen adrese ulaştıklarında minik Zelda'yı damda oturmuş kendilerini beklerken buldular. Güçlükle de olsa onu oradan indirdiler. İşin gerçek yüzü sonradan anlaşıldı. Karakola gelen o ihbar telefonunu açan Zelda'nın kendisiydi. Önce polise kendini ihbar etmiş; sonra da çatıya çıkıp, en kenara kadar gelerek, heyecanla polislerin kendisini kurtarmasını beklemeye koyulmuştu.

Yetişkin bir kadın olduğunda da vazgeçmeyecekti en kenara kadar gelip, yarattığı paniği seyredurmaktan.

Bugün Zelda Fitzgerald hakkında yayınlanan kitaplar şu üç nokta üzerinde durur hep.

1. Ünlü yazar F. Scott Fitzgerald'ın karısı ve büyük aşkıydı.
2. Kendisi de yetenekli bir sanatçıydı.
3. Ve ömür boyu sık sık psikolojik tedavi gördü, ruhsal bunalımlar yaşadı, en nihayetinde akıl hastanesinde hayata veda etti.

Zelda ve Scott Fitzgerald Birinci Dünya Savaşı'nın son demlerinde tanıştılar. Bu tanışma tamamen farklı bir etki bıraktı ikisinin üzerinde. Erkek, kadını son derece zeki ve çekici bulmakla birlikte onun başkalarıyla flört etmeye açık olmasından rahatsızlık duydu. Onun hakkındaki ilk izlenimi karışıktı dolayısıyla. Kadın ise erkeğin karizmasından, kişiliğinden ama en çok yazma yeteneğinden etkilendi. Zelda Fitzgerald, bir erkeğe bağlanabilmek için evvela onun beynine ilgi duyması gereken kadınlardandı.

1920'de evlendiler. Birbirlerini çok sevdiler. Ama ta başından itibaren her ikisi de ötekini rakip gibi gördü. Evlilikleri boyunca kavga eksik olmadı. Üstelik her ikisi de alkol bağımlısıydı. Alkolün etkisiyle giderek kavgaları daha şiddetli, daha kırıcı olmaya başladı.

Alkol, sigara, çılgın partiler... hepsine bağımlıydılar. Ama belki de en büyük bağımlılıkları aşklarıydı. Zelda ve Scott Fitzgerald birbirine zarar veren ama ne olursa olsun birbirinden vazgeçemeyen bir çiftti. Ve en kötüsü, karşılıklı zayıf noktalarını biliyor, tam da oradan acıtıyorlardı birbirlerinin canını. Fiziksel ve sözlü şiddet eksik olmadı hayatlarından. Bir yandan bağıra çağıra tartışırken, bir yandan arabaya atlar, tehlikeli virajlarda son sürat kullanırlardı aracı. Kendilerini de, yaşadıkları ilişkiyi de öldürmek istercesine. Hem yaratıcı ve ünlü, hem de böylesine yıkıcı ve çatışmacı bir çift oldukları için basının gözdesiydiler haliyle. Bulunmaz malzeme. Amerikan basını sık sık aşkları ve kavgaları hakkında yazdı. Çoğu zaman yalan yanlış haberlerle.

Takip eden senelerde Scott Fitzgerald son derece başarılı kitaplara imza attı ve ününü katladı. İşin ilginç yanı yarattığı karakterler ve anlattığı hikâyelerde Zelda'dan büyük ölçüde ilham almasıydı. Bazı karakterleri tıpkı Zelda'nın gerçek hayattaki laflarıyla konuşuyordu. Giderek "ilham almak"tan çıktı, doğrudan "fikir çalmaya", hatta kısmen eser çalmaya kadar gitti bu durum. Zelda Fitzgerald yarı sitem yarı alay dolu sözlerle, evde kendi kendine tuttuğu günlüklerin nasıl kocasının hikâyelerinde karşısına çıktığını anlatırdı. Paragraf paragraf. Ama gene de devam etti Scott Fitzgerald karısından kopya çekmeye, Zelda da kocasının kendisinden kopya çekmesine izin vermeye. Senelerce sürdü karıkoca arasındaki bu "edebiyat patenti" meselesi.

Peş peşe yayınladığı kitaplarla muazzam bir başarı elde eti Scott Fitzgerald. Etrafı kendisine hayran kadınlarla ve başarısını alkışlamaya hazır eleştirmen ya da gazetecilerle çevriliydi. Ancak bir türlü mutlu olamıyordu. Giderek daha çok içmeye başladı. Yazı yazmadığı zamanlar sabahlara kadar içiyor ve çoğu zaman bir yerlerde sızıp kalıyordu. En az onun kadar mutsuzdu Zelda. Birbirlerine yaramıyor, yaranamıyor ama döne dolaşa gene birbirlerine koşuyorlardı.

Scott Fitzgerald ile Ernest Hemingway'in bu dönemde palazlanan arkadaşlıkları edebiyat tarihçilerinin en çok merak ettikleri konular arasında. Bir müddet aralarından su sızmadı bu müthiş ikilinin. Beraber içip, beraber sızan iki bohem erkek yazar. Ne var ki Zelda kocasının bu yeni arkadaşından hiç hoşlanmadı. Fazla maço buldu Hemingway'i. Kadınlara karşı fazlasıyla önyargılı. Şişkin bir egosu olduğunu düşündü. Onun kocasına iyi gelmeyeceğine inanıyordu. Haklıydı belki de. Nitekim zamanla bu iki dostun arası açıldı. Arkadaşlıkları yara aldı.

Gerçi Zelda Fitzgerald'ın kıskançlığı da dillere destandı. Çeşitli kıskançlık krizlerinde elbiselerini yaktı, eşyaları parçaladı, ortalığı yıktı. Hatta bir keresinde kalabalık bir partide kendisine ve başkalarına ait mücevherleri kaynar suya atarak "mücevher çorbası" yapmaya kalktı. Öfkelendiğinde gözü hiçbir şeyi görmüyordu. Bir akşam kocası kendisiyle değil ünlü dans sanatçısı Isadora Duncan'la ilgileniyor diye herkesin gözü önünde kendini yemek yedikleri malikânenin geniş, mermer merdivenlerinden aşağı yuvarlayarak olay yarattı. Yerden kaldırdıklarında üstü başı kan içindeydi.

Bir kızları oldu. Ama bu bebek her ne kadar her ikisi tarafından çok sevilse de, son tahlilde ne hayatlarının hızını düşürdü ne de ilişkilerini yumuşattı.

Evliliklerinin daha sonraki senelerinde Zelda Fitzgerald hep kocasından ayrı bir kabiliyet alanı, bağımsız bir uğraş aradı kendine. Baleye olan düşkünlüğünün ardında biraz da böyle bir arayış vardı. Ancak kocası onun baleye olan ilgisini sürekli aşağıladı, vakit kaybı olarak niteledi. Sonuçta bale faslı da tatmin etmedi Zelda'yı. Giderek kocasının yazıya ayırdığı zamanı kıskanmaya başladı. O yazarken sürekli dikkatini dağıtıyor ya da müdahale ediyordu. Aynı evin içinde duramaz hale geldiler. Ne var ki Scott Fitzgerald karısını mümkün mertebe evde tutmaya kararlıydı. Dışarı çıkar çıkmaz kendine bir sevgili ya da flört bulur korkusuyla.

1930'da, uzun ruhsal bunalımlardan sonra Zelda Fitzgerald şizofreni teşhisiyle hastaneye kaldırıldı. Ömrünün kalan on sekiz senesini sürekli psikolojik tedavi görerek geçirecekti. İşin tuhaf yanı klinikte olmak üretkenliğini kamçılamışa benziyor. Bu dönem sürekli yazdı. Günlükler, hikâyeler, mektuplar... Sadece başarılı bir roman yazmakla kalmadı, birbirinden iyi soyut resimler yaptı.

Kocası onun kaldığı kliniklere yakın evler kiraladı, yazarken ona yakın olabilmek için. Ancak ziyaret günlerinde buluşarak geçirdiler takip eden seneleri. İlaçlar, doktorlar ve eksikliği sonradan anlaşılan tedaviler arasında.

Muhteşem Gatsby gibi unutulmaz bir edebiyat şaheserini yaratan Scott Fitzgerald 1940 senesinde kalp krizinden öldü. Aniden.

Sekiz sene sonra Asheville, Kuzey Carolina'daki bir akıl hastanesinde yangın çıktı. O yangında hayatını kaybeden hastalar arasında Zelda Fitzgerald da vardı.

* * *

Cevapsız bir soru bıraktılar geride:

Birbirlerini bu kadar didiklemeselerdi, her ikisi de daha uzun seneler yaşayıp, daha çok esere imza atmazlar mıydı?

"Normal" bir kadın değildi Zelda Fitzgerald. Peki olsaydı, olabilseydi, bugün edebiyat ya da sanat tarihçileri tarafından daha iyi biçimde anılmaz mıydı acaba? Daha kaliteli ve çok sayıda eser bırakmaz mıydı geride?

Belki de tam tersine, hem Zelda hem Scott Fitzgerald birbirlerini ve kendilerini bu kadar didikledikleri, "normal" bir evlilik yürütemedikleri için, yani tam da bu sayede,

yazabildiler,

yaşayabildiler,

gittikleri son noktaya kadar.

Altı

Beyin Ağacı

Sabaha karşı bir çığlık...

Gece. Lapa lapa kar yağıyor Mount Holyoke Kampüsü'ne. Böyle karlı gecelerde sincapların saklandıkları ağaç kovuklarından dışarıyı seyrettiklerini hayal ediyorum. Bu hayale baka baka uykuya dalıyorum.

Sabaha karşı bir çığlıkla uyanıyorum tatlı uykudan.

"İmdat! Hırsız vaaaar! Yetişiiiiin!"

Yatağın kenarındaki saat 03:08 gösteriyor. Duvara dayalı Afrika maskesini kaptığım gibi fırlıyorum yatağımdan. Durup bir an için ne yaptığımı sorgulasam, eminim korkudan dizlerimin bağı çözülür, kalırım olduğum yerde. Düşünmediğim için cesaretleniyor, hızla sesin geldiği yere doğru koşuyorum.

Sinik Entel Hanım'mış meğer bağıran. İçimdeki Sesler Korosu'nun tüm üyeleri içinde şüphesiz en korkak, en vesveseli olan. Çıkmış bir taburenin üstüne. Hayalet görmüş gibi sapsarı yüzü. Ciyak ciyak bağırıyor oradan.

"Ne oldu? Ne bağırıyorsun?"

Nefes nefese cevap veriyor bana:

"Kütüphaneden az evvel döndüm. Arka yoldan geleyim dedim. Bir de ne göreyim, yukarıda çatıda biri dolaşıyor patır patır. Gölgesi kocaman."

"Belki sizinkilerden biridir."

"Hayır olamaz. Tamamı burada İç Sesler Korosu'nun, uyuyorlar."

Dönüp bakıyorum. Hepsi de benim gibi gürültüye firlamış. Uyku sersemi dizilmişler arkama. Geceliğiyle Can Derviş Hanım, pijamasıyla Hırs Nefs Hanım, eşofmanıyla Pratik Akıl Hanım... Evet, üçü de uyuyormuş demek ki yataklarında.

Susup kulak veriyorum geceye. Hakikaten bir tıkırtı var yukarda.

"Derhal polisi arayalım" diyor Pratik Akıl Hanım. "Ben her türlü karakol, itfaiye, ambulans numarasını yazıp yapıştırmıştım buzdolabının üzerine. İyi ki yapmışım. Ne pratik kadınım. Hadi arayalım. 9-1-1 Polis İmdat numarası."

"Durun hele telaş etmeyin. Ben bir gidip bakayım önce" diyor Can Derviş Hanım.

Ama Hırs Nefs Hanım hoşlanmıyor bu öneriden.

"Olmaz, Can Derviş Hanım gitmesin bakmaya. O giderse, *'Allah bize bu hırsızı sebepsiz göndermemiştir, vardır bunda da bir hayır'* diyerek tutar adamı yemeğe davet eder. Sonra da hemen özgür bırakır. En iyisi ben gideyim."

Haklı. Kabul ediyorum. Zaten İçimden Sesler Korosu'nun en cesurudur Hırs Nefs Hanım. Gözü karadır.

Gidiyor. Eline silah niyetine bir çatal alıp, çatıya çıkıyor.

Üç dakika geçmeden bir hayret nidası duyuyoruz yukarıdan:

"Aa! Sen miydin? Ne işin var senin burda?"

Çok geçmeden Hırs Nefs Hanım burnundan soluyarak iniyor çatıdan. Çatalı hırsla yatağa saplıyor.

Arkasından biri geliyor. Utançtan, korkudan, heyecandan kıpkırmızı kesilmiş bir Anaç Sütlaç Hanım.

"Heyyy, hoş geldin" diyorum, Anaç Sütlaç Hanım'ı kaptığım gibi avucumun üstüne oturtarak.

"Siz tanışıyor musunuz?" diye hayretle soruyor Hırs Nefs Hanım.

Durumun vahametinin ancak o zaman farkına varıyorum.

"Yeni tanıştık" diyebiliyorum sadece.

"Öyle mi, nerde?" diye kaşlarını çatıyor Sinik Entel Hanım. "Niye haberimiz olmadı?"

Önce şaşırıyor kekeliyorum. Sonra da "en iyi savunma saldırıdır" diyerek, taarruza geçiyorum.

"Size sormalı. Bunca zaman Anaç Sütlaç Hanım'ın varlığından niçin bahsetmediniz? Neden bana anaç bir yanım olduğunu söylemediniz?"

"Söyleyecektik de ne olacaktı? Gereksiz yere ne demeye suları bulandıralım?" diye sinirli sinirli cevap yetiştiriyor Hırs Nefs Hanım.

"Bir bu eksikti" diyor Sinik Entel Hanım homurdanarak. "Biz bu yapışkan hanfendiden kurtulmak için okyanus geçtik. Kalktık İstanbul'dan buralara geldik, kâr etmedi. O geldi burada da buldu bizi."

Birden jeton düşüyor. Daha evvel hiç düşünmediğim bir şeyin farkına varıyorum. İstanbul'dan böyle apar topar uzaklaşmamın ardında içimdeki anaç sesten kaçmak arzusu vardı demek.

"Bi dakka, bi dakka. Ne dedin sen? Beni İstanbul'dan çıkartma sebebiniz Anaç Sütlaç Hanım'la tanışmama mani olmak mıydı yani?"

Sinik Entel Hanım ile Hırs Nefs Hanım suçlu suçlu bakışıyorlar.

"Pekâlâ, gerçeği açıklamanın zamanı geldi. Kopacaksa kopsun dananın kuyruğu" diyor Sinik Entel Hanım. "Hatırlar mısın bilmem, bir gün Ada vapurunda gidiyordun sen böyle, yanında şişmanca hamile bir kadın oturdu, iki oğluyla."

Hatırlamaz mıyım? Başımı sallıyorum.

"İşte o gün sen farkında değilsin ama yanındaki kadından çok etkilendin. Üçüncü çocuğuna hamileydi kadın. Üstelik sen yaşlardaydı. Ona bakınca hayatta kaçırdığın fırsatları düşündün. Gıpta ettin kadına. İçten içe. Ben hemen devreye girip sana Bekârlık Manifestosu yazdırmasaydım, kapılıp gidecektin annelik hayallerine."

LATIF

"Demek senin yüzünden ben o manifestoyu yazdım vapurda?"

Hırs Nefs Hanım volta atarak devam ediyor anlatmaya:

"Evet benim yüzümden. Sandım ki böylece kapatırım bu meseleyi. Ama senin böyle vapurlarda hamile kadınlara, sokaklarda bebek arabalarına bakıp bakıp yutkunduğunu fark edince, bu Anaç Sütlaç Hanım senelerdir durduğu kozadan çıktı. Tutturdu ben artık görünür olucam, zamanı geldi, tanıtacağım kendimi diye. Önce tatlı dille susturmayı denedik. Sonra tehdit ettik. Hiçbiri sökmedi. Baktık zıvanadan çıkıyor, dengeler değişecek, statüko altüst olacak, darbe yaptık o gece. Sonrasını biliyorsun. Biz seni buraya getirdik. Ama hanfendi de takip etmiş meğer."

"Mademki o da İçimden Sesler Korosu'nun bir üyesi, onun da en az sizin kadar söz hakkı var" diyorum.

"Üzgünüm. Buna izin veremeyiz" diyor Sinik Entel Hanım. "Biz bu darbeyi boşuna yapmadık. "

Hırs Nefs Hanım ile Sinik Entel Hanım fısır fısır bir kenara çekilip, konuşuyorlar.

Çok sürmüyor toplantıları. Az sonra kararlı adımlarla yürüyüp, benden dış kapıyı açmamı istiyorlar.

Gecenin karanlığında esen yel vuruyor yüzümüze.

"Ne oluyor? Nereye?" diyorum.

"Takip et bizi" diyor Hırs Nefs Hanım. Sonra diğerlerine sesleniyor: "Hepiniz! Marş marş!"

Gece saat üç buçuğa gelirken, Sinik Entel Hanım önde biz arkada tek sıra halinde ilerliyoruz kar altında. Dişlerimiz takırdıyor ayazdan. Kütüphane, yatakhaneler, üniversite binaları tek tek geride kalıyor. O karanlıkta kim bilir ne kadar yürüyoruz.

"Nasıl da huzurlu kâinat. Ne güzel örtüyor kar her şeyin üstünü" diye mırıldanıyor Can Derviş Hanım.

Şu tatsız gecede bile bir güzellik gördü ya Derviş, helal olsun. Üşümesin diye alıp koynuma koyuyorum onu.

Bu vaziyette gidiyoruz, ta ki kocaman bir ağacın altında durana kadar.

"Bu da ne?" diyorum.

Sinik Entel Hanım yapıştırıyor cevabı:

"Bu ağacı daha evvel görmüş, gözüme kestirmiştim. Sana gündüz vakti göstermeyi tercih ederdim ama acil bir durum var madem, şimdi getirdim. Dikkatlice bak bakalım bu ağaca. Neye benziyor?"

Heyula gibi bir ağaç bu. Ulu, gizemli ve görkemli. Kalın gövdesinden bir balon çıkmış. Yuvarlağımsı, damar damar yollarla ayrılmış koca bir kütle.

"Evet, söyle bakalım neye benziyor bu şişkinlik uzaktan bakınca?" diye üsteliyor Sinik Entel Hanım.

"Valla bilmem ki. Sanki... Beyin gibi..." diyorum hayretle.

"Bingo! Bence de öyle. Bu bir Beyin Ağacı" diyor Sinik Entel Hanım saklamaya gerek duymadığı bir kıvançla.

"İşte bu gece hepimiz Beyin Ağacı'nın altında toplanmış bulunuyoruz" diye nutuk atmaya başlıyor Hırs Nefs Hanım. Çıkmış bir dalın üzerine, tebaasına seslenen hükümdar gibi konuşma yapacak oradan.

"Eee?"

"Eesi, kararını ver artık" diyor Sinik Entel Hanım ile Hırs Nefs Hanım aynı anda. Geride duran Anaç Sütlaç Hanım'ı işaret ediyorlar kızgınlıkla."Ya o, ya biz."

"Nasıl yani?"

"Basbayağı böyle. Seç artık. Kadın-kadıncık-hanım-hanımcık mı olmak istiyorsun beyin-beyin mi? Ya o ya biz!" diye tekrar ediyorlar.

Allak bullak oluyorum. Gözlerimi bu heybetli ağaçtan alamıyorum. Gecenin karanlığında, karlar altında muhteşem görünüyor. Adeta dallarında yapraklar yerine, sırlanmış sırlar asılı duruyor.

"Ne olur dinleme onları. Darbelerden değil, çoğulculuktan yanasın sen" diye fısıldıyor Anaç Sütlaç Hanım paçalarıma yapışarak.

"Toplumsal çoğulculuktan yanasın ama" diye atılıyor Sinik Entel Hanım. "Bu demek değildir ki rol karmaşasından yanasın. Hem eş, hem anne, hem evinin hanımı, hem sanatçı, hem akademisyen, hem bırt hem cırt... her şey olmak yaramıyor kadınlara. Buna çoğulculuk değil, *fazlalık* denir olsa olsa."

Hoşuma gitmiyor bu cevap. İtiraz ediyorum:

"Neden öyle diyorsun? Hem anne hem çalışan kadın olamaz mıyım?"

"Olursun elbette" diyor Hırs Nefs Hanım burnundan soluyarak. "Ama her ikisini de vasat yapmayı peşinen kabul edersen. İddiasız yazar, iddiasız anne olabilirsin mesela. Her birinde vasat olmaya razıysan eğer, on ayrı iş bile yapabilirsin."

Sinik Entel Hanım sürdürüyor onun kaldığı yerden:

"Ama eğer vasatın ötesine ve üzerine diktiysen gözlerini, bir seçim yapmak zorundasın. En başta da Anaç Sütlaç Hanım ile bizim aramızda. Seç artık."

Kar ani bir rüzgârla hızlanıyor birden. Döne döne hortum gibi alıyor bizi ortasına, esrar küpü dökülüyor taneler. Kendimi *Dr. Jivago* filminin setinde hissediyorum. Büyük duygusal değişimlere eşlik ediyor kar taneleri. O ulu ağacın altında duruyoruz hepimiz.

Anaç Sütlaç Hanım'a bakıyorum göz ucuyla, kaçamak. Burnu kıpkırmızı olmuş soğuktan. Gözlerinde iri iri yaşlar. Nasıl da kırılgan. Ne kadar az tanıyorum onu. Daha dün bir, bugün iki. Halbuki diğerleri senelerdir benimle. Ne çok badire atlattık beraber. İyi kötü tanıyorum onları. Huyunu suyunu biliyorum her birinin.

O an kararımı veriyorum.

"İlla da seçmek zorundaysam tabii ki kadın-kadıncık-hanım-hanımcık değil, beyin-beyin olmak isterim" diyorum.

"Ama bana söz vermiştin" diye haykırıyor Anaç Sütlaç Hanım.

"Üzgünüm" diyorum, gözlerine bakmaya cesaretim yok. "Ama seni seçemem."

"Heyooo" diye havaya zıplıyor Sinik Entel Hanım.

"Heyo heyo heyooo" diye yankı yapıyor Hırs Nefs Hanım daldan aşağı atlayarak. "Çak!"

Öyle afilli, öyle karmaşık bir "çak" işareti yapıyorlar ki, parmaklarını kollarını birbirlerinin içinden geçire geçire, bir an için konuyu unutup hayranlıkla izliyoruz yaptıkları şovu.

Şov bitince durgunlaşıyoruz hepimiz. Derin derin içini çekiyor Can Derviş Hanım; yüzünü ötelere çeviriyor Pratik Akıl Hanım; sessizce ağlıyor Anaç Sütlaç Hanım.

"Şimdi bu kararını söze dökeceğiz. Bağlayıcılığı olsun diye. Bir akit yapmamız lazım" diyor Hırs Nefs Hanım pijamasını çekiştirerek.

İlk defa söze karışıyor Pratik Akıl Hanım: "Ne şimdi bu?"

"Bir nevi edebiyat rahibesi yemini" diyor Hırs Nefs Hanım.

"Bizim dinimizde yoktur öyle şeyler" diye azarlıyor Can Derviş Hanım.

"O zaman 'Evde Kalmış Kız Yemini' diyelim biz de bunun adına" diye düzeltiyor Sinik Entel Hanım. "Hatırlatırım, bir zamanlar bir Ada vapurunda karaladıklarını..."

Ses çıkarmıyorum. Sadece ben değil, tüm doğa susmuş sanki. Pür dikkat bizi dinliyor. Koskoca kampüste çıt çıkmıyor.

Ve işte o delici sessizlikte, Sinik Entel Hanım ile Hırs Nefs Hanım'ın bir ağızdan söyledikleri cümleleri harfiyen tekrar etmek suretiyle, "Evde Kalmış Kız Yemini" ediyorum.

Kar soğuğuyla örülmüş bir aralık gecesi, Boston'da Mount Holyoke Kampüsü'nde, o muhteşem Beyin Ağacı'nın altında kendime ve cümle âleme şunları haykırıyorum:

"Az gittim uz gittim, hayatımın merkezine yazmayı koydum. En nihayetinde gele gele Beden ile Beyin arasında bir ikileme vardım dayandım. Bu bir dönüm noktası ömrü hayatımda. Ve and olsun ki ben, Beyin'i seçtim. Bundan böyle Beden değil, Beyin olmak istiyorum yalnızca. Kadınlıkta kadınsılıkta, ev hanımlığında, karılıkta, anaçlıkta doğurganlıkta yok gözüm. Ben sadece ve sadece yazar olmak ve öyle kalmak istiyorum."

Heyecanla başlarını sallıyor Sinik Entel Hanım ile Hırs Nefs Hanım.

"Kurusun Beden, canlansın Beyin. Kalemime giden mürekkep, içimde büyüyen kitaplar olsun. Ant olsun!"

Üç kere tekrar ediyorum bu yemini.

Bittiğinde yorgun hissediyorum kendimi.

* * *

Otuz gün geçmeden değişiklikler baş gösteriyor. Evvela saçlarım, cildim, ellerim kurumaya başlıyor. Zayıflıyorum. Önce üç, derken beş, iki ay sonra tam yedi kilo kaybediyorum. Vücudum düzleşiyor. Ardından reglim kesiliyor. Ne o ay, ne de daha sonraki aylar regl oluyorum. Önce umursamıyorum, hatta bir külfetten kurtulmuş gibi rahatlıyorum. Ama kısa sürüyor bu his. Altı ay sonra panikle kapılarını aşındırdığım Amerikalı doktorlar bana uzaydan gelen bir yaratıkmışım gibi davranıp, sorunun nereden kaynaklandığını anlayabilmek için bir sürü hormon testi yapıyorlar. Hepsi normal çıkıyor.

"Gayet sağlıklısınız. Hormon seviyenizde bir düşme yok. Vücudunuzun normal işleyişine engel olacak başka bir hastalık da yok. Tiroit ölçümlerini de yaptık, o da normal" diyor en son gittiğim jinekolog. Babacan, yumuşak bakışlı, tıknaz bir Çinli Amerikalı bu, konuşurken durmadan çenesini kaşıyor. "Bu şartlar altında söyleyebileceğim tek şey var, beyniniz bedeninize komut vermiş 'regl olma' diye, başka bir açıklama bulamıyorum."

Ağzım açık kalakalıyorum.

"Beyninizle konuşmamız lazım" diye ekliyor. "Ben sorardım ama dilini bilmiyorum. Rica etsem siz benim için konuşur musunuz kendisiyle?"

Bir kahkaha atıyor ardından. Ama ben gülemiyorum.

"Söyler misiniz, mesleğiniz nedir?" diye soruyor doktor.

"Yazarlık."

"Ah, anlıyorum" diyor. Sır verir gibi alçaltıyor sesini. "Beyninize söyleyin bedeninizi rahat bıraksın. O zaman hallolur her şey."

* * *

Bir daha doktora gitmiyorum. Yaşadığım bu tuhaf hadiseyi kimselere anlatamıyor, içime atıyorum.

Ama zaman zaman Beyin Ağacı'nı ziyarete gidiyor ve toprağın üzerinde kalan köklerini, dibine dökülen yapraklarını okşayarak tazeliyorum yeminimi.

Her sabah erkenden kütüphaneye kapanıyorum Sinik Entel Hanım'la beraber. Aramızdan su sızmıyor artık. Her şey onun ve Hırs Nefs Hanım'ın istediği gibi gelişiyor. Devamlı okuyorum. Akşama doğru bilgisayarın başına geçiyor ve gece geç saatlere kadar notlar, günlükler tutuyorum. Yazı ve kitaplar dışında hiçbir şeyin hayatıma sızmasına izin vermiyorum.

Anaç Sütlaç Hanım küsüyor. Konuşmaz oluyor benimle. Geceleri yatakta ağladığını duyuyorum bazı bazı.

Can Derviş Hanım karışmıyor hiç. Ne o taraftan yana koyuyor ağırlığını ne bu taraftan. Sessizce tanıklık ediyor olan bitene.

Ve işte aşağı yukarı aynı günlerde, gökten inmişcesine aniden gelen bir ilhamla yeni romanımı yazmaya başlıyorum.

Adı: *ARAF*.

Bu kitap aidiyet ve aidiyetsizlik, kökler ve köksüzlük üzerine...

Ah min-el aşk

Bir sene geçti ben Boston'a geleli. Bu zaman zarfında yazdığım romanı herkesin ve her şeyin önüne koydum. Araf'taki hayali karakterlerle içiçe geçti günlerim. Roman kahramanlarıyla bol bol konuştuğum halde gerçek hayattaki insanlarla olabildiğince az iletişim kurdum. Alışveriş ya da yemek yapmakla zaman kaybetmek istemediğim için bazen günlerce kahvaltılık mısır gevreğiyle beslendim. Sabah, öğle, akşam hep aynı şey yiyerek.

Buralarda sigara içen insanlara barbar gözüyle bakılıyor. En ufak bir duman bile binadaki alarm sistemini devreye geçiriyor. Yazarken sigarasız yapamadığımdan, odamdaki ve kattaki alarmları devre dışı bırakmanın bir yolunu buldum. Tavandaki alarm makinelerinin etraflarını plastik torbalarla örtüp bantladım. İşe yaradı.

Bir sene boyunca farklı milletlerden sanatçı ve akademisyen kadınlarla tanıştım ve çalıştım. Kadınlarla ilgili akla gelebilecek her konuda paneller, konferanslar düzenlendi bu feminist kampüste: "Ana Tanrıça İnanışları ve Sembolleri", "Üçüncü Dünya'da Kadın İşgücü ve İstihdam Sorunu", "Feminizm ve Hip Hop Kültürü", "Çizgifilmlerde Kadın Kahramanlar: Miki Mouse sevgilisi Minie'yi Eziyor mu?" vb... Hepsine katıldım. Bir yerlere geç kalmaktan korkarcasına, adeta telaşla yazdım, yazdım. Ha bire okudum, okudum. Nice geceler kütüphanede sabahladım. Siyaset felsefesi koleksiyonu ile İngiliz ve Rus edebiyatı koleksiyonu en sık ziyaret ettiğim bölümler oldu. İkisinin arasında duran kahverengi deri koltukta yatıp kalktım.

Sabahları erkenden ortalığı süpürmeye gelen Meksika asıllı temizlikçi Rosario'yla ahbap oldum. O ve arkadaşları bana acıyarak baktıkça, benim gibi birinin kolay kolay "normal kadın" olamayacağına dair inancımı tazeledim.

Şehr-i şehire nice zaman uzaktan baktım. Elimde iki parça valizim, minnacık bir odada kalmanın, en sevdiğim kitapları bile yanıma alamamanın, ilişkilerime süreklilik katamamanın, dostlarımın bana ihtiyacı olduğu anlarda yanlarında olamamanın, benim dostlarıma ihtiyacım olduğunda onlardan mahrum kalmamın, bunca sevdiğim şehirde barınamamanın sancısını içimde taşıyarak geçirdim günlerimi, aylarımı. Zaman zaman dışarı çıksam da ekseriya asosyal, takıntılı, içine kapanıktım.

Anneliğe dair sorular sormaz oldum artık.

"Benim gibi birinden anne manne olmaz, ama ileride belki iyi bir üvey anne olur" diye kestirip attım.

Yüreğimin sarkacı annelik hevesinden de, İstanbul hasretinden de uzaklara savruldu.

Ya da ben öyle sandım.

* * *

Yaz ortasında bir hafta-on günlüğüne geliyorum İstanbul'a. Biraz soluklanıp, birkaç parça eşyamı alıp, birkaç kadim dostumu görüp, az biraz hasret giderip, yayıncımla *Araf*'ın hazırlıklarını yaptıktan sonra yeniden ABD'ye dönmek üzere. Bu niyetle.

Planım böyle.

Ne var ki hayat, biz planlarımızı yaparken peşimiz sıra sessizce gelip, o pek süslü pek fiyakalı planlarımıza Miki kulakları, vampir dişleri, pos bıyıklar çizen yaramaz mı yaramaz bir çocuk. Sen istediğin kadar planladığını zannet geleceği, o gene bildiğini okur.

İstanbul'a geldiğim günün gecesinde Asmalımescit'te bir tesadüf, beklenmedik bir telefon, beni ileride eşim olacak adamla karşı karşıya getiriyor. "Eyup". Yukarıda cinler, periler, melekler dalga geçiyor olmalı: *Sen misin bunca sene Eyub Peygamber'e laf eden? Sen misin sabrı, tevekkülü ve balıkçıların bildiğini öteleyen?*

Seneler sonra biz yeniden. Ve ben, her şeyi unutup, tepetaklak oluyorum.

"Ah min-el aşk" demişti Osmanlı. *"Aşktan bu yana..."*

Aşktan önce. Aşktan sonra. Çünkü aşk bir milat. Takvimlerin kendini sıfırladığı, saatlerin yeniden ayarlandığı an. Aşktan önce olan biten her şey –mişli geçmiş. Adeta yaşanmamış. Bir şekilde hafızaya sonradan alınmış. Aşktan sonra olan her şey şimdiki zaman. Öncesi ve sonrası olmayan.

Uzakları yakın, olmazları olur eden bir efsun aşk. İnsana tükürdüğünü afiyetle yalatan, ettiği tüm büyük lafları bir bir hatırlatan, bileğinden kavradı mı sarsan, sarstı mı bırakmayan bir yudumcuk efsun.

Aşk bir kimyasal bileşim. Formülünde esrar var.

Ne zaman ki körkütük âşık oluyorum, nasıl olduğunu dahi anlamadan, beynin beden üzerindeki hâkimiyetine bir isyan başlıyor içimde. Kazan kaldırıyor yüreğim. Yeniden kadınlığıma dönmek istiyorum şimdi. Sadece beyin olmak yetmiyor artık. Ne zaman ki âşık oluyorum, kıymete biniyor beden. Küçümsediğim, reddettiğim, ötelediğim kadınsılık, deli gibi arzuladığım bir özellik oluveriyor aniden.

Geride bir yerde dalgın dalgın el sallıyor Boston'daki Beyin Ağacı. Bir gece rüyama giriyor. Gövdesi billurdan, dallarında gümüşi saçaklar. Rengârenk sincaplar yuva yapmış içine. Oyuk ve karanlık bir ağzı, fal taşı gibi açılmış koca koca gözleri var ağacın. Başında bir leylek yuvası. Oturmuş tepesine şapka gibi.

"Çok şıksın" diyorum.

"Beğenmene sevindim çünkü senin için süslendim" diyor Beyin Ağacı. Şiddetli bir rüzgâr çıkıyor aniden, yaprakları dökülüyor. Asılıyor suratı. "Ama biliyorsun, yollarımız ayrılmalı. Sen artık bırak beni. Gitme vaktin geldi."

"İyi ama yemin ettim. Dedim ki: Beden kurusun, beyin kalsın. Çarpılırım sonra..."

"Çarpılmazsın merak etme. İnsanların, hayvanların, hatta şu fani dünyanın dahi miadı olur da, yeminlerin olmaz mı sanıyorsun?" diyor. Sonra da ekliyor:

"Ettiğin yeminin miadı doldu. Bu zaman zarfında sadık kaldın sözüne. Aferin. Ama artık azat ediyorum seni. *Serbestsin*!"

Ve bu son kelimeyi telaffuz etmesiyle rüzgârın daha da hiddetlenmesi bir oluyor. Çıkan borada tüm dalları tek tek kırılıyor. O zaman anlıyorum ki, dalları camdanmış. Tuzla buz oluyorlar.

Panik içinde kopan her dalı yerine takmaya çalışıyorum. Ama mümkün değil.

"Acımıyor merak etme!" diye bağırıyor Beyin Ağacı.

Elimde kopmuş dallarla kalakalıyorum.

Yerdeki cam kırıklarına basmamaya çalışarak yürüyorum. Ama ağaçtan uzaklaşmaya mı çalışıyorum yoksa ona yakınlaşmaya mı, anlayamıyorum.

Boston dönüşü İstanbul'da gördüğüm rüya böyle.

Soğan Kadın

Beyin Ağacı beni azat edince hızlı bir değişim başlıyor içimde. Bundan böyle bedenime iyi davranmaya karar veriyorum. Sırf bu niyetle Body Shop'lara dadanıyorum. Ha bire kremler, losyonlar satın alıyorum. Komodinin üstünde birikiyor şişeler.

Ve günlerden bir gün, tam ben son aldığım malzemeleri tanzim ederken aynanın önünde, papayalı el kremi kutusunun üzerinde kıpırdayan bir şey dikkatimi çekiyor. Yaklaşıp daha dikkatli bakıyorum. Öylesine tuhaf geliyor ki, önce biblo zannediyorum.

14-15 cm boyunda, 400-450 gram ağırlığında bir parmak kadın bu. Bir elini destek yapmış başının altına, harem tablolarındaki kar beyaz cariyeler gibi uzanmış boylu boyunca. Saçlarını salmış dalga dalga beline kadar. Kıpkırmızı bir rujla boyadığı dudaklarının üzerine bir ben kondurmuş kalemle. Dirseklerine kadar uzanan siyah eldivenler takmış. Eldivenli parmaklarının üzerinde iri iri tek taş yüzükler. Parlak, kaygan kumaştan kırmızı bir gece elbisesi giymiş. Göğüsleri meydanda. Yırtmacı da hayli derin elbisenin. Tek bacağını olduğu gibi gözler önüne seriyor. Ayaklarında sivri ve yüksek topuklu kırmızı ayakkabılar. Merak ediyorum nasıl o topukların üzerinde yürüyebiliyor.

Bir kez olsun benden yana bakmadan, uzun bir ağızlık alıyor eline. Usul, umarsız hareketlerle ağızlığına bir sigara takıyor. Abartılı bir edayla içini çekiyor.

Derken aşırı boyalı kirpiklerini kırpıştırarak bana dönüyor.

"Ateşin var mıydı canikom?" diyor şuh bir sesle.

Kanım donuyor. Kim bu kadın?

"Ateşim yok" diyorum.

"Ah, ne yazık" diye karşılık veriyor parmak kadın.

Minnacık, sedef bir kutuyu andıran el çantasını açıp bir çakmak çıkarıyor anında. Kendi sigarasını yakıp, dumanı suratıma üflüyor. Sonra dudaklarını büzüp, dumandan halkalar yapıyor peş peşe.

Ağzım açık izliyorum bu tuhaf mahluku.

"Tanımadın değil mi?" diyor alaylı bir sesle. "Tabii, çok normal. Ne zaman tanıdın ki beni?"

Öne doğru eğiliyor. Elbisesinin kıvrımlarından göğüsleri seçiliyor. Huzursuz oluyorum. Ama o gözlerini gözlerime dikip, tüylerimi diken diken edecek kadar soğuk ve sakin bir sesle şöyle diyor:

"Ama ben senden başkası değilim canikom. İçimden Sesler Korosu'nun nadide üyelerinden biriyim. Bugünlerde bedeninle barışmak istediğini beyan ettin ya. Ben de bunu bir çağrı kabul edip geldim. İşte buradayım."

"Kimsin?" diyebiliyorum sadece.

"İsmim Saten Şehvet Hanım" diyor muzipçe göz kırparak. "Baygın parfümler sürünmeyi, şıkıdım şıkıdım süslenmeyi, ipek kıyafetler, saten gecelikler giymeyi pek severim. Saten kısmı burdan gelir adımın. Şehvet kısmının nereden geldiğini tahmin etmişsindir herhalde, açıklamaya gerek var mı? *Enchanté* canikom."

"Lütfen bana canikom demeyi keser misin?" diyorum sesim titreyerek. "Senin gibi bir iç sesim yok benim. Yanlışın olmalı."

GET FRESH
DEODORANT
5FLOZ
150ml

"Çok yazık. Nasıl da korkuyorsun benden" diyor sigarasından bir nefes daha çektikten sonra. "Gazetelerdeki tüm fotoğraflarında kasıyorsun kendini. Surat bir karış, eller kavuşturulmuş, hep uzaklara bakıyorsun. Dalmış gitmiş derin yazar pozu. Halbuki ne gerek var dalmaya? Canlı rujlar sürsen, dişlerini göstere göstere kocaman gülsen objektiflere, çiçekli frapan elbiseler giysen, biraz kol bacak göstersen ne olur sanki? Yazarlığına zeval mi gelir? Daha mı az edebiyatçı olursun? Kitaplarının kalitesi mi düşer? Kadınsı görünmekten ödün patlıyor. Söylesene sen benden niye bu kadar korkuyorsun?"

Nutkum tutuluyor.

"Bak gene soğan gibi kat kat giyinmişsin. Bu da entelektüel tesettür olsa gerek" diyor Saten Şehvet Hanım. "Oysa ben teni severim. Tenselliği, cinselliği, kadınsılığı, aşkı, tutkuyu severim. Dokunmayı da severim, dokunulmayı da. Akrep Burcu'yum ne de olsa. Nasıl istemem hazzı? Hedonizme bayılırım. Kadınlığımı doya doya yaşamak isterim. Ama nerdeeee? Senin yüzünden sansürlendim senelerce."

Ter basıyor. Söyleyecek laf bulamıyorum.

"Ya terlersin tabii! Ne o öyle kat kat giyinmişsin gene? Bayan Soğan sen ne zaman şöyle tiril tiril bir elbise içinde kadınlığıyla barışık, hiçbir şeyi umursamayan yazar pozu vermeyi başaracaksın?" diye üsteliyor Saten Şehvet Hanım. "Giyebilsen, mor renkli çarşaflar dikersin kendine. Kafan görünür sadece, bedenin saklanır o mor denizin içinde."

Haklı olabilir mi? Belki de gerçekten Soğan Kadın yaptım kendimi. Düşünmeden. Fark etmeden. Entelektüel tesettüre girdim bunca zaman. Şimdi zihnimde canlandırınca doğrusu hiç de fena gelmiyor kafayı açıkta bırakan mor bir çarşaf giyme fikri.

Ben aslında nicedir bir zırh gibi taşıyorum kıyafetlerimi. Toplum ile benim aramda bir sınır boyu çiziyorum. Toplumun gözünden saklamaya çalıştığım bedenim mi yoksa yüreğim mi bilmiyorum.

"Şimdi senin şu kitapların var ya..." diye mırıldanıyor Saten Şehvet Hanım. Tembel tembel geriniyor el kreminin üzerinde.

"Ne olmuş kitaplarıma?" diyorum savunmaya geçerek.

"Bi şey olmamış da bana öyle geliyor ki, siz kadın yazarlar romanlarınızda cinselliği erkekler kadar rahat anlatamıyorsunuz. Şöyle bir karıştırıyorum da yazdıklarınızı. Sevişme sahneleriniz kısa kısa, varla yok arası. Sanki geçiştirmelik. Hani eski Yeşilçam filmlerinde tam sevişme sahnesine sıra gelince kamera kayar ya. Kenarda duran perdeyi ya da vazoyu seyreder seyirciler. Siz kadın yazarlar da aynen öyle anlatıyorsunuz cinselliği. Bi de bakıyorum kaleminiz kayıvermiş, seksi değil vazoyu anlatıyorsunuz!"

"Hadi canım" diye itiraz ediyorum. "Bir sürü kadın yazar var işi gücü cinsellik anlatmak olan."

"Evet ama canikom, romantik ya da erotik kitaplar yazmaktan söz etmiyorum ki ben" diyor gücenmiş bir edayla. "Sateniz, şehvetiz dedik diye cahil değiliz herhalde. Biz de biliyoruz 'beyaz dizi'leri yazanların genellikle kadın olduğunu. Ama mevzu o değil. O tarz kitaplardan bahsetmiyorum ki ben burda."

Ayağa kalkıp saçlarını bir havayla geriye attıktan sonra, bol rimelli gözlerini bana dikiyor.

"Edebi kulvardan söz ediyorum. Darılma ama şu sizin kulvarda dobra dobra cinselliği yazabilen kadınların sayısı amma da az yahu. Valla bana sorarsan, kadın romancılar ancak üç durumda kendilerini sansürlemeden seksi anlatabiliyorlar."

"Neymiş bu koşullar?" diye soruyorum gergin bir tebessümle. Acaba gerçekten bilmek istiyor muyum cevabı, emin değilim.

"Birinci koşul lezbiyenlik! Kadın yazar eğer lezbiyense, bunu da toplumdan saklamıyorsa, zaten çekinecek neyi kalmıştır ki? Di mi canikom? Bak o zaman cinselliği sansürlemeden anlatabiliyor. Demek ki lezbiyen olmanız lazım, bu biiiiiir."

Saten Şehvet Hanım anlatadursun, ben merakla bu konuşmanın nereye gideceğini anlamaya çalışıyorum.

"Ya da yaşlanmanız, toplumun gözünde 'ihtiyar hanımefendi' statüsüne geçmeniz lazım. Ununuzu eleyip eleğinizi duvara asmalısınız ki korkmadan çekinmeden cinselliği anlatabilesiniz. Dolayısıyla bir an evvel yaşlanmalısınız, bu da ikiiiii."

"Ya da?"

"Ya da ne olacak, herkesin diline dolanmayı, hakkınızda abuk sabuk yazılar çıkmasını göze almanız, tabiri caizse biraz 'yırtık' olmanız lazım, bu da üüüüüüç. "

Bir şey diyemiyorum. Sessizliğimden cesaret almış olmalı ki konuşuyor da konuşuyor.

"Sende bu üç şartın hiçbiri mevcut değil. Nasıl yazacaksın cinsellik hakkında acaba?" diyor burun kıvırarak. "Ay ne fena senin şu hallerin. Yok bedenini kapat, kadınsılığını ört sakla. Yaşarken kendini, yazarken cinselliği sansürle. 'Aman yanlış anlarlar, anlattıklarım benim hikâyem zannederler, sonra bana cak cuk ederler' diye laflarını törpüle, fazla anlatma, fazla açılma! Hep sansür, hep sansür. Of ya. Olan bana oluyor tabii. Bütün ömrüm boyunca bastırıldım durdum valla. Yazık değil mi bana?"

Haklı olabilir mi?

Bilmiyor ki Saten Şehvet Hanım, bedenleriyle, cinsiyetleriyle, hatta seksapelleriyle son derece uyumlu olan kadınlara hep hayranlık beslemişimdir gizliden gizliye.

Ama Saten Şehvet Hanım'ın bilmediği bir şey daha var: Bendeki bu durumun salt bireysel bir arıza olmadığı. Kısmen de olsa kültürel bir açıklaması var şu hallerimin. Bu memlekette kamusal alana çıkan ve bedeniyle değil, beyniyle tanınmak, beyniyle algılanmak, beyniyle kabul görmek isteyen bir kadının cinselliğiyle ya da kadınsılığıyla barışık kalması o kadar kolay değil.

Kadın romancıların hem kendi kadınsılıklarını bastırmaları, hem de kitaplarındaki cinsel unsurları sınırlı tutmaları içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel dayatmalardan bağımsız açıklanamaz.

Aynı şey kadın akademisyenler, kadın gazeteciler, kadın siyasetçiler ve iş dünyasındaki kadınlar için de geçerli. Hepimiz az biraz kasıyoruz kendimizi. Zırhlar kuşanıyor, savunmaya geçiyoruz. "Beden" ile özdeşleştirilen "öteki" kadınlardan olmamak için kayıyoruz öbür uca. Yeşilçam filmlerindeki gibi kamera değil, kalemimiz dahi değil, biz kendimiz kayıyoruz kenara, cinsellikten uzağa. Kadınlara ve kadınlığa karşı böylesine önyargılı olan bir toplumda bedenlerimizi rahat taşıyamıyoruz.

Kamusal alanda "Beyin" olmak uğruna, ancak kendi evlerimizin mahremiyetinde sakınmadan "Beden" olabiliyoruz. Ev dışında saygı görebilmek için kadınlığımızı ha bire yok sayıyor, bastırıyoruz. Saten Şehvet Hanım meselenin bu toplumsal boyutunu anlayamıyor işte.

Halide Edip Adıvar'ın *Sinekli Bakkal*'ında Rabia karakteri o kadar iffetlidir ki, evinde, yatak odasında, nikâhlı kocasının yanındayken dahi soyunmaz soyunamaz. Geceleri üstünü değiştirmesi gerektiğinde dolaba girer, orada giyinir geceliğini.

Kadın yazarlar birer Rabia değil elbette. Ama Rabia'ların örnek olarak gösterildiği bir toplumda bizler de ancak "dolaplarda" bedenimizle buluşabiliyor, oradan çıkar çıkmaz gene kabuklanıyor, kapanıyoruz. Ve bu refleks yazımıza yansıyor, yazımızın samimiyetini de derinliğini de zedeliyor. Cinselliği yazmaya utanıyoruz. Meraklı, yaratıcı ama utangaç küçük kızlara dönüyoruz.

Bir gün Saten Şehvet Hanım'ı kendime rehber edinir miyim acaba? Onun gibi parlak kırmızı rujlar, topuklu ayakkabılar, mendil kadar mini etekler, göğüsleri sergileyen kıyafetler giyerek, saçlarımı şampuan reklamlarındaki gibi fönlü havalı salabilir miyim rüzgara, emin değilim. Muhtemelen yapamam. Daha iki adımda ayağım kaldırım taşına takılır, topuklarım çukura girer kırılır. Yere kapaklanırım. Beceremem.

Bütün İçimden Sesler Korosu birbirine girer.

* * *

Ama Saten Şehvet Hanım ile tanışmamın bir faydası oluyor. En azından artık kadınlığı utanılacak, bastırılacak bir özellik, omuzlarıma yüklenmiş bir külfet gibi algılamıyorum.

Bir an evvel yaşlanmak isterdim eskiden. Yaşlanmak ve ka-dın-sız-laş-mak mümkün olduğunca çabuk. Şimdi emin değilim. İlk durakta iniyorum "ekspres yaşlılık" otobüsünden. Acele etmemeye karar veriyorum. En azından artık "bedenimi" geri istiyorum.

Bedenimi seviyorum.

Ve o zaman "beden" de karşılık veriyor bu sevgiye. Bir ay geçmeden vücudum eski ritmine dönüyor. Saçlarım canlanıyor, yanaklarıma renk geliyor. Hatta bir gün gidip manikür pedikür bile yaptırıyorum.

"İlk defa mı yaptırıyorsunuz?" diye soruyor kuafördeki bilmiş manikürcü kız.

Diyemiyorum ki:

"Ne manikürü ne pedikürü? Ben ilk defa bedenimle savaşmıyorum."

Kapalıçarşı gülünce

Kapalıçarşı'da bir kafede oturuyoruz. Eyup ve ben. Parmak kadınlar yok ortalıkta.

Oturuyoruz bir kafede Kapalıçarşı'da. Gümüş halhallar, mavi camdan nargileler, halılar, kilimler ve Alaaddin'in lambasını andıran bakır lambalar arasında. Bir hengâmedir gidiyor etrafta. Namazdan dönen yaşlı başlı adamlar, akla gelecek her dilde selam verebilen ve selamında ısrar edebilen satıcılar, bu ısrarlar karşısında ne yapacağını şaşıran turistler, çaycılar, şıracılar, kediler... herkes kendi havasında. Seyrediyorum sessizce.

Derken pat diye, "Canım sen hâlâ evlilik karşıtı mısın?" diyor Eyup. .

"Teoride evet. Pratikte hayır" diyorum, Sinik Entel Hanım'ın ağzıyla.

"Nasıl yani?"

"Genel anlamda evet. Özel olarak hayır" diye yuvarlıyorum.

"Ne demek o?" diye üsteliyor çayını karıştırırken.

"Başkalarının evliliğine karşıyım. Seninle evlenmeye değil" diyorum.

Gülüyor.

"Vay be bir erkeğin, bir kadından alabileceği en dolambaçlı evlenme teklifini yaptın bana sen şimdi" diyor.

Kapalıçarşı mallarını şıngırdata şıngırdata gülüyor halime.

Bitmeyen çelişkilerime.

Oscar Wilde, "Erkekler yorulunca evlenirler. Kadınlar ise sırf meraktan evlenirler. Sonunda her iki taraf da hayal kırıklığına uğrar" demişti.

Ama burada kısmen haksız. Bence yorgun olan benim. Yorulunca evlenmek isteyen.

Bunca zaman yaşadığım hayattan, kendimi bu kadar yıpratmaktan, elde bavul şehir şehir ülke ülke dolaşmaktan, evlilik karşıtı olmaktan yorulmuşum meğer.

Yedi

Bir mavi, bir pembe

Bir buçuk sene sonra,

yılbaşı sabahında...

Evlendikten bir buçuk sene sonra. Elimde minik, plastik bir nesne, zangır zangır titriyorum banyoda.

"Prediktörün üzerinde iki çizgi belirirse hamilesiniz demektir" yazıyor kutunun üzerinde. *"Tek mavi çizgi hamile değilsiniz demektir."*

Ama ben çizgilere değil, kutunun üstündeki bilgilere bakıyorum büyülenmiş gibi. Çin'de imal edilmiş bu prediktör. Bu yüzden üçte bir daha ucuz eczanede satılan diğer prediktörlerden. Gazeteler yazmıyor mu çarşaf çarşaf? Çin malı oyuncaklar zehirli, Çin malı kıyafetler alerjik çıkıyor bu aralar. Yanlış kimyasallar, ucuz malzeme kullandıkları için pek çok Batı ülkesi Çin mallarının ithalini durduruyor.

"Merak etme, muhtemelen bu prediktör de arızalıdır" diyorum kendi kendime. Zaman kazanmak için...

Çünkü...

Bir mavi bir pembe çizgi var prediktörün üstünde. Öyle bir ayarlamışlar ki (ah bu Çinliler) önce mavi çizgi çıkıyor. *"Ha demek ki bir şey yokmuş"* deyip tam banyodan çıkacağın sırada, nazlı bir edayla endamını gösteriyor pembe çizgi. Kalakalıyorsun.

Niye önce pembe sonra mavi çizgi çıkmıyor? Ya da niye ikisi aynı anda belirmiyor? Sırf heyecanı artırmak için. Televizyonlardaki yarışma programları gibi. Sunucu 1 milyon dolarlık bir soru ortaya atıyor. Zavallı yarışmacı kendince bir cevap veriyor. Ve tam sunucunun verilen cevabın doğru mu yanlış mı olduğunu açıklayacağı esnada, çat diye araya reklam giriyorlar ki, heyecan olsun.

Reklam molasından sonra beliriyor ikinci çizgi. Hiç bu kadar tırstığım olmamıştı pembe renkten.

* * *

Çin malı prediktörün arızalı olmadığını kabul etmem zaman alıyor. Nihayet hakikati idrak edince, yere çöküp oturuyorum. Ne yapacağım şimdi? Hem mutluyum. Hem korkuyorum. Hem hiçbir şey hissetmiyorum. Hem her şeyi aynı anda hissediyorum.

İlk aklıma gelen İçimden Sesler Korosu'na danışmak oluyor. Ama derhal vazgeçiyorum bu fikirden. Parmak kadınlara bir şey söyleyemem. Bilhassa Hırs Nefs Hanım duyarsa kıyameti koparır. Sinik Entel Hanım'a da keza anlatamam bu durumu. Ne de olsa beraber darbe yaptıkları geceden itibaren Hırs Nefs Hanım'la kanka oldular. Pratik Akıl Hanım'a gelince onun mekanik, ruhsuz ve pratik önerilerini hiç çekemem şimdi. Geriye kalıyor Can Derviş Hanım. Onunla konuşabilirim. Ama o da bana kısa yoldan çözüm önermek yerine, benim kendi kendime çözüme ulaşmamı isteyecek. Oysa şu anda böyle bir erdemden yoksunum. Ben daha çok paniklemiş vaziyetteyim.

Yardıma ihtiyacım var.

İyi ama onlarla konuşamazsam, ya kiminle konuşurum?

İşte o an Anaç Sütlaç Hanım düşüyor aklıma. Bunca zaman sonra ilk defa.

Acaba nerededir şimdi? Nasıldır keyfi? Boston'da Beyin Ağacı'nın altında yemin ettiğim geceden bu yana doğru dürüst konuşmadım onunla. Neredeyse iki senedir. Saklandığı kovuktan çıksın istiyorum şimdi. Af dilemek istiyorum ondan.

Çağırsam gelmez. Eminim hâlâ küs bana. En iyisi ben gideyim ayağına.

* * *

İçimin dehlizlerine iniyorum bir kez daha. Buralar ne kadar karışık, ne tabela var ne trafik lambası. Elimde fener, adres soruyorum her önüme çıkana.

"Anaç Sütlaç Hanım'ın evi ne tarafta acaba?"

Sora sora nihayet buluyorum kaldığı yeri. Perdelerinde uçuşan kelebek desenleri, pencerelerinde saksıda laleler-karanfiller-sümbüller olan litrelik süt kutusundan bozma şirin bir evde ikamet ediyormuş meğer, içimde bir yerlerde. Kapıyı çalıyorum. Zili kuş sesi. Şakıyor uzun uzun.

"Ne istiyorsun?" diyor kapıyı açıp da beni görünce.

Güllü dallı bir elbise giymiş, saçlarını gelişigüzel tokalarla tutturmuş. Görmeyeli biraz daha kilo almış sanki. Ayaklarında şıpıdık ponponlu ev terlikleri. Kırmızı-beyaz pötikareli bir mutfak önlüğü takmış. Üstünde SÜPER AŞÇI yazıyor lacivert harflerle.

Mis gibi bir koku geliyor içeriden. Şekerli, meyveli bir esans.

"Şey... Anaç Sütlaç Hanım, seni çok üzdüm. Kalbini kırdım. Telafisi var mı yaptıklarımın bilmiyorum ama özür dilemeye geldim. İçeri girebilir miyim?"

"Müsait değilim, kusura bakma. Ocakta yemeğim var, oyalanamam" diyor ters ters. Kapıyı ha çarptı ha çarpacak suratıma. "Enginarlı yuva kebabı pişiriyorum. Özel bir tarif. Başında dikkatle beklemem lazım. Bir de çilek reçeli kaynatıyorum. Tam mevsimi. Fazla kaynarsa şekerlenir, gitmeliyim."

"Bekle ne olur" diyorum.

Zor geliyor kelimeler ama nihayet bir cümle kurmayı becerebiliyorum:

"Hamileyim. Hiç bilmediğim bir süreç bu. Korkuyorum. Biriyle konuşmaya ihtiyacım var. Ama öteki parmak kadınlar halden anlamaz. Ancak sen yardım edebilirsin bana" diyorum ezik bir sesle.

Az evvel suratıma kapanan kapı aniden açılıyor. Hem de ardına kadar. Anaç Sütlaç Hanım ağzı kulaklarında gülücükler saçarak fırlıyor dışarı. Bir kahkaha atıyor, bir kahkaha daha. Sonra da başlıyor sevincinden zıp zıp zıplamaya. Onu böyle neşeli görünce ben de keyifleniyorum bir an. Dilim çözülüveriyor:

"Anaç Sütlaç Hanımcım, hani hep derdim: Benden anne manne olmaz. Üvey anne olur ama. Bak onu yapabilirim. Böyle zannederdim. Tükürdüğümü yalıyorum şimdi. Büyük lokma ye, büyük laf etme, diye boşuna dememiş atalarımız. Bilmeden istiyormuşum meğer. Tüm bunları anlayabilmek için hamile kalmam gerekiyormuş meğer."

"Harika! Ay sen çok yaşa! Bunları duymak ne güzel. Gel gel. Sana biraz çilek reçeli vereyim" diyor Anaç Sütlaç Hanım.

Şefkatle sarılıyor serçeparmağıma. Israr kıyamet zorla üç dilim reçelli ekmek tıkıyor ağzıma. Ha bire önüme yiyecek içecek yığıyor. Ben yedikçe keyifleniyor, keyiflendikçe yeni yemekler çıkarıyor. Ama uzun sürmüyor kutlamamız. Az sonra aniden ciddileşiveriyor.

"Vay vay. Demek böyle. Şu dünyanın işine bak" diyor Anaç Sütlaç Hanım ellerini beline koyarak. "Demek yardım istiyorsun benden."

Hoşuma gitmiyor ses tonundaki değişim. Başımı sallıyorum ağır ağır.

"Pekâlâ, gelirim yardımına, hay hay. Ama bir şartla!"

"Neymiş?"

"Bundan böyle tam ve keskin bir rejim değişikliği yaşanacak. Darbe rejiminden çıktık, anlıyor musun? Darbe de yok artık, muhtıra da."

"Tamam, elbette" diyorum kuzu kuzu. "Ben de zaten İçimden Sesler Korosu tam anlamıyla demokrasiye geçsin istiyordum. Derhal seçim yaparız, çok sesli bir meclisimiz olur. Sen de temsil edilme imkânı bulursun."

"Öhö, öhö..."

"Ne o öksürük mü tuttu?"

Toparlıyor kendini Anaç Sütlaç Hanım. "Gıcık geldi de. Öhö. Bir şeyi düzeltmem lazım. Tam olarak demokrasi sayılmaz geçeceğimiz rejim."

"Nasıl yani?"

"Demokrasi filan istemem. Ben azınlıkken demokrasi mi vardı ki ben iktidara gelince demokrasi getireyim? Kusura bakma o kadar naif değilim. Dişe diş. Göze göz. Şimdi intikam vakti. Gün benim günüm!"

"E peki ne olacak?"

"Monarşi olsun. Kendi monarşimi kurmaya karar verdim. Git bana bir taç yaptır, kafama takacağım. Şöyle fiyakalı bir şey olsun. Ha, unutmadan, o senin malum iki cadaloz var ya, onlar tepetaklak iktidardan düşecek. En tepeden en dibe inecekler. Hapse atacağım onları. Hapis bile fazla onlara. Zindana atacağım zindana!"

"Sinik Entel Hanım ile Hırs Nefs Hanım'dan mı söz ediyorsun?" diyorum endişeyle. "Ama nasıl olur? Hem sen değil miydin darbeden değil çoğulculuktan yana olalım diyen."

"O laf o günün şartları altında edilmişti. Üzerinden çok sular aktı. Mademki hamilesin, mademki bu bebeği dünyaya getirmeye karar verdin, mademki bana muhtaçsın, bundan böyle" diyor yumruğunu

masaya vurarak. Ve gürlüyor:

"Benim borum ötecek. Devran döndü! Haberiniz ola!"

"Je suis l'Etat...!"[2]

* * *

Dönüşte Sinik Entel Hanım ile Hırs Nefs Hanım'a aktarıyorum gelişmeleri. Kaygı dolu gözlerle dinliyorlar beni. Ikisinin de beti benzi atmış.

"Ama nasıl olur? Bizi böyle bir kalemde harcayamazsın, bunca yıllık hukukumuz var" diyor Sinik Entel Hanım, süngüsü düşmüş vaziyette.

"Harcayamazsın ya" diye tekrarlıyor Hırs Nefs Hanım telaşlı bir papağan gibi.

"Yapacak bir şey yok" diyorum. "Hamilelik her şeyi değiştirdi. Anlaşılan darbe dönemi bitti. Monarşi geldi 'Benistan'a. Bu yeni duruma alışsanız iyi olur. Anaç Sütlaç Hanım'ın borusu ötecek bundan sonra!"

Sekiz

9 ay 10 gün boyunca...

Hamilelik günlüğü tutmaya niyetleniyorum. Bir-iki karaladıktan sonra anlıyorum ki, nafile uğraşıyorum. Hamileliğin günlüğü olmazmış. Eşyanın tabiatına aykırı bu.

Olsa olsa, "haftalığı" olur.

Hamilelik haftalar itibarıyla ölçermiş zamanı. Ne günler önemli, ne aylar bir anlam taşıyor artık. Varsa yoksa haftalar...

Hamilelik haftalığı

5. hafta

Anaç Sütlaç Hanım dediğini yaptı, monarşi ilan etti. Başında bir taç, elinde kibrit çöpü uzunluğunda bir asayla dolaşıyor şimdi. Daha ihtişamlı görünmek için topuklu ayakkabılar giymeye başladı. Boyu oldu 14,5 cm bu sayede. Bir yerden bir yere gideceği zaman tahtırevanla taşıyorum onu. Kırmızı halı seriyorum yollarına. Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi şatafatı bu kadar seveceği. Uçakta karşılaştığım o yumuşacık, güler yüzlü, ürkek parmak kadın gitti. Yerine tahakkümperver, totaliter bambaşka biri geldi.

Bir ara rica edeyim de belki şu monarşi fikrinden vazgeçer dedim.

"Katiyen olmaz" diye cevap verdi. "Senelerdir bu anı bekliyordum. Bunca zaman anaç ve evcimen yanını hor gördün. Beni bastırdın, yok saydın. Kişiliğinin bodrumuna attın. Şimdi gün benim günüm. Keyfini süreceğim."

İlk icraatı yeni bir anayasa hazırlamak oldu. Kimseye fikir danışmadan, tek başına. anayasanın birinci maddesinde anneliği kutsal ilan etti. Sorgulanamaz, tartışılamaz, dokunulamaz. Bundan böyle annelik hakkında en ufak bir olumsuz laf dahi telaffuz edilemeyecek. İfade özgürlüğü kalmadı içimde. Simone de Beauvoir'ın kitapları toplatıldı. Apartmanımızın kazan dairesinde törenle yakıldı. Sylvia Plath, Dorothy Parker, Anais Nin, Zelda Fitzgerald ve Sevgi Soysal da var Sakıncalı Kadın Yazarlar Listesi'nde. Hamilelik boyunca onları okumam yasak.

Kitaplığımın raflarını büyük ölçüde boşalttı Anaç Sütlaç Hanım. Ama bir kitap var ki onun üç ayrı kopyasını tutuyor: *Küçük Kadınlar*.

"*Küçük Kadınlar*'ı okumak sana aile bağlarının önemini hatırlatacak ve anneliğe hazırlanmana yardımcı olacaktır" diyor Anaç Sütlaç Hanım.

"İyi de ta lise yıllarında okumuştum ben bu kitabı" diye itiraz edecek oluyorum.

"Olsun, bir daha geç üstünden, hafızan tazelenir."

Anlıyorum ki Anaç Sütlaç Hanım için kitap okumak demek, dantel işlemek ya da kanaviçe yapmaktan farksız bir uğraş. Nasıl ki aynı dantel modelini defalarca tıkır tıkır işleyebilir, aynı yemek tarifini senebesene pişirebilirsen, rafta duran tek tük kitapla da benzer şekilde yetinebilir, her birinin tekrar tekrar "üstünden geçebilirsin".

Anaç Sütlaç Hanım illa da bir rol modeli arayışındaysam, Sakıncalı Kadın Yazarlar yerine, "iyi huylu" kadınları örnek almamı söylüyor. Tolstoy'un eşi ve 13 (kimilerine göre 19) çocuk annesi olan Sofya mesela. Bir kararnameyle "örnek kadın" ilan etti Sofya Tolstoy'u. Onun kucağında bebeğiyle gülümsediği durgun yüzlü resimleri süslüyor şimdi her yeri.

Bütün bunlar olurken İçimden Sesler Korosu'nun diğer üyeleri kenara çekildi. Şaşkın, çaresiz izliyorlar gelişmeleri. Bazı bazı uzaktan görüyorum onları.

Pratik Akıl Hanım, her zaman ki pragmatizmiyle, her şeye rağmen esnek ve rahat. Kendini bu yeni düzene alıştırıyor.

Hırs Nefs Hanım'ın ağzını bıçak açmıyor. Solgun, sinirli.

Can Derviş Hanım bütün bunların geçmem gereken yeni bir safha olduğuna inanıyor. İçsel yolculuğumda vardığım bir başka durak.

Saten Şehvet Hanım'a gelince, o daimi şikâyet halinde. Hamilelikte yaşanan bedensel değişimlerden ödü patlıyor. Bilhassa kilo almaktan.

"Hamilelikte göbek yağlanıyor, memeler sarkıyor, damarlar çatlıyor, varisler çıkıyor, duba gibi kilo alınıyor... Mahvoldum, mahvoldum..." diye söyleniyor durmadan.

Ama çok fazla kulak asmıyorum ona. Benim gözümde Saten Şehvet Hanım zaten dün bir bugün iki. Fikirlerini tam olarak benimseyemedim ki, protestoları bir önem arzetsin. Varlığını tam olarak kabullenmiş değilim ki, küsüp kenara çekilmesi bir eksiklik ifade etsin.

Tuhaf ama parmak kadınların içinde durumu en vahim olan ve kafamı en çok kurcalayan Sinik Entel Hanım galiba. Bu kadar olumsuz etkileneceğini tahmin etmezdim hamilelik sürecinden.

"Okuyamaz oldum, yazamaz oldum. Ne okuması ne yazması, düşünemez oldum! Kuru ottan farkım kalmadı! Bittim ben, kişiliğimi yitirdim!" diye veryansın ediyor ha bire. Bana da kızgın.

"Sinik Entel Hanımcım abartmıyor musun, geçici bir evre bu" diye sakinleştirmeye çalışıyorum.

"Cehalet bulaşıcıdır. Cehalet salgın bir hastalık gibidir. Bir kez vücuda girdi mi bu virüs hızla yayılır. Onu durduracak tek bir aşı var: Kitaplar! Acilen dönelim kitapların dünyasına."

Ama benim kitap okuyacak halim yok. Hep yorgunum. Çok yorgunum.

"O Anaç Sütlaç mıymıntısı için beni nasıl satarsın? Hayattaki en büyük gayesi cevizli çıtır kurabiye yapmak olan bir kadın için entelektüel dünyayı nasıl bir kenara atarsın?"

"Sinik Entel Hanımcım ne olur abartma. Hamilelikte ve sonrasında anaç yanıma ihtiyacım var, niçin anlamıyorsun?" diye cevap veriyorum süklüm püklüm.

"Ah, şu mesele" diyor içini çekerek. "Anlaşılan senin için sadece 'beden'indeki değişim mühim artık. Bakıyorum 'Beyin' bir kenara atıldı. Ne olacak benim halim? Bana 'Beyin' lazım. Beden gibi basit ve herkeste olan bir şeyi ne yapayım?"

Vasatlık ve durağanlık ki en korktuğu şeylerdi Sinik Entel Hanım'ın, şimdi dilediğince hareket edememenin, üretememenin ve "farklı" olamamanın sancısıyla paniklemiş vaziyette. En sevdiği yazarların kitaplarını "sakıncalılar" listesinde görmek de asabını bozdu haliyle. Gece gündüz sızlanıyor. Teselli edemiyorum.

6. hafta

Bu hafta "sabah bulantısı" dedikleri şeyin sadece sabahları değil, sabah, öğle, akşam, hatta geceyarısı olabileceğini öğrendim. Öyleyse niçin adına "sabah bulantısı" diyorlar bu meretin?

Anaç Sütlaç Hanım'a dert yanayım dedim.

"Nedir bu kusmalar? Bi de sabah bulantısı diyorlar utanmadan, bütün gün devam ediyor. Hep böyle mi olacak? İçim dışıma çıktı."

Gözlerini kısıp, tahtından süzüyor beni. Tahta mandallardan bir taht yaptım ona. Bütün gün orada oturup beni denetliyor.

Şimdi de öyle ters bakıyor ki suratıma, böcek gibi hissediyorum karşısında. Asasını yere vuruyor. Tok tok.

"Sessizlik!" diye bağırıyor.

"Ama Anaç Sütlaç Hanım pek halsizim, mecalsizim. Bütün gün taş taşımış gibi yorgunum."

"Analarımız, ninelerimiz, teyzelerimiz, yengelerimiz, halalarımız, ablalarımız nasıl geçirdiyse bu süreci sen de öyle geçireceksin. Sanki bir tek sensin bunları yaşayan. Tarlada doğuran kadının canı yok mu? Sabah doğuruyor o kadıncağızlar, sonra da bebeklerinin göbek bağlarını kendi elleriyle cırt diye kesiyor, gık çıkarmadan kalkıp çapa yapmaya gidiyorlar. Onların canı yok mu? Her sene milyonlarca kadın geçiyor bu rahleden, hani bak hiçbiri söyleniyor mu?"

Bozuluyorum. Ağırıma gidiyor.

"Söylenmiyordum ki" diyorum kırık bir sesle. "Azıcık empati dileniyordum senden. Az biraz şefkat."

"Gerek yok empatiye mempatiye" diye kestirip atıyor Anaç Sütlaç Hanım.

Söyleyecek söz yok. Gidip biraz uzanayım bari. Aniden çok yorgun hissediyorum kendimi.

Tam ben dönüp gidecekken, arkamdan sesleniyor.

"Sen yat kalk bu dünyaya fil olarak gelmediğine dua et. Anne fil olsaydın, dokuz değil 23 ay hamile kalacaktın. Şükret!"

Bu son. Bir daha ağzımı açıp yakınmayacağım Anaç Sütlaç Hanım'a.

8. hafta

İştahım yok. İki kilo verdim. Kilo almam gerekirken ben veriyorum. İştahımın olmamasından son derece memnunum. Şişmanlamaktan korkuyorum. Ada vapurundaki küp gibi hamile kadın sık sık gözümün önüne geliyor, nanik yapıp kaçıyor. Ona benzerim diye ödüm kopuyor.

Daha yeni anlıyorum bir hakikati: Meğer Saten Şehvet Hanım'ın üzerimdeki etkisi o kadar da az değilmiş. Meğer nasıl da korkuyormuşum çirkinleşmekten, şişmekten...

Yiyecek bir takıntıya dönüşüyor. Acaba ne yemeli, ne yememeliyim. Bütün gün kalori ve karbonhidrat hesapları yapıyorum. Yiyecek düşünmek, düşlemek, yemekten çok daha cazip geliyor. Ha bire *istesem yiyebileceğim* ama katiyen yemediğim şeyleri düşünüyorum.

Sonunda bir gün süpermarkete uğrayıp bir torba dolusu diyet bisküvi alıyorum kendime. Diyet süt, diyet yoğurt, diyet peynir de ekliyorum listeme.

Alışveriş dönüşü eve geldiğimde Anaç Sütlaç Hanım mandal tahtından atlayıp, torbanın içine bakıyor ilk iş.

"Bu ne bu?"

"Hiiiç, atıştırmalık" diyorum.

Tuttuğu gibi camdan atıyor torbayı. Sonra da paylıyor beni bir güzel:

"Ayıp, ayıp! Utanmıyorsun değil mi? Tuzsuz peynir, şekersiz bisküviymiş. Sanki zayıflama merkezindeyiz. Nerden çıktı şimdi bunlar? Saten Şehvet Hanım mı aklını çeliyor yoksa? Bir daha sakın dinleme o kaltağı!" diyor Anaç Sütlaç Hanım.

Bozuluyorum.

"Bebeğinin iyiliğini düşünmen, onun için en güzel şekilde beslenmem gereken bir dönemde bakıyorum sen kendi görüntünle alakadarsın. Aman imajın bozulmasın. Pes valla. Bu ne bencillik."

Yanaklarım yanıyor utançtan. Haklı olabilir mi? Kendi görüntümü bebeğin sağlığından daha çok düşünmüş olabilir miyim? Başlıyor vicdan azabı içimi kemirmeye.

Sırf bu azaptan kurtulmak için gidip yok yere bir tabak fındıklı kurabiye yiyorum. En yağlısından...

12. hafta

Durmadan ağlıyorum. CNN'de bir belgesel gösteriyorlar. Christian Amanpour Afrika'da anne babası AIDS'ten ölen yetim çocuklarla konuşuyor. Kerpiçten bir kulübeye girmiş CNN ekibi. Kameralar, mikrofonlar yerleştirmişler yırtık pırtık hasırların üzerine. Elimde mendil, salya sümük seyrediyorum kulübedeki Afrikalı çocukları.

Her şeye ağlar oldum.

Sokağın başındaki elektrik teline takılı duran bir çift lastik ayakkabı bana inanılmaz hüzün veriyor mesela. Converse marka, mavi, solgun bir çift ayakkabı. Kimindiler acaba? Nasıl çıktılar oraya? Yağmur, kar, tipi hep oradalar, bir başlarına.

Bir gün muhtarlığın önünden geçerken içeri dalıp, "Elektrik teline asılı ayakkabıların sahibi kim biliyor musunuz?" diye soruyorum. "Kim attı onları oraya?"

Mahalle muhtarımız son derece efendi, kalendermeşrep bir adam. Her durumda mahallelinin dertleriyle ilgilenen. Ama bu sefer nutku tutuluyor. Altdudağı sarkıyor şaşkınlıktan.

"Biri bir terbiyesizlik mi yaptı?" diyor telaşla.

Evet yaptı. Ama bana değil. Ayakkabılara yapıldı o terbiyesizlik.

Anlatamıyorum.

Anlaşamıyoruz.

Sadece lastik ayakkabılar değil ki... İçlerinde en zayıf olanları hırpalayıp ezerek faşizanca misket oynayan oğlan çocukları, anacadde boyunca yarısı kurtlu kestane kebap satan sıska delikanlı, karşı pencereden halı çırpan dedikoducu komşu teyze, Filistin'de Hamas ile El Fetih'in birbirine girmesi, Antarktika'da buzulların hızla erimesi, yerde yatan ezilmiş ekmek parçası... Her şey o kadar hüzünlü geliyor ki.

Akşam haberlerinde şarkı söyleyen mucizevi bir köpeği tanıtıyorlar. Kulakları kahverengi, vücudu beyaz bir yavru Terrier bu. Boynuna pembe bir kurdele bağlanmış. Hayvanın sahibi İzmirli bir emekli kimya öğretmeni. Öğretmenhanım piyano başına geçip, "Yine bir gülhinal, aldı bu gönlümü" diye çaldıkça Dede Efendi'den, köpek de dizinin dibinde oturmuş, uluyor var gücüyle.

Düğmeye basılmış gibi gözlerim doluyor anında.

"Hoppala, gene niye ağlıyorsun?" diye soruyor Eyup.

Diyemiyorum ki:

İçim acıyor köpeğe. Ona ve tüm kurdeleli Terrier'lere. İçim acıyor herkese ve her şeye. Faniliğimiz, zayıflığımız, zaaflarımız... insan olmanın, insan olamamanın ağırlığı ciğerlerime doluyor. Nefes alamıyorum.

16. hafta

Anaç Sütlaç Hanım huzuruna çağırıyor beni bu hafta. Yanında koca bir kutu dolusu CD var.

"Al bunları dinle!" diye emrediyor.

Bakıyorum hepsi opera klasikleri kutudaki albümlerin.

"İyi de ben opera pek sevmem Anaç Sütlaç Hanım" diyorum.

"Senin için değil zaten. Bebek için bunlar. Kulakların değil karnın dinleyecek bu müzikleri."

Böyle diyor ve CD'lerden birini müzik setine koyduğu gibi sesi de sonuna kadar açıyor. Sadece kulaklarım ya da karnım değil, bütün mahalle dinliyor Georges Bizet'nin "İnci Avcıları"nı. Gürül gürül bir tenorla yankılanıyor cümle Kuzguncuk semti.

Je crois entendre encore,
Caché sous les palmiers,
Sa voix tendre et sonore

Karşı apartmandaki meraklı başörtülü komşu teyze camı açıp, bu tok erkek sesinin nerden geldiğini anlamaya çalışıyor. Yeni bir hoparlörlü satıcı türü mü geçiyor acaba aşağıdan diye kafayı uzatıp sokağı kolaçan ediyor. Sağa bakıyor kimse yok, sola bakıyor kimse yok. Nihayet sesin bizim evden geldiğini anlıyor. Cık cık edip, sıkı sıkı kapatıyor camları.

"Anaç Sütlaç Hanım komşulara ayıp oluyor. Bari müziği kıs biraz, ne olur" diyorum.

"Ne var, fena mı? Bebeğe müzik sevgisi aşılıyoruz burda. Hem de Fransızca öğreniyor bir yandan. Ana karnında bebeklerin sesleri algıladıklarını bilmiyor musun?"

Bir başka CD koyuyor bu sefer. Bir nehir şırıltısı doluyor odaya. Ardından keçi melemeleri ve çıngıraklar duyuluyor.

"Ya bu ne?" diyorum dehşet içinde.

"Doğanın tüm barışçıl sesleri" diyor Anaç Sütlaç Hanım. "Bebekler ve anneler için özel yapılmış. Amerikalıların buluşu. Sakinleştirici müzik."

Bebeği bilmem ama beni bayağı asabi yapıyor bu sesler.

"Eskiden dinlediklerimi de çalsak arada olmaz mı?" diyorum çekinerek. "Mesela Sinik Entel Hanım'la ben roman yazarken punk, post-punk, endüstriyel metal filan dinlerdik... Pearl Jam, Chumbawamba, Bad Religion filan ne iyi olur."

"Ayy, ayy" diye suratını ekşitiyor Anaç Sütlaç Hanım. "Unut gitsin o kuru ve kaba gürültüleri. Sofistike bir bebeğin olsun istiyorsan sofistike müzik dinleyeceksin dokuz ay boyunca!"

Bütün hafta boyunca İstanbul'un en dingin, en efendi semtlerinden Kuzguncuk'un sokakları keçi çanları, sağanak yağmur sesleri ve Fransızca aryalarla inliyor.

18. hafta

Ağlamalarım azaldı. Her şeye hüzünlenmiyorum artık.

Ama şimdi de kokuları farklı algılamaya başladım. Gün boyu ormana salıverilmiş av köpeği gibi burun deliklerimi oynatarak etraftaki kokuların izini sürüyorum. Yemeğe konmuş bir tutam zencefilin, lodosun taşıdığı deniz yosununun ya da sokakta satılan turşu suyunun kokusunu anında alıyor, katmanlarına ayrıştırıyorum. Patrick Süskind'in Koku romanındaki Jean-Baptiste Grenouille gibi dolaşıyorum ortalıkta. 2006 senesinin İstanbulu, 18. yüzyıl Fransası'nı aratmayacak bir kokular ve esanslar cenneti.

Ve evrendeki tüm kokular arasında bir tanesi var ki, anında midemi ayağa kaldırıyor, arkamı dönüp kaçmama sebep oluyor. Bir kilometre uzakta bile olsa tahammül edemiyorum bu korkunç ve ağır esansa: hindistancevizi kokusu.

Allahım, meğer ne çok hindistancevizi kokusu varmış İstanbul'da. Pasifik'te bir adanın üstüne kurulmuş sanki bu şehir. İstanbul'un taşı toprağı altın filan değil, hindistanceviziymiş meğer.

Taksilerde dikiz aynalarının üstünde sallanan kokular hindistancevizinden. Kendileri çam ağacı şeklinde olabilir bu nesnelerin ama yaydıkları esans ekseriya hindistancevizi. Kamu binalarında tuvaletlere konulan beyaz krem sabunlar hemen hemen her zaman hindistancevizi aromalı. Pastanelerde yaş pastaların üzerine serpilen o kıymık kıymık beyaz süsler rendelenmiş hindistancevizi. Kafelerde yakılan baygın kokulu mumlar hindistancevizli. Marketlerde promosyonla tepsi tepsi müşterilere dağıtılan yeni bisküvi türü hindistancevizi kremalı. Yeni açılan ve pek revaçta olan modern restoranlarda sözleşmiş gibi tüm tavuk yemekleri hindistancevizi sosuyla yapılmış. Süslü tabaklarda gururla servis yapıyor garson. Neden geri çevirdiğimi anlayamıyor. Minibüste yanımda oturan fiyakalı kadının süründüğü parfümün içinde kesin hindistancevizi esansı var. Yer değiştirip ön tarafa geçiyorum. Bu sefer de şoförün çiğnediği sakızın kokusu geliyor burnuma. O da hindistancevizi.

Nereye gitsem yarıçapı 50 metrelik bir daire içindeki tüm hindistancevizi kokularını anında alıyorum. Tam ortasından kesilmiş, iki yakaya bölünmüş kocaman bir hindistancevizi gibi görünüyor gözüme İstanbul. Anadolu Yakası, bir yarısı. Avrupa Yakası, öbür yarısı. Kaçacak yer bulamıyorum.

20. hafta

Bebeğin cinsiyetini öğrendik. Kız olacak.

Anaç Sütlaç Hanım çok mutlu. "Kız çocukları giydirmek süslemek daha kolay, daha keyifli" diyor sevinçle. "Pastalar kurabiyeler de yaparız beraber. Oğlanlarla kurabiye yapmak daha zor. İlla da vurdulu kırdılı oyunlar oynamak istiyorlar."

Bense bu rol dağılımını bir türlü benimseyemiyorum. Kız bebeklere pembe oğlan bebeklere mavi tulum giydirilmesini; kızlara Barbie bebek ve çay takımı, oğlanlara plastik Kalaşnikof ve kamyon, tır alınmasını, cinsiyet rollerinin daha ilk günden bu kadar kesinkes ayrılmasını hep ama hep eleştirdiğim için kızımı farklı yetiştirmek istiyorum.

"Gene niye somurtuyorsun?" diye soruyor Eyup.

"Pembe sevmem ki" diyorum. "Çok kırılgan bir renk... Kızlara pembe yakışmıyor. Alternatif bir renk bulsak... Mor kıyafet arıyorum ama çok az mor eşya var mağazalarda."

"Ne gerek var bunlara kafanı takmana?" diye omuzlarını silkiyor. Eyup her zamanki sakinliğiyle. "Sen kızına mürdüm eriği moru, çağla yeşili ya da petrol mavisi gibi alternatif renkler giydirsen bile o sosyalleşmeye başlar başlamaz gene gidip pembeler giyecek üstüne. Arkadaşları nasıl giyiniyorsa, televizyondaki çizgi film karakterleri nasıl giyiniyorsa o da öyle giyinmek isteyecek. Ne demeye akıntıya karşı yüzmeye çalışıyorsun?"

Haklı mı? Belki. Ama niye kapılayım bu "pembe akıntı"ya?

Pembe bana hanım hanımcık olma mecburiyetini, başını önüne eğerek sokakta yürümeyi, oyuncak bebeklerle yalnız çay saatlerini, az biraz büyüyüp göğüslerin çıkınca kitaplarla, dosyalarla önünü kapatarak bedenini saklamaya çalışmayı, genç kız ürkekliğini, hüznünü çağrıştırıyor hep. Erkek egemen bir toplumda kız çocuk sahibi olmak daha zor.

Yoksa bu yüzden mi herkes oğlu olsun istiyor?

21. hafta

Karnım büyüyor. Korkularım büyüyor. Bebekle iletişim kurmaya çalışıyorum sabah akşam. Ama ne zaman ona seslensem, başlıyorum İç Sesler'le konuşmaya. Parmak kadınlara gidiyor hep aklım. Belki bebeği de bir parmak kadın gibi algılıyorum henüz. Tek bildiğim İçimden Sesler Korosu'nu özlediğim. Gene eskisi gibi ortalıkta rahat rahat dolaşsalar keşke. Baskı görmeden, sansürlenmeden. Kavgalarını bile özledim.

En çok da Sinik Entel Hanım düşüyor aklıma. Onu bu kadar üzgün ve küskün görmeye dayanamıyorum.

Nihayet bu hafta Anaç Sütlaç Hanım öğle yemeği sonrası şekerleme yaparken, gizli bir ziyarette bulunmaya karar veriyorum eski dostuma. Usulca içime kaçıyorum.

İçimin tünellerine girer girmez bir fener alıyorum elime. Buralar her zamanki gibi karışık. Kaç defa geldim. Gene de kayboluyorum.

Kuzey Kapısı'nın ardında buluyorum Sinik Entel Hanım'ı. Pencereleri örümcek ağlarıyla, duvarları Che Guevara ve Marlon Brando posterleriyle kaplı, perdeleri kızıl kadifeden, kasvetengiz şatosunda. Üzerinde saçaklı, desenli bir hippi kıyafeti var gene. Boynunda koca koca boncuklu mavi-mor-siyah bir kolye.

"Ne güzelmiş kolyen" diyorum aramızdaki buzları eritebilmek umuduyla.

"Sevdin mi? Peru'da Machu Pichu'da yerli kabileler yapıyor bunları. Yerli kadınların korporasyonlara, globalleşmeye, vahşi kapitalizme karşı ayakta kalabilmelerini desteklemek için aldım."

Sırıtıyorum. Nasıl da özlemişim Sinik Entel Hanım'ın her şeye gereğinden fazla ve gereğinden derin anlamlar yüklemesini.

"Ee nasıl gidiyor hamilelik?" diyor suratında kırgın ama sevecen bir ifadeyle.

"İyi gidiyor, Allah'a şükür. Bebeği gördüm ultrasonda. Harika bir duygu."

"Ne güzel" diyor Sinik Entel Hanım. Dalgın dalgın kolyesiyle oynuyor.

"Ama ben biraz içi boşalmış hissediyorum kendimi. Bütün gün ya yatıyorum ya ağlıyorum ya yemek yiyorum. Beynim durdu galiba..."

Boğazıma bir yumru oturuyor. Bekliyorum geçsin diye ama geçmiyor bir türlü. Nefret ediyorum sulugözlülüğümden.

"Özledim seni" diyorum. Sesim titriyor.

Derin bir iç çekiyor Sinik Entel Hanım.

"Sen ne güzel romanlardan, filmlerden, felsefeden bahsederdin hep bana. Her şeyi eleştirir, herkese bok atardın. Her mevzua sinik açıdan bakar, herkesten şüphe duyardın. Okurdun, anlatırdın Sinik Entel Hanımcım. Ben epeydir uzak düştüm kitaplardan. *Küçük Kadınlar* hariç. Onu da ezberledim sayılır. Başka bir şey okuyamıyorum. Zaten akşamları hemen uykum geliyor."

Yumuşuyor Sinik Entel Hanım. Gözlerinde şefkat parıltılarıyla bakıyor. Sözlerimden memnun kaldığını hissediyorum. Bir sigara yakıyor.

"Sahi özledin mi beni?" diye soruyor dumanı solurken.

Başımı sallıyorum. "Hem de nasıl!"

"Ben de seni özledim" diyor.

O kadar alışmışım ki ondan hep kuşkucu, hep karamsar laflar duymaya, o kadar alışmışım ki karşında hep katı ve duygusuz durmasına, ancak birkaç saniye gecikmeyle algılayabiliyorum bu sözlerdeki samimiyeti ve inceliği.

"Gel gizlice Sevgi Soysal okuyalım" diye fısıldıyor Sinik Entel Hanım. "Sevgi Soysal sana iyi gelir şimdi."

"Ama yasaklı kitaplar listesinde o..." diyorum çekinerek.

Gülüyor Sinik Entel Hanım. Gülüyor avuç dolusu. Hiç böyle çocuksu bir coşkuyla sarıldığını görmemiştim hayata.

"İlahi" diyor. "Kitap yasaklanır mı hiç."

Ve başlıyor okumaya:

> Bir elmanın bir meyve olduğu, bir babanın baba, bir savaşın savaş olduğu, bir gerçeğin gerçek olduğu, bir yalanın yalan olduğu, bir aşkın aşk olduğu, bir bıkmanın bıkma olduğu, bir başkaldırmanın başkaldırma olduğu, bir sessizliğin bir sessizlik olduğu, bir haksızlığın bir haksızlık olduğu, bir düzenin bir düzen ve bir evliliğin evlilik olduğu, olacağı günler gelecekti, inanıyordu Tante Rosa.

Sesi ninni gibi, mırıl mırıl. *Tante Rosa*'nın ortalarında uyuya kalıyorum.

22. hafta

Anaç Sütlaç Hanım galiba Sinik Entel Hanım'ın şatosuna gittiğimi anladı. Ağzımı arıyor biraz. Ben de ona entelektüel dünyayı özlediğimi itiraf ediyorum. Korktuğum gibi sert olmuyor neyse ki tepkisi. Ne yüzüme vuruyor bu ziyaretimi, ne büyütüyor meseleyi. Bir-iki söz dokunduruyor o kadar.

Derken bir sabah elinde bir hediye paketiyle çıkageliyor.

"Ne bu?"

"Sana bir hediye aldım" diyor sırıtarak. "Madem okumayı özlediğini söylüyorsun, bundan hoşlanabilirsin diye düşündüm."

Paketi açtığımda içinden bir kitap çıkıyor: *Bebeğim ve Ben*.

Kitap Anaç Sütlaç Hanım tarafından önceden okunmuş, bazı bölümlerin altı çizilmiş: *"Hamilelikte Beliren Varislerle Baş Edebilirsiniz", "Bebek Odası Hazırlamanın Püf Noktaları", "Mikserle Muhteşem Mama Tarifleri..."* Demek ben "kitapların dünyasına dönmek istiyorum" deyince, tutmuş bunu almış.

Teşekkür edip bir kenara koyuyorum kitabı. Sonra bir ara okurum.

Her hareketimi dikkatle inceliyor Anaç Sütlaç Hanım.

"Her sabah karnınla konuşman, bebekle iletişim kurman lazım, yapabiliyor musun?" diye soruyor.

Yutkunuyorum.

"Henüz bebekle konuşmayı beceremiyorsun galiba."

Gene tek yapabildiğim yutkunmak.

"Sana bir önerim olacak öyleyse" diyor kelimeleri seçmeye gayret ederek. Uzun zamandır onu bu kadar şefkatli ve sevecen görmemiştim bana karşı. Uçaktaki o ilk halini andırıyor neredeyse.

"Düşündüm de, sen yazıyla iletişim kuran bir insansın. Konuşmaktan çok yazı yazmaya yatkınsın. Madem öyle niye oturup yazmıyorsun ona?"

Şimdiye kadar Anaç Sütlaç Hanım'dan duyduğum en cazip öneri bu.

25. hafta

Sevgili Bebek,[3]
Bu sana yazdığım ilk mektup.

Bebeklerin annelerini seçtiklerine dair bir yazı okumuştum vaktiyle bir dergide. Gülüp geçmiştim o zamanlar. Ama artık pekâlâ mümkün geliyor bu fikir. Gökyüzünde meleklerle yan yana oturup kâinatın koca kataloğundan anneni seçerken düşlüyorum seni. Önünde kocaman bir kitap açık duruyor. İçinde renk renk fotoğraflar. Her bir fotoğrafın altında kısa tanıtım bilgileri. Melekler sabırla çeviriyor sayfaları. Sen alıcı gözle bakıyorsun tek tek tüm adaylara.

"Bu değil..." diyorsun. "Yok bu da değil..."

Ne doktorlar, ne mühendisler, ne ev hanımları, ne iş kadınları geçiyor gözünün önünden. Geçit töreni gibi. Hiçbirine alaka duymuyorsun. Oysa oldukça iddialı anne adayları var içlerinde. İşini iyi yapan, sevgi dolu ve hayli maharetli kadınlar bunlar. Sen gene de oralı olmuyorsun.

Derken yeni bir sayfa açıyor yanındaki tombul melek ve benim resmim çıkıyor karşına. İyi bir fotoğrafım değil bu. Saçlarımı beceriksizce toplamışım. Makyajım da çalakalem, bir gözüme bir gözümden daha çok far sürmüş, gene taşırmışım. Üzerimde kat kat soğan kıyafetlerim. Altında tanıtım bilgilerim. Muhtemelen şöyle yazıyor:

Kafası karışık, hayatı düzensiz, henüz tam olarak kendini bulamamış, arayış halinde. Yazar. Edebiyatçı.

Sen minicik parmağını benim resmime doğru sallayarak, "Hah, bak bu eğlenceli olabilir..." diyorsun meleğe. "Şuna biraz yakından bakayım."

Nasıl ve niye kâinattaki onca başarılı anne adayı arasından beni seçtiğini bilmiyorum. Belki de çılgın bir kızsın sen. Dört dörtlük bir anneyi sıkıcı buluyorsun. Ya da beni benden iyi tanıyorsun daha şimdiden. Bendeki potansiyeli görüyorsun. Eksiklerimi, zaaflarımı aşmama, hatalarımı düzeltmeme yardım edersin. Rehberim olursun, en güzel öğretmenim.

Dedim ya, niye nasıl beni seçtiğini bilemiyorum. Ama bir şeyi bilmeni istiyorum: Sana müteşekkirim. Seçiminle onurlandım. Gururlandım. İnşallah hayatta hiçbir zaman, "Ulan o koskoca katalogdan bula bula bunu mu bulmuşum. Başka birini seçseydim keşke..." dedirtmem sana. Seni mahcup ederim diye ödüm patlıyor.

Sabırsızlıkla gelişini bekleyen annen

Elif

28. hafta

Anaç Sütlaç Hanım tutturdu prenatal yoga kursuna gitmelisin diye. Nefes alıp verme tekniklerini öğrenmem gerekiyormuş.

"Gayet güzel nefes alıp veriyorum, merak etme" diyorum.

"Anlamadın herhalde. Doğum esnasında yardımcı olacak teknikleri öğretiyorlar bu kurslarda."

İşte o zaman anlıyorum ki normal doğum yapacağımı sanıyor. Annelerimiz, teyzelerimiz, ninelerimiz gibi. Bebeğini tarlada doğurup, kordonunu kendi başına kesen mert köylü kadınlar gibi. Anaç Sütlaç Hanım sezaryene o kadar karşı ki bu konuyu son ana kadar açmamayı daha uygun buluyorum.

29. hafta

Hamile yogası kursunda on kadın var. Dokuzunun karnı burnunda. Ya hamilelikleri epey ilerlemiş ya da bu prenatal yoga ne menem şeyse iyice şişiriyor insanı. Nefes alma tekniğiyle hava basıyorlar belki de içlerine.

Odada hamile olmayan bir kadın var sadece. O da yoga hocamız çıkıyor. İncecik, tığ gibi, kıvır kıvır saçlı bir esmer. Kadın o kadar atletik, öyle zinde görünüyor ve o kadar çok gülüyor ki, sinirimi bozuyor. Ne işi var bu mükemmel yaratığın her biri en azından on beş kilo fazlaya sahip hamile kadınlar arasında. Nispet yapar gibi.

Hocamız Brezilyalı'ymış. Tüm dişlerini açığa çıkaran koca bir tebessümle karşılıyor beni. Gruba tanıtıyor.

"Şimdi hep beraber Elif arkadaşı ve bebeğini aramıza, dostluk ve huzur çemberimize dahil edelim" diyor. "Önce çakralarımızı temizleyelim. Yaşam enerjimizi yeniden düzenleyelim, Aura'mızı güçlendirelim. Daha sonra Pranayama nefes teknikleri çalışacağız."

Diğerlerini taklit ederek yerde bağdaş kurup oturuyorum. Sakin duruyorum ama zihnim fır dönüyor. Konsantre olmaya çalışıyorum anlamadığım bu yeni dile.

"Şimdi gözlerimizi yumalım. Bedenimizin dışında bizi bir eldiven gibi saran Aura'mıza merhaba diyelim" diyor hoca.

"Merhaba" diyorum.

"Merhaba!" diye karşılık geliyor anında. Ses tanıdık. Panik içinde gözümü açmamla Hırs Nefs Hanım'ı burnumun dibinde bulmam bir oluyor. Omzumun üzerine çıkmış, oradan bana bakıyor.

"Ne işin var senin burda?" diye fısıldıyorum.

"Hiiiç. Uzun zamandır konuşmuyoruz. Neler yaptığını merak ettim. Bu saçmalıklarla uğraştığına göre bol bol vaktin olmalı" diyor. "Ah ne olurdu beni dinleseydin o zamanlar. Gel seni güzel güzel kısırlaştıralım dedim, di mi? Bak kariyerin nasıl altüst oldu. Çakra açacak insan mısın sen? Şu haline bak."

Ses etmiyorum.

Hoca devam ediyor. "Yoga Sanskrit dilinde birleşme demektir. Mükemmel bir bütünlük kurmak amacımız. Bedenin, zihnin ve ruhun birleşmesi."

Hırs Nefs Hanım sinirli bir edayla gülüyor. "Ooo, ne birleşmesi? Bizde her şey ayrı ayrı. 'Beden' kıymete bindi, 'Ruh' bir yerlere savruldu. Zavallı 'Beyin' de kalakaldı Boston'daki Beyin Ağacı'nda."

"Hırs Nefs Hanım yeter..." diye fılsıldıyorum.

Anında hocadan bir azar geliyor. "Şışşt kendi aramızda konuşmayalım. Şimdi içimize girip kâinattaki her bir zerreyle bütünleşeceğiz."

"Ben gidiyorum" diyor Hırs Nefs Hanım. "Sen burda kal, seansı 250 milyondan kâinatla bütünleş."

Böyle diyor ve pencerenin pervazına atlayıp gözden kayboluyor.

Yeniden gözlerimi kapıyorum. Ama ne fayda. Kendimi derse veremiyorum artık. Kısmen de olsa haklı Hırs Nefs Hanım. Beden, beyin, ruh... hepsi ayrı ayrı duruyor bende. Bir türlü bütünleyemiyorum içimi.

"En önemlisi daima huzurlu olacağız ki annenin huzuru bebeğe geçsin" diyerek bitiriyor seansı hoca.

Akşam eve dönünce Anaç Sütlaç Hanım hemen dikiliyor karşıma.

"Nasıl gitti prenatal yoga?" diyor.

"Gitmedi" diyorum sadece.

32. hafta

Anaç Sütlaç Hanım'la alışverişe çıkıyoruz. Bebek mağazalarında saatler geçiriyoruz. Cicili bicili muhteşem bir pazarla tanışıyorum. Öylesine şirin, inanılmaz pahalı.

Sürekli bir şeyler almak istiyor Anaç Sütlaç Hanım. Hiç bitmiyor ihtiyaçları.

Merak ediyorum bebek eşyalarının ne kadarı hakiki ihtiyaçlara cevap vermek için geliştirilmiş, ne kadarı sonradan icat edilerek yapay ihtiyaçlar yaratmış? Banyo suyuna atmak için rengârenk plastik ördekler, yazları giyilen bebek bornozu, kışları giyilen bebek bornozu, bebek arabalarına asmak için öten, meleyen, havlayan hayvancıklar, banyo suyuna atılan rengârenk plastik ördekleri temizlemek için kıl fırça, kapılar kapanırken ses yapmasın diye dinozor şeklinde halı kaplama, bebek uyurken gökyüzünü seyretsin diye tavana yapıştırılan fosforlu gezegenler...

Bana son derece fuzuli gelen tüm bu nesneler Anaç Sütlaç Hanım'ı cezbediyor. Elinde kredi kartı. Mani olmasam son kuruşa kadar harcayacak. Kapıldı alışveriş histerisine. Bu hafta ilk defa ondan kaçmak istiyorum. Ama nereye?

34. hafta

Anaç Sütlaç Hanım bebeğin zekâsına taktı kafayı bu aralar. ABD'den ithal Omega-3 hapları, balık yağı kapsülleri, özel sızma zeytinyağı şişesi benzeri şık ambalajında korkunç bir koku yayan balıklı bir sıvı... Tüm bunları önüme itiyor günlerdir, tüketeyim diye. Yeterince yersem bunlardan bebek zeki doğarmış.

"En iyisi havyar yemekmiş" diyor. "Hamile kadın her gün iki kaşık havyar yiyince dahi doğuyormuş çocuk..."

SALT

Bir tek Anaç Sütlaç Hanım değil ki. Doktor bekleme odalarında diğer hamile kadınların konuşmalarına kulak kabartıyorum. Onlarda da bir zekâ fetişizmidir gidiyor.

"Anaç Sütlaç Hanımcım, anlayamadığım bir nokta var" diyorum. "Bir an için varsayalım ki tüm bunlar doğru. Velev ki zekâyı tasarlamak mümkün ve diyelim ki böyle tasarım harikası "süper zeki" bir çocuk imal etmeyi başardı Türk anneleri... Peki ya sonra? Çocuk doğdu, az buçuk ayaklanıp dillenince birtakım yetenekleri olduğu ortaya çıktı. Mesela müziğe, resme, heykele, sanata ya da matematiğe. İleride hayli iddialı bir modacı, tasarımcı ya da dünyaca ünlü bir şef olması işten bile değil. Okumayı da seviyor, hem de nasıl, elinin altında daima yeni bir kitap, daha bu yaşta dünya klasiklerini devirmeye başladı bile, bayılıyor roman okumaya."

"Ee ne olmuş?" diyor kayıtsızca.

"Şu olmuş: Diyelim ki böyle süper yetenekli bir çocuk çıktı o havyar bebeğinden, peki ailesinin tavrı ne olur düşündün mü?"

Cevap vermiyor.

"Yaratıcılığını boğmak, farklılıklarını törpülemek olmaz mı? Sıradışı merakları ve meziyetleri olan nice çocuğun hevesleri evvela aileleri tarafından kırılır."

Somurtarak dinliyor Anaç Sütlaç Hanım.

"Hamileyken evlatlarının zekâsı yüksek olsun diye hesaplar yapan annelerin çocukları doğduktan sonra onların yaratıcılığını kendi elleriyle boğması nasıl açıklanabilir? Zeki bebek isteyip de yaratıcı çocuğa tahammül edememek nasıl bir ironi?"

Anaç Sütlaç Hanım hiddetle asasını yere vuruyor.

"Yeter, anladım ben senin derdini" diyor. "Sen bugünlerde Sinik Entel Hanım'la görüştün değil mi? Aynen onun gibi konuşuyorsun. Şatoya gittin gene gizli gizli!"

Kıpkırmızı oluyorum.

"Haberin olsun. Hamile kadınların üç büyük düşmanı vardır: Şüphe, şüphe, şüphe. Şüphecilikten en ufak bir yarar gelmez, bilesin" diyor kaşlarını çatarak. Ve ekliyor:

"Senden evvel bu yollardan geçen kadınlar ne yaptıysa sen de aynısını yapacaksın. Sorgulamadan, sormadan. Direnmeden, söylenmeden. Annelik biraz da taklide dayalıdır. Senden önceki anneleri ne kadar iyi taklit edersen, o kadar iyi bir anne olursun. Sonra gün gelir sen de taklit edilirsin. Bu işler böyle!"

36. hafta

Şatoya gitmeye devam ediyorum. Kaçamak ziyaretler yapıyorum Sinik Entel Hanım'a. Müzik dinleyip, kitaplardan söz ediyoruz eski günlerdeki gibi. Gene her şeyi eleştiriyor, aklımıza gelen herkesi çekiştiriyoruz. En çok da Anaç Sütlaç Hanım'ı. Omuzuna bir perde atıp, eline de fasulye sırığından asa alarak, onun öyle bir taklidini yapıyor ki Sinik Entel Hanım, yerlere yatıyorum gülmekten.

Bir gün gene böyle otururken, Sinik Entel Hanım diyor ki:

"Hiç düşündün mü bazı anneler niçin çocuklarıyla konuşurken, özne olarak birinci çoğul şahıs kullanırlar devamlı? "Acıktın mı?" demezler mesela, "Acıktık mı?" derler. "Pislendik mi? Yaramazlık mı yaptık? Susadık mı?..." Çocuk düşer, dizi kanar. Annesi başlar: "Ay canım, düştük mü, yok bi şey, acımadı acımadı..." Nereden biliyorsun acıyıp acımadığını? Sen değilsin ki düşen, çocuk."

"Çok haklısın" diyorum.

"Onun senden ayrı bir bedeni, ayrı apayrı bir kişiliği ve varlığı var. Sahi niçin 'ben artı sen = biz' olarak konuşur kadınlar çocuklarıyla? Çocukların annelerinden bağımsız bir öznelik halleri olamazmış gibi."

"Kesinlikle haklısın" diyorum.

"Sen sen ol" diye işaretparmağını sallıyor Sinik Entel Hanım. "Bebek doğunca Anaç Sütlaç Hanım'ın sana aynı şeyleri yaptırmasına izin verme. Hani şu oyuncak kurbağa gibi sesler çıkararak bebekleriyle konuşan, ellerinden gelse çocuk altı yaşına gelene kadar emzirmeye devam edecek olan histerik tipler var ya. Annelikle bozmuşlar kafayı. Hayatlarında başka bir meşgale kalmamış. Sakın ola onlardan biri olup çıkma!"

"Olmam" diye atılıyorum. "Olur muyum hiç?"

"Aman dikkat! Çocuklarına nefes alanı bırakmayan sevgi faşisti annelerden olma."

"Amma yaptın Sinik Entel Hanımcım" diyorum. "Ben kim faşizanlık kim? Öyle elde kaşık çocuğun ağzına zorla bir şeyler tıkmaya çalışan fanatik annelerden olur muyum hiç? Yerse yer. Yemezse yemez. Keyfi bilir. Ta baştan itibaren ona özgür ve özerk bir alan açacağım. Göreceksin demokrasi nasıl olurmuş anne çocuk ilişkisinde."

"Aferin" diyor Sinik Entel Hanım. Gayet memnun. "İşte böyle."

38. hafta

Bu hafta anladım ve kabullendim ki hamile bir kadının bedeni kendine değil, topluma aittir. Daha doğrusu toplumdaki tüm kadınlara. Ne zaman sokağa çıksam tanımadığım kadınlar gelip karnıma dokunuyor. Ben istediğim kadar geri çekeyim kendimi, onlar elleriyle pat pat yokluyorlar.

Geçenlerde manavdan alışveriş yaparken hayatımda ilk defa gördüğüm yaşlı bir teyze yanıma gelip, aldıklarımı kolaçan etti.

"Patlıcan alma evladım, içinde nikotin var" dedi.

İşin ilginç yanı manavın çırağı da ne almam gerektiği konusunda nihai otorite kabul etmiş olmalı ki yaşlı kadını, bana danışmadan sormadan hop diye geri koydu aldığım patlıcanları. Yerine brokoli ekledik, yaşlı teyzenin onayıyla.

Havuza girsem işi gücü bırakıp karnımla konuşuyor kadınlar. Sonra da başlıyorlar bana tembih üstüne tembih yağdırmaya: "Aman evladım dikkat et. Sıcakta fazla durma" diyor biri. Şemsiyesini verip gölgede durmamı garantiliyor bir başkası. "Yüzerken karınüstü yüzmeyin" diye uyarıyor gençten bir kadın. "Klor yutma sakın" diyen dahi oldu.

Sokakta, dolmuşta, vapurda, kafelerde, sürekli yanıma gelip sorular soruyor, yorum yapıyor kadınlar. Kendi deneyimlerini paylaşıyor, kulaktan dolma bilgiler aktarıyorlar. Birisi kazara bir şey yiyor olsa yanımda, hop bana ikram ediyor yarısını. Ben ne kadar "istemem, teşekkür ederim" diye tekrarlasam da nafile, ısrar ediyorlar. Böylece başkalarının sandviçlerinin, yaş pastalarının, kokoreçlerinin yarısını yiyerek dolaşıyorum gün boyu. Bu kadınlarla daha evvel hiç karşılaşmamış ve bundan sonra da karşılaşmayacak olmamızın hiçbir önemi yok. Hamileliğin olduğu yerde resmiyet olmuyor. Ne resmiyet ne mahremiyet.

39,5. hafta

Bir rahatlık, bir ferahlık geldi üstüme. Dünya güzel, hayat nasıl da cennetmekân oldu birdenbire. Sürekli tebessüm ediyorum. O kadar pozitif bir kimya salgılıyor ki bedenim bütün hafta boyunca, istesem de kızamıyorum kimseye.

Sokağın başındaki elektrik telinin altından geçerken bi de bakıyorum ki Converse ayakkabılar yok artık. Birileri indirmiş olmalı. İyi ama nasıl? Ta oraya kadar nasıl çıkıp aldılar ayakkabıları? "Muhakkak muhtar bey ilgilenmiştir" diyorum kendi kendime. Bir buket papatya satın alıp, teşekkür etmeye gidiyorum.

Beni görür görmez ayağa fırlıyor adamcağız. Yüzünden belli belirsiz bir endişe dalgası geçiyor, "Gene ne istiyor acaba bu deli?" diye.

"Muhtar Bey, bizde hep şikâyet için gidilir resmi makamlara. Âdettir. Sadece negatif konular için aşındırırız resmi dairelerin kapılarını. Oysa ben bugün size teşekkür etmeye geldim" diyorum kıvançla. "Her zaman mahallelinin dertleriyle ilgileniyorsunuz. Sağ olun. Ayakkabıları da indirmişsiniz elektrik telinden, şu çiçekleri kabul edin lütfen."

Papatyaları masanın üzerine koyup, altın madalya almış bir atleti basın önünde tebrik eden bürokrat pişkinliğiyle yapışıyorum adamcağızın eline. Hararetle sıkıyorum. Sonra da geldiğim gibi paldır küldür çıkıyorum huzurundan. Tek kelime etmeden bakıyor ardımdan.

Ben sormadım. O da söylemedi. Haliyle hâlâ bilmiyorum mahalle muhtarımız mıydı hakikaten o solgun ayakkabıları elektrik telinden kurtaran, yoksa rüzgâr mı?

Tek bildiğim bu bir hafta boyunca sürekli gülücükler ve övgüler saçıyorum etrafıma.

"Mutluluk hormonu salgılıyorsun" diyor Anaç Sütlaç Hanım. "Doğum yaklaşınca böyle bir ara safha olur. Olağandır."

41. hafta

Panik! Paniiiiiiiiiiiiiik! Doğum haftası geldi çattı.

Anaç Sütlaç Hanım beni sakinleştirmek için elinden geleni yapıyor ama nafile. Şimdi bana iyi gelecek tek bir parmak kadın var. Muhakkak onunla konuşmam lazım.

Karnım burnumda bir koşu varıyorum Doğu Kapısı'na. Beni bekliyor Bab-ı Şark.

Doğu Kapısı'nın ardında bağdaş kurmuş, boyun kırmış, bir asma yaprağının içinde oturuyor Can Derviş Hanım. Sermiş postunu yüreğime. Turkuvaz renkli bir uzun elbise ve hırka giymiş bugün. Ayağında mavi mest, boynunda HU, dilinde kelam, elinde kehribar tespihi, çekiyor tane tane.

"Can Derviş Hanım, doğum anı yaklaştı. Ama ben hazır değilim. Yapamıycam bu işi. Başaramıycam."

"Evvela sükûnet, sonra metanet, biraz da dirayet salık veririm her zamanki gibi" diyor. "Niçin ha bire yapmaktan ya da başarmaktan bahsediyorsun? Unutma, bir şey *yapmaya* çalıştıkça, yapamama korkuna yenik düşersin."

"Peki ne yapayım"

"Bak gene ne *yapayım* diyorsun" diyor. "Hiçbir şey yapmamayı deneyemez misin? Bir kez olsun kendini akışa bıraksan. Bedenin biliyor ne yapması gerektiğini, bebek de biliyor, kâinat da. Sen sadece teslim ol."

"Teslim ol" diyince filmlerde ellerini havaya kaldırıp bankadan çıkan maskeli soyguncular geliyor aklıma. Kime teslim olacakmışım? Hem niye?

"Teslim olmaktan kastım inançlı olmak ve kendini akışa bırakmaktır" diye açıklama yapıyor Can Derviş Hanım.

"Nasıl akışa bırakırım? Şimdi olmaz. Önce hastaneyi ayarlamam gerekiyor. Bakalım iyi bir oda verecekler mi? Şöyle ferah, manzaralı olsun. Bir sürü ön hazırlık yapmam lazım. Epidural mı olacak anestezi mi? Karar veremiyorum. Pratik Akıl Hanım'ı aramalıyım hemen. İçinizde bir tek o kotarır bu tür işleri."

Lafımı kesiyor Can Derviş Hanım.

"Yanılıyorsun. İhtiyacın olan tek bir ön hazırlık var. O da teslimiyet" diyor.

Teslimiyet mi?!

Teslimiyet beni aşıyor. Kafamı karıştırıyor. Nasıl teslim olurum? Tüm kalbimle ve varlığımla sessizliğe teslim olmak istesem bile nasıl susturabilirim ki içimdeki uğultuyu?

"Şey... Teslim olurum tamam ama önce bir emin olsam doğum öncesi her türlü hazırlık layıkıyla yapıldı mı diye?" diyorum çekinerek. "Hastaneyi arayıp doktorumla konuştuktan sonra teslim olsam olmaz mı?"

"Ah canım, tersten bakıyorsun hadiseye. Önce emin olup, sonra teslim olmaz insan. Evvela teslim olur, ancak öyle emin olur, anlıyor musun? Hak'tan gelen her şeyin bir sebebi olduğuna ve hiçbir şeyin tesadüfi olmadığına inanırsın, o inançla kendini ilahi akışa bırakırsın. Elbette ben sana hiç hazırlık yapma demiyorum. Ama kâfi derece yaptın yapacağını. Bundan sonrasında oturup hastane odası deniz manzaralı mı olsun, epidural mı yapılsın, doğum fotoğrafçısı mı tutulsun gibi son derece dünyevi ayrıntılara kafa yoracağına, duanı et ve kendini Rabb'e bırak. Gerisi laf-ı güzaf."

Susuyorum. Anlaşılan sessizliğimi yeni bir soru addediyor Can Derviş Hanım. Cevaplamaya devam ediyor:

"Biliyor musun mutasavvıflara göre bu koskoca dünya da bir ana rahmidir aslında."

"Dünya bize hamile mi yani?" diye soruyorum.

"Öyle ya. Bizler de ana karnında bebekleriz. Vakti gelince bu rahmi terk etmemiz lazım. İlelebet burada kalamayız. Ama biz buradan çıkmak istemiyoruz. Zannediyoruz ki dünyayı terk edersek öleceğiz. Ölünce de yok olacağız. Oysa ölüm dediğin başlı başına bir doğumdur aslında. Ölünce bu rahimden çıkacağız. Doğacağız sonsuzlukta. Bunu bir idrak edebilsek korkmazdık ölümden. İdrak edemediğimiz için korkuyoruz. Doğar doğmaz ağlayan bebekler gibi biz de bu dünyadan ayrılmayalım diye ağlıyoruz."

"Peki ne yapmalıyım?... Ay pardon, yani ne *yapmamalıyım*?" diyorum.

"Ölmeden önce ölmek lazım" diye cevaplıyor.

"Ben doğum öncesi nasihat istiyorum senden, sen tutmuş bana, git ölmeden önce öl, diyorsun."

"Az bile diyorum. Unutma ki her şeyin başı muhabbet, sonu muhabbet. Mahluk sevilmeden halık sevilmez, bunu da unutma. İnsan elbette sevecek ailesini, çevresini, dostlarını ve cümle varlıkları. Anneler evlatlarını sahiplenirler hemen. Sevgililer birbirlerini, koca karısını, hatta hoca talebesini sahiplenir. Halbuki bize ait değil ki onlar. Biz kendimiz bile bize ait değiliz. Ölmeden önce ölenler var ya, işte onlar küçük harfle aşktan büyük harfle AŞK'a geçerler."

Söylediklerini yüzde yüz anladığımdan emin değilim. Ama evrenin hem büyük harfle AŞK hem de koca bir rahim olduğunu, biz insanların da onun içinde bekleyen bebeklere benzediğimizi öğrenmek bir yandan ürkütüyor, bir yandan da tuhaf bir biçimde rahatlatıyor beni. Dindiriyor paniğimi.

"Can Derviş Hanımcım" diyorum. "Ne çok özlemişim seni."

"Ben de seni özledim" diyor. "Hadi git ve teslim ol. Gerisi kendiliğinden gelir."

* * *

Aynı gecenin sabahında hastaneye yatıyorum. Anaç Sütlaç Hanım'ın tüm itirazlarına ve prenatal yoga nefes alıştırmalarına rağmen, doğum sezaryenle oluyor.

Mademki...

İnsan denilen mahlukun 9 ay 10 günde gelişimine

tanıklık ettikten sonra,

Zamanın izafiliğine daha bir inanır oldum.

Doğrudur, altı günde yaratılmıştır dünya.

Doğrudur, 980 sene yaşamıştır Nuh Peygamber.

Doğrudur, 300 sene uyumuştur Yedi Uyuyanlar o ışıksız mağarada.

Ya da 300 artı 9 sene...

Nedir ki zaman?

Her canlı bir mucize, hayatta her şey olasıdır.

Mademki yaratılmıştır insan 9 ay 10 günde...

Dokuz

Kadınlar ve doğumlar...

Bencilliğin erdemi

Ayn Rand dünya üzerinde bugün hangi ülkeye giderseniz gidin sayısız hayranına rastlayacağınız türden kalıcılığa sahip nadir kadın yazarlardan. Romancılığının yanı sıra denemeci, oyun yazarı ve belki de en önemlisi, filozof. 1940'lardan bu yana Ayn Rand felsefesini anlatmayı ve yaymayı amaç edinen pek çok oluşum çıktı ortaya. Dünya edebiyatının hakkında en çok konuşulan, en fazla sevilen ve gene en çok nefret edilen ilk beş yazarı arasına girer muhtemelen.

Asıl adı "Alisa Zinovievna Rosenbaum"du. Rus Yahudisi bir ailenin kızı. "Ayn Rand" kendine sonradan verdiği isim; bir anlamda Yenidünya'da yeniden doğduğu ad.

1905'te Sen Petersburg'da doğdu. 1926'da ABD'ye geldi. Cebinde az biraz para ve yüreğinde derin bir "kendini yeniden var etme" arzusuyla vardı Amerika'ya. Ve bir daha anavatanına dönmedi, ailesini görmedi. Geçmişi ile geleceğini keskin hatlarla ayırdı birbirinden. Ateşli bir komünizm karşıtı ve kapitalizm yanlısıydı. Oyuncu Charles Francis O'Connor'la evlendi. Bir sure Hollywood'da düşük bütçeli metin yazarlıkları yaptı. Ta ki 1943'te *Hayatın Kaynağı* adlı yapıtıyla büyük bir çıkış yakalayana kadar. Ayn Rand'ın "Magnum Opus"u, yazması yaklaşık yedi sene süren *Atlas Vazgeçti* adlı eseridir. Objektivizm olarak adlandırılan felsefesini tüm açıklığıyla burada anlatır.

Modern felsefenin açmazlarının Kant bilmeden anlaşılamayacağına inanan Ayn Rand, aslında Kant'tan zerre kadar hazzetmezdi. "Yüzyılımızın ilk hippisidir" derdi onun için. Tabii Ayn Rand'ın Kant'ı bilerek basitleştirdiğine, eksik ve yanlı aktardığına inananların sayısı az değil. Kant'ı karikatürleştirdiği iddialarına cevabı şöyleydi:

"Ben Kant'ı karikatürleştirmedim. Kimse böyle bir şey yapamaz. Kant kendi kendini karikatürleştirdi."

Zamanla Ayn Rand ismi bireyselciliğin ve akılcılığın bayraktarlığıyla özdeşleşti. İnsanın inandığı tüm değerleri mantığını kullanarak seçmesi gerektiğine inanıyordu. Bireyin devlet ve toplum karşısındaki haklarını savunuyor, hükümetlerin bireylerin hayatına müdahale etmesine karşı çıkıyordu. "Hiç kimse kendi beynini, bir başkasının yerine düşünmek için kullanamaz. Vücudun ve ruhun bütün işlevleri bireysel ve özeldir. Paylaşılamazlar ve devredilemezler." Sadece bağımsız bireylerden oluşan toplumsal modelin değil, sevginin ve aşkın temelini de mantık ve akıl olarak görüyordu. Hatta cinsel çekimi dahi "beyin"le, entelektüel ilgiyle açıklıyordu.

Bir kadın yazar olarak Ayn Rand'ın kadın cinselliği ve kadın bedeni üzerine yazıları hayli "sorunlu" sayılır. Bir yanıyla otosansür uygulamadan cinselliği anlatabilen, hatta cinsel fetişizm gibi zor konulardan sakınmadan bahsedebilen az sayıda kadın yazardan biri olduğuna hiç şüphe yok. Ama bir yandan da övdüğü ve öne çıkardığı kadınsı güzellik modeli nedense "sarışın, beyaz tenli, uzun bacaklı Amerikalı kadın"dı genellikle. Kendisinin olmadığı, olamayacağı kadın tipi.

Keza, kadın-erkek ilişkisi konusunda da hayli çelişkili ve "antifeminist" fikirlere sahipti. Bir kadının bir erkeğe karşı neler hissetmesi gerektiği sorusuna "hayranlık" diye cevap verirdi. Erkek kahramanlığına duyulan hayranlık. Ne var ki kendi özel hayatına baktığımızda, başka kadınlara salık verdiği türden bir hayranlığın evliliklerinin temeli olduğunu, kocasına taptığını söylemek pek mümkün görünmüyor.

Ayn Rand'ın kocası Frank O'Connor tüm hayatı boyunca karısının gölgesinde kaldı. Pek kabiliyetli ya da aranılan bir oyuncu değildi. Çoğu zaman işsiz gezerdi. Evlendikleri andan itibaren karısının kendisinden daha zengin, daha başarılı, daha ünlü olmasını sırtında bir yük gibi taşıdı. Konumuyla alay edercesine zaman zaman kendini "Mister Ayn Rand" olarak takdim ederdi.

Tüm çatışmalara rağmen devam etti evlilikleri.

New York'a geldikten bir sene sonra Ayn Rand 19 yaşında bir psikoloji öğrencisi olan Nathaniel Branden'la tanıştı. İlerleyen yıllarda Branden'ın Ayn Rand hayranlığı onun fikirlerini yaymak için bir enstitü kurmaya kadar gidecekti. İkisinin arasındaki bağ ilk bakışta entelektüel bir işbirliğiydi belki. Ama aynı zamanda orta yaşlı, ünlü ve akıllı bir kadınla, ona ölçüsüz hayranlık besleyen, genç ve duygusal bir erkek arasında yaşanabilecek türden bir tensel çekim.

Ayn Rand kırklı yaşlara vardığında kendisinden 25 yaş küçük (ve evli) Nathaniel Branden'la ilişkisine süreklilik kazandırdı. Bu tarihten tibaren Branden onun en büyük müridi, sadık hayranı ve ardından sevgilisi oldu. Ayn Rand kocasının bilgisi dahilinde bir aşk üçgeni kurdu, kendisini merkeze alarak. Bu ilişkiden Nathaniel Branden'ın karısı da başından itibaren haberdardı.

Tam on dört sene sürdü bu karmaşık aşk ağı. Ayn Rand 61 yaşına vardığında Nathaniel onu bırakıp, genç bir modelle beraber olmaya başladı. Seks dahil olmak üzere iki yetişkin insan arasındaki her türlü ilişki modelini "entelektüel alışveriş" olarak açıklamaya alışkın Ayn Rand, uzatmalı sevgilisinin, yeryüzünde pek çok erkeğin yaptığı gibi hayli "sıradan" bir biçimde genç bir kadının peşinden gitmiş olmasını, yani "beyin" değil "beden" arzulamasını kabullenemedi. Onu hiçbir zaman affetmedi. Belki de sevgilisi tarafından terk edilmekten çok, inandığı düşünce biçimi ve yaşam tarzının dışına çıkılmasıydı gururuna dokunan. *The Objectivist* dergisine yazdığı zehir zemberek bir yazıyla yollarını ayırdıklarını duyurdu. Bundan sonra bir daha bir araya gelmediler.

Ayn Rand bilinçli bir şekilde başından itibaren çocuk istemeyen kadın yazarlardandı. Hayatında olmadığı gibi eserlerinde de yoktu çocuklar.[4] Romanlarında çocuk karakter bulunmayışı, çocukları anlatmayı ya da anlamayı denemeye dahi kalkmaması epey eleştiri aldı. Ama onun sahip olmak istediği tek çocuk kitaplarıydı ve hep öyle kaldı.

Çelişkilerle doluydu Ayn Rand. Ölümünden yirmi beş sene sonra bugün sevenlerinin de sevmeyenlerinin de bu kadar çok sayıda olması, her iki tarafın da hakkında iddialı ve kesin konuşması tesadüf değil. Kapitalizmin ateşli savunuculuğunu yaparken, bireysel hayatında totaliteri aratmayan bir düşünce sistematiği kurmaya çalıştı. Kendi gibi düşünmeyen herkesi dışlayıp aşağılayarak. Teoride hep bireyselcilikten, bireysel özgürlükten ve eleştirel düşünceden yana oldu. Ama işin aslı, eleştirilmekten hiç hoşlanmazdı. Hayatındaki insanlardan hep mutlak itaat ve sadakat bekledi. Alabildiğine kudretli, dikkafalı bir kadın olmasına ve eserlerinde bağımsız kadın karakterler yaratmasına rağmen, kadının erkeğe cinsel anlamda tamamen teslim olması gerektiğine inanırdı. Tabii kendi özel hayatında kocasıyla ilişkisinde böyle bir teslimiyet sergiledi mi o ayrı konu.

Köşeli bir kadındı Ayn Rand. Kansere yakalandığında kimsenin bunu duymasını istemedi. Hastalığını bir zaaf gibi gördü, bir hata gibi taşıdı. Entelektüel yetersizlikten ya da düşünsel bir aksamadan kaynaklanan fiziksel bir maraz. Sonunda kanseri yenmeyi başardı. Beynin beden karşısındaki zaferi.

Ama 1982'de kalp krizine yenik düştü.

Bugün internet sitelerinde "Ayn Rand annem olsaydı nasıl psikopat olur çıkardım?" başlıklı yazılar yazıyor edebiyat meraklısı gençler. Belki de haklılar. Anne olmak için yaratılmamıştı Ayn Rand. Olsaydı kuralcı, katı, tahakkümperver bir anne olurdu muhtemelen. Bir bilimsel deney gibi algılardı çocuk yetiştirmeyi. Aklın ve akılcılığın zaferi olarak.

Ama seneler sonra çocuk ergenlik çağına gelip de annesine başkaldırdığında ne yapardı merak ediyorum. Nasıl mücadele ederdi acaba isyan eden bir "denek"le? Edebilir miydi? Belki de pekâlâ farkındaydı anne-çocuk ilişkisinde hep ama hep çocuğun kazanacağının. Ve bu yüzden istemedi anne olmayı.

"Kitap doğurmak" yetti ona...

"Kitap doğurmak"

Tüm dünyada edebiyatçıların en sık kullandıkları metafor nedir diye sorsalar, "Çocuk doğurmak ile kitap yazmak arasında paralellik kurmak!" olur herhalde cevap.

Yazarlar sık sık kitap yazmanın zorluklarından, bir eser ortaya çıkarmanın "sancı"larından bahsederler. Bunu bir doğum sürecine benzeterek. Hamile bir kadının bebeğini taşıması gibi haftalar, aylar boyunca eserlerini zihinlerinde taşıdıklarına inanırlar.

Ama belki de fazlasıyla eskimiş, bayatlamış bir metafordur bu. O kadar çok tekrar edilmiştir ki lime lime olmuştur artık yıkanmaktan, kullanılmaktan.

Roman yazmak sadece roman yazmaya benzer. Yaratıcı ve yıkıcı, bireysel ve asosyal. Başka hiçbir şeyle kıyaslanamaz. Üstelik:

1. Roman yazarken kendini Tanrı zannedersin. Karakterler yaratır, karakterler öldürür, hadiselere yön verirsin. İstediğin yöne gider kurgu -ya da öyle sanırsın. Hikâyenin üzerine yerleştirirsin yazan kalemi. "Semavi akıl"a öykünürsün.

Oysa hamileyken, değil kendini Tanrı zannetmek, tam tersine, Tanrı'nın ve kâinatın düzeni karşısında küçülürsün. Her şeyin nasıl mükemmel bir düzenek içinde işlediğini öğrendikçe nefesin kesilir; eğilirsin.

2. Bir roman doğana kadar uğraştırır. Çocuk ise doğduktan sonra.

3. Hamilelikte "beden"e odaklanır insan, bedensel ihtiyaçlara. Roman yazarken "beyin"dir önde giden ve önem verilen. İki ayrı dildir ikisinde de konuşulan.

4. Roman doğduktan, kitap ortaya çıktıktan sonra hep geçmişi konuşur yazar. Bu kitabı nasıl yazdığını, yazarken neler hissettiğini, hangi aşamalarda nasıl bocaladığını vb anlatır durur. Geçmiştir aslolan.

Çocuk doğduktan sonraysa, tam tersine, doğum öncesine değil sonrasına odaklanır anne. Onu nasıl büyüteceğini, dadı tutup tutmayacağını, hangi kreşlere, okullara göndereceğini vb düşünür durur. Gelecektir aslolan.

5. Kitap büyük ölçüde yazanın kontrolündedir. En azından öyle olduğunu zannetmekte beis yoktur. Karakterlerine hükmettiğin zannıyla yazabilirsin.

Ne var ki ana rahmine düştüğü andan itibaren bilirsin ki bebek senin kontrolünde değildir. Bağımsızdır. Üç aylıkken bile başlı başına bir varlıktır. Kendi tercihleri vardır. Ona hükmedemezsin.

6. Hiçbir kitap doğduktan sonra yazarının bakımına muhtaç değildir. Yazarların eserleri hakkında konuşma gereği duymaları kendi egolarıyla ilgili bir durumdur. Yoksa eserin anlatılmaya, açıklanmaya, bakılmaya ihtiyacı yoktur. Yürür gider kitap kendi yoluna. Doğar doğmaz yüzmeyi başaran su kaplumbağaları gibi pıtır pıtır denize koşar her yeni doğan kitap. Okurlarıyla buluşmak üzere.

7. Yazarlar yazma sürecinde tek başlarına olduklarına inanırlar. Öyledir de büyük ölçüde. Tek özneli bir eylemdir yazmak. Dünyanın en yalnız, en ıssız uğraşlarındandır romancılık. İstesen de anlatamazsın kimselere. "İçindeki dünya", dışardaki dünyadan çekip kopartır seni. Kendini sevemeyenlerin yapabileceği bir iş değildir yazarlık.

Hamileler ise dokuz aylık süreci tek başlarına omuzladıklarına inanmakla beraber yalnız değildirler genellikle. En azından iki özneli bir eylemdir bebek dünyaya getirmek. Doğan bebeğin bakımı ise çooook özneli bir süreçtir. Eşler, anneanneler, teyzeler, ablalar, bakıcılar girer devreye. Hatta zaman zaman hamile/loğusa kadın kendini seyirci gibi hisseder bu sahnede, değil ki özne.

8. İlk gördüğü varlığı annesi zanneden ördek yavrusu gibidir yeni basılmış bir roman.

Gider, gider, onu seven bir okur bulur muhakkak. Sokulur ona. Tamamdır artık. Keyfi yerindedir. Onu "doğuran" yazarı arama sorma gereği duymaz.

9. Kitabı severek okuyan okur da onu alır, hayatına dahil eder. Gerçek edebiyat okuru saklar esirger sevdiği kitabı.

Romanların anneleri okurlardır, yazarlar değil.

* * *

Tüm bunlara rağmen, illa da bu eski metaforu kullanacaksak, diyebiliriz ki hiç olmazsa bir konuda benzeşir kitap yazmak ile çocuk doğurmak:

Sonrasında.

Çünkü kitap bittikten sonra beklenmedik bir boşluğa düşer yazar. Kendini içi boşalmış, gayesiz kalmış, eksilmiş hisseder. Virginia Woolf'un intihar girişimlerini kitap yazarken değil, yeni bir kitap bitirdikten sonra yapması tesadüf değildir. Hep iki eser arasında, o ara aşamada kıymak istemiştir canına.

Postnatal depresyonu vardır kitap yazmanın. Ve bir tek bu açıdan benzeşir eser doğurmak ile çocuk doğurmak.

On

Kıyısız deniz

Postpartum depresyon günleri...

Hamilelik bir nehirdi.

Hamilelik öyle coşkulu bir nehirdi ki akıntıya karşı yüzmeye çalıştıkça su yutuyor, batıyordun. Akışına bırakmak zorundaydın kendini. İçinde kabaran suya, takvim yapraklarının döngüsüne, şeylerin düzenine teslim olarak, itaat ederek, kulak vererek...

Loğusalık ise bir denizmiş.

Loğusalık öyle engin bir denizmiş ki kıyının ne tarafta olduğunu anlayamıyorsun. Uyandığında okyanusun ortasında bir salda buluveriyorsun kendini. Suların mavisi öylesine ele geçirmiş ki ruhunu, bir daha medeniyete dönebileceğini, bundan böyle eskisi gibi olabileceğini sanmıyorsun.

* * *

Kasım başı

Bebek uyuyor beşikte. "Bebek gibi mışıl mışıl uyumak" tabirini kim bulduysa, hayatında hiç bebek bakmadan, oturduğu yerden bu lafı uydurmuş olmalı. Mışıl mışıl değil, kesik kesik uyuyor bebekler. Zırt pırt uyanarak.

Bense hiç uyumuyorum. Gözlerimi kapattığım an bombardıman halinde nahoş fikirler, tatsız görüntüler üşüşüyor zihnime. Meğer ne beter düşüncelerin, endişelerin cephaneliğiymiş zihnim. Nasıl da hızla üretiyor evhamları, zanları. Panik içinde açıyorum gözkapaklarımı. Dört gecedir uyumuyorum. Gözlerimin altında kırmızı kırmızı halkalar. Rüyada gibiyim.

Oysa aslında mutluyum. O kadar mutluyum ki devamlı ağlıyorum. Tam olarak niye ağladığımı bilmiyorum.

Üzerimde eflatuna çalan, parlak kumaştan uzunca bir gecelik var, göğüs kısmında şekilsiz desenler. Geceliğin incecik askılarından biri kopmuş, tutsun diye alelacele bir düğüm atılmış oraya. Ama düğüm atılan askı diğerinden kısa kaldığı için, geceliğin yakası yokuş olmuş sağdan sola doğru kayıyor.

Bilmiyorum ki bu ayrıntı bana belli belirsiz bir eğim katmış sanki, her an bir tarafa yatıp düşecekmiş gibi duruyorum. Geceliğin üzerindeki desenler çılgın bir desinatörün elinden çıkmış gibi görünse de dikkatlice bakınca bunların süt ve bebek kusmuğu lekeleri olduğu anlaşılıyor.

Doğum yapalı yedi hafta olmuş.

Mükemmel bir anne olmak istiyorum, öylesine kusursuz ki hayali bile imkânsız.

"Hayali bile mümkün olmayan mükemmel anne mükemmel süt veriyor mükemmel bez değiştiriyor mükemmel çıkarıyor bebeğin gazını mükemmel koyuyor üç damla limonu su dolu kaşığa mükemmel hıçkırık geçiriyor mükemmel kalkıyor geceleri bebek ne zaman ağlasa mükemmel uyanıyor sabahları mükemmel temizliyor kusmukları mükemmel gülümsüyor kocasına mükemmel duruyor hayatın ortasında mükemmel gidiyor rotasında."

BEBEĞİN KUSMASINA SEBEP OLMAK -15
MAK SINI MAYA LIŞMAK -25
KENDİNİ YETERSİZ HİSSETMEK -30
BEBEK AĞLAMA PANİKLEYİP DAH AĞLAMA SEBEP OL -50
BEBEK DAHA BE DİYE O SUST BİLE
ATİF

Oysa hakikat bambaşka:

Hakikatte beynimin içinde yanıp sönüyor devasa bir elektrikli pano. Yaptığım tüm hatalar, bıraktığım tüm noksanlar tek tek yazılıyor oraya.

Bebeği beşiğinden aniden kaldırıp kusmasına sebep olmak	-15 puan
Etrafındakilere bağırıp çağırmak, kendi hatalarının acısını başkalarından çıkarmaya çalışmak	-25 puan
Kendini yetersiz hissetmek	-30 puan
Bebek ağlamaya başlayınca panikleyip daha beter ağlamasına sebep olmak	-50 puan
Bebek daha beter ağlıyor diye onunla beraber ağlamak, o sustuktan sonra bile susmamak	-70 puan

Günün sonunda elimde kalem kâğıt, topluyorum eksi puanlarımı. Sürekli iniş halinde olan borsa endeksi gibiyim. Eksilerde tamamlıyorum günlerimi. Ha bire tekrarlıyorum içimden: "Ya yeterince iyi bir anne olamazsam?" "Yeterince iyi" ne demek, nasıl bir şey, bilmiyorum. Ama yetersizliğimden endişe ediyorum.

Hani zorla yemek yediren, çocuklarına soluk aldırmayan, her şeye karışan kuşatıcı annelere benzemeyecektim? Söz vermiştim Sinik Entel Hanım'a. Oysa durmadan bebeği doyurma ve denetleme ihtiyacı duyuyorum. Daha şimdiden tahakküme kayıyor sevgimin ibresi. En çok eleştirdiğim şeyleri yapıyorum.

Baskıcı, katı bir anne tarafından yetiştirilen, hep hanım hanımcık ve dini bütün olması öğütlenen, bu amaçla Katolik okuluna gönderilen, çocukluğunu "biraz sevinç çokça hüzün"le yâd eden, 13 yaşında okulu bırakan, 15 yaşında evden ve annesinden kaçan, o tarihten bu yana adım adım kendini yetiştiren, kendi kendisine annelik etmek durumunda kalan Doris Lessing geliyor hep aklıma. Kadınların çocuk sahibi olduktan sonra geçirdikleri derin değişime hep eleştirel baktı Lessing. Pek çok kadının anne olana kadar azimli, hırslı, istekli, tuttuğunu koparan kişiliklere sahip olduklarını ancak annelikle beraber alabildiğine evcimen bir hayata kendilerini adadıklarını söyledi. Belki uzun bir süre bundan hoşlanıyorlar, keyif alıyorlardı ancak zamanla mutsuz, talepkâr, sitemkâr, hatta nörotik olmaya başlıyorlardı. Gözünün önündeki en büyük örnek bizzat kendi annesiydi. Ona benzememek için yazarlığı seçti belki de. Edebiyat, geleneksek annelik ve kadınlık rollerinin dışında bir âlemin kapısını açtı ona.

19 yaşında bir evlilik yaptı, iki çocuk dünyaya getirdi. Ancak çok geçmeden yeniden bir kaçma arzusu sardı benliğini. İçine sıkıştığı annelik ve eş rollerinde bunaldı. 1949'da eşinden boşandı ve küçük oğluyla beraber, cebinde çok az para, geçmişinde çok fazla hayaletle İngiltere'ye vardı. Kendini yazıya adadı.

Hep sevdim Doris Lessing'i. Hissederek, hak vererek okudum yazılarını. Ama şimdi anlıyorum ki ben bu yaşa kadar hep Doris Lessing açısından bakmışım bu hikâyeye. Şimdi ilk defa yazarın annesinin nasıl biri olduğunu, karşılaştığı sıkıntıları düşünmeye başlıyorum. Anne-kız ilişkisine perdenin öbür tarafından bakmak istiyorum.

Ve içimde bir soru yankılanıyor: Ya ben de o tahakkümperver annelerden biri olur çıkarsam... Bir yandan çocuğunu baskısız, özgür yetiştirmem gerektiğini söyleyen bilincim... Bir yandan ataerkil bir toplumda kız çocuğu büyütmenin kuralları, sınırları... Sen istediğin kadar özgürlükçü ol, toplum aynı fikirde değilse nasıl dengeleyeceksin ideallerinle hayatın hakikatlerini?

İnce bir ayar, zor bir denge. Nasıl ulaşacağım o senteze?

"Çok fazla düşünüyorsun" diyor Eyup. "Bu yüzden bu kadar sıkıntıya sokuyorsun kendini. Her şeyi ince ince düşünmek zorunda mısın? Önce yaşa, sonra düşün. Sen hep önce düşünüp sonra yaşıyorsun. Düşünmeden yapamaz mısın?"

"Bilmem" diyorum. İlginç geliyor bu saptama. "Düşünmem lazım."

* * *

Artık değil makyaj yapmak ya da giyinip kuşanmak, saçımı taramak dahi gelmiyor içimden. Ayaklı bir ucube halinde dolaşıyorum evde. Hep aynı şeyi giyiyorum, gece gündüz. Birisi geceliğime laf edecek olursa ağrıma gidiyor, ağlamaklı oluyorum. Bir seferinde ben sızıp kalınca kanepede, firsattan istifade çamaşır makinesine atıyor annem geceliğimi. Son anda uyanıp, yıkanmaktan kurtarıyorum. "Ben onu böyle seviyorum, karışmayın" diyorum. İlişmiyorlar. Saçlarım taranmamaktan topak topak. İnsan saçı ne kadar dirençliymiş meğer. Yeterince uzun süre kirli kaldığı takdirde kendi kendini temizlemeye başlıyor.

Yakınımdaki insanlar olmuş birer balerin. Anneannem, annem, eşim, dostlarım, konu komşu... hepsi de beni ürkütmemek için parmak uçlarına basarak yürüyorlar etrafimdayken. Ara sıra anneannem okuyor üflüyor. Ateşte deniz tuzu çeviriyor.

"Loğusayı yalnız bırakmamak lazım" diye tembihliyor. "Yoksa cinler dadanır."

Bilhassa "Alkarısı" denilen bir dişi cinden bahsediyor. Anadolu'da kuşaklardır gayet iyi bilinen bu zorlu cin odama gelemesin diye yatağımın örtüsüne çengelli iğneler takıyor, kırmızı kuşaklar sarkıtıyor, çörekotları serpiyor.

"Neye benziyor peki bu Alkarısı?" diye soruyorum.

"Aman bilme daha iyi. Çirkin mi çirkin! Cadalozun teki!" diyor.

Bir şüphe düşüyor içime.

"Anneannecim sen nerden biliyorsun Alkarısı'nın neye benzediğini. Yoksa sen loğusayken gelmiş miydi odana?"

"Eskiler bilir..." diyor cevap niyetine.

Başka da bir şey demiyor.

Kısıtlı tarifle gözümün önünde canlandırmaya çalışıyorum Alkarısı'nı. Saçlar diken diken, kulaklar kepçe. Gözler yuvalarından fırlamış gibi, pörtlek. Dişler desen yarısı var yarısı yok mağara gibi oyuk ve karanlık ağzında. Sesi tiz, gülüşü çatal çatal. Rengi hastalıklı sarı. Parmakları incecik, upuzun ve kemikli. Tırnakları kıvrılmış içine. Ucube mi ucube.

Alkarısı'ndan koruyabilmek için bir an bile ayrılmıyorlar etrafımdan. Oysa benim içim gidiyor azıcık da olsa yalnız kalabilmek için. Özledim yalnızlığı. Başucumda okumaya niyetlendiğim ama kapaklarını bile açmadığım bir yığın kitap duruyor. Kulaklıklı CD çalarda takılı kalmış Jack Kerouac'ın "The Road" adlı eseri. Zaman zaman onu dinliyorum. Kendim bir odadan bir odaya gidemezken, Kerouac'ın Amerika'nın bir ucundan bir ucuna yollardaki maceralarını dinlemekteki ısrarım niye, çözemiyorum.

* * *

Geceleri uyku tutmadığında bir bir çıkıyor parmak kadınlar ortaya. Başlıyor İçimden Sesler Korosu aynı anda konuşmaya, bağırmaya.

1. "Hormonlar yüzünden..." diyor Pratik Akıl Hanım. "Ayrıntılı birkaç test yaptırıp sorunun kaynağını buluruz. Hormon takviyesi alsan bir şeyciğin kalmaz. O da olmadı başka türlü ilaç tedavisi. Mantıkla açıklanabilir bu durum. Mantıkla düzeltilebilir. Tek yapman gereken doktoru aramak ve yardım istemek. Bırak onlar profesyonelce çözsünler meseleyi."

Haklı olabilir. Doktorumu arayabilirim. Durumu izah edebilirim. O da beni iyi bir psikiyatra yönlendirir, eminim.

Ama gururuma yediremiyorum. Kimsenin bana acımasını istemiyorum. Hep son derece sevecen, babacan ve dostane bir yaklaşımı oldu doktorumun, şimdi beni böyle ayaklı enkaz halinde görsün istemiyorum. "Az biraz toparlanayım, o zaman konuşurum kendisiyle. Gider yüz yüze anlatırım neler neler olduğunu, beraber güleriz benim eski hallerime" diye diye erteliyorum profesyonel yardım almayı.

2. "Bırak doktoru moktoru. Sana kitap lazım. Kitap okumak ve kitap yazmak senin ilacın. Yeterince okuyamadığın için oluyor tüm bunlar" diyor Sinik Entel Hanım. "Sen beni özledin. Entellektüel dünyaya ihtiyacın var."

Haklı olabilir. Bir şeyler okumaya ya da karalamaya başlarsam, bir düzene girer zihnim. Kendini toparlayıverir. Başkalarının hikâyelerine odaklanırsam, kurtulurum döne döne kendi hikâyemi deşmekten, düşünmekten. Beni ancak okumak kurtarır.

Ama Sinik Entel Hanım'a açıklayamadığım bir mesele var. İstesem de okuyamıyorum ki. Bırak edebiyat kitabını, yemek dergisi karıştırırken dahi ne okuduğumu algılayamıyorum bugünlerde. Beynim KAPALIYIZ yazısı asmış kapısına, çekmiş gitmiş kim bilir nereye? Ne kadarlığına? Harfler dağılıyor ellerimde. Bir mana ifade etmiyorlar yan yana dizildiklerinde. "Sonra okurum..." diye geçiştiriyorum. Bilmiyor ki Sinik Entel Hanım, ne okuması, ne yazması. Bir türlü kafamı toparlayamıyorum.

3. "Şu geceliği çıkarıp daha seksi bir şey giysen olmaz mı?" diyor Saten Şehvet Hanım. "Üstüne başına özen gösterirsen moralin yerine gelir. Hop diye çıkıverirsin depresyondan. Ne bu saç baş? Gel ben seni bir kuaföre götüreyim. Bilmiyor musun kadınlar bunalımdayken ilk iş saç modellerini değiştirirler. Acayip iyi gelir. "

Haklı olabilir. Şu feci görüntüden bir kurtulsam farklı hissedebilirim kendimi. Tazelenebilirim.

Ama içimden gelmiyor. Ben tam tersine, daha da yapışmak istiyorum taranmamış saçlarıma, bakımsız cildime, dökülen kılığıma. Etrafımdaki herkes ve her şey bir yanıyla yabancıyken, ürkütücüyken, bir tek bu eski gecelik tanıdık geliyor. Biliyorum onu. Rahat ediyorum bu kılıkla. Kokular, kirler tanıdık. Bu zırhı da çekerlerse üstümden savunmasız kalırım. Taşıyamam kendimi.

Bedenim BU İŞYERİNDE GREV VARDIR diye pankart açmış madem, uslu uslu bekliyorum ki zaman geçsin, insafa gelsin. Onunla pazarlığa oturacak güçten yoksunum.

4. "Ne kuaförü, ne kıyafeti, bırak bu saçmalıkları. Hayatın gerisinde kaldığın için çöktün sen. Bu yüzden geldi bu depresyon" diyor Hırs Nefs Hanım. "Bak gürül gürül akıyor hayat. Her zamanki gibi doludizgin koşturuyor, üretiyor, tartışıyor, var oluyor, yükseliyor, başarıyor insanlar. Oysa sen buracıkta, kendi köşeciğinde her gün kendini tekrar ede ede, dipsiz bir edilgenlik içindesin. Hemen çıkarmalıyım seni bu kıskaçtan. Gel gidelim, sana bir kitap turnesi ayarlayayım."

Haklı olabilir. Şimdi bir edebiyat festivaline katılsam, ya da kısacık da olsa bir kitap turnesi olsa mesela, okurlarla buluşsam, edebiyat konuşsam, onu yapsam bunu kotarsam moralim düzelir, kendime gelirim herhalde.

Ama alışkın olmadığım bir kimyasal madde salgılıyor sanki varlığım. Öyle olmalı ki ne bir talebim kaldı kendimden, ne de heyecan duymamı sağlayacak bir gayem. Eskiden azimle peşinde koşturduğum hayaller, olmayınca kahrolduğum, olduğunda sevindiğim idealler şimdi alabildiğine boş geliyor. Hırs Nefs Hanım'a söyleyemiyorum, yüreğine iniverir diye. Diyemiyorum ki, "hırs küpü"nü açtım baktım bu sabah, içi boşalmış, tamtakır kuru bakır. Bir şeyler olmuş bana, hırsım kalmamış. "Nefs"e gelince, o tastamam kaybolmasa bile ortadan, fena halde yara almışa benziyor. Yoğun bakım altında.

5. "Anneliğe yeterince konsantre olmadığın için bu süprüntü hallerin. Şimdi her şeyi bir kenara itip, tamamen anneliğe vereceksin kendini. Bütünüyle. Katıksız. Ancak böyle çıkarsın depresyondan" diyor Anaç Sütlaç Hanım.

Haklı olabilir. Bebekle daha fazla ilgilenmek, onun canım ihtiyaçlarına cevap vermek dindirebilir şu bunalımı. Kendimi dış dünyaya ve her şeye kapatıp bundan sonra sadece annelik yapmalıyım belki de. Henüz bu kararı vermediğim için bunalıyor olabilirim.

Ama Anaç Sütlaç Hanım'a anlatamadığım, anlatsam dahi anlamayacağını bildiğim bir şey var: Anneliğin tek kelimeyle "muhteşem" olarak görüldüğü bu toplumda ben şu anda kendimi hiç de "muhteşem" hissedememenin ezikliğini taşıyorum. Öteki anneler nasıl böyle "başarılı", nasıl bu kadar mükemmel olabiliyor? Kendimi başkalarıyla kıyaslayınca öylesine utanıyorum ki bu sebepsiz, temelsiz depresyondan.

Gazetede yeni doğum yapmış bir şarkıcının resimleri yayınlandı. Bebeğine ve kendine özgü bir kreasyon hazırlatmış. Her karede ikisi de başka bir kıyafetle gülümsüyorlar objektiflere. Ne kadar mutlu olduğunu, evde beraber neler yaptıklarını, kocasının ona nasıl âşık olduğunu, tez zamanda ikinci bir bebek yapacaklarını, hemen sahnelere döneceğini anlatıyor uzun uzun gazetecilere.

Bu ışıltılı anne-bebek pozlarına baktıkça yerin dibine geçiyorum. Bir şey eksik olmalı bende. Bir şey... Ama ne?

> 6. "Bu bir sınav. Rabbena zaman zaman bizleri böyle sınar" diyor Can Derviş Hanım. "Bakalım nasıl geçecek kullarım korkulardan, hüzünlerden, evhamlardan diye atar seni kıyısız bir denize. Bazen de maddi refah, şan şöhret ve aşırı başarı, bereketle sınar bizleri. Çeşit çeşit sınavlar çıkarır karşımıza. Tek yapman gereken daha fazla iman sahibi olmaktır her halükârda. Kuran oku bol bol. İnşirah Suresi'ni çıkarma aklından. Unutma, zorluğun olduğu yerde kolaylık vardır."

Haklı olabilir. Bunun geçici bir mevsim olduğunu, bu bunalımdan da bir hayır çıkacağını unutmamalıyım. Şu anda yaşadıklarımı elbette farklı bir gözle değerlendireceğim geriye dönüp bakınca. Daha inançlı olmalıyım. Kâinatın büyük düzeninden bakmalıyım kendime. Kendimden kâinata değil.

Ama Can Derviş Hanım'a itiraf edemediğim şeyler var. Diyemiyorum ki, nice insan çocuk sahibi olmak için senebesene pek çok engeli, tedaviyi göze alırken, paralar akıtıp sıkıntılar çekerken, bunların bir kısmı gene de çocuk sahibi olamazken, benim yatıp kalkıp halime ve verilen nimetlere gani gani şükretmem gereken bu dönemde, yakalandığım bu anlamsız bunalımdan ötürü öylesine utanç içindeyim ki, ne zaman dua etmeye kalksam, bir kelime dahi çıkmıyor ağzımdan.

B
ATIF

"Allahım..." diyorum ve öyle kalakalıyorum.

Ne bir şey istemeye yüzüm var, ne konuşmaya, anlatmaya, dertleşmeye. Diziliyor laflar boğazıma. Yutkunamıyorum.

* * *

Ben küçük bir kızken, belki beş belki altı yaşında, İzmir'de babaannemin yanında kalmıştım bir ara. Anneannemden farklı olarak o bana, Allah'ın kapanmayan bir yüce Semavi Göz olduğunu ve ne yaparsam yapayım beni mutlaka göreceğini, ne dersem diyeyim laflarımı muhakkak işiteceğini, işlediğim her günahı bir bir kaydedeceğini anlatmıştı.

"Sakın aklından çıkarma. Bil ki Allah kaşlarını çatmış izliyor seni yukarıdan..."

Allah'ın kaşlarını çatarak kullarına bakması fikri öyle büyük bir isyan başlatmıştı ki içimde, seneler seneler sonra böylesine inanmaktansa hiç inanmamayı yeğleyecektim. Toptan bırakacaktım dini sorgulamayı. Ta ki Can Derviş Hanım hayatıma gelene, gelip de beni mest edene kadar. Gelip de Yaradan'ın "korku" değil, safi ve sınırsız "aşk" olduğunu bana ve yüreğime anlatana kadar...

Şimdi Can Derviş Hanım'la bunca yol kat ettikten, dereler tepeler seneler aştıktan sonra, diyemiyorum ki ona, "Ah Dervişçim, ben gene küçük bir kız oldum. Büzüldüm kaldım. Acaba Allah bana kaşlarını çatarak mı bakıyor diye kaygılanmaktan, evhamlanmaktan başımı kaldırıp da bakamıyorum semaya..."

* * *

Altı parmak kadın var İçimden Sesler Korosu'nda. Benim bildiğim altı tane.

Altısı da artık ha bire konuşuyor. Bozuk plak gibi, bitmiyor istekleri. Dinliyorum dinlemesine de onları, her birinden bir şeyler saklıyorum aslında. Böylelikle onları kandırabileceğimi, idare edebileceğimi sanıyorum.

Meğer insanın kendi kendini kandırmasıyla derinleşirmiş her depresyon.

Henüz bunu bilmiyorum.

Tek bildiğim, darbe dönemi bitti, monarşi dönemi bitti. Anarşi dönemi başladı içimde.

Loğusaya dadanan cinler

Aralık başı. Anarşi günleri

Kasım ayı nasıl uykusuz geçtiyse aralık ayı da ayakta uyumakla geçiyor. Bebeğin ihtiyaçlarını karşılamak dışında her an, her saniye uyukluyorum. Ne televizyon seyretmek geliyor içimden, ne kimseyle sohbet etmek. Ayakta uyurken de iş yapılabileceğini keşfediyorum. Biliyorum ki on dakikadan fazla uyanık kalırsam er ya da geç parmak kadınlar kavgaya tutuşacak. Yorgunum dırdırlarından.

"Keşke sussalar, beni rahat bıraksalar..." diye geçiriyorum içimden. Sırf onları işitmek zorunda kalmamak için günler geceler boyu uyumaya razıyım. Bu durumun depresyonun bir sonraki aşaması olduğunu henüz kestiremiyorum.

"Ah bilsem, bilseydim ne dediğimi,

ne dilediğimi...

Hiç ister miydim parmak kadınlardan kurtulmayı..."

* * *

Bir sabah uyandığımda odada yalnız olduğumu görüyorum. Hayret. Etrafımdaki yardımsever tabur nasıl olduysa bir yerlere dağılmış. Yeniden uykuya dalmaya çalışsam da nafile, yapamıyorum.

Derken belli belirsiz bir ses işitiyorum. Yumuşacık, çocuksu ama ürkütücü aynı zamanda. Korku filmi jeneriği gibi. Çıngırak sesi bu. Doğrulup baktığımda yatağın ucundaki ipe bağlı çıngırağın nazlı nazlı çaldığını görüyorum.

İpin ucunda tuhaf bir şey dikiliyor. Dumandan yapma bir figür bu. İki metre boyunda. Arkadan atkuyruğu yapmış uzun, siyah saçlarını. Bir tutamını beyaza boyamış, yüzüne düşürüp tarz yapmış. Tek kulağında fındık büyüklüğünde elmas bir küpe ışıldıyor. Yuvarlak, metal çerçeveli gözlük takıyor. Ufacık bir keçisakalı var. Yüzü minnacık ama gözleri kor kor. Kâh inceliyor, uzuyor tabandan tavana kadar. Kâh genişliyor, yayılıyor bir uçtan bir uca. Odanın orta yerinde puro dumanı gibi ha bire tütüyor. Bir elinde şık bir baston, kafasında İngiliz asılzadelerinin taktığı türden siyah bir fötr şapka var.

Cinlerin cinsel hayatları hakkında hiçbir şey bilmiyorum ama bu cin bende gay olduğu izlenimi uyandırıyor. Hem gay, hem de bir uluslararası modacı kadar şık ve ukala.

"Kimsiniz?" diyorum tedirginliğimi saklayamadan.

"Ah, tanımadınız mı beni?" diyor bozulmuş gibi. "Loğusalara dadanan cinleri duymadınız mı yoksa?"

Yüzümü ateş basıyor. Gene de sakin görünmeye çalışıyorum.

"Anneannemin bahsettiği Alkarısı sen misin yoksa?"

Bir kahkaha patlatıyor.

"Alkarısı mı? Hayır canım, daha neler" diyor. "O eskidendi. Alkarısının modası çoktan geçti. Yaşlandı, emekliye ayrıldı. En son duyduğumda Şirret Cinler için tahsis edilen bir huzurevinden sepetlenmişti. Orada da çıngar çıkarmış haspa. Şimdi başka bir huzurevinde kalıyor yanılmıyorsam. Senin anlayacağın bu işleri çoktan bıraktı. Loğusalara Dadanan Cinler Sıralamasında İlk On'a bile giremez artık. Modern çağda modern cinler türedi."

"Cinlerin de yaşlandığını bilmiyordum" diyorum.

Cebinden ipek bir mendil çıkarıp başlıyor gözlüklerini temizlemeye. "Yaşlanmaz olur muyuz hiç? Abıhayat mı içtik sanki? Tabii yaşlanıyoruz" diyor içini çekerek. "Maalesef..."

Dikkatlice bakıyorum karşımdaki yaratığa. Göründüğü kadar genç olmayabileceği şüphesi düşüyor içime. Bakımlı bir cin bu. Belli ki özen gösteriyor kendine. Cinler de estetik yaptırıyor mu acaba?

Gözlüklerini takıp devam ediyor konuya: "Tabii siz zavallı âdemoğulları, havvakızları kadar çabuk yaşlanmıyoruz neyse ki. Yoksa kafayı yerdik herhalde. Sizin on seneniz yaklaşık olarak... dur bakayım..." Bir hesap yapıyor aklından. "Sizin on seneniz bizim yüz on iki senemize tekabül ediyor. Senin anlayacağın yüz yaşında bir cin daha çocuk sayılır bizim oralarda. Alkarısı'na gelince... Nasıl desem, daha çok bir nostaljiden ibaret."

"Cin nostaljisi de mi var?" diye soruyorum saf saf.

"Olmaz mı? Sen hiç Walt Disney izlemiyorsun herhalde. Adamlar bir sürü filmde bizi kullanıyorlar dekor diye. Bari gerçekleri yansıtsalar, içim yanmaz. Ne o öyle, bi dudağı yerde bi dudağı gökte lamba cini mi kaldı bu devirde?"

"Kalmadı mı?"

"Artık erkek cinler de kendilerine bakıyor" diyor. "Öyle masallardaki gibi göbek beş kat yağ bağlamış, kafada fes, altta şalvar filan kalmadı. Çoktan geçti bunlar. Hepimiz çağa ayak uydurduk. Ben mesela her gün düzenli sporumu yaparım. Bir gram fazla yağım yoktur."

Nihayet akıl ediyorum sormayı. "Kimsiniz siz Allah aşkına?"

Çevik bir hareketle şapkasını çıkarıp, yerlere kadar eğilerek abartılı bir reveransla selamlıyor beni.

"Pardon, unuttum kendimi tanıtmayı. Bendeniz Post-natal Depresyon, namı diğer Lord Poton. Ama siz bana kısaca Poton diyebilirsiniz." Göz kırpıyor muzipçe. Gözlerinde delişmen parıltılar. "Dostlar arasında! Arkadaşlarım bana öyle der."

Sırtımda bir ürperti. Tüylerim diken diken. Hiç hoşlanmıyorum bu kendini beğenmiş mahluktan.

"Ne istiyorsunuz?" diyorum kaşlarımı çatıp.

"Ne mi istiyorum?" Bir kahkaha patlatıyor. "Valla ne istemiyorum ki?"

Ciddileşiyor aniden.

"Esas soru şu. Siz ne istiyorsunuz?" diyor. "Sizli bizli konuşmayı bırakalım. Sen ne istiyorsun? Dile benden ne dilersen. Ben senin cininim. Ama öyle sıradan bir cin değil."

Ancak o zaman yaratığın elindeki kızılımtrak kutuyu fark ediyorum.

"Bu kutunun içinde deste deste duygusal kriz, gözyaşı, hıçkırık, tutarsızlık, alınganlık, suçluluk duygusu, evham, endişe, iniş çıkış var. Dedim ya, dile benden ne dilersen."

"İyi de ben sizi... seni tanımıyorum bile..." diyebiliyorum, cılız mı cılız bir sesle.

"Dert değil" diyor müstehzi bir tebessümle. "Tanışırız".

Sonra kemikli ellerini uzatıyor bana.

"Baştan alalım istersen. Tanışalım, koklaşalım. Bendeniz Lord Poton. Seninle tanıştığıma ne kadar memnun oldum bilemezsin..."

* * *

Lord Poton öyle kıvrak ve kaypak bir oyuncu ki, ne kadar korkunç bir mahluk olduğunu hemen anlayamıyorum. İlk günler merakla inceliyorum onu. Tanımaya çalışıyorum. Bilmiyorum ki o bu esnada iyice yerleşiyor, yerini sağlamlaştırıyor.

Derken bir sabah pat diye açıveriyor yanından hiç ayırmadığı kızılımtırak kutuyu. İçindeki evhamları, zanları, kaygıları, korkuları boşaltıyor odanın orta yerine. Kalakalıyorum. Bir kum fırtınasının orta yerinde gibiyim. Değil kaçmak, kıpırdamak bile nafile geliyor. Hüzün hortumu dönüyor da dönüyor. Duruyorum tam orta yerinde.

Boşalan kutuyu suratıma tutuyor Lord Poton.

"Şimdi, bu kutunun içine ne koysak acaba?" diyor muzip bir ifadeyle. "Yazıktır boş kalmasın değil mi?"

Ne yapacak acaba diye bekliyorum kaygıyla.

"Hah, buldum" diyor Lord Poton dilini şaklatarak. "Senin şu parmak kadınları buraya hapsedeceğim. Ne dersin?"

"Sakın yapma böyle bir şey, çok üzülürler" diyorum.

Yaklaşıyor. Sesi tehditkâr. "Peki ya sen? Sen de üzülür müsün?"

Başımı sallıyorum ama ikna olmuyor. Engel olmak istiyorum ama takatım yok.

Lord Poton manikürlü parmaklarını uzattığı gibi içimden bir bir çekip çıkarıyor İçimden Sesler Korosu'nun üyelerini.

* * *

İlk yakalanan Hırs Nefs Hanım oluyor. "Hop, ne oluyoruz?" diye tiz bir çığlık atıyor zorla kutuya konurken. "İşim gücüm var benim. Bırak!"

Sırada Pratik Akıl Hanım var. "Bana bak korkunç yaratık, çek ellerini üstümden, gömleğimi buruşturuyorsun" diye öğretmen edasıyla Poton'u azarlıyor.

"Zahmet etmeyin lütfen. Ben kendim giderim nereye gidilecekse" diye vakur, tek başına yürüyüp kutuya giriyor Can Derviş Hanım.

"Poton Beycim bu ne acele, önce biraz konuşsaydık" diye dişiliğini kullanarak onu oyalamaya çalışıyor Saten Şehvet Hanım.

"Ocakta yemeğim vardı, ne olursunuz bari pişsin de öyle tutuklayın" diye yalvarıyor Anaç Sütlaç Hanım.

"Sen kendine Lord Poton diyorsun ama depresyonun ya da melankolinin bir adı da Kara Güneş'tir. Julia Kristeva der ki..." diye anlatıyor da anlatıyor Sinik Entel Hanım ensesinden havaya kaldırılmış vaziyette götürülürken.

Sonuçta altı parmak kadının altısı da kızılımtırak kutuyu boyluyor. Kapağı kapatıp, kilidi çeviriyor Lord Poton.

"Oh be kurtulduk cücelerden. Sevinmedin mi?" diyor. "Hep şikâyet ediyordun dırdırlarından."

"Evet ama..."

"Sen değil miydin keşke sussalar, beni rahat bıraksalar diyen? İşte dileğin oldu."

"Evet ama..."

"Aması maması yok. Boş ver şimdi cüceleri. Bundan böyle, vıdı vıdı yapacak kimse olmayacak etrafında. Sadece beni duyacak, beni dinleyeceksin!"

Böylece darbeden sonra,

monarşiden sonra,

anarşiden sonra,

sıradan faşizm günleri başlıyor içimde.

Poton kimdir? Onu nasıl tanırız?

Lord Poton her zaman böyle kül renginde, duman gibi ince ince tüten, uzun boylu bir cin şeklinde görünmez insana. Daha bilimsel tanımları da mevcut literatürde. Genel hatlarıyla, kadınların doğum sonrası yakalandıkları ruhsal sorunları üç kategoride toplayabiliriz.

1. Baby Blues (Poton'un yeğeni)

Baby Blues olarak adlandırılan ve doğum sonrası baş gösteren düşük şiddetli duygusal dengesizlik, aslında o kadar sık rastlanan bir şikâyet ki, literatürde tam olarak "sorun" sayılmıyor bile. Daha ziyade, doğumdan birkaç gün sonra başlayan bir "hasssasiyet" olarak tanımlanıyor.

Genellikle doğumu takip eden üçüncü günden sonra ortaya çıkıyor. Bir süre sonra da kendiliğinden kayboluyor. Bu zaman zarfında annenin durup durup ağlaması, son derece alıngan ya da kızgın veya huzursuz olması, korkulara evhamlara kapılması, etrafındakilerle yerli yersiz tartışması, Baby Blues'ın sık sık gözlemlenen belirtileri arasında.

2. Postnatal depresyon (şu bizim Poton)

Loğusaya dadanan cinlerin lordu. Her on yeni anneden birine musallat oluyor. Genellikle bebeğin doğumundan sonraki ilk 4-6 hafta arasında ortaya çıkıyor. Duruma göre, daha geç teşrif ettiği de oluyor. Ne zaman kaybolacağına kendisi karar veriyor. Uzun süreli bir tıbbi tedavi gerektirmemekle beraber, uğraştırıp bezdiriyor.

3. Postnatal Psychosis (Poton'un büyük amcası)

Kadınların doğum sonrası yakalandıkları depresyon türleri arasında şüphesiz en tehlikeli olan. Katmanlı, keskin bir bunalım halinde tezahür ediyor. Şiddet içerikli krizlere, intihara kadar varabiliyor. Lord Poton'un büyük amcasına yakayı kaptıran kadınlar kendilerine, çocuklarına, çevrelerine zarar verebiliyor. Her bin anneden birinde ortaya çıkıyor. Uzun süreli, ciddi bir tedavi gerektiriyor.

Lord Poton'un belirtileri

Lord Poton'un geleceğine yakın ortaya çıkan belirtileri özetlemek kolay değil, çünkü bunlar kişiden kişiye değişkenlik gösterebiliyor. Bir kadında bu şikâyetlerin hepsi ya da çoğu görülebilirken, bir başkasında çok azı saptanabiliyor. Gene de sıklıkla gözlemlenen birtakım belirtiler var. Örneğin, hiçbir şeyden doğru dürüst zevk almamak. Ne kendinle ne bebeğinle tam olarak ilgilenebilmek hayli yaygın bir şikâyet. Keza günün büyük bölümünü sıfırın altında seyreden enerji rezerviyle tamamlamak. Bilhassa sabah uyandığında, günün ilk saatlerinde enerjinin dibe vurması da sık sık dile getirilen belirtilerden. Bunun gibi:

• Sürekli keyifsizlik

• Enerji eksikliği-takatsızlık

• Devamlı ağlamaklı halde dolaşmak

• Alınganlık-aşırı hassasiyet

• Suçluluk duygusu

• Yetersizlik duygusu

• Kendini bir işe tam olarak verememek, zihin dağınıklığı

• Unutkanlık

• Sürekli geçmiş olayları düşünmek

• En ufak meseleden tartışma konusu çıkarmak

• Asabiyet

• Bebeğe ya da kendime zarar veririm korkusu-evham

• Uyku düzeninde aksaklıklar (çok fazla uyumak ya da tam tersine pek uyuyamamak)

• İştahsızlık (ya da tam tersine aşırı miktarlarda yeme eğilimi)

• Cinsel isteksizlik-cinsel soğukluk

• Asosyallik (eve kapanmak, insanlardan, hatta en yakın dostlardan kaçmak)

• Üstüne başına dikkat etmemek

• Etrafa karşı ilgisizleşmek

• Dünyada olan bitene karşı duyarsızlaşmak

Peki Poton'a ne sebep olur?

Her şey. Ve hiçbir şey. Elbette hamilelik sürecinde ya da öncesinde yaşananların etkisi büyük doğum sonrası bunalımlarda. Eğer kadın zorlu bir hamilelik süreci geçirmişse, postnatal depresyona yakalanma riski artıyor. Bununla beraber öyle dinamikler var ki bir kadını zerre kadar etkilemezken bir başkasını temelden sarsabiliyor. Biri için hiçbir şey ifade etmezken diğerinde ciddi hasar

bırakabiliyor.

Postnatal depresyona sadece "mutsuz" burjuva kadınların yakalandığını sanmak büyük bir hata olur. Sınıf, statü, din ya da "kentli-köylü", "eğitimli-eğitimsiz", "Batılı-Doğulu", "yeni anne-tecrübeli anne" ayırımı yapmaksızın tüm dünyada kadınları etkiliyor. Hali vakti yerinde birinde de çıkabiliyor, maddi zorluk çekende de. Bazı kadınların ilk loğusalık deneyimleri gayet kolay geçiyor da, sonrakilerde hortlayıveriyor Poton. Ya da tam tersi. Varsa bir "esas sebep", vakaların çoğunda bunun ne olduğu tam olarak bilinmemekte. Unutmayalım ki bu rahatsızlık evlilikleri son derece iyi giden, hallerinden gayet memnun kadınların da başına gelebilir.

Dolayısıyla, herkes için geçerli olabilecek bir formül yok. Bununla birlikte pek çok tıbbi broşürde postnatal depresyonun olası sebepleri madde madde şöyle sıralanmış.

• Geçmişte yaşanan ruhsal bunalımlar ya da kişinin mizaç itibarıyla bunalıma ya da anksiyeteye yatkın olması

• Hamilelik boyunca yaşanan ruhsal sorunlar

• Hamilelik boyunca yaşanan fiziksel sorunlar

• Evlilikte yaşanan sorunlar

• Sosyal çevreyle yaşanan sorunlar

• Yakın akrabalarla uyumsuzluk (bebeğe nasıl bakılacağı konusunda kaynana ya da anneyle çatışmalar)

• Birdenbire çevre değiştirmek

• Aniden iş ortamından çekilmek

• Maddi sorunlar

• Sağlık sorunları

Elimde broşürler tüm bu sebeplerin üzerinden geçerek kendi durumumu tahlil etmeye çalışıyorum. Uzun uzun düşündükten sonra sadece ilk maddeye bir çentik atıyorum. İlk maddeden sınıfta kalmış olabilirim. Ama bunun ötesinde tek bir somut sebep dahi bulamıyorum Lord Poton'un benim karşıma dikilmesi için.

Test

Doğum sonrası depresyona yakalandınız da

haberiniz mi yok testi

1. Doğum sonrası hastaneden eve geldiğinizde ne hissettiniz?

a. Keşke hastanede kalsaydık. Hemşireler dakika başı kontrole geliyorlardı, ne rahattı, eve çıkınca baktım ki bebeği tutmasını bile bilmiyoruz. Panikledim.

b. Kendimi biraz boşluğa düşmüş gibi hissettim. Ama bu normaldir herhalde.

c. Süper hissettim. Yepyeni bir başlangıç. Hemen evdeki eşyaları yeniledim. Bebek odası zaten hazırdı.

2. Bebeğin doğumuyla ilgili aklınızda kalan en canlı anı nedir?

a. Doğum öncesi ameliyathaneye giderken yaşadığım gerilim. O ağızları maskeli doktorların, hemşirelerin hali gitmiyor gözümün önünden.

b. Bebeği kollarıma aldığım an. İnanılmaz bir duygu. Ağladım çok.

c. Doğum sonrasında gelen çiçekler! Ay ne çok buket geldi. Fiyonklu, boncuklu, ayıcıklı muhteşem şeyler. Çıkarken çiçekleri attık; vazolara, sepetlere kıyamadık, hepsini aldık tabii.

3. Bir süredir yemek düzeninizin nasıl olduğunu gözden geçirin.

a. Bebeğin karnını doyuruyorum da kendimi hep ihmal ediyorum, iştahım da yok zaten, yesem de olur yemesem de.

b. Düzensiz yemeye başladım galiba. Emin değilim, olabilir de olmayabilir de.

c. Valla iştahım yerinde. Sağ olsun bizim Hatice Hanım her gün sevdiğim şeyleri pişiriyor, kilo veremeyeceğim onun yüzünden.

4. Bir süredir uyku düzeninizin nasıl olduğunu gözden geçirin.

a. Geceleri bebek iyi mi diye endişelenmekten hiç uyumuyorum. Zombi oldum.

b. Bölük pörçük uyuyorum. Bazen düzenli, bazen düzensiz. Ama bu "düzensiz" olduğu anlamına geliyor di mi?

c. Değişen bir şey yok, eskiden nasıl uyuyorsam gene öyle uyuyorum. Geceleri bebek ağladığında ya annem kalkıyor, ya bakıcı kadın. O işi de böyle hallettik.

5. Kendinizde eskiye göre bir değişiklik görüyor musunuz?

a. Hayatım değişti, ben değiştim, her şey değişti. Kimyam farklı, kişiliğim bile farklı. Bir daha eski ben olamam artık.

b. Bi farklılık var galiba ama ne olduğunu anlayamıyorum.

c. E tabii, hamilelik öncesine göre hâlâ daha kiloluyum. Ama bi de tesellisi var: Hamilelikteki halime göre daha zayıfım!

6. Televizyonda daha evvel izlediğiniz eski ve acıklı bir aşk filmi gösteriliyor. Sıra hayli duygusal bir sahneye gelince ne hissedersiniz?

a. Ağlarım. Zaten bugünlerde her şeye ağlar oldum.

b. Etkilenirim ama daha önce de gördüğüm için bu filmi sınırlı bir etki olur. Herhalde. Emin değilim.

c. Yani şöyle bi göz ucuyla bakarım belki ama sanmam ki başından sonuna oturup, daha önce izlediğim bi filmi izleyeyim.

7. Doğumdan bir süre sonra kocanızla ilk defa baş başa kaldığınızda ona karşı neler hissettiniz?

a. Kırgınım. Kızgınım. Herif hop diye baba oldu, ceremesini ben çektim. Bi de tutmuş tulum almış bebeğe, üstünde "Daddy's Girl" yazıyor. Ben büyütüyor, ben emziriyorum sabah akşam, ama bebek "babasının kızı" oluyor. İyi valla. Bu dünyaya erkek olarak gelmek varmış.

b. Galiba sitem var içimde. Bu süreçte bana yeterince yardımcı olmadığını düşünüyorum. Ama belki de hakkını yiyorum. Bilemiyorum.

c. Canımcım beni lüks bir balık lokantasına götürdü. Bebeği bakıcıya, dadıya, anneme bırakıp felekten bir gece çaldık. Bi de şampanya patlattık. Liseli aşıklar gibiydik!

8. Jinekoloğunuz aklınıza düşünce neler düşünüyorsunuz?

a. Öfke! Ona da çok kızgınım. "Epidural yapın muhakkak izlemek istiyorum doğumu" dedim, "tabii tabii" diye geçiştirdi, ameliyatta anesteziyle bayıltmış bana haber vermeden. Bir uyandım, olmuş bitmiş her şey.

b. Minnet hissediyorum tabii kendisine karşı, çok iyi bir insan. Acaba o ne düşünüyor

hastalarının hakkında? Seviyor mu bizleri?

c. Şu sezaryenin izi kalır mı acaba diye düşünüyorum. Bikini giyebilecek miyim bu yaz?

9. Gün içinde kendinizi enerjik hissediyor musunuz?

a. Ne enerjisi, ne takatı, hiçbir şey yapmak gelmiyor içimden. Zaten ne anlamı var ki?

b. Biraz. Genellikle enerjim var ama bazen elim ayağım tutmuyor. Pelte gibi oluyorum, sonra geçiyor.

c. Hem de nasıl, zaten doğumda aldığım kiloları vermek için spor hocası tuttum, sabahları egzersize başladım. Bir aya kalmaz incecik olurum, yedi kilo fazlam var, aramızda kalsın, hiç göstermiyorsun diyorlar.

10. En son kiminle kavga ettiniz?

a. Kocamı kayıran annemle, sabah sabah ters konuşan karşı komşuyla, telefonda abuk sorular soran ablalarımla, işime fazla karışan kaynanamla, hep onun tarafını tutan koca bebek kocamla... Herkes bana karşı.

b. Kavga etmem ki. Hep uyumluyum...herkesi seviyorum... gerçi... şey... bazen her an patlayabilirim gibi hissediyorum.

c. Bizim kapıcıyı haşladım bu sabah. UNO diyet ekmek yerine UNO normal ekmek getirmiş gene. Kaç kere tembihledim herife halbuki, Osman Efendi rejim yapıyorum diye.

11. Yakın arkadaşlarınızla en son ne zaman nasıl görüştünüz?

a. Kimseyle görüşmüyorum. "Bebeğin sarılık tehlikesi var, kimseyi eve çağıramıyoruz, kusura bakmayın" diye atlatıyorum herkesi. Çekemem şimdi.

b. Sağ olsun ziyarete geliyor arkadaşlar, akrabalar gün içinde. Maşallah takıyorlar. Bebek uyuyor diye kısa kalıp gidiyorlar.

c. İki gün önce. Bizim deli kızlar "baby shower" yaptılar, ay çok eğlendik, bir sürü de hediye geldi. Bi günlüğüne rejimi bozdum tabii, o kadar pasta börek.

12. Bedeninizle ve cinselliğinizle ve eşinizle ne kadar barışıksınız?

a. Önce yatakları ayırdık, sonra odaları. Yakında evleri, kıtaları ayırırsak şaşırmam.

b. Tabii kocamdır, gene aynı yatakta yatıyoruz ama ben aslında bebekle uyumak istiyorum. Söyleyemiyorum bunu. Kırılsın istemem.

c. Oooo, süperiz. Fındık reklamı gibiyiz.

13. Bu testi çözmek size kendinizi nasıl hissettirdi?

a. Sinir oldum. Ne bunlar ahiret suali gibi peş peşe?

b. Bilmem, düşünmedim. Bir şey hissettirmesi mi gerekiyor?

c. Taş taşıdık da kolumuz mu yoruldu, iki dakkada bitti işte. Alışkınım ben böyle testlere. Ama kadın dergilerinde çıkanlar daha güzel.

Cevap anahtarı

Eğer yanıtlarınızda a şıkkı çoğunluktaysa:

Geçmiş olsun! Lord Poton'la çoktan tanışmış, hatta el sıkışmışsınız da haberiniz yok. Derhal doktorunuzu arayın. Yardım alın.

Eğer yanıtlarınızda b şıkkı çoğunluktaysa:

Özgüveniniz zedelenmiş, dengeniz sarsılmış, pasif agresif duygular içindesiniz. Lord Poton her an karşınıza çıkabilir. Tetikte olun

Eğer yanıtlarınızda c şıkkı çoğunluktaysa:

Merak etmeyin, depresyonun d'si bile yaklaşamaz yanınıza. Sizin gibi birinin Lord Poton'la tanışması imkân dahilinde değil.

Tedavi yöntemleri

1. Antidepresanlar

Eğer loğusa az evvelki testte banko "a" şıkkı çıkarmışsa, sürekli tedirgin ve gerginse antidepresana başlatmayı uygun görebilir doktoru. Birçok çeşidi var bunların, her çeşidin de kendine göre yan etkileri. En temel mesele süte geçmeleri. Eğer loğusalar hem emziriyor hem antidepresan kullanıyorsa, Lord Poton'la mücadele sürecinde bebekler de düşük dozlu antidepresan almış oluyor. Kim bilir belki de sanıldığı kadar kötü bir şey değil bu. Hayata daha dayanıklı başlıyorlar.

Antidepresanlar sabırla alınmalı. Hemen etki etmiyorlar. Mucize beklememek lazım. Pek çoğunun tam anlamıyla işe yaraması üç-dört ayı buluyor. Oysa Lord Poton'la tanışmış kadınların bir özelliği tahammüllerinin olmayışı. Bu yüzden kafalarına göre ya dozu artırmayı ya da ilacı tamamen bırakmayı tercih edebiliyorlar. Biraz sabır!

2. Terapi

Tüm dünyada doğum sonrası binlerce kadının itibar ettiği değişik terapi yöntemleri var. Doğru terapisti bulduktan sonra yararlı olabilir. Ayrıca grup terapileri mevcut. Sizinle aynı sorunları paylaşan kadınlarla buluşmak, yalnız olmadığınızı hissetmek isterseniz, başkalarının neler yaşadığına kulak verin. Bir de internet sitelerini deneyin. Kalkıp bir yere gitmeden, sanal ortamda ruhdaş bulmak istiyorsanız.

3. Egzersiz

Her gün düzenli olarak spor yapmak, hareket etmek iyi geliyor. Tabii Lord Poton'u susturabilmeniz kaydıyla. Ormanda romantik bir yürüyüş "egzersiz" tanımına girmiyor mesela. Böyle yavaş yavaş yürürken evhamlara kapılmak, geçmişi hatırlamak, kuruntu üstüne kuruntu yapmak kolaydır zira. Lord Poton da gölge gibi takip eder sizi. Yüzerken daha zor evhamlanmak. Yaptığın işe konsantre olman gerekiyor. Zaten Lord Poton yüzme bilmediği için takip edemiyor. En iyisi bol bol yüzmeli. Engelli koşu, sırıkla atlamak da işe yarayabilir.

4. St John's Wort kapsülleri

Herhangi bir eczaneden reçetesiz alabilirsiniz. Hayrını gören var mı bilmiyorum ama postnatal

depresyon sitelerinde ve broşürlerinde illa ki zikrediliyor. Yalnız dikkat! Bir sürü yan etkisi var. Bir de bunu alınca kullanılmaması gereken ilaçlar listesi...

5. Kocakarı ilaçları

En yakın lokman hekime gidip loğusalıkta kullanılması gereken bitkileri sorduğunuzda, elinize bir sürü paket tutuşturuyorlar. Sırasıyla: ıhlamur (sakinleştirici), dövülmüş kara üzüm çekirdeği (demir için, kan yapıcı), ısırgan otu ya da tohumu (sütü artırmak için), papatya (uyku düzenleyici), karahindiba, zencefil ve illa ki rezene çayı (mideyi yatıştırmak için).

6. Pasiflora şurubu

Daha kolay ve sakin uyuyabilmek için kullanılan bitkisel özlü bir şurup. Her "ilaç" gibi ancak bir yere kadar fayda ediyor. Fazlası zarar.

7. Sevgi

Lord Poton'la mücadele yöntemleri arasında en etkili tedavi yöntemi. Eşini, kendini, çocuklarını, dostlarını, akrabalarını, doktorunu, hayatı, kâinatı, hatta ve hatta canını yakan insanları dahi yeniden ve beklentisiz sevebilmek her şeyi değiştiriyor.

On bir

Donmayı beklerken...

Fırtınadan sonra...

Lord Poton'un hayatıma tam olarak hangi tarihte geldiğini bilmiyorum. Çekip gittiği günün tarihini de. Tek bildiğim, gelişiyle gidişi arasında tastamam on ay geçti.

On ay boyunca hayatımın ayrılmaz parçası oldu postnatal depresyon. Nereye gitsem, ne yapsam Lord Poton gölge gibi peşimdeydi. Varlığı sürekli, sürekliliği yorucuydu. Hiçbir zaman abartıya kaçmadı. Radikal bir kesintiye yol açmadı. Anladım ki tarzı bu. Enerjini sıfırlamıyor belki ama herhangi bir iş için enerji harcamayı anlamsızlaştırıyor. Yemeden içmeden kesilmiyorsun belki ama yediğinden içtiğinden zevk almaz oluyorsun. Öfke, hiddet ya da intikam gibi keskin duygularla dolmuyorsun belki ama sevgisiz kalıyorsun. Paranoyak olmuyorsun belki ama kimselere güvenemiyor, açılamıyorsun. Yataklara düşüp yorgan döşek yatmıyorsun belki ama kendini sürekli hasta hissediyorsun.

Sütün kesilmiyor belki. Ama siyah akıyor.

Annenin sütü siyah akar da bebek etkilenmez olur mu? Bebeklerin kendileri küçük ama algı dünyaları kocaman. Evin içinde tortu tortu biriken her türlü gerginlik, heyecan ya da hüzün olduğu gibi kundaktakini etkiliyor. Bu sefer bebek daha asabi, talepkâr ya da uykusuz oluyor. Onun gerilimi anneyi daha da zorluyor. Gerisi tam bir kısırdöngü...

Donarak ölmeyi andıran bir yapısı var postnatal depresyonun. Canını yakanı ne tam olarak saptayabiliyorsun, ne de aşabileceğine inanıyorsun. Bir şey hissetmediğin anlarda dahi canının yandığı fikri ve istediğin takdirde senin de can yakabileceğin ihtimali bırakmıyor peşini. Gerçeklerden ya da gerçeklikten değil, ihtimallerden ürker oluyorsun.

Bırakıyorsun kendini bulutsu bir yok oluşun kucağına. Bırakıyorsun sarsın sarmalasın seni o dondurucu soğuk; ayaklarından başına doğru adım adım tırmanarak ilerlesin donukluk. Ne heyecan ne hüzün. Ne beklentin kalıyor ne şikâyetin. Keçe tabakasına dönüşüyor derin. Giderek hissetmez oluyorsun. Düşmüyor, yavaşlıyorsun. Kurumuyor, soluyorsun. Durmuyor, durgunlaşıyorsun. Ta ki etrafındaki her şey ve herkes seninle beraber bu sessiz tufanın içine çekilinceye dek.

Bu zaman zarfında antidepresanlardan tıbbi bitkilere, psikiyatrik yardımdan renklerle tedaviye, transandantal meditasyondan internet sitelerinde bunalımdaşlarla buluşmaya kadar aklımı çelen her "tedavi yöntemi"ni denedim.

Hiçbiri deva olmadı. Tedaviler fayda etmedi çünkü ben hazır değildim düzelmeye, iyileşmeye. Duygusal bir kuyu kazdım kendime. Yeterince derin olduğuna inandığım noktada kazmayı bırakıp, içine girdim. Haftalar, aylar kuyuda geçti. Kendime acıdıkça daha çok battım dibe. Dipte olduğuma inandıkça daha çok acıyasım geldi kendime.

Dip soğuk, dip sağır, dip bir girdap çektikçe içine alan. Ne zaman, nasıl indim acaba oraya, anlamadım. Anlamaya da çalışmadım. Çıkmak gelmedi içimden. Kalmak daha kolaydı. Devinmek, debelenmek, uğraşmak bile ağırdı.

Bir labirent "depresyon" dedikleri, çıkış yollarını bulsan dahi yürümek istemediğin. Buralara kadar gelirken kaybolmayayım diye yol boyu serpiştirdiğim ekmek kırıntıları vardı. Hepsini evham kuşları yedi kıtır kıtır. Geri dönemedim. Etrafıma umutsuzluktan perdeler çekip, üzerime endişeden battaniyeler ördüm. Alabildiğine kabuklandım, saklandım. Sevdiklerime bile tahammül edemez hale geldim.

Gene de içimdeki kopukluğu etrafıma mümkün olduğunca yansıtmadım. Ya da ben öyle sandım. Hasta olduğumu düşünmelerinden değil, "eksik" olduğumu düşünmelerimden korktum. Dört dörtlük bir karne getirmeye çalışan ilkokul talebesi gibi takıldım kaldım zihnimdeki ideal karneye. Bir anne, bir eş, bir evlat, bir dost, bir yazar olarak istedim ki hepsinden "pekiyi" alayım. Mükemmelliğe odaklandıkça müthiş bir suçluluk duygusuna teslim oldum. Yeterince iyi bir anne, yeterince iyi bir eş, yeterince iyi bir dost olamadığım için... yeterli olamadığım için... Her şeyin iyisini yapayım isterken, aslında ben iyi değildim. Kendimle aram iyi değildi.

Ve işte o zaman, senelerdir en iyi yaptığıma inandığım şey, beni hayata bağlayan köprü tam ortasından yara aldı.

Yazamaz oldum.

Edebiyat uzak ve yasak bir ülkeye dönüştü birdenbire. Hudut boylarını asık suratlı muhafızların beklediği. Her zaman nasıl geçip gidiyorsam gene öyle geçmeyi denedim sınır kapılarından. Olmadı. Ne yaptıysam kâr etmedi. Dönemedim bir türlü edebiyat memleketine.

Bir daha yazı yazamayacağımdan korkmaya başladım içten içe. Merak ediyordum: Bisiklete binmek gibi bir şey mi acaba yazı yazmak? Hani bir kez öğrenince bir daha unutulmayan türden. Yoksa Çince ya da Arapça öğrenmek gibi bir şey mi? Bir müddet uzak kalmayagör, anında seni terk eden.

Önce yazmayı unuttuğuma inandırdım kendimi. Sonra da yazının beni unuttuğuna.

On ay boyunca ne yeni bir romana başlamak, ne bir öykü kaleme almak... edebiyat için tek bir satır üretemedim. Bu kadar uzun bir dönem boyunca hiçbir şey kaleme alamamak zincirleme bir reaksiyona yol açtı bende. Yazamadıkça dünyaya ilgimi kaybettim, dünyaya ilgimi kaybettikçe pasifleştim, pasifleştikçe özgüvenim eridi, özgüvenimi kaybettikçe hayal gücüm zedelendi, hayal gücüm zedelenince... yazamaz oldum.

Yazı ki varoluşsal zamkımdı, parçalarımı bir arada tutardı bunca senedir... Yazı böyle aniden kesilince, zamk da kalktı ortadan.

Parça parça dağıldım o zaman...

Öteki kadın

Türk edebiyatının tartışılmaz divası Halide Edip Adıvar. Yirmiden fazla romanın yanı sıra hikâye, oyun, anı kitapları, çeviriler ve hâlâ tartışılan fikir yazıları bıraktı geriye. Mücadeleci, disiplinli, üretken, azimliydi. Kadınların geleneksel rollere hapsedildikleri bir dönemde ataerkilliği kıyasıya sorgulayan yazılar, peş peşe ses getiren romanlar kaleme aldı. Miting meydanlarında hatip, üniversitede hoca, Meclis'te bağımsız milletvekili olarak çıktı okurlarının karşısına. Kurallarını erkeklerin belirlediği bir dünyada senebesene var olmayı başardı. Geriye muazzam bir düşünsel miras bıraktı.

Bugün Halide Edip ismi öylesine zirvelerde duruyor ki, onun oraya gelirken nasıl yalpalamış, bocalamış olabileceğini aklımıza getirmiyoruz bile. Hâlâ yeterince irdelemiş değiliz ne eserlerini ne edebi seyrüseferini. Ve hakkında konuşamadığımız nice şeyden biri, Halide Edip Adıvar'ın hemcinslerine yönelik bitmez tükenmez önyargıları... Yoksa gelmiş geçmiş en büyük kadın edebiyatçımız, kadınları pek sevmeyen biri miydi?

Belki de pek çok kadın yazar gibi Halide Edip Adıvar da diğer kadın yazarlardan fazla hoşlanmıyordu. Bırakın onlarla beraber üretmeyi, ortak kitap yazmayı, dayanışmayı, varlıklarını dahi görmezden geldi çoğu zaman. *Mor Salkımlı Ev*, Halide Edip'in dünyaya ve kendine nasıl baktığına dair önemli ipuçlarıyla dolu bir eser. İlginçtir, burada uzun uzun dönemin erkek entelektüellerini ve onlardan kimlerin kendisini nasıl etkilediğini anlattığı halde, kadın yazarları tamamen es geçer. Başta Fatma Aliye Hanım ve Emine Semiye Hanım gibi kıymetli edebiyatçılar olmak üzere. Oysa bu kadın yazarlarla aynı gazetede yazdığı, aynı şehirde yaşadığı ve muhtemelen aynı sorunlarla baş ettiği düşünülürse, o kadar çok ortak noktaları vardı ki... Görmek istemedi.

Halide Edip Adıvar'ın kendi hemcinslerini nasıl ötelediğini anlayabilmek için daha yakından bakılabilecek kitaplarından bir tanesi, hiç şüphesiz, *Handan.* Henüz otuz yaşında yazdığı bu romanda iki farklı kadın tipi çıkarır okurun karşısına.

Bir yanda Neriman, bir yanda Handan. Tatlı huylu, isyan nedir bilmeyen, evcimen, son derece sıradan ve sıradanlığıyla yüceltilen kadın tiplemesidir Neriman. Alabildiğine edilgendir. Her türlü hırstan, arzudan, kavgadan arındırılmıştır. Müstakbel eşi Refik Cemal, Neriman'ı anlatırken, "Hayatı bir işkence, bir burgu, bir ateş yapan kadınlardan sonsuz olarak kendisini uzaklaştıran sade ve samimi bir kız" olarak tanımlar. Erkeğinin ağzının içine bakan, kendi kimliğini daima kocasının üzerinden tanımlayan Neriman'ın tüm eksiklerine ayna tutan zıt kadın karakter ise Handan'dır. İlk bakışta bir dişi canavar gibi gelir okura. Ne var ki Handan'ı çekici kılan bir özellik vardır: Beyni. Akıllıdır, kültürlüdür. Bilim, felsefe, sanat, edebiyat gibi konularda erkek meclislerinde rahatlıkla konuşabilecek kadar birikimlidir. Erkeklerin tekelinde olan bilgi ambarını delebilmiş nadir kadınlardandır.

Halide Edip Adıvar'ın pek çok romanında olduğu gibi burada da bir "ideal kadın" tiplemesi öne çıkar, bir de "cariyelik geleneğini sürdüren kadın." İdeal kadınlar ne kadar dirayetli, vatanperver, akıllı, azimli, cinsiyetsiz ve kadınlıktan uzak ise, cariyeliği sürdüren kadınlar da o kadar edilgen, kadınsı ve sınırlıdırlar.

Erkeklere gelince, onlar başından itibaren temel bir ikilemle karşı karşıya kalır: Bir yandan Neriman gibi saf, pasif ve onlara hayranlık besleyen kızlarla evlenmek isterler. Bir yandan da evlendikleri kızlarla politika, kültür, edebiyat vb konuşamadıkları için bir müddet sonra canları sıkılır ve onları beğenmez olurlar.

İşte bu noktada Handanvari kadınlar, Nerimanvari kadınların zıddı olarak değil, tamamlayıcısı olarak girer erkeğin hayatına. İkisinin de yeri ayrıdır. Keza Neriman'ın kocası Refik Cemal'e göre de bu iki kadın türü birbirini tamamlamaktadır. Birine karısı, çocuklarının annesi, evinin hanımı olarak ihtiyacı vardır. Berikine ise arkadaş, fikirdaş, yoldaş olarak. Birinin "bedenine" ihtiyacı vardır. Ötekinin "beynine".

Romanda anlatılan ikibaşlılığın ne kadarı hayal ürünü, ne kadarı yazarın kendi hayatında takıldığı çelişkilerin yansımasıydı acaba? Halide Edip Adıvar'ın tüm romanları içinde belki de en çok otobiyografik özellikler taşıyandır Handan. Yazarın ilk evliliğinden izler barındırır doğrudan. Ancak konuşulması kolay bir husus değildir bu. Öyle ki Yakup Kadri Karaosmanoğlu *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*'nda, bu romanın otobiyografik olduğunu söylemekle istemeden pot kırdığını yazar. *"Meğer Halide Edip Adıvar da Handan gibi bedbahtmış..."* dercesine.

Ömrünün son demlerini inzivada tamamlayan Halide Edip Adıvar öleli 43 sene oldu. Onun zihnini, anneliğini ve kalemini meşgul eden kadınlık ikilemleri bugün bizlerin uğraştıklarından o kadar da farklı değil.

Yazı yazan her kadına tanıdık gelecek çelişkilerle örülü yazısı ve yaşamı...

Vakit tamam olunca...

On ay sonra... Yaz ortasıydı. Uyandım.

Uyandım ve bir şeylerin değiştiğini, düzeldiğini anladım.

Keşke diyebilsem ki ben kendi azmim ve irademle, ya da filan falan mucizevi yöntemin sayesinde yeniverdim Lord Poton'u bilek güreşinde. Keşke diyebilsem ki müthiş bir plan yaptım ve onu harfiyen uyguladım. Ya da harika bir ilaç keşfettim ve düzenli olarak kullandım. Bir ayda toparladı, iyileştirdi beni. Diyebilsem derdim: "Alnımın teriyle ve tek başıma başardım onu alt etmeyi, geriletmeyi." Ama böyle olmadı.

Denediğim tedavi yöntemlerinin hiçbir faydası olmadı demiyorum. Olmuştur muhtemelen. Ama postpartum depresyonun sona ermesi daha ziyade kendiliğinden tamamlanan bir süreç oldu. Ancak zamanı gelince, yani ben "tamam" olunca çıktım o kuyudan. İşin doğrusu bu. Nasıl ki 24 saat sürüyorsa bir gün ya da yedi gün sürüyorsa bir hafta... ya da belli bir müddeti varsa güz mevsiminin... nasıl ki önceden belirlenmişse kaç günde kozadan çıkacağı ipekböceğinin ya da ne zaman boyverip açacağı toprağa ekilen bir tohumun... nasıl ki yaşadığımız sürece çocukluk-gençlik-olgunluk-yaşlılık evrelerinden geçiyorsak sırasıyla... nasıl ki bir "son kullanma tarihi" varsa şu hayatta herkesin ve her şeyin... postpartum depresyonun da bir zaman çemberi var.

Depresyonların da kendilerine ait bir ömrü var. Her şey gibi, her şey kadar.

İki şekilde bakmak mümkün bu hususa.

1. "Eğer vakti gelmeden depresyondan çıkılmıyorsa, ben ne yapabilirim ki?" diyen karamsar bakış açısı.

2. "Eğer vakti gelmeden depresyondan çıkılmıyorsa, depresyon bana ne yapabilir ki?" diyen iyimser bakış açısı.

Birinciye yatkınsanız, demek ki hâlâ postnatal depresyonun ilk safhalarındasınız. Yok eğer ikinciye yakınsanız, tebrikler, demek ki sonuna yaklaşmısınız.

"Çünkü ne kadar girift olursa olsun her dehlizin bir çıkışı var... ummadığın kadar yakında bir yerde seni bekleyen...

Oraya doğru yürümek tek yapman gereken..."

Her kadında farklı olabilir bu çemberi tamamlama ve toparlanma süresi. Kiminde bir ay, kiminde bir sene. Birisi hemencecik varır bitiş çizgisine. Bir başkası arkada kalır. Debelenir kendi kendine. Ben çemberin başından sonuna on ayda yürüyebildim, salyangoz gibi ağır ağır.

* * *

Vakit tamam olduğunda, ben Lord Poton'u kovmadım, kovalamadım. Daha ziyade, onun beni bırakmasını sağladım. Ben ona kapıyı açtım. Nihayet. O da gitti. Nihayet.

Gittiği sabah aramızda şöyle bir konuşma geçti:

Lord Poton: "Bu sabah bir farklılık var sende."

Ben: "Öyle mi? Olabilir. Dün gece tuhaf bir rüya gördüm de."

Lord Poton: "Kâbustur inşallah... Ha! Ha! Affedersin, böyle demek zorundayım. Malum kötü bir cinim. İyi bi şey isteyemem senin hakkında. Özüme aykırı bu."

Ben: "Önemli değil. Zaten haklısın, kâbus gibi bir şeydi bu rüya."

Lord Poton: (İlgisi artmış bir halde.) "Ya öyle mi? E çatlatma adamı, anlatsana."

Ben: "Biz bir limandaymışız. Meğer sen gidiyormuşsun. Elinde bavul veda ediyorsun. Bir gemi varmış loğusalara dadanan cinleri bu âlemden bir başka âleme götürüp getiren. Böyle kocaman, ışıklı bir gemi. Liman nasıl kalabalık, ana baba günü. Bir sürü karnı burnunda hamile kadın orada toplanmış. Mendil sallıyorlar. Alkarısı da var geminin içinde. Sen de biniyorsun. Ben de arkandan el sallıyorum. Çok üzülüyorum."

Lord Poton: (Kafası karışmış halde.) "Üzülüyor musun? Yanlışın olmasın. Göbek atmışssındır herhalde ben gidiyorum diye. Hayatını mahvettim."

Ben: "Yok canım. O kadar da değil."

Lord Poton: (Gücenmiş gibi.) "Ne demek *yok canım*. Ettiğim kötülükleri beğenmiyorsun, öyle mi? Yeterli bulmuyorsun."

Ben: "Yeterince kötüsün merak etme. Ama ben bu sabah farklı bir duyguyla uyandım. Artık seni kendimden ayrı görmüyorum. Düşmanım gibi algılamıyorum."

Lord Poton: (Kafası daha da karışmış halde.) "Kızgın ya da kırgın değil misin yani bana? Burnundan getirdim bunca zaman."

Ben: "Getirdin ama ne kızgınım ne kırgın. Sana bir şey diyeyim mi, bence benim bu depresyonu yaşamam gerekiyordu. Sen de bu uğurda bana yardım ettin. Aslında teşekkür borçluyum sana."

Aniden suratı değişiveriyor. Başlıyor dudaklarını kemirmeye.

Lord Poton: (Sesi titreyerek.) "Bu yaşıma geldim, hiç kimse böyle konuşmadı benimle. Çok şaşırdım. Ne diyeceğimi bilemiyorum..." (Gözleri doluyor.) "Hep nefret etti kadınlar benden. Kadınlar ve doktorlar. Neler neler yazmadılar hakkımda! Bilemezsin nasıl bir şey hastane broşürlerinde aşağılanmak. Ne iftiralar, ne karalamalar. İnsanları bana karşı dolduruşa getiren düzinelerce kitap var piyasada. Sırf beni etkisiz hale getirmek için her gün yeni bir yöntem deniyorlar. Onlar saldırdıkça, ben de savunmaya geçiyorum. E biliyorsun, en iyi savunma da karşı saldırıdır her zaman."

Ben: "Biliyorum. Daha doğrusu *artık* biliyorum. Aynı hatayı ben de yaptım aylarca. Önce seni yenmek istedim. Yenemeyince, bu sefer de senin karşında kaybetmeye çalıştım. Çünkü bir maç gibi algıladım bu süreci. İlla ki biri kazanmalı sandım. Ben olamazsam kazanan, sen olmalıydın. Böyle sandım. Yanılmışım."

Lord Poton: "Ya şimdi ne değişti?.."

Ben: "Ben değiştim... Rüyamdaki geminin bir ismi vardı biliyor musun? Önce seçemiyorum ne yazdığını üzerinde. Harfler böyle eciş bücüş. Ama sonra bir bakıyorum AURORA yazıyormuş meğer. Biliyor musun manasını?"

Boş boş bakıyor.

Ben: "İspanyolca ŞAFAK demek."

Boş boş bakmaya devam ediyor.

Ben: "Anlamıyor musun? O gemi benim. Seni hayatıma getiren benmişim. Bu limandan alıp uzaklaştıracak olan da ben."

Lord Poton: (Düşünceli düşünceli kafasını kaşıyor.) "Diyelim ki doğru söylediklerin. Ya niye yaptın peki böyle bir şeyi? Ne demeye beni çağırdın hayatına?"

Ben: "Çünkü... (Sesim kısılıyor ama nihayet itiraf edebiliyorum.) Çünkü çelişkilerimle baş edemiyordum. Parmak kadınları taşıyamıyordum. Oldum olası zorlanmışımdır İçimden Sesler Korosu'yla baş etmekte. Birini kayırsam ötekine yaranamazdım bir türlü. Azıcık sevmeyegöreyim birini, diğerleri başlardı mızıldanmaya. Hep böyleydi bu. Biraz ona biraz buna yaslanarak idare ediyordum senelerdir. Ama doğum yaptıktan sonra bu sistem işlemez oldu. Kendi içimdeki çoğulluk ile anneliğin sorumluluklarını bütünleştiremedim. Annelik teklik, tutarlılık, bütünlük istiyordu. Bense altı ayrı sese bölünüyordum her adımda. Dengeleyemedim. Beceremedim. İşte o zaman beni kendi içimdeki çoğul seslerden kurtaracak bir dış etken istedim. O da sendin."

Lord Poton: (Nutku tutulmuş.) ...

Ben: "Kısacası Lordcum seni ben kendi içimdeki çoğulluğu susturasın diye ızbandut olarak çağırmışım da haberim yokmuş. Hayatıma kendi ellerimle getirmişim. Sen de davete icap etmemek olmaz diyerek hop diye geldin tabii. İlk işin parmak kadınları derdest edip, bir kutuya kilitlemek oldu."

Lord Poton: ...

Ben: "Sana nasıl kızabilirim ki? Tek yaptığın benim beklentime cevap vermekmiş meğer. Olsa olsa müteşekkir olabilirim."

Ben bunları söyleyince ağlamaya başlıyor Lord Poton. Damla damla eriyor bedeni. Hızla azalıyor gövdesindeki dumanın yoğunluğu. Boyu kısalıyor, zayıflıyor. Gözlerimin önünde yok oluyor.

İşte o zaman yeniden çalıyor yatağın ucundaki çıngırak.

On ay evvel nasıl çaldıysa gene öyle...

Lord Poton: (İpek mendilini çıkarıyor cebinden.) "Gitme vaktim yaklaştı demek. (Burnunu siliyor.) Hay Allah, hiç böyle duygulanacağımı sanmazdım. Affedersin, boş bulundum birden."

Ben: ...

Lord Poton: "Peki ama parmak kadınlar ne olacak?"

Ben: "Çıkaracağım onları o kutudan. Hepsine eşit söz hakkı vereceğim bundan sonra. Darbe bitti, monarşi bitti, anarşi bitti, faşizm bitti, nihayet demokrasi geldi içime."

Lord Poton: (Gülüyor.) "Sen sen ol, demokrasiyi gül bahçesi sanma."

Ben: "Haklısın. Ama gene de diğer rejimlerden iyidir her zaman."

Lord Poton: "Hoşça kal... (Burnunu çekiyor çocuk gibi.) Gene gelirim belki. Çağırırsan gelirim... Mektup yazarım sana."

Ben: "Yaz tabii, habersiz bırakma. Ben sana yazamam. Ama seni yazarım. Söz."

Lord Poton: (Gülüyor.) "Meşhur olacağım desene."

Tuhaf bir sessizlik çöküyor. Duraklıyoruz ikimiz de.

Ben: "Poton?!"

Lord Poton: "Hıı?"

Ben: "Gene gelirim dedin ya az evvel... Yanlış anlama ama... gelme olur mu?"

Lord Poton: (Başını sallıyor.) "Olur, gelmem."

Giderek hızlanıyor çıngırak.

Kısalıyor da kısalıyor Lord Poton'un boyu. Açılıyor rengi. Suya bırakılan bir damla mürekkep gibi usul usul çözeliyor. En nihayetinde görünmez oluyor tamamen.

Hangi yol doğru?

Aylar sonra ilk defa tanınmış bir kitap ekinin yıldönümü kokteyline katılmak için evden dışarı çıkıyorum. Gözümü kamaştırıyor hayatın ışığı. Ben aylarca evde, kendi küçük köşemde bunalım üstüne bunalım biriktirirken hayat doludizgin akmış gitmiş kendi ritmiyle. El ele tutuşan liseli aşıklar, İstanbul'u keşfetmeye gelen turist kafileleri, yerde oturmuş gitar çalan gençler, İstiklal Caddesi'nin dinmeyen kalp atışı, kalabalığı... Hoşuma gidiyor hayata karışmak yeniden. Geçmişi düşünmeden, geleceğe kafa yormadan şu anın içinde kalmayı başarıyor, tadına varıyorum.

Kokteylin verildiği yere vardığımda yazarlardan, şairlerden, eleştirmenlerden, yerli ve yabancı gazetecilerden, akademisyenlerden mürekkep bir kalabalık buluyorum karşımda. İşi gücü yazmak, okumak, düşünmek olan bir güruh. Ellerde kadehler, sigaralar, pipolar, purolar... Her zamanki gibi duman altı. "Sofistike" edebiyat sohbetleri, günlük hayatın "sıradan" dedikodularına karışıyor. Gene yazıdan çok yazarlar, kitaplardan çok kâtipleri konuşuluyor.

"Hoş geldiniz" diyor davetlileri kapıda karşılayan görevli kız. Gözleri sol omzuma takılıyor birden. "Şey pardon... omzunuzda..."

Sol omzumda bebek kusmuğu var, fark etmemişim. Uzatılan peçeteyi alıp siliyorum. Çıkmıyor. Önemli değil. O vaziyette kokteyl kalabalığına karışıyorum.

İçeride sevgili Adalet Ağaoğlu'yla burun buruna geliyoruz. Tebessüm ediyor ılık, yumuşak bir ifadeyle.

"Biliyor musunuz?" diyor elimi tutarak. "Hani vaktiyle sizinle konuştuğumuz bir soru vardı ya. Sonradan düşündüm, siz doğrusunu yaptınız çocuk doğurmakla. Saygı duyuyorum."

Gözlerim doluyor.

"Siz de doğrusunu yaptınız yazarlığı anneliğe tercih etmekle" diyorum. "Ve ben sizin yolunuza da çok saygı duyuyorum."

Bu işin doğrusu yanlışı yok. Herkese uyan bir reçete yok. Sırf anneliği seçen de, sırf yazarlığı seçen de, her ikisini el ele götürmeyi seçen de... hepsi doğru ve hak kendi yolunda, kendi hikâyesinin akışında... Tek bir formül yok tüm kadın yazarlara uyan. Farklı farklı yollar var. Tıpkı farklı farklı yazı stilleri gibi her biri özgün, her biri kendi sesiyle gürleyen...

Beyaz süt

Kucağımda sımsıkı tutuyorum kırmızımtırak kutuyu. Sallıyorum yavaşça. Kulağıma tutuyorum. Ne bir ses ne bir seda. Bir iki kurcalayınca açılıveriyor kilit.

Hayret, madem bu kadar kolay olacaktı, ben bunu daha önce niye yapmadım? Neden aylarca bekledim. Açıyorum kilidi, kaldırıyorum kapağı. Gözlerini kırpıştıra kırpıştıra, ışığa alışmaya çalışarak çıkıyor parmak kadınlar birer birer.

"Of be! Aman nihayet" diye bağırıyor Anaç Sütlaç Hanım kutudan çıkar çıkmaz. "Işıksız havasız kaldık. Belimiz tutuldu o minnacık yerde! Mutfak yok, ocak yok. Bir demlik çay bile yapamadım aylardır."

Sinik Entel Hanım'ın kafası görünüyor ardından. Uzun, mor hippi elbisesinin eteklerini toplayarak çıkıyor dışarı:

"Yok canım o kadar da şikâyetçi değiliz. Tam tersine bu yoğun tecrübeden sanatsal ve entelektüel bir atılım çıkabilir kanımca. Zaten eski Yunan filozofları melankolinin illa da kötü bir şey olmadığını düşünürlerdi. Mesela Eflatun'a göre melankoli sanatsal üretimi artırıcı özelliğe sahipti..."

Konuşuyor da konuşuyor Sinik Entel Hanım.

"Sen kendi adına konuş. Bal gibi de şikâyetçiyim ben" diye homurdanıyor arkasından gelen Hırs Nefs Hanım. Minyon bedeni, kalıp gibi oturan daracık tayyörüyle güçbela tırmanıyor kutunun üzerinden. Topuzunu düzeltiyor.

"Nasıl boşa zaman kaybettik bu kutunun içinde! Gitti mi o cin midir lord mudur hilkat garibesi? Hayatımızın on ayını çaldı resmen. Bu zaman içinde neler neler yapabilirdik oysa!" diye söyleniyor Hırs Nefs Hanım.

"Gitti artık. Uğurladım onu" diyorum sadece.

"Sen de ilk iş bize mi koştun yani?" diye hayretle soruyor Pratik Akıl Hanım.

"Evet. Çünkü sizi çok özledim" diyorum.

"Beni bile mi?" diye şehvetle soruyor Saten Şehvet Hanım. Saçını başını düzeltip, rujunu tazeliyor derhal. Bir öpücük yolluyor.

"Seni de!" diyorum. "Bile'si yok. Hepinizi özledim. Hepinizi eşit!"

"Nasıl yani?" diyor Saten Şehvet Hanım. "Sen asla hepimize eşit davranmadın ki."

"Haklısın, hata ettim. Özür dilerim. Sizin aranızda hep ayrımcılık yaptım. Bazılarınızı bazılarınıza yeğledim. Bundan böyle aranızda ayrı gayrı gütmeyeceğim. Hiçbirinizi susturup sansürlemeyeceğim. Hepinizin eşit konuşma hakkı var."

"Allahım bu günleri de gördük ya, çok şükür" diyor Can Derviş Hanım ağız dolusu gülerek. "Demek iyiler ve kötüler diye ayırt etmeyi bıraktın bizleri. Sevdiklerim bu yana-sevmediklerim o yana diye ikiye bölmüyorsun artık İç Sesleri."

Bölmüyorum. Hayatımda ilk defa bütün parmak kadınları aynı anda aynı yoğunlukta özlediğimi fark ediyorum. Çünkü onları bir ve tek gibi algılıyorum. Aynı bütünün ayrılmaz parçaları. Biri incinse ötekinin canı acırmış meğer. Biri düşse öteki kanarmış. Aralarındaki iktidar mücadeleleri benim tek tek onlarla iktidar mücadelemin bir yansımasıymış sadece.

Bunu nasıl göremedim daha evvel? Nasıl oldu da hep birilerini birileri pahasına bastırmam, susturmam, sansürlemem gerektiğini zannettim?

Hırs Nefs Hanım ve Sinik Entel Hanım o gece darbe yapmaya kalktılarsa sebebi benim bilinçaltımda kendi anaç yanımdan kurtulmaya çalışmamdı aslında. Hazır değildim o dönem Anaç Sütlaç Hanım'la tanışmaya. Keza daha sonra Beyin Ağacı'nın altında edilen "beyin yemini"nin sebebi "bedenim"le barışık olmayışımdı. Saten Şehvet Hanım'a açık değildi kapım. Tırsıyordum ondan. Ardından hamilelik boyunca Anaç Sütlaç Hanım monarşi getirmeye cüret edebildiyse, sebebi annelikle bağdaşmadığını sandığım "öteki" yanlarımı bastırma arzumdu. Darbe günlerinin de monarşi günlerinin de, anarşi günlerinin de faşizm günlerinin de arkasında hep ama hep duruma göre parmak kadınların birini, ikisini ya da tümünü susturma isteğim yatıyordu.

Oysa hepsi bendim.

Hepsi benim. Hataları ve sevapları, eksikleri ve meziyetleriyle. Ve şimdi anlıyorum ki İçimden Sesler Korosu ancak yan yana olduklarında, bir aradalıklarında anlam taşıyorlar.

* * *

Parmak kadınları ellerimin üzerine dizip, altısını birden kucaklıyorum. Önce şaşırıyorlar. Sonra da şekerci dükkânına dalmış çocuklar gibi kıkırdayarak onlar da hem beni hem birbirlerini kucaklıyorlar.

Hırs Nefs Hanım, Pratik Akıl Hanım, Sinik Entel Hanım, Anaç Sütlaç Hanım, Can Derviş Hanım, Saten Şehvet Hanım ve daha bilmediğim, henüz tanışmadığım tüm sesler yan yana oturmuş, bir bütün olmuşlar. Kimse kimseye darbe yapmıyor, prangalar takmıyor ya da sultanlık taslamıyor. Kimsenin kafasında taç ya da elinde fazladan yetki yok.

İçimden Sesler Korosu ilk defa uyum içinde konuşuyor. Uyum dediysem, hâlâ bir fikir birliği yok aralarında. Gene eskisi gibi her konuya farklı yaklaşıyor, çelişkili bakıyorlar. Birinin "ak" dediğine diğeri pekâlâ "kara" diyebiliyor. Birinin önem verdiği şeye bir başkası burun kıvırabiliyor. Ama ağız birliği edemeseler de, ilk defa "niyet birliği" ettiler. Artık onlar da en az benim kadar iyi biliyorlar ki, içlerinden birinin ya da ikisinin diğerleri pahasına kayırılmasından hiçbirine hayır gelmiyor. Onlar da biliyor ki var olabilmek için birbirlerine ve farklılıklarına muhtaçlar bu zıtlıklar âleminde.

Onlar bir arada yaşamayı öğreniyor, ben ise varlıklarından utanmamayı.

Hepsi benmişim meğer.

Hepsi kabulüm.

Tıpkı bana bu hakikati öğreten Lord Poton'un da kabulüm olduğu gibi.

Sonsöz

Peki ya erkekler?

Lord Poton her ne kadar yeni anne olan kadınlara dadanmayı âdet haline getirmişse de, yeni baba olanları ziyaret etmediğini sanmak gaflet olur. Uzundur Poton'un elleri, kocalara da dokunur. Üstelik erkeklerde sanıldığından daha şiddetli olabilir postnatal depresyonun etkileri. Bilhassa bizimki gibi erkeklere duygusallığın yakıştırılmadığı, daima "güçlü aile babası" rolünün dayatıldığı toplumlarda.

Eşini gece gündüz evin içinde perperişan halde görmek, onun bitmeyen bunalımları karşısında çaresiz kalmak, birdenbire kaynanayla ya da bakıcılarla aynı evde yaşamaya başlamak, tam olarak dahil olamadığın bir kadınca dünyanın tek kişilik seyircisi olmak... erkek için de asap bozucu bir tecrübe olabilir. Bebek ağlar, annesi ağlar, bebek ağlar, annesi ağlar... Taze baba kaçacak delik arar.

Şüphesiz babalar da yaşıyor postnatal depresyonu.

Ama bu bambaşka bir kitabın konusu...

DK DOĞAN KİTAP

www.elifsafak.com.tr

ELİF ŞAFAK / SİYAH SÜT

Bu kitap okunur okunmaz unutulmak için yazıldı. Suya yazı yazar gibi...

Siyah Süt kadınlığın, kadınların hayatının kasvetli ve karanlık ama son tahlilde geçici bir dönemiyle ilgili. Birdenbire gelen ve geldiği hızla dalgalar halinde çekile çekile giden bir haletiruhiye burada incelenen. Bu haliyle elinizde tuttuğunuz kitap bir nevi tanıklık. Otobiyografik bir roman.

(...) Annelik dünyanın en yaşanılası, en muhteşem lütuflarından biri; güzel ki hem de nasıl. Aldığı tüm övgüleri fazlasıyla hak ediyor.

Öylesine benzersiz, öylesine kıymetli... aynı zamanda çetrefil, karmaşık ve kimi zaman hayli ağır.

"*Siyah Süt*, cesur, şaşırtıcı, tılsımlı bir roman:
Bunca kötülüğün ortasında, bize umut veriyor Elif Şafak, dayanabilmek ve sonra hayata, bir mucize gibi, yeniden başlayabilmek için."

Selim İleri

[1] Bush Karşıtı, Savaş Karşıtı, Irkçılık Karşıtı, Globalleşme Karşıtıyım.

[2] Ben devletim.

[3] İsmini henüz bilmediğim için sana böyle hitap etmemde bir sakınca yoktur umarım.

[4] Bir tek *Anthem* (Ben) adlı kitabında çocuk yapan bir çift yer alır. Ama orada da esas gaye yeni ve özgür bir ırk, başka ve aşkın bir insan modeli yaratmaktır. Çocuk yapmak, daha büyük bir ideal uğruna araçsallaştırılmıştır.